

۹۸۵۷

سعدی^۷

بر مبنای نسخه‌های خطی پاکستان

تالیف
احمد منزوی

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

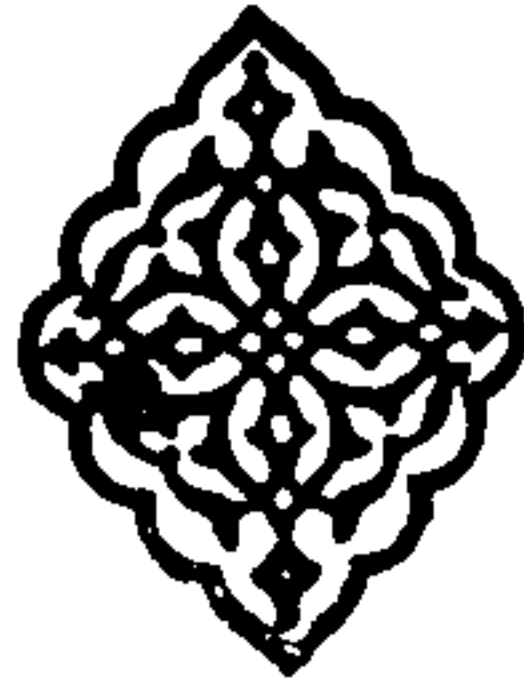
**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

شماره ردیف : ۸۹

تأسیس بر مبنای موافقتنامه مورخ آبان ماه ۱۳۵۰ ش
مصوب دولتین ایران و پاکستان

137527

شناسنامه کتاب

- نام : سعدی بر مبنای نسخه های خطی پاکستان .
- نگارنده : احمد منزوی
- محقق مدیر : مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، اسلام آباد
- ناشر : مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
- شماره ردیف : ۸۹
- تعداد : ۱۰۰۰
- خوشنویس : آقای نفیس رقم
- ماشین نویس : محمد عباس پاروی
- چاپ : مطبعة المکتبۃ العلمیہ ، ۱۵ ، لیک رود ، لاہور
- تاریخ انتشار : بہمن ماہ ۱۳۶۳ خ / ۱۴۰۵ ق / ۱۹۸۵ م
- بہا : ۲۰ روپیہ

فہرست مطالب

۰۰	سخن مدیر
۰۱	سعدی برسبنای نسخہ های خطی در پاکستان
۰۵	ترجمہ قرآن
۰۹	کلیات سعدی
۱۳	رسائل متہ
۱۴	عقل و عشق
۱۵	سؤال صاحب دیوان
۱۶	مجالس پنجگانہ
۱۷	نصیحت الملوک
۱۹	دیوان سعدی
۲۴	بوستان
۶۵-۵۲	شرح های بوستان
۵۲	۱- شرح بوستان ، میر سید شریف
۵۲	۲- شرح بوستان ، عبدالواسع ہانسوی
۵۶	۳- شرح بوستان ، عبدالرسول قرشی
۵۸	۴- شرح بوستان ، علی محمد انصاری
۵۸	۵- انہار الامرار ، علیم اللہ جالندھری
۵۹	۶- بہار بوستان ، رای تیک چند بہار
۶۰	۷- شرح بوستان ، محمد بن شلام محمد کلہوی
۶۱	۸- تحفۃ الفقرا ، محمد سلطان

ہفت

هشت

- ۶۲ - ۹ - شرح بوستان ، عبدالرحمان پسرا
- ۶۲ - ۱۰ - شرح بوستان ، فیروز الدین صاحبزاده
- ۶۳ - ۱۱ - شرح بوستان ، محمد نصیر
- ۶۳ - ۱۲ - شرح بوستان ، نور احمد بن حسام الدین
- ۶۴ - ۱۳ - شرح بوستان ، ناشناخته
- ۷۱-۶۶ - فرهنگنامه های بوستان
- ۶۶ - ۱ - گلدسته ، کریمداد گجراتی
- ۶۸ - ۲ - فرهنگ واژه های بوستان ، غلام علی کوهانی
- ۶۹ - ۳ - فرهنگ واژه های بوستان ، نور محمد
- ۶۹ - ۴ - فرهنگ واژه های بوستان ، ناشناخته
- ۷۱ - ۵ - فرهنگ واژه های بوستان ، عبدالرسول قرشی
- ۷۳-۷۲ - ترجمه های بوستان
- ۷۲ - ۱ - ترجمه های چاپی بوستان (شش ترجمه)
- ۷۳ - ۲ - ترجمه پنجابی بوستان ، غلام مصطفی نوشاهی
- ۷۳ - ۳ - ترجمه پنجابی بوستان ، ناشناخته
- ۸۴ - کریمما ، نصیحت الملوک
- ۹۲-۸۷ - شرح های کریمما
- ۸۷ - ۱ - شرح کریمما ، محمد کامل بن الله یار
- ۸۸ - ۲ - شرح کریمما ، محمد اکرم ملتانی
- ۸۹ - ۳ - تحفة الحسن ، غلام حسن
- ۸۹ - ۴ - شرح کریمما ، مولوی شمس الحق
- ۹۰ - ۵ - تجزیه و ترکیب کریمما ، احمد پسروری
- ۹۰ - ۶ - در یکتا ، حافظ ، محمد نذیر
- ۹۱ - ۷ - معین المبتدی ، نصیر الدین بن عبدالله
- ۹۲ - ۸ - فواید غوثیه ، از ناشناس
- ۹۲ - ۹ - شرح کریمما ، ناشناخته
- ۹۶-۹۴ - ترجمه های کریمما

- ۹۳ -۱- ترجمہ های چاپی کریمہ (نہ ترجمہ)
 ۹۴ -۲- ترجمہ اردو بی کریمہ ، نظر علی بیگ
 ۹۴ -۳- ترجمہ پنجابی کریمہ ، ہدایت اللہ مندی
 ۹۵ -۴- ترجمہ پنجابی ، سید غلام مصطفی نوشاہی
 ۹۶ -۵- ترجمہ اردو بی کریمہ ، مظہر علی خان

۴ کریمہ ، نصیحت الملوک
 ۹۲-۸۷ شرح های کریمہ

- ۸۷ -۱- شرح کریمہ ، محمد کاسل بن اللہ یار
 ۸۸ -۲- شرح کریمہ ، محمد اکرم ملتانی
 ۸۹ -۳- تحفۃ الحسن ، غلام حسن
 ۸۹ -۴- شرح کریمہ ، مولوی شمس الحق
 ۹۰ -۵- تجزیہ و ترکیب کریمہ ، احمد پسروری
 ۹۰ -۶- در یکتا ، حافظ محمد نذیر
 ۹۱ -۷- معین المبتدی ، نصیر الدین بن عبداللہ
 ۹۲ -۸- فواید غوثیہ ، از ناشناس
 ۹۲ -۹- شرح کریمہ ، ناشناختہ

۹۶-۹۳ ترجمہ های کریمہ

- ۹۳ -۱- ترجمہ های چاپی کریمہ (نہ ترجمہ)
 ۹۴ -۲- ترجمہ اردو بی کریمہ ، نظر علی بیگ
 ۹۴ -۳- ترجمہ مندی کریمہ ، ہدایت اللہ مندی
 ۹۵ -۴- ترجمہ پنجابی کریمہ ، سید غلام مصطفی نوشاہی
 ۹۶ -۵- ترجمہ اردو بی کریمہ ، مظہر علی خان

تضمین های کریمہ

- ۹۷ -۱- تضمین کریمہ ، جعفر زتلی
 ۹۷ -۲- تضمین کریمہ ، کرامتعلی شہیدی
 ۹۸ -۳- تضمین کریمہ ، نگاشتہ ۵۱۲۸۲

۷

۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سخن مدیر

برقراری روابط با جوامع و کشورهای مختلف ، خصوصاً جوامع اسلامی و کشورهای همسایه ، امری است که کمترین تردیدی در ضرورت آن برای ما نباید کرد . هم برای تأثیر نهادن بر آن ها و هم برای کمک گرفتن از آن ها . این امر نیز به درستی تحقیق نخواهد یافت مگر با داشتن شناخت وسیع و دقیق از آنها و از تاریخ و فرهنگ و شرایط گذشته و کنونی آنها . و در همین رابطه ، آشنائی با شخصیت هائی که افکار و آثار ایشان در جوامع و کشورهای مزبور مطرح بوده و هست - و نفوذ داشته و دارد - ضروری می نماید و تعیین چون و چند و حدود این نفوذ واجب و لازم می گردد .

اثر حاضر که گوشه ای از نفوذ عمیق معدی رادربکی از وسیع ترین و پرجمعیت ترین مناطق جهان اسلام - شبه قاره - نشان می دهد به همین منظور فراهم آمده است . و در ضمن آن فواید کلی که یاد کردیم و در مقدمه سودمند مؤلف با تفصیل بیشتر خواهد آمد ، این اهمیت را برای ایرانیان دارد که گواهی بر تأثیر فرهنگ اسلامی آنان و زبان و ادب فارسی است در کشورهای همسایه . و چه گواهی از این صادق تر که تنها در یک بخش از شبه قاره - پاکستان فعلی - با وجود همه بلا هائی که بر سر کتاب های خطی فارسی آمده است ، و با وجود تمام مشکلاتی که در راه شناسائی آن ها برای ما وجود دارد ، باز هم ساتوانسته باشیم هزار و صد و شصت نسخه دستنویس از آثار مربوط به یک شاعر و ادیب و صاحب دل ایرانی را سراغ

میزده

چهارده

گنیم که از سه چهار دهه پس از درگذشت وی تا یکی دو دهه قبل از این به وسیله مردم این سرزمین کتابت شده و مورد استفاده قرار گرفته است. و اگر نسخه‌های مشابهی که در همین منطقه هست و تاکنون نشناخته مانده به اضافه آنچه در دیگر نقاط شبه قاره - هند و بنگلادش - موجود است به این رقم افزوده گردد - و قدم‌های دیگری هم که برای آگاهی از نفوذ شیخ شیراز در شبه قاره از راه‌های دیگر لازم است برداشته شود، ابعاد وسیع تری از این قضیه نمودار خواهد شد.

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، با انتشار این کتاب، و کتاب دیگری برای ارائه چاپ‌های آثار معدی در شبه قاره و آثاری که در این منطقه در پیرامون آن‌ها به قلم آورده اند، امیدوار است گام مفیدی را در جهت شناساندن مفاخر ادب و فضیلت ایران و مشترکات فرهنگی دو برادر ایرانی و پاکستانی و شرایط حاکم بر شبه قاره در گذشته‌ها برداشته باشد.

ء

مدیر مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

سعدی برہمنای نسخہ های خطی پاکستان

حکیم مشرف بن مصلح الدین شیرازی (م ۵۶۹۱/۱۲۹۲ م). یکی از شش قلم ادب فارسی. و در انتساب این مقام به وی، در میان استادان و حتی آشنایان به زبان فارسی اختلافی نیست. وی در پاکستان آشنای همه است از پیر و جوان، دهاتی و شهری.

درباره سفرش به هند و دیدارش با بزرگان ادب، افسانہ ہا در میان است (۱). ولی اگر سعدی در حیات خود بدین سرزمین نیامده باشد کہ نیامده است. پس از مرگش افکار و آموزش ہایش، جزو نخستین آموزش ہایی بودہ کہ بہ کودکان مکتبی می دادہ اند.

کستان، بوستان، کریمہ از کتاب های درسی مکتبخانہ های این سرزمین بودہ است. شمار بسیار نسخہ های دستنویس آن ہا، حاشیہ های طابقی در کنار نسخہ ہا، چاپ های بسیار آن ہا، سفر روحانی سعدی را بہ گوشہ و کنار این شبہ قارہ نشان می دہد.

۱- سعدی در روایت ہا و افسانہ های شبہ قارہ می تواند موضوع مقالاتی تحقیقی و شیرینی قرار گیرد. برای نمونہ ن. ک. کدستہ فرهنگ بوستان، در ہمین جزوہ. کہ در آنجا از سفر سعدی بہ ہند و بت شکنی او در سومنات سخن ہست. و نیز فہرست گنج بخش، تسبیحی ۲: ۱۱۵. از گذر او بہ شہر گجرات سخن دیگر ہست و رباعی منسوب بہ او. کہ از رہگذر فلکاموریک قابل بررسی ست.

خمیر مایہ این افسانہ ہا، در نوشتہ های خود سعدی، بگونہ سمبلک آمدہ است و در این سر زمین شاخ و برگ دادہ شدہ، و بدان صورت حقیقت دادہ اند.

از یک نظر اجمالی به گسترش آثار او در این سرزمین ، و کارهایی که در اطراف آثار او انجام گرفته است ، و مقایسه آن با شمار آثار دیگر بزرگان ادب فارسی در این سرزمین ، دانسته شود که در اینجا ، چهار تن ردیف نخست را دارند : نظامی گنجوی ، سعدی شیرازی ، حافظ شیرازی ، مولوی باخنی . که این چهار در آن تعریف پیشین ، چهار تله از شش تله ادب فارسی هستند . و کنار آنان در این سرزمین عبدالرحمان جامی جای دارد و نه آن دو حکیم دیگر (فردوسی و خیام) .

این نخستین جزوه در این راه است . و در آینده برای آن چهار تن دیگر نیز می توان همین گونه جزوه هایی داشت . سپس از مقایسه آن ها نتایج آماری را بدست آورد .

منظور از عرضه این جزوه این نیست که بهترین و کهن ترین نسخه های خطی کارهای این سراینده بزرگ را عرضه داریم . اگر چنین بود می شد با ذکر چند نام و شماره این کار را انجام داد . منظور شناختن و شناساندن عناصری است که فرهنگ و اندیشه مردم این سرزمین را تشکیل می دهد . نقشی که هر یک از اندیشمندان ایران در این سرزمین داشته اند . و حاصل آن کمک به دریافتن فرهنگ مشترک مردم این دو سرزمین است .

باید در یک اطاق بسته ، یا دست بالا در یک کتابخانه نشسته به عبارت نخستینیم که جهان بینی کدام سراینده و یا نویسنده و اندیشمندی ، و یا فرهنگ کدام تومی در این سرزمین رسوخ بیشتری داشته است . بایستی به گنجینه های کتاب ها سرزد و آثار اندیشمندان را فهرست برداری کرد ، و برآورد آمارهای بدست آمده قضاوت کرد .

بایستی به ترجمه هایی که از متن های فارسی به زبان های محلی این سرزمین شده است نگاهی کرد ، گزارش هایی را که از متون فارسی شده ، و شمار آن ها را بررس کرد .

فهرست نامه‌ها ، تنها برای کسانی که بدانها کهن ترین نسخه هستند و یا دنبال نسخه های هنری ، و یا کتاب های کمیاب و ارزنده برای مقابله و چاپ هستند ، سود مند نیست . و دانستن اینکه در هر سده چه کتاب هایی بیشتر نگاشته شده و یا استکتاب شده است ، چه دانش هایی بیشتر سود توجه بوده است ارزش بسیار دارد . و از رهگذر این جزوه در یافت اینکه کدامین کار سعدی مورد توجه بیشتر بوده است . و این ، ما را به نتایج سود مندی می رساند . بر تویی بر تاریکی ها و نادانسته های ما می سازد .

با توجه به ترقیمه های نسخه ها در سی یابیه که بسیاری از نویسندگان نسخه ها هندو و یا سیک بوده اند . و از این نیز در سی یابیه که چگونه زبان فارسی حامل پیام اسلام و آموزش های اسلامی ، نه تنها در میان مسلمانان بل هندوان این سرزمین نیز بوده است .

و با توجه به ترقیمه ها نام بسیاری از دین ها و شهر های این سرزمین بدست می آید ، که نام بسیاری از آن ها ناشت و زور دگرمان شده است . هر چند برخی از این نام ها بدست نا آشنایی این ناچاران مغبوط بودن نسخه ها درست املا نشده اند ، ولی پس از تامل در این جغرافیایی این سرزمین راه کشا باشند .

نویسندگان در کنون نسخه ها نام دره ها ، آکدی ها ، و ... در مدارس ها ، مسجد های آکه نقش مدرسه را داشته اند ثبت کرده اند . و از رهگذر تاریخ محلی و تاریخ این نهاد ها بسیار ارزنده است . و از آنجا که نویسندگان بکار می برده اند . شهر تاریخ مسیحی ، و ... در هر یک در خود حکایتی دارد .

از ترقیمه های نسخه های خطی ، اگر فهرست اعلام از اقم نهاد روزگار بسیاری از کسان بدست می آید که نام آنان در عهدان نگارند اگر در فهرست ها آمده است ، ولی در زگار آنان در دست نامه است .

از ترقیمه ها در سی یابیم که چگونه در گذار روزگار ، مردمی از سرزمین ها و ملیت های گوناگون ، از ترک ، ازبک ، افغان ، بلوچ و فارس به سرزمینی کوچ می کنند و به تدریج ملیتی یگانه می یابند . و خط سیر این کوچ ها .

دامنه گسترش جغرافیایی یک اثر . و اینکه چه کتاب هایی در مثل ، در عثمانی نگاشته شده به هند راه یافته است . سیر و خط سیر نسخه ها ، نسخه ای که در سرزمین بلغار به فارسی نوشته شد ، تملک شهرمند کابلی را دارد و به این سرزمین رسیده است .

حوزه نفوذ یک اثر ، که برخی از کتاب ها محلی ست ، و برخی نسخه ها - ایشان آستانی را فرا گرفته و برخی قاره و قاره ها را .

و ثبت نام شریف دارندگان امروز نسخه ها ، و نام کتابخانه های شخصی ایشان ، برای امروز و فردا سود مند است .

کار برد فهرست ها بسیار بیش از این است که در اینجا بدان ها اشاره رفت . آنچه گفته شد در ارتباط به نمایش نسخه های مکرر یک اثر شناخته شده می باشد .

این جزوه از «فهرست مشترک نسخه های خطی فارسی پاکستان» جلد پنجم - ششم (بخش ادبیات فارسی - پیش از چاپ) بیرون کشیده شده است . و از نظر علایم اختصاری ، و منابع و همکاران تابع همان فهرست است .

احمد منزوی

۱۵ مهر ۱۳۶۳ خ

ترجمہ قرآن

ہنگامی کہ این جزوہ بہ چاپخانہ رفتہ بود ، خبر رسیدند نسخہ ای از قرآن کریم با ترجمہ زیر نویس از سعدی شیرازی ، مؤرخ ششصد و شصت ، در یکی از شہرستان ہای سند نڈاھداری می شود . و حیانا قابل خرید است . مرکز تحقیقات با شادی فراوان یکی از فہرست برداران خود را بہ آن شہرستان فرستاد ، قرآن و دارندہ آن بہ اسلام آباد آوردہ شدند . ہر چند نتیجہ کار دلخواہ نبود . ولی بہتر این دیدم آند نشانی ہای این نسخہ بدون نام دارندہ و جای آن در اینجا آوردہ شود .

نسخہ ای از قرآن کریم بہ خط ترقیمانی و زیر نویس نستعلیق خوش ، با رسم الخط کہن اپ : ب ، ح ، ج ، ک ، گ ، از سادہ دہم آئمہ بر نبود . با ترقیمہ زیر « این قرآن مجید مترجمہ فارسی از دست مصباح الدین شیخ سعدی شیرازی ، در سن ششصد و شصت تحریر نمودہ شد ، و سند اعلام بالصواب » .

با یاد داشت « ختم القرآن مع الترجمة السعدی مصباح الدین ۱۰۷۲ھ . فضل فراعی ہروی » و درمیانہ « تمت جزو النصف الاول ترجمہ ہروی سعدی شیرازی . ۱۰۷۲ھ . فضل ہروی » .

آغاز نسخہ دو صفحہ مناش منہی و سنکوف و زعفرانی ولی اسدیب دیدہ . نسخہ جلدہ ولبندی ۲ راہ ، ۴ ، ۷ ، ص ۱۲ + ۱۳ .

اینک ترجمہ، چند سطر از آغاز سورہ یوسف : بنام خدای روزی دہندہ مہربان بخشندہ بار خدایا! اینست آیتہا نامہ روشن . بدستی کہ ، ما فرستادیم او را قرآن ، بزبان تازی ، تا مگر شما خرد دارید . ما قصہ میکنیم بر تو نیکو ترین قصہا . بدانچہ وحی کردیم ما بسوی تو ، این قرآن . و اگرچہ ویدی تو ، از پیش قرآن نمر آیند از بی خبران . چون گفت یوسف مر پدر خود را . ای پدر من ، بدستی کہ من دیدم در خواب یازدہ ستارہ و آفتاب و ماہتاب . دیدم ایشان را ، مرا سجده کنان . گفت یعقوب علیہ السلام . ای پسر من کہ قصہ مکن آنچه دیدی تو برادران خود . پس سگالش میکنم نامر ترا ، سگالش کردنی . بدستی کہ دیو برای آدمیان دشمنی است آنکار را . و ہم چنین پاسخ کند ترا پروردگار تو . و بیاموخت ترا از تعبیر خوابہا . کہ سیوم حصہ پیغمبری است . و تمام کرد نعمت خود بر تو . و بر اولاد یعقوب . چنانچہ تمام کرد آنرا بر مادر و پدر تو پیش از این .

چنانکہ پیش از این گفته شد ، نسخہ قرآن و ترجمہ زیر نویس آن کہینہ بود ، وی نہ از مدہ دہم کہینہ تر . ولی ترقیمہ آن کہ نام سعدی را و نیز یاد داشت ہمایی کہ سال ۱۳۷۲ را در برداشت بہ نظر کار شناسان مرکز ساختگی آمد .

پس برای مرکز تحقیقات و کارمنداناش کہ یکماہ در تب و تاب «ترجمہ سعدی» بودند ، کار پان یافتہ است . خدا می داند .

داستان ترجمہ قرآن کریم از سعدی ، در شبہ قارہ ، نہ بلاعی سرزبان ہا و موضوع اخبار فرہنگی قرار می گیرد . نسخہ های خطی و چاپی آن روایت شدہ است . ولی انتساب ہیچیک حتی نزدیک بہ احتمال نیز نرسیدہ است . در شبہ دو ترجمہ زیر نویس منسوب بہ وی چاپ شدہ است . کہ بنا بر برسی سید غلام مصطفی خان استاد دانشکدہ سندہ حیدرآباد ، در مجلہ کتاب شناسی - راولپنڈی ، ۱۹۸۴ م . یکی از آن دو از میر سید شریف جرجانی (م ۱۳۱۶ھ / ۱۴۱۳ م) است . (کہ در این انتساب نیز تردید است) و یکی از استاد و استاد دہلوی (م ۱۱۷۶ھ / ۱۷۶۲ م) (ن . ک . مشترک . ۱ : ۶۲) .

در ساختمان خاکجای داتا گنج بخش، علی ہجویری شرنوی (م ۶۴۶ھ / ۱۲۴۸ء) (م ۱۰۷۳ھ) ندرندہ «کشف المحجوب» ، کد یکی از زیارندہ ہای شہر لادور است . اطاق مشہور بہ حجرہ قرآن ہست . کد در آنجا نسخہ ہای شہن و ویژه ای از قرآن نگاہداری می شود . از آن میان نسخہ ای کد کفتمہ می شود بہ خط سعدی شیرازی ست .

«کشف المحجوب» د لادور اموانہ ہواستہا ہای ہندوئی ، ہرہ ، لوانہ ،

سصر ، ولیدہ ۱۹۷۵ء .

6

کلیات سعدی

- ن . ک . نسخه ها ۳ : ۱۸۶۱ «کلیات سعدی» - مشار ۲ : ۲۳۱۲
 «دیوان کلیات سعدی» که نشانی ۶۹ چاپ آن را زیر این عنوان داده است .
- 1- لاهور ، دانشگاه پنجاب ۱۸ SPIVI ۴۵۸۵ : تعلیق مدہ ۵۸ .
 بدینگونه : ۱- کتاب قصاید فارسی ، ۲- کتاب قصاید عربی ، ۳- طیبات ،
 ۴- گلستان ، ۵- بدایع ، ۶- خواتیم ، ۷- غزلیهای قدیم ، ۸- کتاب
 صاحبیه ، ۹- کتاب الرباعیات ، ۱۰- کتاب الفردیات ، ۱۱- کتاب
 المہزیلیات ، ۱۲- کتاب الترجیعات ، ۱۳- کتاب المقطعات ،
 ۱۴- کتاب المراثی ، ۱۵- کتاب الملمعات . با تاریخهایی از مرگ
 کسان از ۹۲۳-۵۹۴۱ ، ۲۵۶ گ . سرواح (عبدالله ۲ : ۴۵۰) .
- 2- لاهور ، دانشگاه پنجاب ۳۸ D PIVI ۱۸۶۶ : نستعلیق ، منظر بن
 عبدالله ، بدستور خواجه غیاث الدین محمد فرج الله ، برای سلطان
 ابو الفتح ابراهیم ، بلخ (۸۱۳-۵۸۱۷) . بدینگونه : ۱- رساله در
 تقریر دیباجه ، ۲- مجالس پنجگانه ، ۳- رساله صاحب دیوان ، ۴- سنن
 و عشق ، ۵- نصیحت الملوک ، ۶- رساله ملک اباقا ، ۷- رساله انکیانو ،
 ۸- رساله ملک شمس الدین ، ۹- گلستان ، ۱۰- بستان (چنین است) ،
 ۱۱- قصاید فارسی ، ۱۲- قصاید عربی ، ۱۳- ملمعات ، ۱۴- مراثی ،
 ۱۵- ترجیعات ، ۱۶- طیبات ، ۱۷- بدایع ، ۱۸- خواتیم ، ۱۹- غزلیات
 قدیم ، ۲۰- صاحبیه ، ۲۱- مقطعات ، ۲۲- هزلیات ، ۲۳- رباعیات ،

۲- فردیات ، با آرایشهای زرین و رنگین ، بایک، مینیاتور ہندی کہ تاریخ آن ۸۲۹ هـ ق است ، ۴۴ ک (عبداللہ ۲ : ۲۱۳-۲۱۸) .

3- کراچی ، موزہ ملی ۱۰۵۰/۲-۱۹۵۷ N. M. : نسخ خوش ، بابزید بن ابراہیم تہریزی ، وسط مجرم ۵۸۴۵ . دارای : تقریر دیباچہ ، مجالس پنجگانه ، رسالہ ملک شمس الدین (سئون و جواب) ، عشق ، نصیحت الملوک ، رسالہ ملک ابانا ، رسالہ ملک انکیانو ، رسالہ ملک شمس الدین تری گو ، نستان ، بوستان ، تصاید غربی ، تصاید فارسی ، صرائی ، ترجیعات ، طبیات ، صاحبیہ ، منتضعات ، رباعیات ، منردات ، خبیثیات ، عزلیات ، با سرلوح ہا ، ۸۹۲ ص (نوٹاھی : ۴۹۷) .

4- لاہور ، دانشگاه پنجاب SPI/VI ۱۸ C : بہار نستعلیق کمن ، سدہ ۵۹ . انجام افتادہ (عبداللہ ۲ : ۴۶۴) . از کتابهای شیرانی بودہ (شیر حسین ۱ : ۵۶۱) .

5- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۰۹۱ : نستعلیق خوش ، میر محمد حسینی ، سدہ ۵۱ . دارای : نستان ، و بوستان ، ۶۶ ص .

6- اسلام آباد ، همانجا ۵۳۵۲ : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱ . دارای : دیباچہ بیستون ، رسالہ منتقلانہ ، دیوان ، ۷۶۶ ص (شیخ ۳ : ۱۷۲۸) .

7- لاہور ، دانشگاه پنجاب SPI/VI ۱۸ B : سدہ ۵۱ . دارای : نستان و دیوانہا ، انجام افتادہ (عبداللہ ۲ : ۴۶۳) . از کتابهای شیرانی بودہ (شیر حسین ۱ : ۱۶۱) .

8- کراچی ، موزہ ملی ۳-۱۹۹۱ N. M. : نستعلیق ریز خوش ، سدہ ۵۱ . دارای : تقریر دیباچہ علی بن احمد بیستون ، مجالس پنجگانه ، سئون صاحب دیوان ، سئون و عشق ، نصیحت الملوک ، رسالہ ثلاثہ ، نستان ، بوستان ، تصاید ، طبیات ، بدایع ، عزلیات

قدیم ، صاحبیہ : مقطعات ، ہزایات مجالس ، مضحکات ، رباعیات ،
مفردات ، ۷۲۴ ص .

9- کراچی ، همانجا ۱۹۶۱-۱۰۱۹ : N. M. : نستعلیق ، سده ۱۰ . ۵۱ .
دارای : تعمیر ، رسایل ششگانه ، ترجیحات ، طریبات ، بوستان ،
بوستان ، بدایع ، خوانیم ، غزلیات قدیم ، منطعات ، مضامینات ،
مضمکات ، رباعیات ، آغاز و انجام افتاده ، ۳۲۶ ص .

10- کراچی ، همانجا ۱۹۶۲-۲۳۷۵ : N. M. : نستعلیق خوش ،
سده ۱۰ . ۵۱ . دارای : دیباچہ ، مجالس پنجلانه ، تصاید فارسی ،
ترجیحات ، طریبات ، غزلیات قدیم ، صاحبیہ ، رباعیات ، مفردات ،
منطعات ، بدایع ، ۳۹۴ ص (نوشاهی : ۴۹۸) .

11- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی ، سده ۱۰ . ۵۱ .
دارای : بوستان و بوستان ، زرین ، ۵۰۰ ص .

12- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۲ : نستعلیق دوکس ، سده ۱۰ . ۵۱ .
دارای : بوستان و بوستان ، ۶۲۴ ص . (گنج : ۱۷۲۸) .

13- کراچی ، بوزہ ملی ۱۹۶۷-۱۲۹ : N. M. : نستعلیق ، سده ۱۰ . ۵۱ .
دارای : رسایل ششگانه ، بوستان ، بوستان ، دیوان ، ۵۰۶ ص
(نوشاهی : ۴۹۸) .

14- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۲۲۵ : نستعلیق بخند ، سده تیس احمد
بن موسی الکافظم ۱۹۱۰ (۱۹۱۰) ، ناشش سرنوح و ہندہ منجہ ہا
آرایش شدہ . درای : ۱- بوستان (ص ۲-۶۸) ، ۲- بوستان (ص ۷-
۱۳۱) ، ۳- تصاید عربی (۱۳۲-۲۴۸) ، ۴- تصاید فارسی (۲۵۰-
۲۹۵) ، ۵- کتاب الحرانی (۲۹۵-۳۰۲) ، ۶- طریبات (۳۰۲-
۳۲۲) ، ۷- طریبات (۳۰۲-۴۱۰) ، ۸- بدایع (۴۱۰-۵۴۲) ،
۹- خوانیم (۵۴۲-۵۸۰) ، ۱۰- مجالس (۵۸۰-۶۰۶) ، ۱۱-
منطعات (۶۰۶-۶۲۲) ، ۱۲- مضحکات (۶۲۲-۶۵۶) ، ۱۳- ردیات
(۶۵۶-۶۵۱) .

- 15- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۵۷۴ : نستعلیق خوش ، کلب علی بن محمد ربیع قزوینی ، ۱۰ ذیحجه ۱۲۱۴ هـ . دارای : دیباجه بیستون ، مجالس ، سئوالات ، رساله انکیانو ، گلستان ، بوستان ، زرین ، ۳۲۹ ص .
- 16- اسلام آباد ، همانجا ۳۳ . ۴ : نستعلیق خوش ریز ، عبد الرحیم ، ج ۲ / ۱۲۲۰ هـ . دارای : دیباجه بیستون . مجالس پنجگانه ، گلستان ، بوستان ، دیوان ، ۴۵۸ ص (گنج ۳ : ۱۷۲۹) .
- 17- کراچی ، موزه ملی ۱۹۵۸-۲۶۶/۳ N. M. : شکسته خوش ، ۱۰ ذیحجه ۱۲۵۳ هـ . دارای : گلستان باسر آغاز «منتخب رام نراین» و دیوان و بوستان ، ۲۷۲ ص (نوشاهی : ۴۹۹) .
- 18- حیدرآباد ، سندهی ادبی بورد ۲۶۵ : نستعلیق خوش ، سید چمن شاه ، و دیگری ، ۱۲ ع ۱/۱۲۶۴ هـ . آغاز : شکر و سپاس معبودی را جلت قدرته که آفریننده ، ۵۷۶ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 19- سرگودها ، کتابخانه حبیب الرحمن صاحب ۱۲ : نستعلیق خوش ، ملا احمد یار ولد مولانا عبد رشید ؟ ، ۱۲۷۶ هـ . «منتخب کئیات» است . آغاز : گفتار در عشق پروانه و شمع . کسی گفت پروانه کی حقیر ، ۲۳۶ ص (سید محمد نذیر رانجها) .
- 20- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ، ۲۲۹ الف ۵۲۹۶ : تاریخ و نشانی دیگر یاد نشده (بشیر حسین ۱ : ۱۶۱) .

3

رسائل مسته

گرد آوری علی بن احمد بن ابوبکر بیستون

- ۱- در تقریر دیباجه ، ۲- در مجالس پنجگانه (ن . ک . پس از این) ،
- ۳- در سؤال صاحب دیوان ، ۴- عقل و عشق ، ۵- نصیحت ملوک ،
- ۶- احترام شیخ نزد حکام .

آغاز : شکر و سپاس معبودی را جلت قدرته کد آفریننده مخلوقات
عالم است ، و روزی دهنده .

برای دیگر نسخه هایش ن . ک . کلیات سعدی، پیش از این.

21- لاهور ، دانشگاه پنجاب D 38 Pi VI 1866 : نستعلیق ،
مفسر بن عبدالله ، در «کلیات» او نوشته برای سلطان ابو الفتح اراهم
حاکم بلخ (۸۱۳-۵۸۱۷) آغاز برابر (عبدالله : ۲۱۴) .

22- اوچ ، مخدوم سید شمس الدین گیلانی ۱۹۹ : نستعلیق بخته ،
سده ۵۱۱ . آغاز برابر نمونه ، ۸۳ گ (پروفسر الله دتا چودری -
غلام سرور : ۹۶) .

23- لاهور ، کتابخانه الرياض ، جی معین الدین : نستعلیق خوش
ریز ، محمد رمضان از اولاد سید الباقی بامداد رساله پنجم در هند
و اندوز است (دکتر ناهور الدین احمد - نوشاهی) .

4.

عقل و عشق

سؤال سعد الدین نطنزی

درباره عقل و عشق و اینکه عقل به حق راه نماید یا عشق و اینکه عقل بهتر است یا عشق . در پاسخ سعد الدین نطنزی ، از سراینندگان سده هفتم ه . به نشر آمیخته به نظم .

آغاز : قال رسول الله (ص) اول ما خلق الله العقل .

برای دیگر نسخه هایش ، ن . ک . کلیات سعدی پیش از این .

ن . ک . نسخه ها ۲ : ۱۲۸۷ «عقل و عشق» - اته ۱۱۱۸/۲ ،
۱۱۱۹/۲ ، ۱۱۲۰/۲ «تعریف عقل و عشق» - نفیسی ۱ : ۱۶۸ «رسائل
عقل و عشق» - مشترک ۳ : ۱۷۰۳ «عقل و عشق» - نسخه ها ۲ : ۱۲۸۷
«عقل و عشق» سعد الدین نطنزی ، نسخه موزه بریتانیا - نفیسی ۲ : ۷۴۵
برای نطنزی .

24- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲۲۹۰/۴ الف ۵۲۹۶ : نوشته
پیرسون ۵۷-۴ (۱۳۳۴ م) . (شیر حسین ۲ : ۳۳۲) .

25- کراچی ، موزه ملی ۱۰۵۰/۲-۱۹۵۷ N. M. : نسخ خوش ،
بایزید بن ابراهیم تبریزی ، نیمه محرم ۵۸۴۵ . (نوشاهی : ۲۴۰) .

سؤال صاحب دیوان

در پاسخ پنج پرسش خواجه شمس الدین صاحب دیوان مانند دیو
بمتر یا آدسی ، حاجی بمتر یا غیر حاجی ، علوی فاضل تر با عاسی ، چمنور
دشمن دوست گردد .

برای دیگر نسخه هایش ن . ک . کلیات سعدی پیش از این .

26- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۳ الف . ۲۲۹ الف ۵۲۹۶ : نوشته
بیرامون ۵۷۳۴ (۱۳۳۴ م) (بشیر حسین ۲ : ۳۳۲) .

27- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲ / ۲۹۰ الف ۵۲۹۶ : نوشته بیرامون
۵۷۳۴ (۱۳۳۴ م) (بشیر حسین ۲ : ۳۳۵) .

28- لاهور ، دانشگاه پنجاب (D Piyi ۳۸ ۱۸۶۶) : نسخه منقح ، منظر بن
عبداستاد ، (ص ۸۱۳-۵۸۱۷) در دیات او (عبداستاد ۲ : ۲۱۳-۲۱۸) .

29- اسلام آباد ، کنج بخش ۷۵۳ : نسخ خوش صیقل ۵۱۰ . ۵۱۰
از مجالس پنجگانه امت . ن . ک . ک . پس از این . در تهرمت شادخانه
نشره بنام «ریاضت عرفانی» آمده (کنج ۲ : ۶۱۱ تا ۶۹۰) .

6

مجالس پنجگانه

نثری ست ادبی - اخلاقی ، آسیخته به نظم و حکایت ها . در کلیات او چاپ شده است .

آغاز ۱ : الحمد لله الذی خلق الوجود من العدم . . . شکر آن خدای را که او هست آفرید از عدم - پس کرد پیدا بر عدم انوار اسرار قدم . آغاز : ۲ قال الله تعالی . یا ایها الذین اتقوا . ای کسانیکه به وحدانیت حق جل و علا اقرار کرده اید پرهیزکاری کنید . ایمان را اثبات کرد و به تقوا امر . آغاز ۳ : قال رسول الله (ص) . من أصبح و همومه هم واحد . . . مهتر عالم و سید بنی آدم (ص) چنین میفرماید : که هر کس بامداد سر از جامه خواب . آغاز ۴ : بسمله ، نام خداوندی ست که تا او نخواهد صبا پرده گل نشکافد . آغاز ۵ : ملکا ، ما را همه معاصی نگاهدار ، و توفیق طاعات و عبادات ارزانی دار . . . ای عزیز خلق عالم دوگونه اند . برای نسخه هایش ن . ک . به « کلیات سعدی » و پیش از این .

نصیحت الملوک : نصایح الملوک

یکی از رسایل نثری اوست ، در پند و اندرز به شاهان ، به نثر آمیخته به نظم ، نامبوب : پادشاهانی که مشفق درویشند ، نگهبان ملک و دولت خویشند ، . . . آثار خیر پادشاهان قدیم را محو نگرداند تا آثار خیر او همچنان باقی بماند . . . عیش و طرب ناگزیر است . . . دزدان دو گروهند : چندی به تیر و کمان در صحرا ، چندی به کیل و ترازو در بازار .

آغاز : الحمد لله الكافي حسب الخلايق وحده . . . بعد از ثنای خداوند

عالم و ذکر بهترین فرزندان آدم . ص . در نصیحت ارباب مملکت .

ن . ک . نسخه ها ۲ : ۱۷۰۴ «نصایح الملوک» و : ۱۷۰۶

«نصیحت الملوک» که هر دو یکی هستند - شماره : ۵-۵۲ «نصیحت

الملوک» که نشانی چاپ جداگانه آن را درون ۱۸۵۶ م داده - ریز : ۲ :

۰۵۹۶

برای نسخه هایش ن . ک . «کلیات» او پیش از این .

30- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۵/۲۲۹ الف ۵۲۹۶ : نوشته پیرامان

۵۷۳۴ (۱۳۳۳ م) (بشیر حسین ۲ : ۳۳۸) .

31- لاهور ، پنجاب یونیورسٹی Pi/VI ۳۸ D : نستعلیق ، سفیر بن

عبدالله ، در کلیات او له برای سلطان ابو الفتح ابراهیم بن

۸۱۳-۸۱۷ م . نوشته شده (عبدالله ۲ : ۲۱۳) .

32- فیصل آباد ، چنیوت بازار ، وکیلاں ، کتابخانہ چشتی سلیمانی :
تستعلیق ، پختہ ، فضل رسول قادری دلیپوری ، ۵۱۱۲۳ ، (ص ۱-۱۳)
(نعیم اختر مجددی) .

۴

8

دیوان سعدی

- ن . ک . نسخه ها ۳ : ۲۳۴۹ «دیوان سعدی» - شماره ۲ : ۲۳۱۷
 «دیوان کلیات سعدی» که ۶۹ چاپ آن را زیر این عنوان آورده است .
- 33- لاهور ، دانشگاه پنجاب SPI VI ۱۸ : ۴۵۸۵ : تعلیق ، سده ۵۸ .
 در «کلیات» او (ن . ک . پیش از ابن) . (عبدالله ۲ : ۴۵۹) از
 کتابهای شیرانی بوده (شیر حسین ۱ : ۱۱۷) .
- 34- لاهور ، همانجا SPI VI ۱۸ A : ۴۷۴ : خط بهار ، سده ۵۸ .
 غزلیهای قدیم اوست و خواتیم ، با سرلوح ها ، ۱۰۸ گ (عبدالله
 ۲ : ۴۶۲) از کتابهای شیرانی بوده (شیر حسین ۱ : ۱۵۰) .
- 35- لاهور ، دانشگاه پنجاب PI VI ۳۸ D : ۱۸۶۶ : استعینق ، شیر
 بن عبدالله ، برای ماطن ابو الفتح ابراهیم پادشاه بلخ (۱۳ -
 ۵۸۱۷) . در «کلیات» او ، زرین و مینیاتور هندی مورخ ۵۸۰۹ .
 دارای : قصاید فارسی ، قصاید عربی ، ملامعات ، مرثیاتی ، ترحمات ،
 طبیات ، بدایع ، خواتیم ، غزلیهای قدیم ، صاحبید ، ملامعات ،
 هزلیات ، رباعیات ، فردیات (عبدالله ۲ : ۲۱۳-۲۱۶) .
- 36- لاهور ، دانشگاه پنجاب SPI/VI ۱۸ C : ۴۷۴۱ : بهار استعینق ،
 سده ۹۵ . در «کلیات» او ، دارای قطعه ، مثنوی ، رباعی ، غزل ،
 ۲۳۹ ک (عبدالله ۲ : ۴۶۴) . از کتابهای شیرانی بوده (شیر حسین
 ۱ : ۱۶۱) .

- 37- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۰۹ : ثلث پخته ، سده ۵۱ . باز
مانده نسخه ای از کلیات اوست ، ۱۷۷ ص (گنج ۳ : ۱۴۴۷) .
- 38- کراچی ، موزه ملی ۱۹۶۲-۲۳۷ : N. M. : نستعلیق خوش ،
سده ۵۱ . در «کلیات» او .
- 39- کراچی ، همانجا ۵۲۸-۲۱۱ : N. M. : نستعلیق ریز خوش ،
سده ۵۱ . آغاز و انجام افتاده ، ۸۰ ص .
- 40- کراچی ، همانجا ۱۸۸-۱۹۵۷ : N. M. : نستعلیق خوش ،
سده ۵۱ . سر اوج ، ۴۰۱ ص .
- 41- کراچی ، همانجا ۱۹۶۱-۳ : N. M. : نستعلیق ریز خوش ،
سده ۵۱ . در «کلیات» او ، زرین .
- 42- کراچی ، همانجا ۱۹۶۱-۱۰۱۹ : N. M. : نستعلیق ، سده ۵۱ .
در «کلیات» او ، ۳۲۶ ص (نوٹشاهی : ۴۹۸) .
- 43- لاهور ، دانشگاہ پنجاب B ۱۸ SPI/VI ۴۶۲۸ : سده ۵۱ .
در «کلیات» او : شش رساله ، قصاید ، مرثیہ ، ملامعہ ، ترجیعہ ،
طبیات ، بدایع ، خواتیم ، غزلیہ ، صاحبیہ . . . (عبداللہ ۲ : ۴۶۳) .
از کتابهای شیرانی بوده (بشیر حسین ۱ : ۱۶۱) .
- 44- اوج ، مخدوم سید شمس الدین گیلانی ۲۹۵ : نستعلیق خوب ،
سده ۵۱ . دارای : قصاید ، طبیات ، مقطعات ، ۳۱۴ گ (غلام سرور :
۱۵۷) .
- 45- کویتہ ، سینہ صادق علی : نستعلیق پخته ، سده ۵۱ . «کلیات»
اوست ، آغاز و انجام افتاده . آغاز : من نہ آنم کہ مست باز آیم -
ور ز سختی بہ لب رسد جانم ، ۱۴۸ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .
- 46- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۴۵۲ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰-۵۱۱ .
در «کلیات» او ، ۷۶۵ ص (گنج ۳ : ۱۴۴۷) .
- 47- پشاور ، عجایب گھر (موزه) ۵ : نستعلیق زیبا ، مجدد ملی

شیرازی ، رجب ۵۱۰۷ . کلیات اوست . آغاز : شکر و سپاس
معبودی را جلت قدرته که آفریننده ، نسخه هنری ، ۷۰۶ ص (محمد
اسرائیل کان الله له) .

48- اوج ، مخدوسی سید شمس الدین گیلانی ۲۹۵ : نستعلیق
خوش ، سده ۵۱۱ . آغاز شکر و سپاس نعمت و منت خدایرا . . .
دارای : قصیده ها (گ ۱-۵۵) و طیبات (گ ۵۶-۱۲۱) ، ۲۴۲ ص .
در فهرست دکتر غلام سرور صفحات آن ۳۱۴ یاد شده است (نہرست
مخطوطات گیلانی : ۱۵۷-۱۵۸) (پرفسور آتہ دقا چودری) .

49- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۴۵۴ : نستعلیق پختہ ، سده ۵۱۱ .
آغاز و انجام افتاده ، ۳۰۸ ص . (گنج ۳ : ۱۴۴۷) .

50- کراچی ، سوزہ ملی ۱۷۱-۱۹۶۲ N. M. : نستعلیق خوش ،
ج ۲ سده ۵۱۱ . ۲۰ ص .

51- کراچی ، همانجا ۱۲۹-۱۹۶۷ N. M. : نستعلیق ، سده ۵۱۱ .
در «کلیات» او (نوٹاھی : ۴۹۸) .

52- کراچی ، انجمن ترقی ق ق ف ۳ : در بیاض بو نتج حسینی ،
۵۱۱۴۷ . (ص ۴۷۹-۵۰۴ و ۵۰۶-۵۵۷) (نوٹاھی : ۱۳۳) .

53- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۲۲۵ : نستعلیق ، سید میر احمد ،
۱۹۱ (۵۱۱۹۱) . در دیات او ، زرین .

54- کراچی ، سوزہ ملی ۱۲۹-۱۹۶۲ N. M. : نستعلیق ، سده
۵۱۲ . ۳۵۲ ص .

55- کراچی ، همانجا ۱۷۲-۱۹۷۲ N. M. : نستعلیق ، سده ۵۱۰ .
۶۶ ص (نوٹاھی : ۴۹۹) .

56- بلوچستان ، مستونک ، میر سید سید محمد گنجی ، سده ۵۱۰ .
خان : نستعلیق پختہ ، سده ۵۱۲ . آغاز : شکر و سپاس معبودی
جالت قدرته . . . ، کلیات اوست ، ۳۹۹ ص (دکتر نعمت الحق نورانی) .

- 57- لاهور ، ریلوی روڈ ، حکیم محمد موسی امرتسری چشتی :
نستعلیق ، سده ۵۱۲ . غزلیهای اوست از الف تا یاء . آغاز افتاده :
درین لطف اوست و گرنه سحاب کیست . . ، ۳۲۲ ص (سید عارف
نوشاهی) .
- 58- کراچی ، انجمن ترقی ق ق ف ۲۱۲ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ .
با سہر کنندہ ۵۱۲۸۱ . ۱۰۶ ص (نوشاهی : ۱۳۳) .
- 59- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۱۶۲ : نستعلیق خوش ، سده ۱۲-۱۳ .
آغاز و انجام افتاده ، ۴۰۸ ص .
- 60- اسلام آباد ، همانجا ۷۵۷۳ : نستعلیق خوش ، کتب علی بن محمد
رفیع قزوینی ، ۲۴/ع ۵۱۲۱۳ ، ۴۰۰ ص .
- 61- اسلام آباد ، همانجا ۴۰۳۳ : نستعلیق خوش ریز ، در «کلیات»
او ، ۵۱۲۲۰ ، زرین .
- 62- کراچی ، موزہ ملی ۳ / N. M. ۱۹۵۸-۲۶۴ : در «کلیات» او
نوشته ۵۱۲۵۳ . (نوشاهی : ۴۹۹) .
- 63- کراچی ، لیاقت علی لائبریری : نستعلیق خوش ، ۱۹۰۹ ب
(۵۱۲۶۹) . آغاز : اول دفتر بنام ایزد دانا - صانع و پروردگار وحی
و توانا ، ۳۹ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 64- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری گ ۵۲ ، ۸۷۲ غزل : شکستہ ،
منشی اودھورام ، ۱۲۷۸/۱۸۶۲ م . تنہا غزلیها و ترجیعہا و
رباعیہای اوست ، آغاز افتاده : خود نہ زبان در دہان عارف مدہوش-
۱۴۱ ک ۱۵ ص (عباسی : ۴۳۰) .
- 65- حیدر آباد ، درگاہ شریف ، کتابخانہ عالیہ علمیہ ، پیر محب اللہ
شاہ راشدی : نستعلیق محمد حسن مکن ، ع ۱/۱۳۲۱ . گزیدہ های
مت ۱۴ + ۲۷ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 66- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۵۱ ، ۸۷۱ قصا - ۶ ، ۲۹۷

13292

سلوک : تاریخ یاد نشده، ش ۲۰ مجموعه، قصبایدی از وست ، آغاز :
ای که پنجاه رفت و در خوابی ... و : ای که داری لباس فقر بپوش
(عباسی ۱ : ۱۵۲) .

67- گجرات ، احمد حسین احمد قلعه داری ۲۲۶ : نستعلیق شکسته
آمیز ، آغاز : هر که را باغچه است به بستان نرود - هر که مجموع
نشست ست پریشان نرود ، ۸۴ ص (پرفسور احمد حسین احمد قلعه
داری) .

68- پشاور ، ریکارد آفس . ۳۵ : نستعلیق ، بی تاریخ ، آغاز : شکر
و سپاس و نعمت و منت خدایرا ... ، با سرلوح زرین ، ۶۹۰ ص
(مید حسن مجتبی رضوی) .

69- پشاور ، دانشگاه پشاور ۱۲۰ : نستعلیق خوش ، تاریخ یاد
نشده ، آغاز : اول دفتر بنام پروردگار ، ۷۱۶ ص (پرفسور امتیاز
حسین) .

70- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲ / ۱۰۲۵ / ۴۰۷۷ : نزیده ای ست
(بشیر حسین ۱ : ۱۱۷) .

71- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲۲۹۰ الف ۵۲۹۶ : در « دیات » او
(بشیر حسین ۱ : ۱۶۱) .

بوستان : سہدی نامہ

شہنوی ست در بحر متقارب ، بہ سال ۱۲۵۸ھ / ۱۸۴۵ م : بہ روز ہمایون و سال سعید - بتاریخ فرخ میان دو عید - ز شش صد فزون بود پنجاہ و پنج - نہ پر در شد این نام بردار گنج ، در ده «باب» سرودہ است : ۱ - در عدل و رای و تدبیر و جہانداری ، ۲ - در احسان ، ۳ - در عشق ، ۴ - تواضع ، ۵ - رضا ، ۶ - قناعت ، ۷ - تربیت ، ۸ - شکر ، ۹ - توبہ ، ۱۰ - مناجات .

آغاز : بنام خداوند (جہاندار) جان آفرین - حکیمی سخن بر زبان آفرین - خداوند بخشندہ دستگیر - کریم خطا پوش پوزش پذیر .

ن . ک . ذریعہ ۳ : ۱۵۵ - نسخہ ہا ۴ : ۲۶۶۳ و ۳۳۴۷ - مشار ۱ : ۷۹۴ کہ نشانی پیرامون ۵۷ چاپ آن را دادہ .

72- لاہور ، دانشگاه پنجاب Pi VI ۳۸ D ۱۸۶۶ : نستعلیق ، مظفر بن عبد اللہ ، برای سلطان ابو الفتح ابراہیم پادشاہ بلخ (۸۱۳-۸۱۷) .
در «کلیات» او ، زرین ، بامینیاتور ہندی مؤرخ ۵۸۲۹ . بنام «بوستان» ، آغاز برابر نمونہ (عبد اللہ ۲ : ۲۱۳-۲۱۶) .

73- کراچی ، سوزہ ۲ / ۱۰۵۰-۱۹۵۷ N. M. : نسخ خوش ، در «کلیات» او نوشتہ با یزید تبریزی ، ۵۸۴۵ . (نوشاہی : ۵۴۷) .

74- حیدر آباد ، تند و قیصر ، گنجینہ نظامانیان : نستعلیق پختہ ، ۵۸۸۹ . در بلاد سند ، باحواشی «محمد زبیر مخدوم سہدی» ، آغاز برابر ، ۲۴ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 75- پیشاور ، عجایب گھر (موزہ) ۳۱ : نستعلیق خوب ، سده ۵۹ .
در پایان آمده : قدتمت نسخه ... تصنیف ... بتاریخ جمادی الثانی ،
در حق ملک الہداد بن علی بن عزت» . آغاز برابر نمونہ ، ۲۷۶ ص
۱۵ س (سجد اسرائیل کان اللہ لہ) .
- 76- لاہور ، دیان سنگھ ترست ۶۴۴ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰-۵۹ .
آغاز افتادہ ، ۲۸۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 77- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاعیہ ، علی حق شاہ :
نستعلیق ، محیی الدین بن حمید الدین ابو بکر المجتہائی ، ۵۹۴۷ .
آغاز : بنام جہاندار ... ۲۶۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 78- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۵۷۸۸/۲۴۷۱/۱ : نوشتہ ۵۹۵۳ .
(۱۵۴۶ م) ہمراہ «گلستان» (بشیر حسن ۲ : ۳۳۴) .
- 79- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۰۹۱ : نستعلیق زیبا ، میر عماد ،
سده ۵۱ . در کلیات او .
- 80- اسلام آباد ، همانجا ۶۹۰۷ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱ .
آغاز افتادہ ، ۲۳۶ ص .
- 81- اسلام آباد ، همانجا ۴۰۵۱ : نستعلیق زیبا ، سده ۵۱ .
(۵۹۷۸) ، زرین ، ۳۰۳ ص .
- 82- اسلام آباد ، همانجا ۵۶۲ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱ ، ہمراہ
شرح ابیات در ہاشم ، ۱۲۴ ص (گنج ۳ : ۱۵۳۹) .
- 83- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۷-۱۰۷۵ : N. M. : نستعلیق ریز
و خوش ، سده ۵۱ . آغاز و انجام افتادہ .
- 84- کراچی ، همانجا ۱۹۶۱-۳ : N. M. : نستعلیق ریز خوش ،
سده ۵۱ . در «نہیات» او .
- 85- کراچی ، همانجا ۱۰۱۹-۱۹۶۱ : N. M. : نستعلیق ، سده ۵۱ .
در «کلیات» او (نوشاہی : ۵۴۷) .

- 86- شیخوپورہ ، سر میدانی ، گنجینہ ضیاء العلوم : نستعلیق خوش ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز و انجام افتاده ، آغاز : مرا همچنین جعد کل فام بود - بلورینم از خوبی اندام بود ، ۶۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 87- اتک ، مکہ ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز برابر نمونه ، ۲۷۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 88- اتک ، هدانجا : نستعلیق ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز برابر نمونه ، آغاز و انجام نونویس ، ۲۹۶ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 89- سرگودھا ، انجمن ربوہ ، خلافت : نستعلیق خوش ، عبدالباری بن شیخ عبدالقدوس بن حاجی الحرمین سیف اللہ اکبری ، سده ۱۰ . ۵۱ . زرین ، ۲۴۰ ص (نعیم اختر) .
- 90- ملتان ، باغ لانگی ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق ریز ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز برابر ، ۴۲ ص .
- 91- ملتان ، همانجا : نستعلیق خوش ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز افتاده ، ۲۲۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 92- شیخوپورہ ، سر میدانی ، گنجینہ ضیاء العلوم : نستعلیق خوش ، سده ۱۰ . ۵۱ . آغاز افتاده : پریشانی خاطر داد خواه - بر اندازد از ملک پادشاه ، ۱۵۸ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 93- لاہور ، شش محل ، انبالہ جلد سازی ، محمد بشیر لدھیانوی : نستعلیق ، سده ۱۰ . ۵۱۱-۱۰ . آغاز برابر نمونه ، در پایان یاد داشت خرید شہزادہ حیدر رفیع بہ بہای دہ روپیہ در ۱۲۷۰ . ۵۱۲۷ . را دارد . ۲۷۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 94- اتک ، تہ گنگ ، خیرپورہ ، اسد اللہ خان : نستعلیق خوش ، سده ۱۰ . ۵۱۱-۱۰ . آغاز افتاده : سر پادشاہان گردون فراز ، ۱۹۲ ص (محمد نذیر رانجھا) .
- 95- لاہور ، دانشگاه پنجاب SPI VI ۱۸ D ۴۵۹۳ : نسخ ، خواجہ

- نوحی بیگ ، ۵۱۰۱۰ . با سرلوح ، ۱۸۲ گ (عبداللہ ۲ : ۴۶۵) .
 از کتابہای شیرانی بودہ (بشیر حسین ۳ : ۶۷۸) .
- 96- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۹۸۷ : نستعلیق خوش ، محمد پارسا
 نقشبندی ، ۳ ذیقعدہ ۱۵۱۰۱۱ ، ۲۹۴ ص .
- 97- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۷۲-۱۷۵ : N. M. نستعلیق خوش ،
 فیض علی ، ۲۵ شوال ۵۱۰۲۶ . زرین ۳۹۲ ص (نوشاہی : ۵۴۸) .
- 98- لاہور ، اردو بازار ، کتابخانہ رشیدیہ . قاری عبدالرشید قاسمی :
 نستعلیق خوش ، عبدالرحمن قریشی عباسی ، ۱۷ رجب ۵۱۰۲۷ .
 ۱۱۹ گ (سید عارف نوشاہی) .
- 99- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۶۲-۲۰۴ : N. M. نستعلیق ، ۱۸
 ذیقعدہ ۵۱۰۲۸ ، ۲۶۲ ص .
- 100- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ :
 نستعلیق ، سید عبدالحق ملتانی ، ۴ . ۵۱ . آغاز : بنام جہاندار ... ،
 بادو سرلوح ، ۲۸۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 101- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۸-۵۷۶ : N. M. نستعلیق خوش ،
 ایزد بخش بن اسماء بخش ، ۱۷ رمضان ۵۱۰۴۵ . زرین ، ۲۵۴ ص
 (نوشاہی : ۵۴۸) .
- 102- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ :
 نستعلیق شکستہ آسیر خوب ، ہدایت اللہ بن آیت اللہ زنجانی ،
 ۵۱ . ۵ . آغاز : بنام خداوند جان ... ۲۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 103- فیصل آباد ، پیدز دلونی ، کتابخانہ مجاہد اسلام : نستعلیق
 پختہ ، علی مراد بن نور احمد حنفی ، ۵۱۰۸۲ ، سرلوح ، باحواشی
 از سید جعفر ندوی . ۵۱۱۴ ، ۲۹۳ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 104- سرگودھا ، بہاول ، کتابخانہ مجدد علی ، لوث سیدن :
 نستعلیق خوش ، قاسم علی بن تاج الدین ، ۱۸ بومہ ، ۶ جلوس پادشاہ

- غازی سحیی الدین اورنگ زیب عالمگیر (۱۰۷۴) آغاز در باب اول افتاده : نگنجد کرمسهای حق در قیاس ، ۲۹۲ ص (محمد نذیر وانجها) .
- 105- لاهور ، دیال سنگھ ترست ۵۸۹ : نستعلیق ، سلطان محمود گیلانی ، شنبه ۲۷ ع ۱/۷۵۰۵۱ . در حیدر آباد برای پسرش محمد جعفر ، آغاز برابر ۱۶۰ گ (دیال سنگھ ۳ : ۲۸۷) .
- 106- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۵۸-۳۲۱ N. M. : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۰ . یا ۵۱۰۹۷ ، آغاز و انجام افتاده ، ۳۱۶ ص .
- 107- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۲۳۷ : نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز افتاده .
- 108- اسلام آباد ، همانجا ۷۳۸۰ : نستعلیق زیبا ، سده ۵۱۱ . آغاز افتاده ، ۲۵۸ ص .
- 109- اسلام آباد ، همانجا ۳۷۰ : نستعلیق زیبا ، فقیر علی محمد ، سده ۵۱۱ . زرین ، ۲۹۰ ص .
- 110- اسلام آباد ، همانجا ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی ، سده ۵۱۱ . زرین ، ۵۰۰ ص (گنج ۳ : ۱۵۳۹) .
- 111- اسلام آباد ، همانجا ۸۳۰۳ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۱ ، ۲۴۵ ص .
- 112- اسلام آباد ، همانجا ۸۸۰۰ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . آغاز و انجام افتاده .
- 113- اسلام آباد ، همانجا ۸۹۴۹ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . (ص ۱۰۹-۳۷۶) .
- 114- راولپنڈی ، گولبرہ شریف ، درگاہ شاد روان پیر سہر علی شاہ : نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز افتاده : مکن تاتوانی دل خلاق ریش - و کرسی کنی میکنی بیخ خویش ، ۵۷۶ ص (پرفسور منک محمد اقبال) .
- 115- اٹک ، مکہد ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، نادر ،

- سده ۱۱ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۲۴ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 116- اٹک ، همانجا : نستعلیق ، سده ۱۱ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۰۲ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 117- اٹک ، همانجا : نستعلیق ، سده ۱۱ھ . آغاز برابر نمونہ ، نیمہ یکمہ عنوانہا شنگرف و نیمہ دوم نانویس ، ۴۲ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 118- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد : نستعلیق خوش ، سده ۱۱ھ . آغاز برابر ، انجام افتادہ ، ۱۹۴ ص (سید خضر نوشاہی) .
- 119- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۹۹۱ : نستعلیق خوش ، سده ۱۱ھ . آغاز و انجام افتادہ . آغاز : کہ پروردگار را توانگرتویی ... ، ۲۷۰ ص ۱۵ س .
- 120- پشاور ، همانجا ۱۰۳۹ : نستعلیق خوش ، عثمان الدین ، سده ۱۱ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۲۹ ص ۱۳ س (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 121- ملتان ، باغ لانگی خان ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق خوش ، سده ۱۱ھ . آغاز افتادہ : زمین از تب لرزہ آمد ستوہ ، ۳۱۸ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 122- سرگودھا ، انجمن ربوہ ، خلافت : نستعلیق پختہ سده ، ۱۱ھ . آغاز برابر ، ۲۹۰ ص (نعیم اختر) .
- 123- کراچی ، سوزہ بلی ۱۹۷۸-۲۷ N° M° : نستعلیق ، محمد صالح ، ۳ ع ۱ / سده ۱۱ھ . در مدرسہ دیوان چکی بخارا :
- 124- کراچی ، همانجا ۱۹۶۷-۱۲۹ N. M. : نستعلیق ، سده ۱۱ھ . سرلوح ، در « کلیات » او (نوشاہی : ۵۴۸) .
- 125- سرگودھا ، بہاول ، مولانا قدرت اللہ : نستعلیق ، میاندار ولد عبدالحکیم ، سده ۱۱-۱۲ھ . آغاز برابر ، محشی خوب ، ۲۶۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 126- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۸۸۰ : نستعلیق ، ۵۱۱۱۸ . (ص ۴۶-۲۶۸ هامش) .
- 127- قصور ، کتابخانه برکاتیہ رضویہ ، مولانا محمد عبداللہ قادری رضوی : نستعلیق ، ۵۱۱۲۱ . آغاز افتادہ : دل و کشورت جمع و معمور باد ، ۴۷۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 128- شکار پور ، کترھی یاسین ، گوشہ ادب ، صلاح الدین ۱۶۱ : نستعلیق ۵۱۱۳۴ . آغاز برابر نمونہ ، کامل (سید خضر نوشاھی) .
- 129- سرگودھا ، بہاول ، سعادت خان ، بتمن : نستعلیق خوانا ، عبداللہ بن سید محمد مرحوم ، در مسجد موضع بہلان ، ۵۱۱۴۱ . آغاز افتادہ : کریم السجایا جمیل الشیم ، ۳۴۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 130- جہلم ، پنڈ دادنخان ، مولانا جہان زیب : نستعلیق ، عبداللہ بن وصفی ، ۵۱۱۴۱ . باتملک ۵۱۲۱۰ . آغاز برابر ، ۱۸۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 131- لاہور ، دیال سنگھ ترست ۷۱۱ : نستعلیق ، ملا عطاء اللہ قادری ، ۵۱۱۵۰ . آغاز : بنام جہاندار ... ، ۱۵۰ گ (ہاشمی ، صدیقی ۲ : ۲۰۹) .
- 132- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۱۲ : نستعلیق خوش ، محمد اسلام زنجانی موسوی ، ۱۹ رجب (۵۱۱۷۸) (گنج ۳ : ۱۵۴۱) .
- 133- ہزارہ ، ہری پور ، دارالعلوم اسلامیہ رحمانیہ : نستعلیق پیختہ ، احمد دین بن میان حیات بخش بن میان محمد صدیق ، ۵۱۱۷۹ . آغاز برابر نمونہ ، ۵۸۸ ص (پرفسور اختر راھی) .
- 134- سرگودھا ، بہاول ، دیرہ بلکان ، مولانا ملک یار محمد : نستعلیق ، عبدالرب موسی خیلی ، ۵۱۱۷۹ . آغاز برابر ، ۲۴۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 135- دیرہ اسماعیل خان ، مکتبہ حبیبیہ : نستعلیق محمد عمر ولد میر احمد ، ۵۱۱۸۷ ، ۲۲۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 136- سرگودھا ، بہاول ، کتابخانہ غضنفر علی ، سالم : نستعلیق شکستہ ، عبدالرضا احمد ربنا لوس ، ۵۱۱۸۹ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۳۷ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 137- پشاور ، دانشگاه ، کالج اسلامیہ ۱۷۸۷/۲ : نستعلیق ، ۲۱ ذیقعدہ ۵۱۱۹۲ . آغاز برابر ، ۲۵۷ ص (محمد اسرائیل کان اللہ لہ) .
- 138- سرگودھا ، بہاول ، محمد امان ، چک ۲۸ شمالی : نستعلیق شکستہ ، سبط الحسن بن مقیم شاہ ، ۵۱۱۹۳ . آغاز برابر نمونہ ، کابل ، ۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 139- سرگودھا ، مولوی فضل اللہ شاہ صاحب : شکستہ نستعلیق خوش ، ۵۱۱۹۷ . آغاز برابر نمونہ ، ۴۹۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 140- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۲۲۵ : نستعلیق ، سید میر احمد بن موسی کاظم ، ۱۹۱ (۵۱۱۹۱) ، در کلیات او (ص ۷-۱۳۱) ، زرین .
- 141- لاہور ، دانشگاه پنجاب Pi VI ۱۲ A ۷۸۶ : نستعلیق ، بی تاریخ ، یاد داشت فقیر محمد امان بن عبدالرحمن ۵۱۲۰۰ . ۱۴۲ گ (عبداللہ ۲ : ۲۱۹) .
- 142- لاہور ، فقیر خانہ ، سید مغیث الدین بخاری : وہاب علی شاہ ، ۵۱۲۰۰ . آغاز افتادہ ، ۲۲ ص (محمد علی کوثر) .
- 143- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۶۲-۱۹۹ : N. M. نستعلیق خوش ، محمد جمیل الدین قریشی ، ۱۲ ذیحجہ ۵۱۲۰۰ . ۳۲۲ ص (نوشانی : ۵۴۸) .
- 144- ملتان ، کتابخانہ عموسی ، باغ لانی خان ۵۷۴۵ : نستعلیق شکستہ آمیز ، مادہ ۵۱۲ . آغاز و انجام افتادہ ، ۳۱۸ ص (دکتر زیادہ صدیقی) .

- 145- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۴۳۱ : نستعلیق ، حاجی احمد بن
نظم الدین ، سده ۵۱۲ ، ص ۳۰۲ .
- 146- اسلام آباد ، همانجا ۶۲۰۹ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ . انجام
افتاده ، ۲۸۰ ص .
- 147- اسلام آباد ، همانجا ۳۱۹۹ : شکسته آمیز ، علی ولد مید ،
سده ۵۱۲ . ۲۸۰ ص .
- 148- اسلام آباد ، همانجا ، ۵۶۱۹ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ ،
۲۴۲ ص .
- 149- اسلام آباد ، همانجا ۵۵۸۷ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ .
- 150- اسلام آباد ، همانجا ۴۴۶۴ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
۲۵۰ ص .
- 151- اسلام آباد ، همانجا ۳۸۳ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۲ .
زرین ۳۶۴ ص .
- 152- اسلام آباد ، همانجا ۱۶۰ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ ، انجام
افتاده ، ۲۷۶ ص .
- 153- اسلام آباد ، همانجا ۱۵۶۳ : شکسته آمیز پخته ، سده ۵۱۲ .
آغاز و انجام افتاده ، ۲۲۲ ص .
- 154- اسلام آباد ، همانجا ۳۸۲ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۲ .
۳۲ ص .
- 155- اسلام آباد ، همانجا ۲۹۶۵ : شکسته آمیز خوش ، سده ۵۱۲ .
آغاز و انجام افتاده ، ۲۶۸ ص (گنج ۳ : ۱۵۴۱ ، ۱۵۴۲) .
- 156- اسلام آباد ، همانجا ۸۲۶۸ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . ۱۸۵ ص .
- 157- اسلام آباد ، همانجا ۸۲۹۷ : نستعلیق تحریری ، سده ۵۱۲ .
آغاز در دیباچه افتاده ، ۳۱۱ ص .
- 158- اسلام آباد ، همانجا ۸۷۳۷ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
۲۴۴ ص .

- 159- کراچی ، پرفسور نعیم اللہ فہیمی استاد زبان فارسی : نستعلیق ،
 سده ۵۱۲ . با مہر کنندہ ۳ . ۵۱۲ . ۱۷۳ ص ۰ (س . حارف
 نوشاہی) .
- 160- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۶۲-۲۳۴ N. M. : نستعلیق ، سده
 ۵۱۲ . آغاز و انجام افتادہ ، ۲۷۸ ص .
- 161- لاہور ، دانشگاہ پنجاب SP iVI ۱۸ E ۳۳۵۳ : نستعلیق ،
 سده ۵۱۲ ، ۱۵ گ (عبداللہ ۲ : ۴۶۵) .
- 162- کراچی ، استاد حسام الدین راشدی : نستعلیق پختہ ، سده
 ۵۱۲ . آغاز افتادہ : من آن ماعت انگشتم دشمنش ، ۲۸۸ ص ۱۳
 (پرفسور روشن آرا بیگم) .
- 163- پشاور ، سید امیر شاہ بخارایی : نستعلیق پختہ ، فقیر محمد
 صالح ، موضع بسال (پنجاب) ، ۳ ذیقعدہ سده ۵۱۲ . آغاز برابر
 نمونہ ، ۳۴۵ ص (استاد محمد رضا ہمدانی) .
- 164- اٹک ، سکھد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۵۱۲ .
 ۲۸۴ ص (پرفسور منک محمد اقبال) .
- 165- اٹک ، ہمانجا : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ ،
 انجام افتادہ ، ۲۰۸ ص (پرفسور منک محمد اقبال) .
- 166- لاہور ، دروازہ دہلی ، مولوی نبی بخش ، باغ علی نسیم :
 نستعلیق خوش ، سده ۵۱۲ . منک بیان حافظ احمد نسیم ، ۱۷ ص
 (سید خضر نوشاہی) .
- 167- خیرپور ، کتابخانہ عدوسی : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۲ .
 زرین ، آغاز افتادہ : نہاد لعل و فیروزہ در حساب سنک ، ۱۰ ص
 (سید خضر نوشاہی) .
- 168- گجرات ، دالیہ ، کتابخانہ حکیم محمد اکبر خان : نستعلیق
 سده ۵۱۲ ، ۱ ص (سید خضر نوشاہی) .

- 169- کراچی ، پیرگوتہ ، مدرسہ راشدیہ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
۳۱۲ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 170- کراچی ، ناظم آباد ، سید محمد بیدری : نستعلیق خوش ،
سدہ ۵۱۲ . آغاز افتادہ : گنہ کار را عنبر نسیان منم ... ۲۲ ص (سید
خضر نوشاھی) .
- 171- لاہور ، شش محل ، محمد بشیر لدھیانوی ، انبالہ جلد سازی :
نستعلیق ، محمد غفران ، در بلدہ کوت کی ، سدہ ۵۱۲ . آغاز افتادہ :
زر افتاد برون افسانہ کو ، ۲۲۵ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 172- اٹک ، سکھد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، بہاء الدین ،
سدہ ۵۱۲ . ۲۲۶ ص .
- 173- اٹک ، همانجا : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ ،
جدول بندی ۳ راہ ، ۱۷۰ ص .
- 174- کیمبل پور ، حسن ابدال ، مدرسہ تعلیم القرآن ۲ : نستعلیق
خوش ، سدہ ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ (پرفسور اختر راھی) .
- 175- دیرہ اسماعیل خان ، مکتبہ حبیبیہ : نستعلیق خوش ، عبدالودود ،
شورکوت ، سدہ ۵۱۲ ، ۳۵۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 176- سرگودھا ، بہلوال ، مولانا قدرت اللہ : نستعلیق ، علی شیر بن
سرفراز احمد ساکن دھوک ماگھا ، جام پورہ ، سدہ ۵۱۲ . ۲۳۲ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 177- کراچی ، انجمن ترقی اردو ۳ ق ف ۱۷۳ : نستعلیق ، سدہ
۵۱۲ . انجام افتادہ .
- 178- کراچی ، همانجا ۳ ق ف ۲۸۴ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
۳۱۸ ص (نوشاھی : ۱۴۷) .
- 179- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۳۸۴ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۱۲ -
۵۱۳ . زرین ، ۲۸۴ ص .

- 180- اسلام آباد ، همانجا ۷۹۳ : نستعلیق خوش ، مدہ ۱۲-۱۳ھ .
(ص ۲۷۳-۲) ، زرین .
- 181- اسلام آباد ، همانجا ۸۰۸ : تحریر آمیز ، مدہ ۱۲-۱۳ھ .
آغاز افتادہ ، ۲۷۴ ص .
- 182- اسلام آباد ، همانجا ۴۷۴ : نستعلیق پختہ ، مدہ ۱۲-۱۳ھ .
۲۹۴ ص .
- 183- اسلام آباد ، همانجا ۲۶۰۳ : طبگی ، مدہ ۱۲-۱۳ھ .
۱۷۶ ص .
- 184- اسلام آباد ، همانجا ۵۲۶ : شکستہ آمیز ، محمد عباس
قاشقایی پنهاری ، مدہ ۱۲-۱۳ھ . ۲۸۰ ص .
- 185- لاہور ، دروازہ دہلی ، مولوی نبی بخش ، باغ علی نسیم :
نستعلیق ، فتح محمد ولد غلام محبی الدین ، مکنہ ویرہ هوت ،
برای بردار خود میان عبدالغفور ، مدہ ۱۲-۱۳ھ . ۳۳۶ ص (سید
خضر نوشاہی) .
- 186- میانوالی ، کندیان کتابخانہ سعیدیہ ، مولانا ابو الخلیل
خان محمد صاحب ، خانقاہ مراجیہ : نستعلیق ، مدہ ۱۲-۱۳ھ . آغاز
برابر ، باب ۷ افتادہ . ۲۹ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 187- رحیم یار خان ، صادق آباد ، کنجینہ میر ، میر سید زاہد حسین
۲۶۲ : نستعلیق خوش ، مدہ ۱۲-۱۳ھ . آغاز برابر ، ۵۴ ص
(دکتر اللہ دتا چوڈری) .
- 188- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ، ۱۰۰۹ : نستعلیق خوش ،
مدہ ۱۲-۱۳ھ . آغاز و انجام افتادہ ، آغاز : اگر بر رفیقان نباشی
شنیق . . . ، ۲۸۲ ص ۱۵ س .
- 189- پشاور ، همانجا ۴۳۲ : نستعلیق خوش ، مدہ ۱۲-۱۳ھ .
بدنبال «گستان» آغاز برابر ، ۳۵۲ ص ۱۱ س (میر سجاد حسین
کاظمی) .

- 190- بنون ، نسیم گل ، کتابخانه حبیب اللہ خان : نستعلیق ، مید بہادر شاہ بن مید دلدار حسین سبزواری ، لاہور ، ۱۲-۱۳ھ . ۳۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 191- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۳۲۶ : شکستہ آمیز ، نور احمد پسر قطب دین بن قوم علما ، شادیوال ، ۴۰۴ھ ، ۲۵۶ ص .
- 192- سرگودھا ، بہاول ، محمد جاوید ، چک مادہ : شکستہ نستعلیق خوش ، نیاز احمد ولد عبدالواسع ، ۱۲۸ (۱۲۰۸) ، آغاز برابر نمونہ ، کابل ، ۳۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 193- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۵۶۱ : نستعلیق ، غلام محیی الدین باشندہ نیلور شہر ، رجب ۱۲۱۲ھ ، ۳۰۲ ص .
- 194- اسلام آباد ، همانجا ۷۵۷۴ : نستعلیق خوش ، کلب علی قزوینی ، (۱۲۱۲) (ص ۲۷۹-۳۸۱) ، زرین .
- 195- لاہور ، فقیر خانہ ، مید مغیث الدین بخاری : نستعلیق خوش ، شیخ محمود ، ۱۲۱۳ . آغاز برابر ، ۲۶۶ ص (محمد علی کوثر) .
- 196- ملتان ، باغ لانگی خان ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق خوش ، عبدالحق ملتانی (۱۲۱۳ھ) ، آغاز افتادہ ، ۲۲۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 197- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۰۲۱ : نستعلیق ، پیرامون ۱۲۱۶ھ . در ہامش گلستان ، آغاز افتادہ ، ۱۸۲ ص .
- 198- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۴۴۳ : نستعلیق خوش ، چہار شنبہ ۱۲۱۷ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۹۲ ص ۱۵۵ (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 199- سرگودھا ، سپرانوالہ کھوہ ، میان داود خان : نستعلیق پختہ ، میان غلام نبی پسر عبدالواجد بخش امام جامع مسجد دروغہ ، ۱۲۱۸ھ ، ۳۰۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 200- لاہور ، فقیر خانہ ، سید مغیث الدین : نستعلیق ، محمد بخش ولد محمد پناہ ، ۱۲۲۰ھ . آغاز افتادہ ، ۲۸۸ ص (محمد علی کوثر) .
- 201- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۳ . ۴ : نستعلیق ریز خوش ، (۱۲۲۰ھ) (ص ۵۰-۲۰۳) زرین .
- 202- جہلم ، مجلہ لوہاران ، پند دادنخان ، مولانا جہان زیب : نستعلیق محمد اکبر ولد رحیم گل خان ٹوہاٹی ، ۱۲۲۲ھ ، ۳۲۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 203- لاہور ، شش محل ، انبالہ جاد سازی ، محمد بشیر لہہیلوی : نستعلیق ، ۱۲۲۴ھ . با سہر «محمد ضیب بن احمد ۱۲۵۸» ۳۰۸ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 204- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۸۰ . ۵ : نستعلیق پختہ ، فقیر نیک محمد بن میان عبدالرزاق جیو ، ج ۲/۱۲۲۵ . ۵۱۲۲۵ ص ۳۲۵ .
- 205- اسلام آباد ، همانجا ۱۱۴۱ : نستعلیق خوش ، ۲۷ ستر ۱۲۲۶ھ ، ۲۹۴ ص .
- 206- خیرپور ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق زیبا ، نور علی ع ۲/۱۲۳۵ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۶۲ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 207- لاہور ، پنجاب بینک لائبریری ۵۳ ، ۸۷۲ بو : نستعلیق ، سید حسن بن احمد ، ج ۲/۱۲۳۵ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۹۲ ص (عباسی ۱ : ۴۲۳) .
- 208- سرگودھا ، بہنوال ، نزار احمد ، چک ۵۵ شمالی : نستعلیق شکستہ ، مطلوب حسین عفا اللہ نوشہروی ؟ ۱۸۷۹ بلرمنی (۱۲۳۸ھ) . آغاز برابر نمونہ ، ۳۲۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 209- سرگودھا ، بہنوال ، مکتبہ سید احمد : نستعلیق ، حکیم اللہ بن حکیم حادق رستم زمان خان ، اٹروٹھوی عمر علی پوری ، ۱۸۷۸ ب/۱۲۳۸ ، ۲۳۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 210- سرگودھا ، مولوی فخر الدین : نستعلیق خوش ، میرزا نظام الدین بن میرزا نزهت ، ۲۱ صفر ۱۲۳۹ھ ، ۳۳۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 211- پشاور ، ریکارڈ آفس ۱۶۹ : نستعلیق ، ۵۱۲۴ . محشی ، آغاز برابر ، ۳۸۴ ص (سید حسن مجتبیٰ رضوی) .
- 212- اٹک ، خیرپور ، تلہ گنگ ، مولوی اسد اللہ : نستعلیق خوش ، ذری حامد بن ملا عبد الخالق سیالکوٹی ، مقیم پشاور ، ۵۱۲۴ . ۳۱۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 213- سرگودھا ، بہلوال ، عابد حسین : نستعلیق خوش ، نثار ولد عبدالمہیمن ، ۵۱۲۴۲ . آغاز برابر ندوانہ ، کامل ، ۲۷۵ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 214- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۲۰۸ : نستعلیق ، فیض اللہ خان ولد سعد اللہ خان ، ساکن قصبہ ٹیپہر ، چہار شنبہ ۶ شعبان ۱۲۴۱ فصلی ، آغاز افتادہ ، ۲۶۲ ص .
- 215- سرگودھا ، بہلوال ، صوفی نعمت اللہ ، چاوه : نستعلیق خوش ، نور الرحمان عاصی ، ۹ ج ۵۱۲۴۲/۲ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۵۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 216- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۱۰۹۴ : نستعلیق شکستہ آمیز خوش ، عیان اللہ بن میان ولی اللہ ، در مزار کوهاتی ، چہار شنبہ ۵ ع ۵۱۲۴۲/۱ . آغاز افتادہ ، ۳۴۲ ص (میر سجاد حسین کٹھی) .
- 217- سرگودھا ، بہلوال ، نصیر آباد ، مولانا داود : نستعلیق خوش ، ۵۱۲۴۴ . آغاز برابر ، ۲۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 218- ملتان ، کتابخانہ عمومی ، باغ لانگی : نستعلیق ، خیالی رام بن شو دیال قوم دیومر ، ۵۱۲۴۴/۱۸۳۸م ، ۳۲۴ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 219- میانوالی ، داود خیل ، کتابخانہ حقانیہ ، سعید احمد : نستعلیق شکستہ آمیز ، ظہور احمد ولد ناصر الدین جندی گری ، ۱۹ چپتر ۱۸۸۸ ب (۱۲۴۶ھ) ، آغاز برابر ، ۳۳۸ ص (ممد نذیر رانجہا) .
- 220- لاہور ، دانشگاه پنجاب PPI VI ۳۵ A ۱۵۷۳ : نستعلیق ، ۲۶ شعبان ۱۲۴۶ھ . آغاز برابر ، ۲۱۲ گ (عبداللہ ۲ : ۲۱۸) .
- 221- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۳۹۳ : نستعلیق ، کرم دین ، ۲۰ رمضان ۱۲۴۶ھ . ۴۱۱ ص .
- 222- اسلام آباد ، همانجا ۶۱۸۵ : نستعلیق خوش ، محمد یار میرزادہ ، سکند مرودل ، ۲۱ ج ۲/۱۲۴۷ ، ۱۶۸ ص .
- 223- اسلام آباد ، همانجا ۵۲۹۰ : نستعلیق خوش ، عمر بخش ، ۱۱ شوال ۱۲۴۷ھ ، ۲۰۴ ص .
- 224- مرگودھا ، بہنوال ، مولوی فتح محمد ، دیووال : شکستہ نستعلیق خوانا ، قادر خان ولد عبدالصمد مرحوم ۱۲۴۷ھ . در موضع الیاس پورہ پرکنہ ، آغاز برابر نمونہ ، ۳۲۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 225- کیمبل پور ، مکھد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، نام نویسنہ پاکشده ، ۱۲۴۸ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۴۳ ص (پروفیسر ملک محمد اقبال) .
- 226- شکار پور ، گزھی یاسین ، نوشہ ادب ، صلاح حسین ، ۲۷ : نستعلیق ، غلام نبی ، ۱۱ ج ۱/۱۲۴۸ھ . آغاز برابر نمونہ ، (سید خضر نوشاھی) .
- 227- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۲۱۵ : نستعلیق خوش ، محمد ولد محمد نیاز عرف جابری ، ۱۰ رمضان ۱۲۴۹ھ ، ۲۱ ص .
- 228- کراچی ، انجمن ترقی اردو ، ق ف ۶۴۱ : نستعلیق ، شمس الدین حمین خان ، ۱۷ شعبان ۱۲۴۹ھ . ۲۳۷ ص (نوشاھی) : (۱۴۷)

- 229- لاهور ، دانشگاه پنجاب ۲۴ API VI ۲۱۵ : نستعلیق ، سید
سہادی حسن ، ۱۶ صفر ۱۲۵۰ھ . ۱۴۴ گ (عبداللہ ۲ : ۲۱۹) .
- 230- شیخوپورہ ، سریدی ، محمد اسماعیل نوشاھی اعظمی :
نستعلیق ، محمد شریف خانی ، ۱۲۵۱ھ . آغاز برابر نمونہ ، محشی ،
۲۱۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 231- حیدرآباد ، مندھی ادبی بورڈ : نستعلیق خوش ، محمد شجاع
قادری ، ۱۱ صفر ۱۲۵۱ھ . ۱۱ ماہر ۱۲۶۰ھ (سید خضر نوشاھی) .
- 232- پشاور ، دانشگاہ ، کالج اسلامیہ ۱۸۶۶ : نستعلیق زیبا ،
۱۲۵۱ھ . آغاز برابر ، محشی با شرح بوستان از عبدالوامع ہانسوی ،
۲۹۶ ص (محمد اسرائیل کان اللہ لہ - عبدالرحیم ۱ : ۲۵۱) .
- 233- راولپنڈی ، کمیٹی چوک ، سروان اسلم محمود صاحب :
نستعلیق ، فیض تین محمد حفیظ ماکن کورانہ متصل قصبہ چمپاری ،
۱۱ شعبان ۱۸۹۱ بکرمی (۱۲۸۴ھ) ، آغاز برابر نمونہ ، (سید
عارف نوشاھی) .
- 234- سرگودھا ، بہنوال ، شاہ محمد ، بیانی : شکستہ نستعلیق
خوش ، مجن وند مکھن ، ۱۲۵۲ھ . آغاز برابر نمونہ ، کامل ،
۳۰۴ ص (محمد ذبیر رانچہرا) .
- 235- پشاور ، دکتر خواجہ محمد منیم ۵۱۸ : نستعلیق ، وصیف گل
ولد میان ظفر گل ، چہار شنبہ نماز پیشین ، ۲۵ ج ۱/۱۲۵۳ھ .
۳۸۸ ص ۱۳ س (سیر سجاد حسین کظمی) .
- 236- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۶۰ : نستعلیق پختہ ، شیر عالی ،
پنجناہ ، ۱۱ بہاگن ۱۸۹۴ ب/۱۲۵۳ھ . ۲۴۱ ص .
- 237- کراچی ، سوزہ ہلی ۱۹۵۸-۲۶۶/۳ N.M. : نستعلیق خوش ،
۱۰ ذیحجہ ۱۲۵۳ھ . در «کلیات» او (نوشاھی : ۵۴۸) .
- 238- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹۰ : نستعلیق خوش ، ۵۰ ع ۱/۱
۱۲۵۴ھ . زرین ، ۳۳۴ ص .

- 239- پیشاور، گل بادشاہ جی، میر سجاد حسین کاظمی ۷۵۱ :
 نستعلیق زیبا، ع ۱/۱۲۵۴. در ہامش گلستان، با آرایشهای
 زرین، ۳۳۴ ص (میر سجاد حسین کاظمی).
- 240- سرگودھا، بہاول، کتابخانہ محمد وسیم، چک ۱۹ شمالی :
 نستعلیق شکستہ آمیز، علی محمد ولد ولی محمد گوجر، ۱۲۵۵. ۳۲۶
 ص (محمد نذیر رانجھا).
- 241- لاہور، ذخیرہ ربانی ۴۴۱/۴۵۰ : نستعلیق، لٹرم الہی،
 پاس خاطر برخوردار خود عثمان خان، ۱۲۵۵/۱۸۹۵/ب/۱۸۳۹. ۲۹۷
 گ (شیر حسین : ۴۱۲).
- 242- کراچی، سوزہ ملی ۱۹۵۸-۳۹۴ : N. M. با یادداشتی کہ
 نوشتہ امام ویردی ایرانی در ۱۲۵۵. است (نوشاخی : ۵۴۸).
- 243- اسلام آباد، گنج بخش ۴۵۰ : نستعلیق ایرانی، احمد ولد
 میرزا مرتضی قلی، ۲۲ ع ۱/۱۲۵۷. زرین، ۳۰۰ ص.
- 244- کراچی، سوزہ ملی ۱۹۵۹-۲۸۴ : N. M. نستعلیق، ۱۱ ع
 ۱۲۵۸/۲. سرلوح، ۳۸ ص (نوشاخی : ۵۴۹).
- 245- اسلام آباد، گنج بخش ۸۳۲۸ : نستعلیق پختہ، لعل بدشاہ،
 ۱. شوال ۱۲۵۹. آغاز کمی افتادہ، ۳۲۶ ص.
- 246- سرگودھا، بہاول، رب نواز، بلایانی : شکستہ نستعلیق خوش،
 خادم حسین، ۱۲۵۹. ۳۱۲ ص (محمد نذیر رانجھا).
- 247- کراچی، لیاقت سیموریل لائبریری ۱۰۴ : نستعلیق ۲۹
 ذیحجہ ۱۲۶۰. بدایان «دستان» (مید خضر نوشاخی).
- 248- لاہور، دانشکدہ شیرانی ۱/۱۸۹/۳۱۹۴ : میان محمد ولد
 میان نور احمد، پیرامون ۱۲۶۰ (۱۸۴۴) (شیر حسین ۳ : ۶۷۸).
- 249- کویتہ، کئی لاجورستان، مدرسہ سیاء العوہ : نستعلیق،
 ۲۸ ذیقعدہ ۱۲۶۰. همراه «دستان» ۵۷ ص (دسر انعام الحق
 کوثر).

- 250- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، ماری کلان ، حکیم رحمت علی قریشی : نستعلیق پختہ ، علی بخش قریشی ، ۵۱۲۶۱ . در ماری ، زرین ، ۲۸۷ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 251- پیشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۸۷۷ : نستعلیق عمر دراز پیشاوری ، در دہ بابی تپہ مہمند مسجد خدا خیل ، ۵۱۲۶۲ . ۱۴ ص (سیر سجاد حسین کاظمی) .
- 252- دیرہ اسماعیل خان ، معظم خان کتاب فروش : نستعلیق خوانا ، ضہور الہی ، ساکن موسی خیل ، دو شنبہ ۱۱ ذیحجہ ۵۱۲۶۳ . ۲۸۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 253- خیر پور ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق ، ۵۱۲۶۳ . بدنبال «گلستان و کریمما» (مید خضر نوشاھی) .
- 254- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۷۸-۱۵ N. M. : نستعلیق خوش ، عبدالرزاق ، ۱۲ ج ۱/۲۶۴ . ۲۸۹ ص (نوشاھی : ۵۴۹) .
- 255- سرگودھا ، بہلوال ، میان سردار محمد : نستعلیق محمد اسحاق ولد غلام رسول کرڑ ، ۵۱۲۶۵ . ۳۲۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 256- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۳۷۵ : نستعلیق پختہ ، منور شاہ ، ۷ ج ۱/۵۱۲۶۵ . ۲۴۶ ص .
- 257- سرگودھا ، بہلوال ، شاہ محمد ، میانی : نستعلیق خوش ، عطا محمد ولد دوسہ ، متوطن موضع مٹہ رانجہا ، ۵۱۲۶۶ . ۳۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 258- پیشاور ، عجایب گہر (سوزہ) : نستعلیق زیبا ، عبدالعلی ، ماہ پورہ ۱۹۰۶ (۵۱۲۶۶) ، ۲۹۰ ص (محمد اسرائیل کان اللہ لہ) .
- 259- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۸۱ : شکستہ آمیز ، ۵۱۲۶۷ . (ص ۱-۲۵۹) .
- 260- اسلام آباد ، عمانجا ۲۱۵ : نستعلیق ، محمد زمان ، مکندہ مستالہ ، ۱۰ رجب ۵۱۲۶۸ ، ۳۰۸ ص .

- 261- خوشاب ، اکبر پورہ ، گلزار احمد : نستعلیق خوش ، ۱۹۱۰ .
بکرمی (۱۲۷۰ھ) سرلوح ، ۲۶۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 262- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۵۹۸ : نستعلیق ، محمد شریف ابن
صوفی غیرت ، شوال ۱۲۷۲ھ . در کابل ، ۳۹۶ ص .
- 263- اسلام آباد ، همانجا ۵۸۸۸ : نستعلیق ، قطب الدین میان
ساون ، ۲۱ شعبان ۱۲۷۲ھ . موضع چک جملہ ، ۳۰۸ ص .
- 264- اسلام آباد ، همانجا ۳۴۱۹ : نستعلیق میان نرم دین ،
۴ رمضان ۱۲۷۳ھ . موضع ہندو وال - چکوال ، ۳۱۰ ص .
- 265- ملتان ، باغ لانگی خان ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق ، نور علی
آقا خیل ، قریہ ادی زئی ۱۲۷۳ھ . ۳۳۳ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 266- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۲۶۲ : نستعلیق جلی ، میان محمد
قاسم ساکن سرکدھن ، ۱۲۷۴ھ . ۳۰۴ ص .
- 267- خوشاب ، اکبر پورہ ، مولانا نزار احمد : نستعلیق ، عبد الشکور
مدرس ، ۱۲۷۵ھ . در صوبہ دکن ، نسخہ ہنری ، ۴۰۰ ص (محمد
نذیر رانجہا) .
- 268- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری ۱۶۷ :
نستعلیق تحریر آمیز ، قمر الدین ، ساکن احمد پور سعہ ، جمعہ
۲۲ ع ۱۲۷۶/۲ ، ۲۸۸ ص (پرفسور اللہ دتا چوہدری) .
- 269- لاہور ، نلسون روڈ ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق ، میان
قاسم علی وند میان الہی بخش قوم انگریز! ، مدت ۱۹۱۸ ب
(۸-۱۲۷۷ھ) ، ۱۸۴ ص (مید سعید الفخر نوشاہی) .
- 270- کجرات ، احمد حسین احمد قاعد داری ۸۶۲ : نستعلیق بخند ،
مولوی شیخ ... ساکن تسادیوان ، ۱۲۷۷ھ . ۲۱۵ ص (پرفسور
احمد حسین احمد قاعد داری) .
- 271- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۷۵۲ : نستعلیق تحریری ، ۳ ماہ
مساکیہ ۱۹۱۷ ب (۱۲۷۷ھ) ، با سرلوح ، در ہامش «گلستان» .

- 272- سرگودھا ، چک سادہ ، نبی بخش صاحب : نستعلیق شکستہ خوش ، محمد اسماعیل بن بہائیخان ، ۱۲۷۸ھ . ۲۸۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 272- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری ۱۷۲ : نستعلیق پختہ ، محمد شاہ ، آدینہ ۲ محرم ۱۲۷۸ھ . آغاز افتادہ ، ۱۲۵۴ ص (پرفسور اللہ دتا چوہدری) .
- 274- گوجرانوالہ ، ہندی بہتیاں ، انجمن اصلاح مسلمین : نستعلیق ، بہان سنگھ ولد گلاب سنگھ قوم زرگر ، در ہندی بہتیاں ، ۱۹ ذیحجہ ۱۲۷۹ھ . ۲۵۳ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 275- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۱۲ : نستعلیق طلبگی ، محمد سعید ۴ ص ۱۲۷۹ھ ، ۳۱۰ ص .
- 276- اسلام آباد ، همانجا ۳۰۵۱ : شکستہ آمیز پختہ ، محمد علی ، ۱۲۷۹ھ . ۳۰۲ ص .
- 277- شیخوپورہ ، بوہر ہاتھ ، محمد علی کوثر بہتی : نستعلیق ، عبدالجبار ، ۱۲۸۰ھ ، ۸۴ ص (محمد علی کوثر) .
- 278- سرگودھا ، مولوی شہاب الدین : نستعلیق خوش ، یکشنبہ ۲۲ رمضان ۱۹۱۰ ب (۱۲۸۰ھ) ، ۲۷۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 279- شیخوپورہ ، نارنگ ہندی ، چندیالہ گنستان ، محمد شفیع الراعی : نستعلیق عبدالجفیظ ، ۱۸ ع ۱۲۸۱/۲ھ . با مہر عبدالکریم ۱۲۸۰ ، ۳۱۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 280- لاہور ، فقیر خانہ ، سید مغیث الدین : نستعلیق ، شیخ احمد بن غلام محمد ، ۱۲۸۱ھ ، ۳۴۴ ص (محمد علی کوثر) .
- 281- گوجرانوالہ ، ہندی جوان نادر ، نصیر احمد : نستعلیق ، محمد خان دارا ، ۱۲۸۲ھ ، ۲۲۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 282- سرگودھا ، خوشاب ، حافظ محمد عبداللہ صاحب : نستعلیق

خوش ، امدا اللہ خان ولد گل باز افغان ، ساکن نوشہرہ کلان ،
۵۱۲۸۳ ، ۲۹۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .

283- سرگودھا ، چھاوٹی ، کرم دین صاحب : نستعلیق خوش ،
فقیر صاحبزادہ میان محمود الرحمن بن مخدوم میان عبداللطیف
خلف الرشید شاہ عبداللہ قادری ، ۵۱۲۸۴ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۲۶ ص
(محمد نذیر رانجہا) .

284- سرگودھا ، بہلووال ، جگہیان ، اللہ دتہ صاحب : نستعلیق
خوش ، محمد ادیس ، ۵۱۲۸۵ . (محمد نذیر رانجہا) .

285- سرگودھا ، بہلووال ، مولوی عنایت اللہ ، چک ۸ شمالی :
نستعلیق شکستہ ، صلابت خان ولد سلیمان ، ۵۱۲۸۵ ، ۳۱۶ ص
(محمد نذیر رانجہا) .

286- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۱۹۰۵/۲ : با سپہر کنندہ ۵۱۲۸۵ .
در پایان (بشیر حسین ۱ : ۹۰) .

287- سرگودھا ، بہلووال ، دیرہ میدان ، محمد انور صاحب : نستعلیق
شکستہ ، محمد اسلم پسر ملا واصل خان ، ۵۱۲۸۶ . ۳۱۶ ص
(محمد نذیر رانجہا) .

288- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۱۱۷ : نستعلیق پختہ ، فقیر محمد
عظیم اللہ ، ۱۴ محرم ۵۱۲۸۶ ، ۳۲۷ ص .

289- سرگودھا ، لک ، نصیر احمد صاحب : نستعلیق خوش ، حنیر
بن بخش ، ساکن ہندی بہتیاں ، ۵۱۲۸۷ . با سرلوح ، ۳۰ ص
(محمد نذیر رانجہا) .

290- سرگودھا ، خوشاب محمد نسیم صاحب : نستعلیق شکستہ
ملا عبدالرسول کہوت ، موضع سہوتان ، ۵۱۲۸۷ ، ۳۱۰ ص (محمد
نذیر رانجہا) .

291- کجرات ، احمد حسین احمد قلعہ داری ۸۶۱ : نستعلیق پختہ ،
۵۱۲۸۷ ، ۳۷۸ ص (پرفسور احمد حسین احمد قلعہ داری) .

- 292- لاهور ، اردو بازار ، کتابخانه شان اسلام ، قاری عبدالرشید :
نستعلیق ، اول ماه مبارک منگر ۱۹۲۶ ب (۵۱۲۸۷) ، ۲۲۶ ص
(محمد علی کوثر) .
- 293- بنون ، نسیم گل ، کتابخانه حبیب الله خان : نستعلیق ، الله یار ،
۱۲ نوامبر ۱۸۸۸ م (۵۱۲۸۸) ، ۱۸۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 294- لاهور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق ، محمد
احسن بن الله وسایا ، ۵۱۲۸۹ ، ۲۱۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 296- میانوالی ، کندیان ، سعیدیہ ، مولانا ابو الخلیل خان محمد
صاحب ، خانقاہ سراجیہ : نستعلیق پختہ ، زبیر احمد بن عبد الجبار ،
۱۹ شنبہ ۱۹ ج ۲/۱۲۹۱ھ . در کوندل سرگڑہ ، ۳۱۳ ص (محمد
نذیر رانجہا) .
- 297- کراچی ، مورہ ملی ۱۹۵۸-۵۶۸ N.M. : نستعلیق خوش ،
سعید احمد ایمن آبادی (خوشنویس) ، ۱۸۷۴ م (۵۱۲۹۱) ، ۲۹۳ ص
(نوشاہی : ۵۴۹) .
- 298- شیخوپورہ ، میرکی باتھ ، حکیم محمد سیف الله : نستعلیق
خوش ، احمد یار ، ۵۱۲۹۲ . ۳۲۵ ص (محمد علی کوثر) .
- 299- سرگودھا ، بھلوال ، جگہیان ، الله دتہہ صاحب : نستعلیق خوش
فقیر محسن علی ، ۵۱۲۹۴ . (محمد نذیر رانجہا) .
- 300- لاهور ، استاد دکتہ محمد باقر : نستعلیق عبدالرزاق ، ۱۲ ج
۱/۵۱۲۹۴ . ۱۴۵ گ ۱۴ ص (پایان نامہ دکتہ خالدہ
صدیقی : ۶۷) .
- 301- سرگودھا ، حبیب الرحمان صاحب ۱۱ : نستعلیق شکستہ
آمیز ، محمد ساکن شاہ پور ، ۵۱۲۹۵ . ۴۰۰ ص (محمد نذیر
رانجہا) .
- 302- لاهور ، استاد دکتہ محمد باقر : نستعلیق سعید احمد

- ایمن آبادی ، ۱۸۷۴ م ، ۱۸۶ گ ۱۳ ص (پایان نامہ دکتر خالدہ صدیقی : ۶۸) .
- 303- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۲۵۲ : نستعلیق با تاریخ ۱۲۹۹ھ .
زیر نویس ترجمہ اردو ، ۵ ص .
- 304- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۶۱ : نستعلیق ، سدہ ۱۳ھ . انجام افتادہ ، ۱۹۲ ص .
- 305- اسلام آباد ، همانجا ۲۵۶ : نستعلیق ، سہنو سنگھ ناتھ کچر ، سدہ ۱۳ھ . ۲۸۶ ص .
- 306- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۱۲ : نستعلیق ، نسیم گل آخوند زادہ ولد شاہ زمان ، سدہ ۱۳ھ ، ۳۲۴ ص .
- 307- اسلام آباد ، همانجا ۲۱۷۹ : نستعلیق خوش ، سدہ ۱۳ھ . انجام افتادہ ، ۲۸۸ ص .
- 308- اسلام آباد ، همانجا ۲۷۷۲ : شکستہ آمیز ، سدہ ۱۳ھ . انجام افتادہ ، ۲۲۸ ص .
- 309- اسلام آباد ، همانجا ۷۴۳۵ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۱۳ھ . ۷۴ ص .
- 310- اسلام آباد ، همانجا ۶۴۷۱ : شکستہ آمیز ، سدہ ۱۳ھ . ۲۹۹ ص .
- 311- اسلام آباد ، همانجا ۶۵۵۵ : نستعلیق ، شاہ زمان ، سدہ ۱۳ھ . آغاز افتادہ ، ۲۷۶ ص .
- 312- اسلام آباد ، همانجا ۶۵۰۰ : شکستہ آمیز ، پختہ ، سدہ ۱۳ھ . ۲۵۴ ص .
- 313- اسلام آباد ، همانجا ۶۶۰۴ : نستعلیق پختہ . سدہ ۱۳ھ . ۲۷۲ ص .
- 314- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۴۶ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۱۳ھ . روزگار رنجیت سنگھ (۱۱۹۵-۱۲۵۵ھ) .

- 315- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۴۷ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۳ .
عنوان ها ثانویس ، ۳۰۰ ص .
- 316- اسلام آباد ، همانجا ۱۴۱۸ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۳ .
در هاش «کلیات» او .
- 317- اسلام آباد ، همانجا ۱۵۰۷ : نستعلیق ، سده ۵۱۳ . در هاش
«گلستان» .
- 318- اسلام آباد ، همانجا ۲۲۷۹ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۳ .
انجام افتاده ، ۳۱۰ ص .
- 319- اسلام آباد ، همانجا ۵۱۹۷ : طلبگی ، سده ۵۱۳ . ۲۷۹ +
۱۲ ص .
- 320- اسلام آباد ، همانجا ۵۵۴۳ : شکسته آمیز پخته ، سده ۵۱۳ .
آغاز و انجام افتاده (گنج ۴۳ : ۱۵۴۶) .
- 321- اسلام آباد ، همانجا ۸۵۶۱ : نستعلیق ، عثمان ساکن
سوک احمد ، ۱۹ پهلوان . ۱۹۲۰ ب (سده ۵۱۳) ، ۳۵۶ ص .
- 322- سرگودھا ، بہلووال ، نصیر آباد ، مولا داود : نستعلیق خوش ،
جمعه ۱۰ ج ۱ / سده ۵۱۳ . ۲۰۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 323- بہاولپور ، جامعہ اسلامیہ ۱۸۵ : نستعلیق پخته ، مولوی
غلام حسن (بخامہ دیگر) و یاد داشت «۲۱ سوال ۱۲ ، در قضیہ
نامرضیہ سید سلطان شاہ در احمد پور» ، ۲۲۰ ص (پرفسور اللہ دتا
چوہدری) .
- 324- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۳۳۵۳/۳۴۹ : از سده ۵۱۳ .
(بشیر حسین ۳ : ۶۷۹) .
- 325- لاہور ، دیال سنگھ ترمٹ ۴۰۵ : نستعلیق ، سده ۵۱۳ .
آغاز افتاده ، ۲۶۶ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 326- گوجرانوالہ ، علی پور چتہ ، موٹیان والا ، پرفسور محمد اشرف

- صدیقی : نستعلیق خرش ، شیخ احمد پاسخاطر امام الدین ، سدہ ۵۱۳ . ۲۷۲ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 327- اتک ، مکہد ، مولانا محمد علی ، نستعلیق : عبد الجمیل ، بہ مقام کار عتانه حسن ابدال ، سدہ ۵۱۳ . ۲۵۲ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 328- دیرہ اسماعیل خان ، معظم خان کتابفروش : نستعلیق خوش ، محمد شفیع مدرس خانقاہ ورسو ، سدہ ۵۱۳ . ۲۶۸ ص .
- 329- دیرہ اسماعیل خان ، همانجاہ : نستعلیق ، عبدالرؤف پسر غلام محیی الدین ، سدہ ۵۱۳ . ۲۰۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 330- کراچی ، انجمن ترقی ۳ ق ف ۲۴۲ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۳ . انجام افتادہ ، ۷ ص (نوشاھی : ۱۴۷) .
- 331- کیمبل پور ، حضرو ، خواجہ جہان خان اسد : تحریری نا پختہ ، فضل دین ، سدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۲۸ ص ، (پرفسور اختر راھی) .
- 332- جہنگ ، جنیوت ، ملک آباد ، محمد اکرم : نستعلیق خوش ، محیی الدین بن عبد الطیف نظامی چشتی ، سدہ ۵۱۳ . ۲۲۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 333- کراچی ، موزہ ملی ۵۲۸-۱۸۷ N. M. : نستعلیق ، سدہ ۵۱۳ . کامل .
- 334- کراچی ، همانجا ۲/۲۵۳-۱۹۷۱ N. M. : نستعلیق ، سدہ ۵۱۳ . (گ ۱۴۲-۱۵۵) ، انجام افتادہ (نوشاھی : ۱۴۹) .
- 335- سرگودھا ، بہاول ، نوان کوت ، غلام سرور صاحب : نستعلیق رکن الدین شاہ ، ۱ . ۵۱۳ . ۳۴۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 336- سرگودھا ، نور حیات کالونی ، بہاول ، محمد شریف صاحب : نستعلیق خوش ، عاقل خان ولد سعید گل افغان ، ۳ . ۵۱۳ . ۳ ص (محمد نذیر رانجہا) .

337- سرگودھا ، بہاول ، شاہ محمد ، میانی : نستعلیق ، علی محمد بن حاجی عبد الحق ماڈن بار موسی ، ۱۳۰۳ھ . سرلوح ۲۸۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

338- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۴۴۲ : نستعلیق پیختہ ، محمد ولد میان فتح دین ، ساکن موضع بہاد دیووالہ ، ۲۳ مجرم (۱۳۰۳) ، ۲۴۴ ص .

339- سرگودھا ، بہاول ، محمد اسماعیل وھوری : شکستہ نستعلیق خوش ، عبد المنعم ، ۱۳۰۴ھ . ۳۰۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .

340- لاہور ، فقیر خانہ ، سید مغیث الدین : نستعلیق ، محمد عبد اللہ ، ۱۳۰۴ھ . ۱۵۶ ص (محمد علی کوثر) .

341- سرگودھا ، ماھیوال ، مکتبہ سلیمانہ : نستعلیق خوش ، مقبول احمد ولد نیاز علی ، ۱۴۱۱ھ / ۱۳۰۴ھ . ۳۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

342- سرگودھا ، جہاوریان ، عطاء الرحمان صاحب کہو کہو : نستعلیق خوش بشیر احمد بن عبد الواحد ، ۱۳۰۹ھ . ۳۹۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .

343- سرگودھا ، بہاول ، غلام بشیر شاہ ، چک ۱۵ شمالی : نستعلیق خوش ، محمد منیر ولد سلطان احمد بن کرم دین در نصیبہ ہڈالی ، ۱۳۱۲ھ . ۳۲۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

344- سرگودھا ، بہاول ، مولوی خوشی محمد ، حویلی میکنان : نستعلیق خوش ، منشی فضل داد ، جمعہ ۱۲ شوال ۱۳۱۳ھ . سرلوح سنقش ، ۲۸۸ ص .

345- سرگودھا ، ہاتھی وند ، محمود خان صاحب : نستعلیق خوش ، محمد اسلم طالب علم ، ۱۳۱۸ھ . ۳۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

346- سرگودھا ، بہاول ، مولوی محمد یاسین ، عظامان : نستعلیق

- خوانا ، محمد بابر ولد محمد اکبر ، جمعہ ۲۲ ہاڑ ۱۹۵۸ ہجری
(۵۱۳۱۹) ، ۳۱۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 347- سرگودھا ، بہاول ، بہکر ، عبد الرسول صاحب : نستعلیق
خوش ، مظفر ولد محمد ظفر ، ۵۱۳۲۵ . سرلوح ، ۲۶۸ ص (ف) .
محمد نذیر رانجہا) .
- 348- سرگودھا ، چوکی بہاگت ، محمد سعید صاحب : نستعلیق
خوش ، تاج محمود ولد عبد الطیف ، ۵۱۳۲۵ . لاژوردی ، ۳۱۲ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 349- رحیم یار خانی ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری : نستعلیق
تحریر آمیز پختہ محمد نظام الدین نظامی ، ۱۹۶۷ م «انتخاب
بوستان» است از سید مبارک شاہ جیلانی ، بنیاد گزار کتابخانہ ، کہ
در ۱۹۶۶ م . نگاشتہ است ، ۱۰۸ ص (پروفیسور ڈاکٹر اللہ داتا چوہدری) .
- 350- لاہور ، استاد ڈاکٹر محمد باقر : نستعلیق محمد صالح ، تاریخ
یاد نشدہ ، آغاز برابر نمونہ ، ۱۱۲ گ ۱۹ ص .
- 351- لاہور ، همانجا : نستعلیق ، فضل دین ، تاریخ یاد نشدہ ،
آغاز برابر نمونہ ، ۱۵۰ گ ۱۵ ص (پایان نامہ ڈاکٹر خالدہ صدیقی :
۶۸) .
- 352- لاہور ، همانجا : نستعلیق ، تاریخ یاد نشدہ ، آغاز برابر
نمونہ ، ۹۲ گ ۲۵ ص (پایان نامہ ڈاکٹر خالدہ صدیقی : ۶۷) .
- 353- لاہور ، همانجا : نستعلیق ، تاریخ یاد نشدہ ، سوربانہ زدہ ،
آغاز افتادہ : نیرزد کہ خونی چکد بر زمین ، ۱۳۳ گ ۱۵ ص (پایان نامہ
ڈاکٹر خالدہ صدیقی : ۶۸) .
- 354- لاہور ، کتابخانہ قلعہ شاہی : نستعلیق ، تاریخ یاد نشدہ ،
نسخہ زرین باسرلوح . آغاز افتادہ ، ۵۰ گ ۱۵ ص (پایان نامہ
ڈاکٹر خالدہ صدیقی : ۶۵) .
- 355- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۲ / ۱۱۰۰ / ۱۵۳ : ہسراہ با «کتابخانہ»
(بشیر حسین ۲ : ۳۳۴) .

10

شرح بوستان

متن همان . گزارش به نوشته بشیر حسین (۳ : ۴۴۲) از میر سید شریف گرگانی (۱۴۱۳/۸۱۶م) در منابع در دسترس بدین کار جرجانی دست نیافتیم .
356- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۴/۷۴۸/۳۷۸۲ : نوشته عزیز الله ۱۱۲۰ھ (۱۷۰۹م) (بشیر حسین ۳ : ۴۴۲) .

11

شرح بوستان

متن همان . گزارش از عبدالواسع هانموی ، از روزگار اورنگ زیب (۱۱۱۸/۱۰۶۸) گزارش مروده های دشوار آن است . و در دیباچه سی نویسد : برای متعلمین صبیان مکاتب ، و پارسی خوانان از عربی بی نصیب ، و برای هر که فی الجملة از سواد بهره داشته باشد . و غرض فهماندن مبتدیان کم سرمایه است و نه منتهمان بلند پایه .

و از هموست : شرح اسکندر نامه (ن. ک. مشترک ، منظومه ها) ، شرح یوسف و زلیخا (نسخه ها ۵ : ۳۵۰۲) ، غرایب اللغات (نسخه ها ۳ : ۱۹۳۱) ، قواعد زبان فارسی (نسخه ها ۳ : ۲۰۷۴) ، شرح نام حق (گنج ۳ : ۱۸۳۸) ، «نصاب ۳ زبان» (مشترک ، بخش نصاب ها) .
آغاز : ربنا لا توأخذنا ان نسینا . میدنا و سولانا . . . سی گوید
معترف به عجزونادانی ، در فهم الفاظ و درک معانی ، عبد الواسع . آغاز

شرح : بنام جهاندار . . . باید دانست که مشهور در السنه خلائق و عامه نسخ همین است . لیکن نسخه کهن صحیحہ .

ن . ک . نسخه ۵ : ۳۴۵۵ «شرح بوستان» - اتہ : ۱۱۵۰
«شرح بوستان» - لچین ، آستانہ ۶ : ۷ . کہ اورا از سده دوازدهم یاد کرده است .

357- اٹک ، مکہد ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده

۱۱ . آغاز برابر نمونہ ، ۴۳۴ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .

358- کراچی ، سوزہ ملی N. M. ۵۲۸/۱۰ : نستعلیق ، سده

۱۱ . آغاز و انجام افتادہ ، ۲۱۶ ص (نوشاهی : ۵۴۹) .

359- کویتہ ، کلی لاجور گستان ، مدرسہ ضیاء العلوم : نستعلیق

پختہ ، عبد الکریم بن منشی فتح محمد ، در شاہجہان آباد ، ۲۷ ع

۱۱۳۶/۲ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۵۶ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .

360- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۳۵۲۸/۵۰۴ : نوشتہ نظام الدین

ولد محمد مراد ، ۱۱۹۸ (۱۷۸۴ م) (شیر حسین ۳ : ۵۴۱) .

361- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سید ۹۰۹ : نستعلیق ، سده

۱۲ . آغاز برابر نمونہ ، ۹۳ ص ۲۵ س ، منشی (سیر مجاہد حسین

کلمی) .

362- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۶۵۸ : نستعلیق پختہ ، سده ۱۲ .

آغاز برابر (ص ۲-۱۰۸) .

363- اسلام آباد ، همانجا ۲۱۱ : نستعلیق بحریر آمیز ، سده ۱۲-

۱۳ . در مسجد شریف موضع کنیال ، دیباچہ را ندارد ، آغاز شرح

برابر نمونہ ، ۱۷۳ ص (گنج ۳ : ۱۵۴۲) .

364- ٹوجرانوالہ ، حافظ آباد ، عبد الرشید فروفی : نستعلیق

۱۲ . ۱ . دیباچہ را ندارد یاستی از همان ہانسیری باشد . آغاز :

بنام جهاندار جان . . . باید دانست کہ مشہور در السنہ خلائق

و عامہ نسخ همین است . . . ۲۱۴ ص (نعیم اختر مجددی) .

365- انک ، مکہ ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، قل احمد ولد یار محمد ولد عبدالرسول ، ۱۹ محرم ۱۲۰۷ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۶۸ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .

366- پشاور ، دانشگاه ، کالج اسلامیہ . ۱۸۷ : نستعلیق خوش ، ۱۲۱۲ . آغاز برابر نمونہ ، جدول ، ۷۲۵ ص (محمد اسرائیل کن الله له - عبدالرحیم ۱ : ۳۵۳) .

367- حیدر آباد ، مندی ادبی بورد : نستعلیق شکستہ آمیز ، عبدالله ، ۱۲۱۲ . آغاز برابر ، (گ ۳۱-۹۵) (سید خضر نوشاهی) .

368- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۲۳ : نستعلیق پختہ ، ۱۶ ج ۱۷/۱ . در مسجد آخوند محمود جیو در شاہی محمود شاہ (ص ۱۴۲-۱۴۷) ، آغاز برابر .

369- لاہور ، پنجاب پبلک لائبریری ، ۵۳ ، ۸۷۱ بو - وا : نستعلیق سید ثناء الله مشہدی ، ۳۴ ج ۲/۳۱۲۵۳ . آغاز برابر نمونہ ، ش ۱ مجموعہ ، ۹۷ گ ۱۵ س (عباسی ۱ : ۴۲۸) .

370- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۹۸۳ : نستعلیق ، قاضی میان محمد باقر شہر نصر پور ، ۵ ذیحجہ ۱۲۵۵ . آغاز برابر ، (ص ۱۰۷-۲۴۷) .

371- پشاور ، دانشگاه ، کالج اسلامیہ ۱۱۶۶ : نستعلیق حافظ غلام حبیب و پسرش غلام جیلانی ، ۱۲۵۴ ، در ہامش بوستان ۲۹۶ ص (محمد اسرائیل کن الله له) .

372- کراچی ، موزہ ملی ۱۸۶-۱۹۶۸ . N. M. : نستعلیق ، ۸۲۰ ، ۱۲۶۵ ص .

373- کراچی ، همانجا ۶۵۵/۵۸-۱۹۵۷ . N. M. : نستعلیق ، غلام احمد بن محمد ہاشم ، ساکن اولکنہ ، ۱۲۶۶ . ۲۰۶ ص (نوشاهی : ۵۴۹) .

- 374- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۰۸ : نستعلیق پختہ ، میان محمد ،
ماکن مستالہ پمکرا الان ، ۵۱۲۷۰ . دیباچہ را ندارد ، آغاز شرح
برابر نمونہ ، ۲۲۱ ص (گنج ۳ : ۱۵۴۸) .
- 375- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۳۲۷ : نستعلیق تحریری ، سدہ
۵۱۳ . (ص ۱-۱۶) آغاز برابر نمونہ .
- 376- چنیوت ، چمنک ، ملک آباد ، محمد اکرم : نستعلیق ، سدہ
۵۱۳ . ۱۳۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 377- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۷۶-۲۱/۲ : N. M. . نستعلیق ، سدہ
۵۱۳ . (ص ۱۱۱-۲۸۳) (نوشاہی : ۵۵۰) .
- 378- گجرات ، احمد حسین احمد قلعه داری : نستعلیق پختہ ، علامہ
مواوی محمد عبد الکریم قریشی قلعه داری ، سدہ ۵۱۳ . آغاز برابر
نمونہ ، ۱۷۸ ص (پرفسور احمد حسین احمد قلعه داری) .
- 379- لاہور ، دانشکدہ ، شیرانی ۳۱۱۲/۱۰۷ : از سدہ ۵۱۳ .
(بشیر حسین ۳ : ۴۴۱) .
- 380- لاہور ، فقیر سید سفیث الدین : نستعلیق تاریخ یاد شدہ ،
آغاز برابر نمونہ ، انجام افتادہ ، ۸ ک ۱۹ س (پایان نامہ ڈاکٹر
خالدہ صدیق : ۲۸۸) .
- 381- لاہور ، شدہ انجام : نستعلیق ، تاریخ یاد شدہ ، ش ۲ مجموعہ ،
آغاز برابر نمونہ ، ۴۶ ک ۲۵ س (پایان نامہ ڈاکٹر خالدہ صدیق :
۵۸۷) .
- 382- ہزارہ ، ہری پور ، دارالعلوم اسلامیہ ، رحمانیہ : نستعلیق
پختہ ، شمس الدین ، تاریخ یاد شدہ ، آغاز برابر نمونہ ، ۶۶ ص
(پرفسور اختر راعی) .
- 383- لاہور ، دانشکدہ ، شیرانی ۳۸۹۴/۸۶۱ : نوشتہ محمد سعید
ولد مخدوم عبد الکریم ، تاریخ یاد شدہ (بشیر حسین ۳ : ۴۴۱) .

شرح بوستان

متن همان . گزارش از عبدالرسول بن شہاب الدین بن عبداللہ بن طاہر بن حسن قرشی (نہ قریشی) . بہ سال ۱۰۷۳ھ / ۲-۱۶۶۳ م ، بہ دستور برادر بزرگ خود شیخ عبداللہ و برخی از یاران نگاشته است (دیباچہ) .

در برخی از نسخہ ہا ، این شرح ہمراہ با «فرہنگ واژہ ہای بوستان» است بہ ترتیب الفبایی ، کہ گویا از ہمین قرشی باشد . در فہرست عباسی (۱ : ۴۲۸) نیز از ہمین قرشی دانستہ شدہ است .

و از ہموست : شرح گلستان (ن . ک . پس از این) .

آغاز : حمد پیچد مر خالق را کہ بقطرات مطرات وانزلنا من . . .

بوستان جہان را نظارہ داد . . . اما بعد ، فیقول . . . عبدالرسول بن . . . آغاز شرح : بنام جہاندار . . . پوزش پذیر . جہان بہ معنی روزگار ، بکسر مصحح است از خدمت میر شہاب الدین .

(ن . ک . نسخہ ہا ۵ : ۳۴۵۵ «شرح بوستان» - اتہ : ۱۱۵۲ ،

۱۱۸۰ - ربو ۲ : ۶۰۴ کہ نسبت او را قرشی آورده نہ قریشی) .

384- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۱۵۱ : استعلیق پیختہ ، حافظ

خان محمد بن محمد زاہد صابونگر ، پیشاور گذر صابونگران ، ۱۰ ج

۲/۱۱۹۴ (ص ۲-۱۲۰) ، آغاز برابر (گنج بخش ۳ : ۱۵۴۶) .

385- اسلام آباد ، همانجا ۶۱۶ : شکستہ آمیز ، محمد بشیر

۱۸ رجب ۱۲۲ (۱۲۰۲) (ص ۲-۲۱) ، آغاز برابر .

- 386- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۵۰۷ : نستعلیق ، شہداد ولد قباد ، ساکن موضع سیر غز علاقہ یوسف زئی ، ۲۸ رمضان ۱۲۰۸ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۹۰ ص ۲۲ س (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 387- گوجرانوالہ ، حافظ آباد ، عبدالرشید فاروقی : نستعلیق ، محمد اظہر ظہیر متولی جامعہ صدیقیہ ، ۱۲۲۱ھ . آغاز برابر ، ۱۵۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 388- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۲ : شکستہ آمیز ، محمد اسماعیل ، ۳ شعبان ۱۲۲۲ھ . آغاز برابر ، تنہا «شرح بوستان» است ، ۱۱۶ ص .
- 389- راولپنڈی ، گولرہ شریف ، درگہ شاد روان پیر مہر علی شاہ : نستعلیق ، محمد روشن دین ، ۱۲۲۶ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۹۶ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 390- شیخوپورہ ، مریدی ، کتابخانہ نقشبندیہ ، اشفاق احمد مجددی : نستعلیق پختہ ، ۹ شوال ۱۲۴۳ھ . آغاز برابر ، ۱۲۵ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 391- راولپنڈی ، گولرہ شریف ، درگہ شاد روان پیر مہر علی شاہ : نستعلیق ، ۱۲۵۶ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۰۸ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 392- کراچی ، سوزہ ملی ۱۲۷۵-۱۹۶۱ : N. M. : نستعلیق ، سلطان منجر میرزا ، شوال ۱۲۹۲ھ . ۱۴۸ ص (نوساھی : ۱۵۴۹) .
- 393- لاہور ، پنجاب پبلک لائبریری ۵۳ ، ۸۷۱ ، او - قر : شکستہ آمیز ، آغاز مدہ ۱۳ھ . آغاز برابر نمونہ ، بہ نام «فرہنگ بوستان» یاد شدہ ؟ شاید ہمراہ «فرہنگ واژه های بوستان» قرشی باشد ، ۳۶ گ ۲۱ ص (عباسی ۱ : ۴۲۸) .
- 394- سرگودھا ، بہاول ، نونانوالہ ، کتابخانہ محمود بیگ : نستعلیق ، مدہ ۱۳ھ . آغاز برابر ، ۹۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

13

شرح بوستان

متن همان . شرح از علی محمد بن گل محمد انصاری ، که «تذکره لانصار» (بشیر حسین ۱ : ۶۶) را در احوال پیران و بزرگان انصاری ، در ۱۱۱۸/۵۱۷۰۶م نگاشته است .
به سال ۱۱۲۴/۵۱۷۱۲م که «شرح نورالله احرار» بدستش رسید بود .
(دیباچه) .

آغاز : سپاس بیقیاس بنام جهاندار جان آفرینی که باطن مشتاقان را از انوار . . . بعده سی گوید عبدالراجی . . . علی محمد . . . چون در سنه هزار و صد و بیست و چهار .

395- پيشاور ، سيد امير شاه بخاری : نستعلیق ریز پخته ، سنه ۱۲۰۲ .
آغاز برابر نمونه ، ۱۱۰ ص ۱۵ س (استاد محمد رضا عمادانی) .

14

انهار الأسرار : شرح بوستان

متن عمان . شرح از عظیم الله حسینی چشتی جالندهری ، بلخی ثم سرعندی متخلص به «علیم» ، مرید شاه ابو المعالی کرمانی، و خلیفه میر محمد سعید معروف به سید بهیک . (ن. ک. نزعت «السالکین» مشترک، بخش عرفان).
به سال ۱۱۱۳/۵۱۷۱۸۰۷م : گفت تاریخ شروع در ضمیر - از للام شیخ سعدی یاد گیر. (در نسخه ای دیگر ۱۱۴۵م آمده است) با مقدمه ای «که ذکر آن پیش از شروع واجب است». و این مقدمه با سر بند شای «فایده» است.
آغاز : حمد خداوند و نعت رسول . . . حمد خداوندی را که در بوستان جان انهار اسرار جاری ساخته . . . اما بعد ، فبقول العبد . . .

(ن . ک . علمای هند : ۱۴۷ - خزینہ ۱ : ۵۰۵ - باستان میں فارسی ۳ : ۳۹۷ کہ در عرصہ جا ضمن زندگینامہ اش از این کار او نام برده شده است).

395- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۱۲۴ : نسیمعلیق پختہ ، محمد الدین ، ۱۲۶۴ھ . با یادداشت پرفسور محمد اقبال مجددی کہ کاتب از خطبای نامی ست کہ در ۱۸۶۷م بدست انگلیسی تا زندانی شده ، ۳۵۶ص (گنج بخش ۳ : ۱۵۴۷) .

396- لاہور ، دانشگاه ، شیرانی ۲/۸۶۱/۳۸۹۴ : نوشته محمد عظیم ولد میخدوم عبدالکریم ، تاریخ یاد نشده (بشیر حسین ۳ : ۴۳۸) .

15

بهار بوستان

از منشی رای تیک چند ، متخاص بہ بہار . از قوم کہتری (کایمہان) ، از مردم دہلی ، از شاگردان مراج الدین علی خان آرزو (م ۱۱۶۹ھ / ۱۷۵۵م) ، زندہ در ۱۱۵۲ھ / ۱۷۳۹م .

چند بار چاپ شدہ ، چہارمین بار نوکشور لکھنؤ ، ۱۹۲۷م ، ۶۱۰ ص . و از عمومت در این فہرست (مشترک) : ۱- جواهر الحروف ، در دستور حروف در زبان فارسی ، ۲- نوادر المصادر ، واژہ نامہ مصدر های فارسی ، ۳- بہار عجم ، واژہ نامہ .

آغاز : این دین دانش کہ نامی ست بہ «بہار بوستان» و میرش نصیب یاران و دوستان . بنام جہاندار جان بحر متعارف و متن . مقصد . و وزن فعوان .

(ن . ک . شمار ۱ : ۱۰۲ «بہار بوستان» کہ نادرست نام تکرار شدہ را «پیک چند» و نہ «تک چند» آورده و کتاب را شرح «بوستان» کہ نہ «بوستان» - شمار ، مؤلفین ۲ : ۷۹ ، «تک چند» کہ در اینجا نام بہار چاپ شدہ اش آمدہ : بہار بوستان ، بہار عجم در لغت فارس ، جواهر

الحروف - صبح گلشن : ۶۹ «بهار» که نام او را «تیک چند» آورده -
نسخه ها ۵ : ۳۴۴۲ «بهار بوستان» .

397- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۵۳ ، ۸۷۱ بو - تیک (۲) :

نستعلیق ، ۲۴ شعبان ۱۲۴۴ . ۸۲ گ (عباسی ۲ : ۹۸) .

398- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۵۳ ، ۸۷۱ بو - لیک

نستعلیق ، آغاز سده ۵۱۴ . آغاز افتاده ، ۳۲۴ گ (عباسی ۱ : ۴۲۶) .

16

شرح بوستان

متن همان . شرح از محمد بن غلام محمد (کلهوی) از آغاز سده ۵۱۳ .
مرید شاه ناروواله (م ۵۱۲۰۴ / ۱۷۹۰ م) ، که ملفوظات او را بنام
«خیر الاذکار» (ن . ک . مشترک ۳ : ۱۴۴۲) گرد آورده است . و از
هموست : ۱- شرح مطلع الانوار دهلوی ، ۲- شرح تحفة النصایح
یوسف گدا ، ۳- شرح پند نامه عطار ، ۴- شرح اسکندر نامه نظامی
(نگاشته ۱۲۴۵ / ۱۸۲۹ م) ، ۵- شرح گلستان سعدی ، ۶- شرح یوسف
و زلیخای جامی . (عمر شش در «فهرست مشترک» آمده است) .
و از کار هایش بدست می آید که وی صوفی ، معلم و از مرو جان زبان
فارسی بوده است .

در دیباچه می گوید : نسخه هایی از متن صحیح و سقیمه و حواشی
قدیمه و لغت ها و رسایل دیگر ، هر چند که بدست افتاد فراهم آوردم ،
و در کار خود طریق اختصار را از دست ندادم .

آغاز : حمد له . عاقبة . صلاة . به عرض می رساند . . . محمد بن
غلام محمد . . . کتاب کامل النصاب بوستان معانی و مضامین .

(ن . ک . تذکره پنجاب ۱ : ۱۶۷ پاوروی که در آنجا نام شش کار
او آمده که این در میان آن ها نیست - مشایخ چشت : ۵۳ تا ۵۶ .
و ۵۵۹ برای ناروواله «خیر الاذکار» که ملفوظات اوست و این مرید -
حدیقه ، غلام سرور : ۱۰۷ برای مرادش) .

- 399- اٹک ، مکہد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۱۱-۱۲ھ .
 آغاز برابر نمونہ ، انجام افتادہ ، ۲۴۸ ص (پرفسور ملک محمد اقبال).
 400- اٹک ، همانجا : نستعلیق ، عبدالمجید ، ساکن پتسیری ،
 سده ۱۲ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۴۳ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
 401- شکار پور ، گڑھی یاسین ، مولانا محمد ابراہیم ناظم ، یاسینی :
 نستعلیق خوش ، سده ۱۲ھ . آغاز بسیار نزدیک بہ نمونہ ، ۱۳۸ ص
 (سید خضر نوشاھی) .
 402- اوچ ، مخدومی سید شمس الدین گیلانی ۴۴۲ : نستعلیق
 خوش ، محمد ادريس ساکن اوچ ، ۲ رمضان ۱۲۵۹ھ . آغاز برابر
 نمونہ ، ۷۴۸ ص (پرفسور الله دتا چودری) .
 403- اٹک ، مکہد ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، ۱۱ع
 ۱۲۸۲/۲ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۸۲ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
 404- شکار پور ، گڑھی یاسین ، گوشہ ادب ، صلاح الدین ۲۳۴ :
 نستعلیق شکستہ آمیز ، سده ۱۳ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۱۶ ص
 (سید خضر نوشاھی) .
 405- کراچی ، موزہ ملی ، N. M. ۱۹۷۱-۲۶۰ : نستعلیق خوش ،
 میان محمد زبان ، ساکن مستالہ (پنجاب) ، رمضان ۱۳۰۲ھ .
 ۴۴۴ ص (نوشاھی : ۵۵۰) .
 406- بہاولنگر ، چشتیان کہنہ ، الله دین نظامی : نستعلیق بختہ ،
 عجب خان بن دولت خان . ۱۳۱۰ھ . آغاز برابر ، ۹۰ ص
 (نعیم اختر مجددی) .

17

تحفة الفقرا : شرح بوستان

متن همان . شرح از محمد سلطان ، کہ نام خود و کتاب «تحفة الفقرا»
 را در دیباچہ آورده است . و باوجود آنکہ می گوید چندان دستی در علم
 ندارم ، فروتنی کرده ، می تواند همان مرد فاضل خوشایبی باشد کہ

«اسکندر نامه» ی گنجوی را در ۴/۵۱۲-۸۹/۱۷۹۰ م (ن . ک . مشترک) و «یوسف و زلیخا» ی جامی (مشترک) و «بوستان» سعدی (ن . ک . پس از این) را نیز شرح کرده است .

آغاز : نعت نامتناهی و حمد بی انتہا کار فرمایی را که قراین لطایف و لطایف اشعار آبدار را در ویرانه دل های جوهر شناسان فضل و کمال ... این حقیر محمد سلطان .

407- پیشاور، دانشگاه ، پیشاور . ۸۹/۴۸۵ : نستعلیق خوش ، ۳ صفر ۱۲۹۲ هـ . آغاز برابر نمونه ، ۱۷۰ ص ۱۸ س (پرفسور امتیاز حسین) .

18

شرح بوستان

متن همان . شرح گویا از عبدالرحمان بن محمد احسان ، قوم بسرا . به سال ۱۲۹۵ هـ/۱۸۷۸ م : شد به مدد های خدا این کتاب - ختم به مقصود دل دوستان - حاصل متن است از انجمن سرورش - گفت که در شرح به بین بوستان (۱۲۹۵) .

408- اسلام آباد ، دایره تحقیقات اسلامی ۹۲ : نستعلیق ، عبدالرحمن بن مولوی محمد احسان قوم بسرا ، ۲۲ شوال ۱۲۹۵ هـ . که نگارنده نیز تلقی شده . آغاز : کل امرء ذیبال لم ... علمای کرام بر آن معتقد نه که بهر جادورا جمع نموده شود تسمیه را مقدم باید داشت . و اسلوب کلام سجید از دست نشاید گذاشت ، ۵۵۶ ص (خضر نوشاهی) .

19

شرح بوستان

متن همان . شرح از فیروز الدین صاحبزاده بن حافظ الدین ، مدرس زبان فارسی در زاخیل بالا ، تحصیل نوشهره ، بخش پیشاور ، در ۲۹ صفر ۱۳۲۹ هـ/۱۹۱۱ م . وی نگارنده «باغبان» در شرح بخشی از «اسکندر نامه» است .

سربند های «اگر گفته شود» و «جواب» بسیار بکار برده است .
 آغاز : حمد بیحد و ثنای بیعد ، واحد احد الله الصمد ، لم یلد ولم
 یولد ، موجد هر فرد را سزد . . . اما بعد ، از روح تموج خیال نمودج .
 409- پیشاور ، نوشهره ، زاخیل بالا ، کتابخانه فیروز الدین (شارح):
 بد خامه نگارنده ۲۹ صفر ۱۳۲۹ هـ . ۱۲۱ ص (سید عارف نوشاهی) .

20

شرح بوستان

متن همان . شرح از محمد نصیر ، شاید محمد نصیر بن سلطان سنیانی
 بنگری ، از نیمه دوم سده یازدهم ، نگارنده «شرح اسکندر نامه» نظامی باشد .
 (سوزه : ۵۹۴) .

آغاز (شرح) : بنام جهاندار جان آفرین . . . خداوند و خدیو و خاوند
 هر سه به معنی صاحب و پادشاه و عادل حکیم راست گفتار و درست کردار .
 یعنی ابتدا می کنم این کتاب را بنام خداوندی که آفریننده جان است ،
 و حکیم سخن پیدا کننده بر زبان .

410- کویته ، کلی لاجور گستان ، مدرسه ضیاء العلوم : نستعلیق ،
 ۱۱۶۷ هـ . بی دیباچه ، آغاز شرح برابر نمونه ، ۱۷۲ ص (دکتر
 انعام الحق کوثر) .

21

شرح بوستان

متن همان . شرح از نور احمد بن حافظ حسام الدین . که روزگارش
 بدست نیامد . در دیباچه می گوید : نسخه های متعددی از «بوستان» را
 گرد آورده ، از مراجع بسیار بهره برده اند . در آن به نکات دستوری نیز
 توجه داشته است . و از سروده های دیگران گواه آورده . و در کار خود
 صناعات ادبی بکار برده است . به ویژه دیباچه آن یک اثر مصنوع است .

آغاز : بعد از نیایش فیض آفرینی که خرد به آن رسایی ، در نظاره
انوار بوستان نوالش چون غنچه سر بگریبان است . . . میگوید گلچین بزم
آرایان سخن آفرین نور احمد بن حافظ حسام .

411- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۰۶۴ : شکسته آمیز ، شاید
محمد مجید ، سده ۱۲-۱۳ هـ . دیباچه را ندارد ، ص ۲۰۰ (گنج ۳ :
۱۵۴۹) .

412- بهاولپور ، سنترال لائبریری : نستعلیق تحریر و شکسته آمیز ،
احمد محمد ، ج ۷ / ۱ / ۱۲۷۸ هـ . آغاز برابر نمونه ، عنوانها و مطالب
مهم خط شنگرف کشیده ، ۴۴۶ ص (پرفسور دکتر الله دقا چودری) .

22

شرح بوستان

نشناخته . نسخه ها یکی نیستند .

413- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۶۲ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰ هـ .
نسخه ای مت از بوستان که کناره هر بیت آن شماره گذاری و در
هامش نسخه ، اگر لازم بوده ، با همان شماره ، آن بیت گزارش شده
است . و واژه ها در زیر صفحه گزارش شده اند . آغاز : اکثر بای
بنام جهاندار را بای ابتدائیه گفته اند . و تقدیر کلام آنکه . . .
تا آخر باب چهارم بیشتر نیست ، ۱۲۴ ص (گنج ۳ : ۱۵۵۰) .

414- شکار پور ، گڑھی یاسین ، گوشه ادب ، صلاح الدین ۳۴ :
نستعلیق ، محمد بخش بن میان سلطان محمود بن میان محمد اشرف
بن میان عبدالرزاق ، قوم بهتی ، ۱۲۴۶ هـ . آغاز افتاده : یوم القیامه .
ملحوظ نظر دارند ، و فقیر را بدعای خیر و حسن خاتمه . . . ،
۵۳۲ ص (سید خضر نوشاهی) .

415- راولپندی ، واه کینت ، گڑھی افغانان ، کتابخانه فاضلیه
۸۹۵ : نستعلیق شکسته آمیز ، ۱۸ شوال ۱۲۸۸ هـ . در باغ

شاطر باس ، آغاز : بسمله . بنام جهاندار جان آفرین ، حکیم سخن بر زبان آفرین . بای مفتوحه بنام برای الصاق است ، که در فارسی به معنی از می آید یا برای استعانت و در «جواهر التریب» بای ابتدای نوشته اما در «فرهنگ جهانگیری» و «فرهنگ رشیدی» و غیره یافته نشده بهر تقدیر حرف با متعلق فعل . قدر . ۳۶۱ ص (پرفسور اختر راهی) .

416- حیدر آباد ، منصوره ، شاه ولی الله کالج : نستعلیق خوش ، عبدالرزاق ، ۱۲۹۳ هـ . آغاز : در بیان مدح قناعت و مذهب حرص : شنیدم که در روزگار قدیم ، شدی سنگ در دست ابدال سیم . ابدال در زمره اولیا و اتقیاء . سیم فاعل شدی است ، ۱۶۶ ص (سید خنجر نوشاهی) .

417- راولپندی ، گولره شریف ، درگاه شاد روان پیر مهر علی شاه : نستعلیق ، مده ۱۳۰۵ . نخست برخی از واژه های مندره و مرکب را گزارش کرده ، سپس برخی از ابیات دشوار را ، از مآخذ خود مانند فرهنگ جهانگیری ، مؤید ، مدار الافاضل ، رشیدی نام برده است ، از سروده های نظامی و خاقانی نیز گواهی می آورد . آغاز : بسمله . آغاز حل بعضی لغات بوستان . جفا پیشه ، لفظ مرکب نظام . توقع ، نامه را نشان کردن و نشان که در مکتوب کنند و در استعمال توقع آن جا کنند که فرمان برای کشتن و بستن و ناختن باشد ، ۲۴ ص (پرفسور سلک محمد اقبال) .

418- کراچی ، موزه ملی ۱۸۷-۱۹۶۸ N. M. : نستعلیق ، فضل الهمی بن حافظ عبدالرحمن ، از قوم علماء مده ۱۳۰۵ هـ . آغاز : بنام جهاندار . . . بای مفتوحه بنام برای الصاق است . که در فارسی به معنی از می آید ، یا برای استعانت ، ۱۶۲ ص (نوشاهی : ۵۵۰) .

گلدسته : فرهنگ واژه های بوستان

از سید کریمداد گجراتی ، که در موضع مکه از توابع گجرات می زیسته است ، به سال ۱۰۸۵/۱۶۷۴ م . وی در دیباجه کار خود آگاهیهای نادرستی از سعدی به عنوان زندگینامه آورده است : از فضیله صوفیه بوده ، همراه شهاب الدین مهروردی در یک کشتی به زیارت حج رفته ، مدت مدیدی در بیت المقدس سقایی می کرده ، با خواجه خضر ملاقات کرده ، در بتخانه سوسنات بت بزرگ را شکسته ، دوازده بار حج کرده ، با خسرو دهلوی در دهلی صحبت داشته . . . که ریشه برخی از این افسانه ها در نوشته های سعدی بگونه سمبلیک آمده است .

واژه نامه «بوستان» است . به ترتیب تهجی حرف پایان واژه ها ، از الف «خدا» تا یاء «آتش پاریسی» بدنبال واژه ها ، بیت و یا مصرعی که آن واژه را در برداشته می آورد . و نیز منابع خود را : فرهنگ رشیدی ، فرهنگ جهانگیری ، فرهنگ ابراهیم شاهی ، فرهنگ سروری ، و جز آن ها . آغاز : سپاس قدسی اساس مرقادری را سزد که بقدرت بالغه . . . اما بعد ، این سحرر اوراق . . . سید کریمداد سکنه .

419- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۶۹۱ : نستعلیق ، اسماعیل خان

عوت ، بلده دره ای ، ۱۰۲۵ هـ ، (ص ۵۷-۹۸) (گنج ۳ : ۱۰۵۱) .

420- اسلام آباد ، همانجا ۳۹۲ : نستعلیق ، سده ۱۱-۱۲ هـ . آغاز

برابر ، ۱۳۳ ص (گنج ۳ : ۱۰۵۱) .

- 421- اسلام آباد ، همانجا ۸۷۶۶ : نستعلیق پختہ ، خاکپای طالبان فقیر ملامسعود ، ج ۷/۲/۱۱۲۲ھ . آغاز برابر ، ۸۰ ص .
- 422- سیارکوت ، بدوملمہی کہنہ ، کتابخانہ فخر الاطبا : نستعلیق پختہ ، محمد اقبال حیدری ، ۱۱۴۴ھ . آغاز برابر ، ۶۲ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 423- سرگودھا ، کتابخانہ خلافت ربوہ : نستعلیق خوش ، موسی خان ، ۱۱۹۱ھ . آغاز برابر ، ۵۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 424- لاہور ، دانشگاه ، شیرانی ۴۷۴/۳۴۹۸ : نوشته غلام حسین ، سده ۱۲ھ . در فہرست بنام «گلدستہ فرهنگ بوستان» آمادہ (بشیر حسین ۲ : ۳۱۹) .
- 425- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ : نستعلیق ، سده ۱۲ھ . آغاز برابر ، ۵ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 426- ملتان ، جہانیاں ، مکتبۃ الجمال ، امد نفاسی : نستعلیق پختہ ، سمیع اللہ ، ۱۲۱۲ھ . آغاز برابر ندوند ، ۱۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 427- پشاور ، دانشگاه پشاور ۸۳ : نستعلیق خوش ، میرزا محمد علی بن میرزا عبداللہ شاہ ، چہار شنبہ ۱۷ ذیحجہ ۱۲۳۲ھ . در پشاور ، آغاز برابر نمونہ ، ۱۱۶ ص ۱۵ س (پرفسور امتیاز حسین) .
- 428- فیصل آباد ، پیپلز کالونی ، کتابخانہ مجاہد اسلام : نستعلیق پختہ ، فخر الاسلام حیدر منجم فرخ آباد حنفی مسکینی ، ۱۲۳۸ھ . آغاز برابر ، ۷۳ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 429- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۱۹۵ : نستعلیق پختہ ، در موضع ہبک پتہ ، مسجد فضایل آگاہ قاضی محمود ، ۶ شوال ۱۲۷۰ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۲۹ ص ۱۳ س .
- 430- ملتان ، خیابان بہاولپور ، د لٹر مہر عبدالحق : نستعلیق ،

- غلام رسول کروری، برای محمد نور شیخ، ۵۱۲۸۷ آغاز تا با یافتن از نسیم گلستانش - گلدسته نعیم بیکرانیش، ۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 431- لاهور، شش محل، محمد بشیر، انباله بک: نستعلیق طلبگی، محمد عظیم، سه شنبه رجب، سده ۵۱۳. آغاز برابر نمونه، ۵ ص.
- 432- گوجرانواله، حافظ آباد، عبدالرشید فاروق: نستعلیق، سده ۵۱۳. آغاز برابر نمونه، ۱۵ ص (نعیم اختر مجددی) .

24

فرهنگ واژه های بوستان

از غلام علی شاه کوهاتی، عرف قریشی عثمانی (دیباچه). وی نگارنده چند اثر دیگر است از آن میان «رساله در اباحت مہاع» (مشترک ۳ : ۱۵۶۵) که در پایان آن خود را از «اولاد حضرت حاجی بہادر صاحب کوهاتی» می خواند. و خود بایستی از آغاز سده میزدهم باشد.

واژه نامه شرح مانندی ست. به ترتیب متن. با سر بند های «باب» به شماره باب های متن در هر باب واژه های دشوار آن باب را گزارش کرده است.

آغاز: منت خدای را عز وجل، والصلوة والسلام علی محمد خیر الرسل... بعد، برضمایر ضیاء گستر والاطبعان عالی حضرات مخفی نمائند... بی بضاعت غلام علی شاد کوهاتی عرف... (ن. ک. گنج ۴ : ۲۰۷۴ «احوال و مقامات حاجی بہادر کوهاتی» که نیای اوست و ۴ : ۱۹۷۷ «سراج المجالس» از همین غلام علی شاه - عمانجا : ۱۰۹۱ «تعلیم نامه» از همو).

434- اسلام آباد، گنج بخش ۲۱۱۳ : نستعلیق (۵۱۲۷۷)، آغاز برابر، همراه «تعلیم نامه» از همو (گنج ۴ : ۱۰۴۲) .

435- سرگودھا، ساهیوال، مکتبه ملیمانیہ: نستعلیق اورنگ زیب بن فدا محمد سرحدی، سده ۵۱۳. آغاز برابر، ۹۸ ص (محمد نذیر رانجہا).

436- شیخوپوره ، اجنیا نواله ، حکیم سید محمد شاه : نستعلیق ، سعد الله خان ولد حمزه خان ساکن ونداله خورد ، ۲۰۳ هـ ، آغاز برابر ، ۱۵۸ ص (محمد علی کوثر) .

25

فرهنگ واژه های بوستان

از فقیر نور محمد . که روزگارش بدست نیامد . و بایستی همان گزارشگر «اسکندر نامه» و «گلستان» باشد . (ن . ک . پس از این) .
به ترتیب آغاز واژه ها ، هر حرف در یک «باب» .
آغاز: بعد از تسطیر کلام حمد و ثنا حضرت ملک العلام ، که منشور فایض النور . . . بعد از آن ابراز می نماید که چون . . .
437- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۱۹۸ : نستعلیق تحریری ، سده ۱۳ هـ . (ص ۵۵-۶۲) آغاز برابر نمونه ، انجام در حرف «ل» نا تمام می ماند

26

فرهنگ واژه های بوستان

ناشناخته . نسخه ها یکی نیستند .

438- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۰۷۲ : نستعلیق پخته ، سده ۱۱-۱۲ هـ
به ترتیب الشبانی پایان واژه ها ، هر حرف در یک «باب» کار کریم داد گجراتی (ن . ک . پس از این) نیست . آغاز: جزا سزا و لایق ، استسما طلب آب کردن ، مهیا تیار ، نرمنا زافر ، افنا ظاهر . . . (شرح ۳ : ۱۰۴۳) .
439- لاهور ، دانشده ، شیروانی ۳۸۱۲/۷۴۹/۲ : نوشته عزیز الله ، ۱۱۱۹ هـ (۱۷۰۷ م) نشانی بیشتری داده نشده (بشیر حسن ۲ : ۳۱۷) .
440- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۶۸۸ : نستعلیق پخته ، مصر بلوی ،

۱۱۹۷ هـ، (ص ۸۹-۱۶۸)، به ترتیب تهجی در آغاز واژه ها، هر حرف در یک «باب» (گنج ۳ : ۱۰۴۳) .

441- پیشاور، دکتر خواجه محمد سلیم ۶۰۵ : ؟ : نستعلیق شکسته آمیز، ملا مشرف الدین پسر محمد آدم پسر ملا شیر خان، سده ۱۲-۱۳ هـ. آغاز : بسمله . الا . املا . افا . . . واژه ها مت به ترتیب آغاز آنها، ۱۰۲ ص ۶-۸ ص (سیر سجاد حسین کاظمی) .

442- اسلام آباد، گنج بخش ۶۱۶ : شکسته آمیز، محمد بشیر، ۱۲۲ (۱۲۰۲ هـ)، (ص ۲-۲۱) سپس «شرح بوستان» از عبدالرسول، در فهرست به احتمال از همان عبدالرسول دانسته شده است، آغاز : باب الالف الادانا و آگه باش . املا نوشتن . انا آوند الا من آسا واژدها، اعلا سجایا (گنج ۳ : ۱۰۴۲) .

443- خیر پور، کتابخانه عموسی : نستعلیق، ۷ ج ۲/۴۵۰ هـ. آغاز افتاده : جهان بمعنی روزگرم . . . برای ده باب هر باب جداگانه واژه ها را شرح کرده است، ۹۶ ص (سید خضر نوشاهی) .

444- کراچی، موزه ملی ۱۹۶۷-۷۲/۲ N. M. : نستعلیق، محمد محسن، سده ۱۳ هـ. (ص ۲-۴۳) . واژه های دشوار را به ترتیب الفبایی از آغاز واژه ها، هر حرف در یک «باب» . آغاز : باب الالف . الا دانا و آگه باش . املا نوشتن .

445- کراچی، همانجا ۱۹۷۸-۳۰/۴ N. M. : نستعلیق، سده ۱۳ هـ. آغاز : الا، املا، اسجیا، بادپا، بابا، ۱۲۲ ص (نوشاهی : ۵۵۱) .

446- گجرات، ساهنیال، کتابخانه نوشاهی : نسخ و نستعلیق، سده ۱۳ هـ. (ص ۲۴-۳۵) . آغاز : اله اسم خدا، احمد نام محمد، انبیا پیغمبرها، اوالعزم شش پیغمبران معروف، آفرین پیدا کننده، اصحاب یاران، ارباب صاحبان . . . به ترتیب تهجی آغاز از الف تا یا . (سید عارف نوشاهی) .

447- لاهور، سوزہ ۱۴۳/۴۹ : نستعلیق ، تاریخ یاد نشدہ ، بد نبال
 «فرہنگ قران سعدین» . آغاز : پری، سوال کنی . بررسی ، عذر کنی .
 بہا ، قیمت . بہرمان ، نام پارچہ (رشید احمد ۲ : ۲۱) .

۲۷

فرہنگ واژه های بوستان

از عبدالرسول قرشی مت ، کہ «شرح بوستان» را در ۱۰۷۳ھ /
 ۱۶۶۳م نگاشته است . گویا بخش دوم عمان شرح بآمد . ن . ک .
 پیش از این .

ترجمہ های چاپی بوستان

ترجمہ متون فارسی بہ زبان اردو و دیگر زبان های محلی این سرزمین، بہ ویژه متون ادبی، از آن میان کار های سعدی، دیر تر آغاز گردید۔ و تقریباً با پیدایش چاپ ہمراہ ہودہ است۔ از این روی نسخہ های خطی از اینگونہ کمتر در دست ہست۔

در اینجا ترجمہ های اردویی «بوستان» را بہ نقل از اختر راہی (ترجمہ ها : زیر چاپ) می آورم :

۱- ترجمہ از ملک عنایت اللہ۔ کہ روزگارش بدست نیامد۔ چاپ : با متن فارسی، ترجمہ میان سطرہا، لاہور، ملک دین محمد و پسران، بی تاریخ۔

۲- ترجمہ و حواشی از قاضی مجاد حسین مدرس مدرسہ عالیہ فتحپور دہلی، در ۱۳۸۱/۱۹۶۱ء۔ نگاشته شدہ است۔ چاپ : دہلی، کتابخانہ سب رنگ، (۱۳۸۲ء)۔

۳- ترجمہ باب اول بوستان۔ از عبدالکریم سعدی، چاپ : حیدر آباد سندھ، آزاد بک دیو، (۱۳۷۶ء)۔

۴- ترجمہ منتخبی از بوستان۔ از سید شاہ محمد نعیم ندوی فردوسی۔ چاپ : حیدر آباد سندھ (۱۳۷۶ء)۔

۵- حکایات سعدی۔ ترتیب و ترجمہ از طالب ہاشمی۔ چاپ : لاہور، شعاع ادب۔

۶- مشزوی دلارام راضی . از جانی بہاری لال مستخلص بہ راضی .
چاپ شدہ است .

29

ترجمہ بوستان

متن همان . ترجمہ پنجابی از سید غلام مصطفی نوشاہی (م ۱۳۸۴ھ /
۱۹۶۵م) نگارندہ «نصایح ضروری» (مشترک ۱ : ۸۳۸) و «کنز گینامہ
معرفت» (مشترک ۳ : ۱۸۱۷) .

(ن . ک . ترجمہ گلستان ، ترجمہ کریمہ ، از سمو در این جزوہ) .
وی پدر بشیر احمد نوشاہی و نیای فہرمت نگار پاکستانی سید عارف
نوشاہی مت .

آغاز (پس از مقدمہ) : بنام جہاندار . . . شروع کرناد مین ایس
کتاب نون نال نام جہان رکھنی والی .

(ن . ک . شریف التواریخ ۲ (۱) : ۳۴۵ تا ۴۱۱ زندگینامہ و نام
کار های ادبیش ، از آن میان ہمین ترجمہ) .

448- گجرات : ساهنیال ، کتابخانہ نوشاہیہ : نستعلیق کہ متن را
سید بشیر احمد بشارت نوشاہی و ترجمہ را .نود مترجم نوشتہ است ،
۵۱۳۵۱ ، ۴۷۰ ص (سید عارف نوشاہی) .

30

ترجمہ بوستان

متن همان . ترجمہ بہ زبان پنجابی از ناشناس .

آغاز : شروع کرنا ہاں مین نام جہان رکھنی والی ای جان پیدا
کرنی والی .

449- گجرات ، کتابخانہ قریشیہ ، دختر احمد حسین قلعدہ داری .
تاریخ یادنشده ، ۲۱۲ کی (لخوج ، ۸-۹ ، فنی نسخہ نمبر ، دسمبر
۱۹۸۲ ص : ۷۵) .

کریما : نصیحت الملوک : پند نامه

با سربند های : در ثنای پیامبر ، خطاب به نفس ، مدح کرم ، صفت سخاوت ، مذمت بغل ، بیان تواضع ، مذمت تکبر ، فضیلت علم ، امتناع از صحبت جاهلان ، صفت عدل ، مذمت متمگری ، صفت قناعت ، مذمت حرص ، طاعت و عبادت ، مذمت شیطان ، شراب ، وفا ، شکر ، صبر ، راستی ، کذب ، صنعت پروردگار ، منع امید از مخلوقات .

گزیده از «بوستان» اوست و یکی از «پنج گنج» که از کتاب های درسی مدارس قدیمه شبه قاره بوده است . این «پنج گنج» شامل پنج کتاب است از نگارندگان و سرایندهگان جدا ، در موضوع های اخلاقی و ادبی و دینی ، که مورد قبول برای مبتدیان از طلاب و نو آموزان زبان فارسی در شبه قاره قرار گرفته و به صورت کتاب واحد درسی در مدارس قدیمه در آمده است : ۱- کریمای سعیدی ، ۲- نام حق ، شرف الدین بخارایی ، ۳- محمود نامه ، محمد محمود لاهوری (ن . ک . گنج ۳ : ۱۷۹۳) ، ۴- پند نامه عطار ، ۵- رساله فقهی ، قاضی قطب (ن . ک . مشترک ۱ : ۷۰۵) .

آغاز : کریما بیخشیای بر حال ما - که هستیم اسیر کمند بلا .

(ن . ک . نسخه ها ۴ : ۳۲۷۵ «نصیحت الملوک» - مشار ۴ : ۴۰۶۲
«کریما : پند نامه» که نشانی ۲۴ چاپ آن را داده - ذریعه ۲۴ : ۱۸۳
«نصیحت الملوک» .

- 450- فیصل آباد ، چنیوت بازار ، گیلانی ، کتابخانہ چشتی سلیمانی :
نستعلیق زیبا ، صفی ہروی ، ۵۹۸۸ ، آغاز برابر ، نسخہ زرین و
ہنری ، ۲۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 451- جہلم ، پنددادنخان ، مجلہ لوہاران : نستعلیق خوش ،
۵۱۰۸ ، ۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 452- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۵۳۲ : نستعلیق شکستہ آمیز ، سدہ
۵۱۱ . (ص ۱-۳۱) .
- 453- اسلام آباد ، همانجا ۱۷۸ : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۱ .
(ص ۲۱-۳۷) .
- 454- اسلام آباد ، همانجا ۶۴۰۹ : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۱ .
(ص ۱-۲۳) (گنج ۳ : ۱۷۲۲) .
- 455- اٹک ، مکہد ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، سدہ
۵۱۱ ، ۱۶ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 456- لاہور ، شش محل ، انبالہ جلد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی :
نستعلیق ، سدہ ۵۱۱ . ۲۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 457- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۷-۸۶۲ ، N. M. : نستعلیق ،
میر خلیل اللہ ہفت قلمی (خوشنویسان ۱ : ۱۸) ، ۵۱۱۰۷ ، ۲۱ ص
(نوشاہی : ۶۱۷) .
- 458- گجرات ، دہل ، مولانا محمد شریف نوشاہی : نستعلیق ،
فتح محمد ، ۱۳ شعبان ۱۱۱۱ھ . تمک بیان گل محمد ولد میان
عصمت اللہ (نوشاہی) ۱۶ ص (سید خضر نوشاہی) .
- 459- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۰۲۳ : نستعلیق ، (۵۱۱۱۴)
(ص ۵۰-۷۶) . (گنج ۳ : ۱۷۲۱) .
- 460- سنگھر ، کہپرو ، کوتہ سام زمرا ، مولانا میر محمد سکندرانی :
نستعلیق محمد زمان بن شیخ مالک ، ذیقعدہ ۵۱۱۱۷ ، ۱۶ ص
(محمد علی کوثر) .

- 461- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۳۳۹ : نستعلیق (۵۱۱۳۴) ،
(ص ۱۰۱-۱۱۶) .
- 462- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری : نستعلیق
بختہ ، سلطان بن حسین بن سلطان ، یکشنبہ ۱۴ شعبان ۵۱۱۵۳ .
۱۶ ص (دکتر اللہ دتا چودری) .
- 463- خیر پور ، کتابخانہ عمومی ۲۹۷/۶ : نستعلیق ، علی محمد
۱۸۰۵ ب (۵۱۱۶۱) . رویمہم ۷۴ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 464- خیر پور ، پیر گوٹہ ، مدرسہ راشدیہ : نستعلیق شکستہ آہرز ،
سستان ولد کشن داس ، ۶ شعبان ۵۱۱۶۲ . ۱۴ ص (سید خضر
نوشاھی) .
- 465- سرگودھا ، مولانا شہاب الدین : نستعلیق خوش ، رضوان الہی
بن ملا عبداللہ بن سردار بخش ، ۵۱۱۷۰ . نسخہ ہنری ، ۱۸ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 466- سرگودھا ، بہلوال ، جگہیاں ، اللہ دتہ صاحب : نستعلیق
شکستہ خوش ، علی محمد ولد دوست محمد ساکن چک میدان ،
یکشنبہ ۸ - محرم ۵۱۱۷۱ ، ۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 467- دیرہ اسماعیل خان ، مکتبہ حبیبیہ : نستعلیق خوش ، منشی
پریم چند کھتری ، رام پور ، ۵۱۱۷۵ . ۲۲ ص (محمد نذیر
رانجہا) .
- 468- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۴۰۶۳/۱۰۱۱/۵ : پیرسون
۵۱۱۷۸ (۴-۱۷۶۵م) (بشیر حسین ۱ : ۱۵۷) .
- 469- سرگودھا ، بہلوال ، محمد افضل ، جہان آباد : نستعلیق
خوش ، فقیر محمد راج ولد شوکت علی ، ۵۱۱۸۹ . ۱۰ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 470- گجرات ، گنجاہ ، گولیکی ، پیرزادہ خلیل احمد ناصر : نستعلیق
حیدر بخش ، عصر ، ۵۱۲۰۰ ، ۱۵ ص (محمد علی کوثر نوشاھی) .

- 471- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۲۳۲ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ .
(ص ۲-۱۵) .
- 472- اسلام آباد ، همانجا ۴۸۹۲ : نستعلیق پختہ ، محمد فضل ،
سده ۵۱۲ ، ۲۰ ص .
- 473- اسلام آباد ، همانجا ۷۲۴۵ : شکستہ آمیز ، سده ۵۱۲ .
(ص ۴-۱۸) .
- 474- اسلام آباد ، همانجا ۴۴۹۰ : طلبگی ، سده ۵۱۲ . (ص ۲-۱۸)
انجام افتادہ .
- 375- اسلام آباد ، همانجا ۱۸۸۹ : شکستہ آمیز ، سده ۵۱۲ .
(ص ۲-۱۵) .
- 476- اسلام آباد ، همانجا ۲۹۳۵ : شکستہ آمیز ، سده ۵۱۲ .
(ص ۴-۱۶) انجام افتادہ .
- 477- اسلام آباد ، همانجا ۶۰۶۲ : نستعلیق پختہ ، سده ۵۱۲ .
(ص ۱۸-۲۲) .
- 478- اسلام آباد ، همانجا ۸۶۱۶ : نستعلیق پختہ ، سده ۵۱۲ .
(ص ۱-۱۶) (گنج بخش ۳ : ۱۷۲۳) .
- 479- پشاور ، کاشکال ، کتابخانہ نشیندہ ، سعد اللہ جان :
نستعلیق پختہ ، سده ۵۱۲ . سپس : محمود نامہ ، بند نامہ ، رسالہ
قاضی قطب ، آغاز برابر (استاد محمد رضا ہمدانی) .
- 480- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۱۱۷۳ : نستعلیق خوش
خط دوم از عبد اللہ ملا ، سده ۵۱۲ . در «پنج گنج» .
- 481- سرگودھا ، مایہوال ، مکتبہ سایمانیہ : نستعلیق ، فخر رسول
سده ۵۱۲ ، ۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 482- شکار پور ، گڑھی یامین ، مولانا محمد ابراہیم ، ناظم باسنی :
نستعلیق خوش ، سده ۵۱۲ . با ترجمہ منظوم آن بہ زبان ہندی
درمیانیہ سطرہا ، ۴۴ ص .

- 483- شکار پور ، همانجا : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ . بدنبال «پند نامہ» سپس نام حق (سید خضر نوشاھی) .
- 484- کراچی ، موزہ ملی ۱۲-۱۹۷۸ N. M. : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ ، در جامعہ موضع جوہالہ گجرات ، (گ ۲-۱۹) (نوشاھی : ۶۱۷) .
- 485- اوچ ، مخدوم شمس الدین گیلانی ۴۳۳/۲ : نستعلیق خوش فقیر بہادر ملتانی ، سدہ ۱۲-۵۱۳ . (دکتر اللہ دتا چوہدری) .
- 486- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۳۴۸ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۱۲-۵۱۳ . (ص ۱-۲۴) .
- 487- سرگودھا ، جہاوریان ، عطاء الرحمان صاحب کہوکہر : شکستہ نستعلیق خوش ، شمس الدین ولد رکن الدین صدیقی ، ۵۱۲.۷ سرلوح زرین ، ۱۶ ص ۸ بیت (محمد نذیر رانجھا) .
- 488- پشاور ، پرنسور داکتر اسلام محمود خان : نستعلیق خوش ، حافظ لطیف اللہ خوش نویس بن حافظ محمد حسن بن حافظ عبداللہ ، ۲۳ رمضان ۵۱۲.۷ . (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 489- شیخوپورہ ، خانقاہ دوگران ، رضویہ ، ابو الفیض محمد عبدالکریم ابدالوی : نستعلیق ، ۵۱۲.۸ . ۱۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 490- لاہور ، کتابخانہ فقیر سید مغیث الدین : نستعلیق ، ۵۱۲.۱۸ با سرلوح زرین ، ۲۷ گ ۸ س (پایان نامہ داکتر خالدہ صدیقی : ۶۶۴) .
- 491- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۵۰۵ : نستعلیق پختہ ، غلام نبی ، ۵۱۲.۲۲ . (ص ۱۷-۴۹) .
- 492- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۲۳ : طلبگی ، (۵۱۲.۲۶-۱۲۱۷) (ص ۱-۱۵) .

- 493- لاہور، دانشگاہ، شیرانی ۳۸۸۵/۸۵۲/۲ : میان شہاب الدین
۱۲۳۰ (۱۸۱۵ م)۔
- 494- کراچی، موزہ ہلی ۱۹۵۷-۸۳۹ : N. M. نستعلیق جلی،
۵۱۲۳، ۲۶ ص۔
- 495- کراچی، همانجا ۱۹۵۹-۴۰۳ : N. M. نستعلیق خوش،
۵۱۲۳۸، ۱۸ ص (نوٹشاهی : ۶۱۷)۔
- 496- لاہور، دانشگاہ، شیرانی ۵۲۲۷/۱/۲۲۱۷ : قطب الدین
زرگر، ۱۲۳۵ (۱۸۱۹ م) (بشیر حسین ۱ : ۱۵۸)۔
- 497- لاہور، کتابخانہ داکٹر محمد باقر : نستعلیق فقیر اللہ دین،
۲۲ رمضان ۱۲۴۵ھ۔ سپس «پند نامہ»، ۲۴ گ ۹ س (پایان نامہ
دکتر خالدہ صدیقی : ۵۷۸)۔
- 498- کراچی، موزہ ہلی ۱۹۶۱-۱۶۴۶/۲ : N. M. نستعلیق
(۵۱۲۵۰)، (ص ۴۵-۵۱) (نوٹشاهی : ۶۱۷)۔
- 499- شیخوپورہ، گبانہ نو، عنایت شاہ قریشی : نوشتہ ۱۲۵۰ھ۔
۱ ص (محمد علی کوثر)۔
- 500- لاہور، دانشگاہ، شیرانی ۳۶۳۸/۱/۶۱۷ : غلام محمد،
۱۷ رمضان ۱۲۵۱ھ (۱۸۳۶ م) (بشیر حسین ۱ : ۱۵۸)۔
- 501- سرگودھا، بہاول، دبرہ ملکان، تاک یار محمد : نستعلیق
خوش، یاسین علوی، برای برخوردار اسماعیل، ۱۲۵۱ھ، ۲۶ ص
(محمد نذیر رانجہا)۔
- 502- لاہور، دانشگاہ، شیرانی ۵۶۵۳/۲۳۳۲/۱ : عبد الرحمان،
۲۵ شعبان ۱۲۵۳ (۱۸۳۷ م) (بشیر حسین ۱ : ۱۵۸)۔
- 503- گجرات، دہل، محمد شریف نوٹشاهی : نستعلیق، احمد بخش
(نوٹشاهی) برای برخوردار غلام حسن، ۲۲ ع ۲/۲ ۱۲۵۶ھ، ۱۶ ص
(سید خضر نوٹشاهی)۔

- 503- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۲ : نستعلیق ، (۵۱۲۵۷) (ص ۱-۱۴) .
- 504- اسلام آباد ، همانجا ۵۴۷۶ : نستعلیق ، قادر بابا قادری کشمیری ، ۵۱۲۵۷ (ص ۲-۲۳) (گنج ۳ : ۱۷۲۳) .
- 505- لاهور ، دیال سنگھ ترست ۶۵ الف : نستعلیق ، میرزا محمد خان ، ۵۱۲۵۷ ، ۱۰ گ (دیال سنگھ ۳ : ۱۳۴) .
- 506- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۴۳۰ : نستعلیق ، (۵۱۲۵۶) (ص ۱۰۴-۱۱۷) .
- 507- خیر پور ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق ، ۵۱۲۶۰ . سپس گلستان نوشتہ ۵۱۲۶۳ . (سید خضر نوشاهی) .
- 508- سرگودھا ، مولوی فضل اللہ شاہ صاحب : نستعلیق خوش ، حافظ غلام رسول شاہپوری ، ۵۱۲۶۰ . در مسجد چک ۵۴ شمالی ۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 509- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۴۴۵ : شکستہ آمیز ، ۷ ع ۲ / ۵۱۲۶۱ (ص ۱-۶) ، آغاز افتادہ .
- 510- پشاور ، دانشگاہ ۴۴۸ : نستعلیق ، ۲۰ رجب ۵۱۲۶۲ . در «پنج گنج» (سید امتیاز حسین) .
- 511- بلوچستان ، مستونگ ، چوتو ، عبدالصمد کاریز : نستعلیق شکستہ آمیز ، تلومل ، غره ج ۱ / ۵۱۲۶۴ / ۷ اپریل ۱۸۴۸ م . ۲۲ ص (ذکر انعام الحق کوثر) .
- 512- لاهور ، چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع : نستعلیق ، سید غالب شاہ بن پیر ملک شاہ ، ۱۱ رجب ۱۹۰۴ ب (۵۱۲۶۴) : (محمد علی کوثر) .
- 513- لاهور ، اعوان تاون ، سید سبط الحسن ضیغم : نستعلیق ، ۹ سوال ۱۹۰۴ ب (۵۱۲۶۴ ؟) ، ۲۶ ص (محمد علی کوثر) .
- 514- کویتہ ، کلی لاجور گلستان ، مدرسہ ضیاء العلوم : نستعلیق

- ش ۱ «پنج گنج» نوشته ۱۲۶۶ھ. در قندهار (دکتر انعام الحق کوثر).
- 515- لاهور، اردو بازار، کتابخانہ رشیدیہ، قاری عبدالرشید قاسمی : نستعلیق، ولی محمد، ۲ ذیقعدہ ۱۲۶۷ھ. ۱۲ ص (سید عارف نوشاهی).
- 516- اسلام آباد، گنج بخش ۲۳۳۲ : نستعلیق پختہ (۱۲۷۰ھ). (ص ۵۹-۷۴).
- 517- شیخوپورہ، نارنگ مندی، چندیالہ گلستان، محمد شفیع الراعی : نسخ، رمضان ۱۲۷۰ھ، ۲۰ ص (نعیم اختر مجددی).
- 518- کراچی، سوزہ ملی N. M. ۵۲۸/۳۱ : نستعلیق، (تاج الدین، ساکن قلعه دیدار سنگھ، کوچرانوالہ، ۱۲۷۰ھ)، (گ ۷-۱۰) (نوشاهی : ۶۱۷).
- 519- لاهور، شش محل، انبالہ جلد مازی، محمد بشیر لودھیانوی : نستعلیق، سده ۱۳ھ. با سہر محمد شفیع خان کندہ ۱۲۷۱ھ. ۲۲ ص (نعیم اختر مجددی).
- 520- شیخوپورہ، نارنگ مندی، کوت بہیلان، چوہدری ذکاء اللہ : نستعلیق پختہ، غوث محمد کوت بہیلان، ۱۲۷۲ھ. ۲۲ ص (نعیم اختر مجددی).
- 521- اسلام آباد، گنج بخش ۵۹۰۸ : طنبتگی، ۱۲۷۴ھ. (ص ۲-۳۲).
- 522- سرگودھا، جہاوریان، عطاء الرحمن صاحب کہوکیہ : نستعلیق خوش، عبد الودود چشتی، پسر ملا ساوالا خان، ۱۲۷۵ھ. ۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا).
- 523- شیخوپورہ، سرمیدانی، گنجینہ ضیاء العلوم، نعیم اختر : نستعلیق، سلطان محمد بن نیکو خان، در «پنج گنج» نوشته ۱۲۷۵ھ. سرلوح (ص ۱-۱۸) (نعیم اختر مجددی).

524- پیشاور، دکتر خواجہ محمد سلیم ۸۲۸ : نستعلیق، ملا
صفا اللہ، ۲۴ ذیقعدہ ۱۲۷۶ھ۔ در «پنج گنج» (میر سجاد حسین
کاظمی)۔

525- سرگودھا، بہلوال، صوفی نعمت اللہ، چاوه : شکستہ نستعلیق،
ش ۲ «پنج گنج» نوشتہ ۱۲۷۸ھ۔ (ص ۱۹-۳۱) (محمد نذیر رانجہا)۔

526- پیشاور، دکتر خواجہ محمد سلیم ۴۳۴ : نستعلیق خوش،
(۱۲۷۹ھ) سپس پند نامہ، ۲ ص (میر سجاد حسین کاظمی)۔

527- سرگودھا، بہلوال، جگہیان، اللہ دتا صاحب : نستعلیق
خوش، سعد اللہ بن ولایت شاہ ساکن شیر پور، ۱۲۸۲ھ۔ ۲۸ ص
(محمد نذیر رانجہا)۔

528- سرگودھا، لک، نصیر احمد صاحب : نستعلیق خوش،
ولی محمد بن عبدالستار ملہمی، ۱۲۸۳ھ۔ ۲۲ ص (محمد نذیر
رانجہا)۔

529- شیخوپورہ، بوہر باتھ، محمد علی کوثر بہتی : نستعلیق
خوش، عبدالکریم بن عبدالرحیم، ۱۲۸۳ھ، ۲۵ ص (محمد علی کوثر)۔

530- لاہور، فقیر خانہ، سید مغیث الدین : نستعلیق، عتیق اللہ،
۱۲۸۷ھ۔ ۲۲ ص (محمد علی کوثر)۔

531- لاہور، رحمان پورہ، محمد شریف البدر : نستعلیق، ۱۲۸۹ھ۔
۱۹ ص (نعیم اختر مجددی)۔

532- سرگودھا، الہ آباد، بیان عبدالرحیم صاحب : نستعلیق
شکستہ خوش، محمد حسین واد یعقوب دو شنبہ ۱۲۹۶ھ/۲۔
۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا)۔

533- سرگودھا، بہلوال، کتابخانہ سعادت خان، بتمن : نستعلیق
طلبگی، محمد دائم واد سردار علی بکھر ساکن بکھر پرگنہ،
۱۲۹۸ھ، ۱ ص (محمد نذیر رانجہا)۔

- 534- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۹۵ : نستعلیق ، فتح الدین ولد چوہدری غلام علی ، قوم پورا کوت نیکیال راواپنڈی ، ۱۹۴۰ ب/ ۱۸۸۲ م (۱۲۹۹ھ) (ص ۵۹-۸۶) .
- 535- سرگودھا ، بہاول ، مولوی عنایت اللہ ، چک ۸ شمالی : شکستہ نستعلیق خوش ، حقیر محبوب پسر جمال الدین بہروز ، آدینہ و ذیقعدہ . . ۵۱۳ . ۲۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 536- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۹۹ : طلبگی ، سدہ ۵۱۳ . (ص ۲-۱۵) .
- 537- اسلام آباد ، همانجا ۲۲۹۳ : شکستہ آمیز ، سدہ ۵۱۳ . (ص ۱-۱۴) .
- 538- اسلام آباد ، همانجا ۶۳ . ۴ : نستعلیق بختہ ، سدہ ۵۱۳ . (ص ۱-۸) .
- 539- اسلام آباد ، همانجا ۷۹۹ : نستعلیق بختہ ، سدہ ۱۳ ص (ص ۱-۷) . آغاز افتادہ .
- 440- اسلام آباد ، همانجا ۳۷۸۲ : نستعلیق بختہ ، سدہ ۵۱۳ . ۲۲ ص (گنج ۳ : ۱۷۲۴) .
- 541- سرگودھا ، بہاول ، نصیر پور ، مولا داود : نستعلیق ، لثیق احمد ، سدہ ۵۱۳ ، ۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 542- خیر پور ، تمپہرھی ، مدرسہ دارالہدایا : نستعلیق ، عبدالموہاب عرف خواجہ ، ساکن سکھر ، سدہ ۵۱۳ . ۱۸ ص (سید خضر نونانی) .
- 543- کراچی ، موزہ ملی N. M. ۱۹۷۸/۱۲ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۳ . باسمہ مجلس تصویر ، آغاز و انجام افتادہ ، ۱۴ ص (نونانی) : (۶۱۷) .
- 544- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البادر : نستعلیق ، سدہ ۵۱۳ . با مہر «شاہ علی محمد» کہ شاید نویسنده باشد ، ۱۸ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 545- هزاره ، هری پور ، دارالعلوم اسلامیہ رحمانیہ : نستعلیق خوش ، سده ۱۳ھ . برای یک هندو به نام سیتل قل ، ۱۹ ص (پرفسور اختر راہی) .
- 546- شکار پور ، گڑھی یاسین ، مدرسہ قاسمیہ ، نجم الدین صاحب : سده ۱۳ھ . سپس «محمود نامہ ، شاگرد نامہ . . .» (سید خضر نوشاہی) .
- 547- اٹک ، مکھد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۱۳ھ . ۱۵ ص .
- 548- اٹک ، همانجا : نستعلیق ، سده ۱۳ھ ، ۲۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 549- کراچی ، موزہ ملی ۱/۱-۵۷۱-۱۹۵۸ : N. M. نستعلیق خوش ، محمد جلال الدین بن میان رحیم بخش ، راجپوت کمہوکہر ، ساکن ہیرانوالہ کلان (گوجرانوالہ) ، ۱۴ شوال ۱۳۰۸ھ (نوشاہی : ۶۱۷) .
- 550- سرگودھا ، جہاوریان ، کتابخانہ عطاء الرحمن صاحب کمہوکہر : در «پنج گنج» نوشتہ رفعت اللہ بن شفق محمد ۳۰۳ھ . آغاز برابر نمونہ (محمد نذیر رانجہا) .
- 551- سرگودھا ، بہلوال ، غلام محمد ، کہوٹ : نستعلیق خوش ، ش ۱ «پنج گنج» نوشتہ ۹۰۳ھ . (ص ۱۱-۱۰) (محمد نذیر رانجہا) .
- 552- سرگودھا ، بہلوال ، کتابخانہ منیر احمد ، سردار پور نون : شکستہ نستعلیق خوش ، محمد اسماعیل پسر عبد النبی ، دوشنبہ ۲۸ ذیقعدہ ۱۳۱۰ھ ، ۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 553- سرگودھا ، بہلوال ، کتابخانہ رب نواز ، لیلیانی : نستعلیق ، ش ۱ «پنج گنج» نوشتہ ۱۳۱۱ھ . (ص ۸-۱) ، آغاز افتادہ (محمد نذیر رانجہا) .
- 554- گوجرانوالہ ، تمہتہ گجو ، مولوی محمد عبداللہ : نستعلیق ، قاضی محبوب عالم ، ۱۳۱۱ھ . (محمد علی کوثر نوشاہی) .

- 555- میانوالی ، داود خیل ، کتابخانہ حقانیہ ، معید احمد : نستعلیق شکستہ آمیز ، صوفی اللہ یار طالب علم ، ۱۰ ذیقعدہ ۱۳۱۲ھ . ۱۸۷ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 556- سرگودھا ، بہاول ، بکھر ، کتابخانہ عبدالرسول صاحب : نستعلیق خوش ، مسکین شاہ ولد نعمت ، ۱۴۱۴ھ ، ۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 557- سرگودھا ، خوشاب ، کتابخانہ محمد نسیم صاحب : نستعلیق خوش ، ۱۸۹۸م (۱۳۱۶ھ) ، ۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 558- سرگودھا ، حبیب الرحمن ۲۸ : نستعلیق خوش فارسی ، ملا محمد بن رحمت اللہ ، ۱۳۲۵ھ . ۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 559- پشاور ، گلاب شاہ جی ، سید صادق حسین شاہ جعفری : نستعلیق پختہ ، میر سید علی حسینی ، ۱۷ شعبان ۱۳۲۶ھ . ۲۴ ص (میر سجاد حسین کٹھی) .
- 560- لاہور ، کتابخانہ فقیر سید معین الدین : نستعلیق ، با تاریخ ۱۹۰۹م (۱۳۲۷) در دفتر ، ش ۱ ، چھوٹے ، ۱۸ اک ۱۳ اس (پایان نامہ دکتر خالدہ صدیقی : ۵۹۷) .
- 561- گجرات ، ساہن پان ، کتابخانہ نونساہیہ : نستعلیق خوش ، سید بشیر احمد بشارت ، ش ۸ مجموعہ نوشتہ ۱۳۵۱-۱۳۵۵ھ (ص ۳۲۲-۳۶۰) (سید عارف نوشاھی) .
- 562- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۲/۹۹۳/۴۰۴۵ : تاریخ یاد شدہ .
- 563- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۳/۱۳۳۴/۴۳۸۵ :
- 564- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۱/۹۹۴/۴۰۴۶ :
- 565- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۹/۱۰۲۶/۴۰۷۸ :
- 566- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۲/۱۱۰۱ :
- 567- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۷۷۳/۱/۳۸۰۶ :

- 568- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۱/۹۸۵/۴۰۳۷ :
- 569- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲۱۴۶/۱/۵۱۵۳ :
- 570- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۴/۱۲۲۵ : نوشته عبدالله ولد محمد جمال الدین ، نیز تاریخ یاد نشده (بشیر حسین ۱ : ۱۵۸-۱۵۹) .
- 571- لاهور ، کتابخانه فقیر مید مغیث الدین : نستعلیق ، تاریخ یاد نشده ، ۱۴ گ ۱۹ س (پایان نامه دکتر خالدہ صدیقی : ۸۳) .
- 572- کراچی ، استاد پیر حسام الدین راشدی : نستعلیق ، کاغذ ہندی ، ش ۲ مجموعہ ، سپس «نصاب خالق آفرینندہ» ، (پرفسور روشن آرا بیگم) .
- 573- لاهور ، دیال منگھ ترمست ۱۹۵ : نستعلیق ، ۸ گ (ہاشمی صدیقی ۲ : ۲۳۵-۲۳۸) .

شرح کریما

متن همان . گزارش از محمد کامل بن الله یار قریشی قادری ، ساکن قصبه کوت کمالیہ پرگنہ دیک راوی صوبہ ملتان ، کہ مدتی بہ شوق در سفر و در مدرسہ ۱۵ بافضلاً گذاریندہ است . بدستور محمد شاہ (۱۷۱۹-۱۷۵۹ م) بنام نواب سیف الدولہ زکریا خان بہادر دلیر جنگ ، بہ سال ۱۱۵۱/۸-۱۷۳۹ م ساختہ است .

و از ہموست در این بخش «شرح گستان» (ن . ک . پس از این) .
 آغاز : ربنا افرغ علینا صبراً واثبت اقدامنا . . . حمد بیحد مر ناضعی
 را اولاً و آخراً کہ جواہر وجود آدم را در سلک عناصر . . . ادا بعد ،
 می گوید .

574- ملتان ، جہانیان ، چک R. ۱۰/۱۹ کتابخانہ اللہ بخش احمد نظامی : نستعلیق ، عبدالغفور ولد عبدالرحیم ، ۱۵۳۱ھ . آغاز برابر ، کابل (سعید الخضر نوشاخی) .

575- ملتان ، جہانیان ، مکتبہ الجمال ، مولانا احمد نظامی : نستعلیق خوش ، عبدالغفور بن عبدالرحمان بن حبیب اللہ ، ۱۹ محرم ۱۱۹۳ھ . آغاز برابر ، ۳۸ ص (نعیم اختر مجددی) .

576- فیصل آباد ، غلام محمد آباد ، مکتبہ چستیبہ : نستعلیق بخند ، شرف الدین بن شاہ میر ، ۱۲۳۳ھ . آغاز نزدیک بہ نمونہ ، بنام نواب سیف الدولہ زکریا خان بہادر دلیر جنگ و بدستور محمد شاہ ، ۵۵ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 577- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۲۰۴ : شکسته آمیز پخته ، ابراهیم ولد عبدالهادی ولد محمد فاضل ، ۵۱۲۴۹ . (ص ۲-۳۹) (گنج ۳ : ۱۷۲۴) .
- 578- سرگودھا ، ساھیوال ، مکتبه سلیمانیه : نستعلیق خوش ، ولی الدین ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر ، ۵۰ ص (محمد نذیر رانجھا) .
- 579- جھنک ، چنیوت ، ملک آباد ، محمد اکرم : نستعلیق خوش ، عبدالعزیز ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر ۲۵ ص (محمد نذیر رانجھا) .

33

شرح کریما

متن همان . گزارش از مولوی محمد اکرم ملتانی . کہ بایستی نگارنده «شرح گستان» در ۵۱۱۵۵/۱۷۴۲ م ، (ن . ک . همین بخش) و شرح «اسکندر نامہ» باشد .

در دیباچہ «ترجمہ کریما» سید غلام مصطفی نوشاهی ، از این گزارش نام بردہ شدہ است ، (ن . ک . پس از این) .

آغاز : کریما بیخشیای بر حال ما . . . کریم مشتق از کرم ، باب لازم ، الکرم والکرامت بزرگ شدن ، و اگر کسی گوید کہ شیخ (رح) از اسم اللہ کہ مشتمل بر ذات بیچون و بیجهات و جامع جمیع صفات .

580- شیخوپورہ ، سرسیدانی ، گنجینہ ضیاءالعلوم ، نعیم اختر : نستعلیق ، ۲۱ ستمبر ۱۸۸۰ م (۵۱۲۹۷؟) آغاز برابر نمونہ ، ۲۷ ص (نعیم اختر مجددی) .

581- واولپندی ، کتابخانہ مستالیہ ۹ : نستعلیق ناپختہ خوانا ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۸ ص (پرفسور اختر راھی) .

582- انک ، سلطانپور ، حمیدیه ، سید عبدالرحمان شاہ : نستعلیق پختہ ، ۱۹۰۱ م (۱۳۱۹) نام نگارندہ در کلفون و سر آغاز از نویسنده نسخہ است . آغاز : کریما بیخشیای . . . کریم مشتق از کرم . باب لازم الکرم والکرامت بزرگ شدن ، گرگسی گوید کہ شیخ ، ۳۲ ص (نعیم اختر مجددی) .

34

تحفة الحسن : شرح کریمہ

از غلام حسن . به سال ۱۲۱۸ھ (۳-۴-۱۸۰۴م) بنام پادشاه جم جاہ فریدون محمود شاہ (دیباچہ) . آگہی بیشتری از نگارنده بدست نیامد . ن . ک . «تحفة الحسن» سرودہ ۱۲۱۲ھ . در بخش منظومہ های «مشترک» .

آغاز : حمد ببعده مر خالق را کہ گوهر ذات محمدی را به جوهر خاتم النبیین پرداخت ، و سپاس . . . اما بعد ، ابن احقر عباد اللہ . . .

583- سرگودھا ، بہیرہ ، مدرسہ عزیزہ ، ابرار احمد بگوی :

نستعلیق محمد علی ، ۱۲۳۸ھ . آغاز برابر ، ۸۲ ص (نذیر رانجہا) .

584- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق و نسخ ،

محمد نور الحق پسروری ، ۱۲۵۸ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۷۱ ص .

585- شیخو پورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ :

نستعلیق ، ۱۲۵۹ھ . آغاز برابر ، ۹۸ ص (نعیم اختر مجددی) .

586- شیخو پورہ ، فیروز والا ، میروال ، کتابخانہ اعظمہ : نستعلیق

خوش ، عبدالجبار قادری رضوی ، شوال ۱۲۷۲ھ . در بہائی دروازہ

لاہور ، آغاز برابر ، ۹۱ ص .

587- فیصل آباد ، پیپلز کالونی ، کتابخانہ مجاہد اسلام : نستعلیق

پختہ ، راجا بن محمود علی ، ۱۲۸۲ھ . آغاز برابر ، ۹۰ ص (نعیم

اختر مجددی) .

35

شرح کریمہ

متن همان . شرح از مولوی شمس الحق کہ بہ مشیت باری بہ شہر دارالعلم میرزا پور ، نہ از بنارس بہ جانب جنوب پانزدہ لروہ تخمیناً آبادی (۶) دارد ، وارد شدہ است . بہ سال ۱۲۹۰ھ (۱۸۷۳م) (دیباچہ) .

آغاز: حمد له ، می گوید ، که فقیر احقر به مشیت خالق اکبر وارد شهر دار العلم میرزا پور . . . آغاز شرح : کریمه بیخشا . . . بدانکه این کتاب انتساب مسمی به کریمه . از ملفوظات ناظم سماک سخن .

588- لاهور ، شاهی مسجد ، علما اکیدمی . ۲۷۲ . جدید : نستعلیق ، درویش نور محمد ولد محمد یار ، ۲۲ ذیقعدہ ۱۳۰۷ هـ ، آغاز برابر ، ۷۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

36

تجزیه و ترکیب کریمه : شرح کریمه

متن همان . تجزیه و ترکیب از شیخ احمد پسروری بن میان شمس الدین ، که در پسرور می زیسته است ، و در ۴۵ سالگی در ۲۰ اوت ۱۸۷۵ م (۱۲۹۲ هـ) در همان شهر در گذشته است .

این تاریخ ها را دکتر سید سلطان محمود حسین به نقل از دفتر گورستان شهر داری شهر پسرور برای این ناچیز فرستاده است .

و از هموست «جامع النصایح» در دستور زبان فارسی (ن . ک . مشترک بخش دستور) .

آغاز: بعد الحمد والصلاة بر ضمائر اولوالابصار روشن وهویدا باد .

589- لاهور ، پنجاب پبک لائبریری ۵۳ ، ۸۷۱ کر - احمد : نستعلیق ، نظام الدین در مقام بهکر ضاع دبره اسماعیل خان ، سده ۱۳ هـ . آغاز برابر نمونه ، ۵ گ ۱۴ س (عباسی ۱ : ۴۳۱) .

590- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۰۶۱ : نستعلیق ، نور محمد سده ۱۳ هـ . آغاز برابر ، ۱۵۱ ص (گنج ۳ : ۱۷۲۶) .

37

در یکتا : شرح کریمه

متن عمان . گزارش از (عبد) الحافظ محمد نذیر بن حاجی محمد صدیق

بن حافظ محمد ہاشم بن محمد عزیز خان غلزائی مصطفی آبادی . بنام شیخ کریم الدین احمد کوتوال میرزا پور . (دیباچہ)
 آغاز : حمد لہ . خیر الرازقین ، ارحم الراحمین . . . بعد از این بدل
 حزین کمترین . . . عبدالجافظ محمد نذیر بن . . . المصطفی آبادی معروف
 بہ رامپور افغانان .

591- ملتان ، کتابخانہ خلافت ربوہ : نستعلیق و سرودہ ہا نسخ ،
 معین الحق ، ۱۲۸۰ھ . آغاز برابر ، ۸۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
 592- سیالکوٹ ، بدو مہلی کہنہ ، کتابخانہ فخر الاطباء : نستعلیق
 پختہ ، سلام اللہ ، ۱۳۱۱ھ . آغاز برابر ، ۸۰ ص (نعیم اختر مجددی) .

38

معین المبتدی : شرح کریمہ

متن همان . گزارش از نصیر الدین بن فقیر عبداللہ ، کہ چون دید کہ
 معلمان اول بہ شاگردان خود «کریمہ» را سی آموزند ، برای ایشان این
 شرح را ساخته و «معین المبتدی» نام نہادہ است (دیباچہ) .
 نخست بیتی از آن را آورده ، سپس بانشانی «لغت» واژه های دشوار
 آن را گزارش کردہ است ، سپس بہ گزارش کلی بیت سی پردازد . با سر بند
 های «قولہ ، قال ، سؤال و جواب» با ذکر مآخذ و منابع کار خود .
 آغاز : حمد لہ . صلوات . اما بعد ، می گوید داعی کفۃ اسلام ،
 نصیر الدین ولد فقیر عبداللہ مرحوم کہ چون اول معلمان بہ شاگردان .
 (ن . ک . نسخہ ہا ۵ : ۳۵۱۱ «معین المبتدی») .

593- سرگودھا ، بہلوال ، مولانا قدرت اللہ : نستعلیق خوش ،
 سدہ ۱۲۰ھ . آغاز برابر نمونہ ، ۷۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

594- سیالکوٹ ، رانپورہ ، کتابخانہ حسن علی : نستعلیق زیبا ،
 محمد سلیم ، سدہ ۱۳۰ھ . آغاز برابر ، ۱۱۱ ص (نعیم اختر مجددی) .

595- اسلام آباد ، کنج بخش ۶۰ : تحریر آمیز پختہ ، میان محمد

زمان ، سکنه موضع سستاله ، ۲. ذیحجه ۵۱۳.۴ . آغاز برابر ،
۱۰۰ ص (گنج ۳ : ۱۷۲۵) .

39

فواید غوثیه : شرح کریم

متن همان . گزارش از ناشناس . که پاس خاطر غوث بخش مسمی به
سید عبدالوهاب ساخته است (دیباچه) . با دیباچه ای به زبان عربی .
آغاز : حامد الله القادر الذی اعطى الحامدين غوثاً حسناً وللمحمود
الذی وهب .

596- کراچی ، جناح باغ ، لیاقت هال لائبریری : نستعلیق ، سده
۵۱۳ . آغاز برابر ، (ص ۹۵-۱۷۴) (سید خضر نوشاهی) .

41

شرح کریم

متن همان . شرح از ناشناس . نسخه ها یکی نیستند .

597- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۹۷۵ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
(ص ۲۴-۹) . آنچورده ، سوریانه زده (گنج ۳ : ۱۷۲۵) .

598- اوچ ، کتابخانه مخدوسی ، سید شمس الدین گیلانی : نستعلیق ،
بدنبال «تحفه غوثیه» در شرح «نام حق» نوشته ۵۱۲۵۴ . بدون
دیباچه . آغاز : کریم ببخشای . . . کریم در اصل کریم بود ، حرف
ندا از اول حذف نموده بجای او الف در آخر در آوردند ، کما فی
المهم عوض میم مشدده ، عن حرف الندا (پرفسور دکتر الله دتا
چودری) .

599- گجرات ، قلعه دار ، کتابخانه مولانا عبدالکریم قلعه داری :
نستعلیق پخته ، تاریخ یاد نشده ، آغاز : کریم ببخشای . . . حرف
ندا از اول حذف کرده ، در اصل ای کریم بود ، پس عوض او در
آخر الف در آورده اند ، ۸ ص (پرفسور احمد حسین احمد قلعه داری) .

ترجمہ های چاپی کریمہ

- برای ترجمہ های چاپ شدہ آن بہ زبان اردو، ن. ک. اختر راہی
ترجمہ ہا : ۵۹ .
- ۱- اردو کریمہ .
- از صبر رضوی ، مخدوم ، چاپ : شیخ پورہ مونگیری ، (۵۱۳۸۰) .
- ۲- ترجمہ شیخ سعدی کی پند نامہ کا .
- بہ نظم ، از مظہر علی خان والا ، بہ سال ۱۸۰۲ م / ۱۲۱۷ھ . چاپ :
کلکتہ ، (۵۱۲۱۷) .
- ۳- فیض کریم .
- ترجمہ و شرح کریمہ از مولوی فیض احمد ککروی ، بہ سال ۱۳۸۴ھ /
۱۹۶۵ م . نخست ترجمہ و سپس گزارش واژہ ہا و شرح ہر بیت ، چاپ :
ملتان ، مکتبہ امدادیہ .
- ۴- گلشن شرافت .
- بہ نظم . از سعید قریشی ، بہ سال ۱۳۸۱ (: پند خدای سخن)
با حواشی و گزارش واژہ ہا ، و در آغاز زندگینامہ کوتاہ سعدی .
- ۵- وعظ سعید .
- از احمد سعید دہلوی . با حاشیہ ہایی و در آغاز زندگینامہ کوتاہ سعدی
و کار های ادبی او . چاپ : دہلی ، مطبع نعمانی ، (۱۳۴۸ م) .

۶- ترجمه دیگر .

از ناشناس . چاپ : لاهور ، ملک مراج الدین و پسران .

۷- ترجمه دیگر .

از عبدالرحمن . چاپ : کانپور ، مطبع نظامی .

۸- ترجمه دیگر

از ناشناس چند چاپ شده است ، از آن میان لکهنو - مطبع نولکشور .

۹- ترجمه دیگر

از قاضی سجاد حسین محقق و رئیس مدرسه عالی فتحپور ، دهلی کہ

«پند نامہ» عطار نیشابوری و «شنوی معنوی» (انتشارات مرکز تحقیقات فارسی

ایران و پاکستان) را نیز ترجمہ کرده اند . چاپ : ملتان ، مکتبه امدادیہ .

42

ترجمہ کریمہ

به زبان اردو . گویا از میرزا نظر علی بیگ . در ۱۲۶۲ھ (۱۸۴۶م)

(نوشاهی) .

آغاز : کریمہ ببخشای بر حال ما - ای کرم کنندہ بخشش کر اوپر حال

هماری - کہ هستیم امیر کہند هوا - کہ ہون میں مس گنہ گر پہاندا هوا کا .

600- لاهور ، اردو بازار ، کتابخانہ رشیدیہ ، نستعلیق ، میرزا

نظر علی بیگ ، ۶ شوال ۱۲۶۳ھ . عنوانہا شنگرف ، آغاز برابر

نمونہ ، ۶۵ص (سید عارف نوشاهی) .

43

ترجمہ کریمہ

ترجمہ سندی آن از ہدایت اللہ بن حاج محمد حسن ہالائی سندی

(م اوت ۱۹۴۶/۱۳۶۵ھ) . در کلیات او بنام «نزہت الاحباب» نگاشته

۱۳۳۰ھ/ص ۱۰-۲۴) جای دارد .

آغاز : گنگار آہیان ، خاطر خدا - نظر رحم جی کر اساندی سدا .

601- کراچی ، کریم بخش خالد «دیپردایره اطلاعات و فیلم استان سند : نسخ سندی ، سدہ ۵۱۴ . (ص ۱-۲۴ کلیات) (سید عارف نوشاهی) .

44

ترجمہ کریمہ

ترجمہ پنجابی آن . از سید غلام مصطفی نوشاهی (۱۳۰۷-۵۱۳۸۴/ ۱۸۸۹-۱۹۶۴م) (کہ یاد او در «ترجمہ بوستان : ۷۳» گذشت) . در ۵۱۳۴۲/ ۱۹۲۴م ، بہ روزگار ژرژ پنجم ہند . نخست بیت را آورده پس بہ نثر پنجابی ترجمہ کردہ است . در دیباچہ آن از «شرح کریمہ» نگاشتنہ محمد اکرم ملتانی یاد کردہ است .

آغاز (پس از دیباچہ نثری) : کریمہ ببخشای . . . ترجمہ : ای بزرگ ای سخن بخشش کر او برا سادی دی . جی شی ان مین قیدی بہائی حرص دی دا .

(ن . ک . شریف التواریخ ، سوم (۱) : ۳۸۵ «ترجمہ کریمہ» .

602- گجرات ، ساہنپال ، کتابخانہ نوشاہیہ : نستعلیق خوانا مترجم ، ۵۱۳۴۲ ، ص ۲۵ (سید عارف نوشاہی) .

603- گجرات ، ساہنپال ، کتابخانہ نوشاہیہ : نستعلیق خوش ، فرزند مترجم سید بشیر احمد بشارت نوشاہی ، سدہ ۵۱۴ . (سید عارف نوشاہی) .

ترجمہ کریمہ

از مظہر علی خان . بہ زبان اردو .

آغاز : سی ہین اتنی بخش ای خدا - کہ ہین ہم گرفتار حرص و ہوا .

604- خیر پور ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق زیبا ، سده ۱۲-۱۳ .
 ہمراہ متن فارسی ان ، پس «مطبوع الصبیان» (سید خضر نوشاہی)
 (ن . ک . پس از این کہ شاید یکی باشند) .

605- خیر پور ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق ، ۲۷ ع ۱۲۷۴/۲ .
 متن است وزیر نویس آن بہ اردو ، آغاز برابر نمونہ ، ۳۲ ص (سید
 خضر نوشاہی) .

تضمین کریمما

از جعفر زتلی (زتلی به ہندی یعنی لغو و بیہودہ) ، از مردم نواحی
دہلی ، و روزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ھ) . ملازم شاہزادہ کاسبخش
پسر اورنگ زیب بودہ ، و در ۱۱۲۵ھ/۱۷۱۳م بہ دستور فرخ سیر
(۱۱۴۱-۱۱۳۱ھ) شہید شدہ است . وی در پردہ ہزل و شوخی زبان
فارسی و اردو و دیگر زبان ہای محلی را در ہم آمیختہ ، بہ نثر و نظم ،
انتقادات خود را بیان می کردہ است . و در بارہ خود گوید : جعفر شکر
کن کہ در عالم - جا بجا نام تو زتلی باشد .

و این تضمین نیز ہزل آسز است .

(ن . ک . روز روشن : ۱۶۸ «جعفر زتلی» - پاکستان و ہند : ۴۰ : ۴
ضمن سراینندگان روزگار اورنگ زیب . و از وی این بیت را یاد کردہ :
سکہ زد برگندم موتہ و مثر - پادشاہ پشہ کش فرخ سیر - دکنی ادب کی
تاریخ : ۱۳۶-اتہ : ۳۰۵۴ «گفتہ جعفر زتلی» کہہ در واقع کلمات اوست).
607- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۶۳-۲۰۷ : N. M. : نستعلیق ، ۱۳۶
۵۱۳ . در «دیوان» او (نوشاہی : ۶۱۷) .

تضمین کریمما

گویا از کرامت علی شہیدی . (۱۲۵۶ھ/۱۸۴۰م) کہ قصیدہ بردہ
را بہ زبان پنجابی سرودہ است .

سراینده سه بیت از خود ، و چهارمی را از « کریمما » آورده است .
 آغاز : زعی کُلعزازی ، سمن غبغبی - طبرزد دهانی و شیرین لبی - به
 تدریس عشق ، آفت مذهبی - به تکمیل حسن ، آیت مکتبی - کتابی به بر ،
 غیرت کوکبی - همی خواند پیش معلم شبی - کریمما بیخشای بر حال ما -
 که هستیم اسیر کمند هوا .

(ن . ک . ریاض الفردوس (تذکره شعرای اردو) ، لاهور ۱۹۶۸
 م : ۳۶) .

608- لاهور ، دانشگاه ، ذخیره ربانی ۴۴۲/۴۴۶ : نستعلیق ، سده ۱۳ هـ .
 آغاز برابر نمونه ، انجام کمی افتاده ، تخلص سراینده در نسخه دیده
 نشده و شاید در بخش افتاده آن بوده است ، ۳۲ گ (بشیر حسین :
 ۴۱۳) .

48

تضمین کریمما

از ناشناس . که در ۵۱۲۸۲ (۵-۱۸۶۶م) ساخته است . در پایان آن
 آمده : هزار و دو صد بود و هشتاد و دو - که این غنچه از دل چو گل داد
 بو . . . (ساییدگی) همی گنت دوشم خروس نهار - که در نظم این سعدی
 فیضیار - شود این جو ما چوزر ، هم عیار .
 پنجمس « کریمما » است .

آغاز : خدایا تویی خالق و رهنما - تویی آفریننده ارض و سما - همی
 زلفتات تو دارم رجا - کریمما بیخشای بر حال ما - که هستم اسیر کمند هوا .
 609- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۰۷۹ : نستعلیق ، سید گل ، موضع
 دودیال ، ۵۱۲۸۹ . (ص. ۴-۹) بدنبال غزل هایی از «فهمی»
 (گنج ۳ : ۱۷۲۷) .

49

تضمین کریمہ

از سراینده ای با تخلص ارشد . که نشانی بیشتری از وی بدست نیامد .
مخمس « کریمہ » است .

(ن . ک . فرهنگ سخنوران : ۳۶ که در آنجا چهار تن با این تخلص
نشان داده شده است) .

آغاز : خدایا تویی خالق و راهنما - تو دادی به ما عقل و ایمان
عطا - ز تو بس عطا و ز ما بس خطا - کریمہ بیخشیای بر حال ما - نه
هستیم امیر کمند هوا .

610- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۵۰۲ : نستعلیق پخته ، (۵۱۲۲۶) ،
آغاز برابر ، (ص ۱۴۳-۱۵۲) ، انجام افتاده ، ابمانی را که در آن تخلص
سراینده آمده باشد نیافتم .

611- گجرات ، ماعن پال شریف ، کتابخانه نوشا عید : نستعلیق
۲۶ مگهر ۱۹۱۳ بکرسی (۵۱۲۷۳) . آغاز برابر نمونہ ، ش ۴
مجموعه (ص ۸۹-۱۲۴) (سید عارف نوشاهی) تخلص سراینده از این
نسخه است .

50

تضمین کریمہ

از ناشناس . که تخلص او و تاریخ سرودن بدست نیامد . در بیان آن
آمده : همه در رضای خداوند گوش - ز مسکین همین یک سخن دار گوش -
ترا سعیدیا باد فضل خدا - رضای محمد ، محمد لقای خدا (یا رضای خدای
محمد ، لقای خدا) (دستبردگی دارد) .

آغاز : منم بنده پر کنه و خطا - کریمہ بیخشیای بر حال ما - الہی
مبین سوی تقصیر ہا - نہ ہستیم امیر کمند هوا .

612- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۳۱۴ : نستعلیق ، قاضی ، سده ۵۱۲ .

آغاز برابر ، ص ۳۲ (گنج ۳ : ۱۷۲۶) .

613- اسلام آباد ، همانجا ۹۲۴۱ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .

آغاز برابر ، (ص ۱۱-۲۶) .

51

تضمین کریم

تضمین از نظیری اکبر آبادی . به زبان اردو .

آغاز : سد دل سی ای مؤمن پاکباز - وضو کر بهر پنج وقتی نماز . . .

کریم بیخشیای بر حال . . .

614- لاهور ، دیال سنگھ ترست ۷۱۸ : نستعلیق ، سده ۵۱۴ .

آغاز برابر نمونه ، با یاد داشتی درباره اینکه این تضمین از نظیری

اکبر آبادی ست ۳۱ گ (دیال سنگھ ۳ : ۱۳۰) .

52

تضمین کریم

از ناشناس . مخمس آن است .

آغاز : خدایا در این دور دور از وفا - به فسق و فجورم بسی مبتلی -

به جز فضل تو نیست راه صفا - کریم بیخشیای بر حال ما .

615- کراچی ، موزه ملی ۱۹۵۷-۶۴۸/۳۳ : N. M. نستعلیق ،

سده ۵۱۳ . ص ۳۷ (نوشاهی : ۶۱۷) .

گلستان

در ۱۲۵۸/۵۶۵۶ م : در آن سالی کہ ما را وقت خوش بود - زہجرت ششصد و پنجاه و شش بود. در ہشت «باب» : ۱- در سیرت پادشاهان ، ۲- در اخلاق درویشان ، ۳- فضیلت قناعت ، ۴- فوائد خاموسی ، ۵- عشق و جوانی ، ۶- ضعف پیری ، ۷- تأثیر تربیت ، ۸- آداب صحبت و حکمت .

آغاز : منت خدای را عز وجل ، کہ طاعتش موجب قربت است و بشکر اذرش .

(ن . ک . نسخہ ۵ : ۳۶۰۲ - ذریعہ ۱۸ : ۲۲۰ - کشف التنون ۲ : ۱۵۰۴ شرح ہا و نیز یک ترجمہ ترکی آن - مشار ۴ : ۴۲۸۲ کہ بیش از سیصد چاپ آن را نشانی داده است).

616- لاہور ، دانشگاه پنجاب ۱۸ SPI VI ۳۵۸۵ : نستعلیق ، سدہ ۵۸ . ش ۴ «کیات» او (گ ۱۲۳ پ . . .) ، با تاریخ مرک : خواجہ شمس الدین علی ۵۹۲۳ و چند تن دیگر (عبد اللہ ۲ : ۴۵۹) .

617- لاہور ، موزہ قلعہ شاہی ک ۱۹۲۹ : نستعلیق ، شیخ روشن لکھنوی ، ۵۸۱۸ . با مرلوح و آریشا و ۱۱ مینیاتور ، ۱۲۷ گ ۱۱ س (پایان نامہ دکتر خالدہ صدیقی : ۳۹۵) .

618- لاہور ، دانشگاہ پنجاب D ۳۸ VI ۱۸۶۶ : نستعلیق ، منشر

بن عبد اللہ ، برای سلطان ابو الفتح ابراہیم پادشاہ ، بلخ (۸۱۳-۵۸۱۷) ، در « کلیات » او با مینیاتور ہندی مورخ ۵۸۲۹ . (عبد اللہ ۲ : ۲۱۶) .

619- کراچی ، سوزہ ملی ۱۰۵۰/۲-۱۹۵۷ : N. M. نسخہ خوش و عنوانہا ثلث ، با یزید بن ابراہیم قبریزی ، محرم ۵۸۴۵ . در « کلیات » او .

620- کراچی ، همانجا ۹۰۳-۱۹۵۸ : N. M. ؛ نستعلیق خوش ، فخر الدین احمد ، ۲۰ ذیقعدہ ۵۸۸۲ . زرین ، ۳ مجلس تصویر ، ۹۱ گ (نوشاہی : ۴۴۲) .

621- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ سید محمد بیدری : نستعلیق خوش ، سید میان بن سید عبد اللہ حسینی المولتانہی ، ۵۸۹۴ . ۲۰۴ ص (سید خضر نوشاہی) .

622- سیالکوٹ ، بدولہی ، کہنہ ، کتابخانہ فخر الاطباء : نستعلیق محمد عبید اللہ بہگری ، ۱۰ صفر ۵۹۲۵ . با حاشیہ ہایی از «محمد عبید اللہ» ، ۳۴۴ ص (نعیم اختر مجددی) .

623- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ، ۵۷۸۸/۲۴۷۱/۱ : نوشتہ ۵۹۵۳ (۱۵۴۶م) در تہ ، (بشیر حسین ۲ : ۳۳۴) .

624- راولپنڈی ، عزیز آباد ، اکادمی تعلیمات اسلامی ، مولانا ریاض حسین شاہ : نستعلیق پختہ ، اعظم بن حیدر لکھنوی ، ۵۹۷۰ ، ۲۵۹ ص (نعیم اختر مجددی) .

625- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ : نستعلیق ، محبوب ، ۵۹۸۹ . آغاز برابر نمونہ ، محشی ، با فرهنگ واژہ ہا در پایان ، ۲۸۰ ص (نعیم اختر مجددی) .

626- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ : نستعلیق ، ۵۱۰۰۰ . آغاز برابر نمونہ ، با سرلوح ، حاشیہ ہا از سلطان احمد گجراتی ، ۲۲۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 627- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۰۹۱ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰۵۱ .
در «کلیات» او .
- 628- اسلام آباد ، همانجا ۵۸۰۸ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰۵۱ .
آغاز و انجام افتاده ، ۲۰۰ ص .
- 629- اسلام آباد ، همانجا ۷۲۵۱ : نستعلیق خوش ، سده ۱۰۵۱ .
انجام افتاده ، ۶۷ ص (گنج ۳ : ۱۲۷۶) .
- 630- لاهور ، شش محل ، محمد بشیر ، انباله بک بائیڈر : نستعلیق
خوش ، سده ۱۰۵۱ . برخی از برگها بانک سوزن مسور شده ، ۲۳۰ ص
(نعیم اختر مجددی) .
- 631- کیه بل پور ، چوره ، میختر الحسن شاه نقشبندی : نستعلیق ،
فقیر کرم بخش ولد فقیر محمد عظیم قادری ، متوطن اسپاندور ساکن
بورکی ، سده ۱۰۵۱ . ۲۰۰ ص (فقیر محمد) .
- 632- لاهور ، دانشگاه پنجاب B ۱۸ VI ، SPI ۳۶۲۶ : سده ۱۰۵۱ .
در «کلیات» او (عبدالله ۲ : ۴۶۳) . از کتابهای شیرانی بوده
(بشیر حسین ۱ : ۱۶۱) .
- 633- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۶۱-۳ N.M. : نستعلیق ریز و
خوش ، سده ۱۰۵۱ . در «کلیات» او ، سرلوح ، (سید عارف نوشاخی) .
- 634- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۶۱-۱۰۱۹ N.M. : نستعلیق ،
سده ۱۰۵۱ . منس ، در «کلیات» او (نوشاخی : ۱۴۴۲) .
- 635- لاهور ، شش محل ، محمد بشیر ، انباله بک بائیڈر : نستعلیق
سده ۱۰۵۱-۱ . آغاز برابر نمونه ، فرسوده با سهر رای فقیر ۱۱۹۹ .
در ص ۱۲۸ ، محشی ، ۲۳۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 636- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۷۳۸ : نستعلیق بخته ، سده ۱۰۵۱-۱ .
۱۲۹ ص . تازه خریدہ شدہ .
- 637- ملتان ، آغا پوره ، مکتبه فایق : نستعلیق خوش ، لیبز احمد
باجوه ، برای ابو الحسن زنجانی ، ۱۰۰۳ ، ۲۴۰ ص (نعیم اختر
مجددی) .

- 638- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۴۵۸ : نستعلیق ، جهان جان از قوم حجانہ ، ۲ ذیحجہ ۱۲ (۱۰۱۲؟) ، ۳۱۸ ص (گنج ۳ : ۱۲۷۷) .
- 639- شیخوپورہ ، نارنگ سندی ، کتابخانہ شاہید ، علی حق شاہ : نستعلیق ، شیخ عرفان الحق ہمدانی ، ۵۱۰۱۲ . ۲۱۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 640- فیصل آباد ، غلام محمد آباد ، مکتبہ چشتیہ : نستعلیق پختہ ، حیات محمد بن قاری خوارزمی ، ۵۱۰۲۰ ، ۲۳۸ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 641- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۸-۹۱۷ N. M. : نستعلیق ریز و خوش ، برہان ، ۲۲ ذیحجہ ۵۱۰۲۲ . مرلوح ، ۲۰۵ گ (نوشاہی) .
- 642- رحیم یار خان ، صادق آباد ، گنجینہ میر ، میر سید زاہد حسین : نستعلیق ، قطب الدین بن رفیع الدین ، ۶۲۱ : ع (۵۱۰۳۰؟) ۶۸ ص (دکتر اللہ دتا چودری) .
- 643- لاہور ، دانشگاه ، شیرانی ۱۵۸۱/۴۶۳۱ : جلال الدین محمد بن محمد بن جلال الشاہی ، الرضوی ، ۱۰۳۳ (۱۶۱۴ م) بدستور جہانگیر پادشاہ از روی نسخہ یاقوت مستعصمی نوشتہ ۵۶۶۸ (۱۲۶۹ م) کہ از روی نسخہ خود سعدی نوشتہ بود (بشیر حسین ۲ : ۳۳۴) .
- 644- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۸-۵۷۶ N. M. : نستعلیق خوش ، ایزد بخش بن اسام بخش ، ۲۰ رمضان ۵۱۰۴۵ . نسخہ هنری ، ۲۸ مینیاتور ، مرلوح ۱۲۷ گ (نوشاہی : ۴۴۲) .
- 645- لاہور ، شش محل ، انبالہ جاد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی : نستعلیق ، با سہر «بہیٹلم داس ۱۰۲۵» و «دیا رام» و «سلطان سنگھ ۱۱۷۹» ، ۲۳۳ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 646- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۱۶۵ : ثلث خوش ، ۵۱۰۶۹ .
ص ۲۱۳ . تازه خریدہ شدہ .
- 647- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۵۸-۹۰۷ . N. M. : شکستہ
محمد جعفر مخاطب بہ کفایت خان ، ۲ محرم ۵۱۰۸۶ . در
شاہجہان آباد ، ۵۸ گ (نوشاہی) .
- 648- لاہور ، مسلم مسجد ، کتابخانہ خاور ، محمد حلیم : نستعلیق
خوش ، شاید عبد الرحمان ، شعبان ۵۱۰۹۰ . در لاہور ، محشی
(ص ۵۸-۱۵۹) (سید غارف نوشاہی) .
- 649- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۰۱۹ : نستعلیق پختہ ، درزاہی
۷ شعبان ۵۱۰۹۰ . (ص ۴۸-۲۰۰) (گنج ۳ : ۱۲۷۶) .
- 650- کراچی ، سوزہ ملی ۱۹۷۱-۲۷/۲ . N. M. : نستعلیق ، سرہ
ع ۱۰۵ ، ۵۱۰۹۶/۲ گ .
- 651- کراچی ، همانجا ، ۱۳۱-۱۹۶۵ . N. M. : نسخ ، ابراہیم
شیرازی (غریب بہ ارض ہند) ، ۳ صفر ۵۱۰۹۷ . در سولاپور ،
آغاز برابر ، ۱۳۷ گ (نوشاہی : ۴۴۳) .
- 652- جہلم ، پند دادن خان ، لوهاران ، کتابخانہ جہان زیب :
نستعلیق ، غلام علی بن حافظ عبدالکریم ، ۵۱۱۰۰ . ۴۴۲ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 653- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹۳ : نستعلیق خوش ایرانی ، سدہ
۵۱۱ . زرین .
- 654- اسلام آباد ، همانجا ۱۹۰۱ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۱ ،
با مہر میان خان ۱۱۳ ، ۲۷۲ ص .
- 755- اسلام آباد ، همانجا ۴۷۷۷ ، نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۱ .
آغاز در دیباچہ افتادہ ، ۲۵۹ ص .
- 656- اسلام آباد ، همانجا ۷۱۲ : نستعلیق خوش ، میان جیو ، سدہ
۵۱۱ . ۳۰۶ ص .

- 657- اسلام آباد ، همانجا ۷۱۲۴ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۱ . آغاز در دیباچه افتاده ، ۲۲۲ ص .
- 658- اسلام آباد ، همانجا ۷۴۷۹ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۱ . ۲۰۶ ص (کنج ۳ : ۱۲۷۸) .
- 659- اسلام آباد ، همانجا ۸۱۲۵ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . اهدایی دکتر محمد جعفر محبوب ، ۱۱۸ ص .
- 660- اسلام آباد ، همانجا ۸۹۴۹ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . (ص ۱-۱۰۴) .
- 661- اتک ، مکہ ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز برابر نمونه ، جدول بندی ۲ راه ، ۳۰۷ ص .
- 662- اتک ، همانجا : نستعلیق ، میان قطب الدین ، سده ۵۱۱ . ۱۳۰ ص .
- 663- اتک ، همانجا : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . ۱۷۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 664- سرگودھا ، بہلووال ، جگہیان ، اللہ دتا صاحب : نستعلیق شکستہ ، گلزار احمد ، اواخر سده ۵۱۱ . ۳۵۲ ص (محمد نذیر رانجھا) .
- 665- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد ، حکیم محمد سعید دہلوی R. ۱۵۳ : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۱ . آغاز افتاده : کہ در سخن گفتن بطی است ، ۲۰۸ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 666- لاہور ، دروازہ تیکسالی ، کتابخانہ دارالعلوم انجمن نعمانیہ : نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز برابر نمونه ، ۲۸۰ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 667- لاہور ، گلبرگ ، ۱۵ الف . دکتر محمد عبداللہ جغتایی : نستعلیق شکستہ آمیز ، سده ۵۱۱ . ۲۰۲ ص (سید شفیق الرحمن نوشاھی) .

- 668- بہاولپور ، جامعہ اسلامیہ ۱۶۵ : نستعلیق پختہ ، نور حسن احمد پوری ، مدۃ ۵۱۱ . آغاز افتادہ ، ۴۸۰ ص (دکتر اللہ دنا چودری) .
- 669- کراچی ، سوزہ مانی ۱۲۹-۱۹۶۷ N. M. نستعلیق ، مدۃ ۵۱۱ . در «کلیات» او (نوشاہی : ۴۴۳) .
- 670- لاہور ، چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع : نستعلیق خوش ، عمر بخش کاتب ، مدۃ ۵۱۱ . ۲۲۴ ص (محمد علی کوثر نوشاہی) .
- 671- لاہور ، شش محل ، انبالہ جاد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی : نستعلیق ، مدۃ ۱۱-۵۱۲ . برای اخوی محمد رحیم ، ۲۱۳ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 672- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۹۱۶ : نستعلیق شکستہ آمیز ، مدۃ ۱۱-۵۱۲ . انجام افتادہ ، ۲۰۴ ص .
- 673- اسلام آباد ، همانجا ۵۷۲۲ : نستعلیق پختہ ، مدۃ ۱۱-۵۱۲ . ۲۳۰ ص (گنج ۳ : ۱۲۷۸) .
- 674- پشاور ، مشرقیہ دار العلوم ۱/۱۸۶۷ : محمد ملیح ، ۵۱۱ . سپس «لوائج» جاسی (عبدالرحیم ۱ : ۳۵۱) .
- 675- گوجرانوالہ ، حافظ آباد ، چشتی گوٹروی ، محمد رفیق : نستعلیق ، محمد حنفی ، ۵۱۱۱۲ . ۱۹۷ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 676- گوجرانوالہ ، حافظ آباد ، عبدالرشید فاروقی : نستعلیق ، عبدالحی ، ۵۱۱۱۳ . ۲۷۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 677- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۸۸ : نستعلیق شکستہ آمیز ، شیخ محمد یوسف ، ۲۱ ص ۵۱۱۱۷ . آغاز افتادہ ، ۲۵۹ ص (شیخ ۳ : ۱۲۷۸) .
- 678- لاہور ، دیال سنگھ ترست ۴۰۲ : نستعلیق زیبا ، جان بیگ در پشاور ، ۲ جلوس بہادر شاہ ، ۵۱۱۲۰ . ۱۸۸ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 679- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانه ہمدرد : نستعلیق ، ۵۱۱۲۰ .
ص ۱۶۰ (سید خضر نوشاهی) .
- 680- لاهور ، شش محل ، محمد بشیر انبالہ بک ہائینڈر : نستعلیق شکستہ
آسیز ، جان بیگ تورانی ، ۵۱۱۲۱ . آغاز افتادہ ، ۱۴۶ ص .
- 681- فیصل آباد ، چنیوت بازار ، کتابخانہ چشتی سلیمانی : نستعلیق ،
محمد علی بن حمید الدین حسینی ، ۵۱۱۲۳ . زرین ، ۳۴۹ ص .
- 682- شیخوپورہ ، خانقاہ دوگران ، رضویہ ، ابو الفیض محمد
عبدالکریم ابدالوی : نستعلیق و نسخ ، ۵۱۱۲۴ . ۲۴۷ ص (نعیم
اختر مجددی) .
- 683- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد : نستعلیق خوش ،
محمد معروف در اورنگ آباد دکن ، جلوس جہاندار شاہ غازی ،
۲۹ ذیقعدہ ۵۱۱۲۴ . زرین ، ۳۴۸ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 684- گجرات ، دہل ، میر محمد شریف نوشاهی : نستعلیق خوش ،
فتح محمد ، برای میان عصمت اللہ (نوشاهی) ، ۱۴ شوال ۵۱۱۲۵ .
۲۶۴ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 685- اتک ، مکھد ، سولانا محمد علی : نستعلیق ، ۵۱۱۲۷ .
۲۱۲ ص (پروفیسور بلک محمد اقبال) .
- 686- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹۲ : نستعلیق خوش ، ۱۱ بہادون
۱۸۶۹ ب/۱۵ شعبان ۵۱۱۲۷ . با یازدہ تصویر آبرنگ ہندی ، زرین ،
۱۶۰ ص (گنج ۳ : ۱۲۷۸) .
- 687- ملتان ، باغ لانگی خان ، کتابخانہ عمومی : نسخ ، درویش
محمد ولد ملان فیروز ، ۱ شعبان ۵۱۱۲۸ . ۲۲۲ ص (نعیم اختر
مجددی) .
- 688- شیخوپورہ ، نارنگ ہندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ :
نستعلیق ، عبدالمجید شاید عبدالمجید ترکان دہلوی ، ۵۱۱۳۰ .
سرلوح ، ۲۵۲ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 689- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۵۵۸ : نستعلیق ، ۲۲ صفر ۱۱۳۱ھ .
آغاز چند سطرى افتاده ، ۲۰۵ ص .
- 690- سرگودھا ، بہلوال ، جہان آباد ، محمد افضل : نستعلیق
خوانا ، رمضان ولد غلام بہروز جمعرات ، ۱۳ ع ۱۱۳۹/۲ھ .
۲۸۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 691- ملتان ، خان عبدالجلیم ترین ۳۴ : نستعلیق خوش ، سدہ
۱۲ھ . با مہر «عبداللہ یوکل علیہ فی کل الامور العظیمہ آبادی . ۱۱۴»
۳۱۶ ص ۱۲ س (دکتر زبیدہ صدیقی) .
- 692- سرگودھا ، بہلوال ، مولانا داؤد : نستعلیق خوش ، راجہ
عبدالواحد بن خدا بخش سردار خانى ، ۱۱۴۱ھ . ۳۲۸ ص (محمد نذیر
رانجہا) .
- 693- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۶۴۴ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۱۲ھ .
با تاریخ وصال «شاہ صنی اللہ صاحب ۱۱۵۲ھ» . سرلوح ، ۹۶ گ .
- 694- اسلام آباد ، خواجہ محمد مرتضیٰ انصاری : نوشتہ ۱۱۵۵ھ .
(سید حسین عارف نقوی) .
- 695- اسلام آباد ، غلام حسین بٹ : نستعلیق ، عبدالسلام ساکن
موضع چک جوئردت عملہ پرگنہ ایمن آباد ، ۱۱۵۵ھ . ۲۱۸ ص
(سید عارف نوشاہی) .
- 696- کراچی ، سوزہ بلی ۱۹۵۷-۶۵۵/۳۶ : N. M. : نستعلیق ،
شیخ محمد پناہ ولد شیخ عطیق اللہ ، لاور عملہ پرگنہ میرتہ ، ۱۱ شوال
۳ جلوس احمد شاہ (۱۱۶۳ھ) ۹۴ گ (نوشاہی) .
- 697- سرگودھا ، سپرانوالہ کہوہ ، داؤد خان : نستعلیق ، نصیر ،
۱۱۷۵ھ . در رنگپورہ ، ۱۸۵ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 698- شیخوپورہ ، بوہر باتھ ، محمد علی کوثر بہتی ف ق ۱۷۱ :
نستعلیق خوش ، محمد عبداللہ بن مولوی محمد متیم ، ساکن کسی
پرگنہ گوجرانوالہ ، ۱۱۷۶ھ . (محمد علی کوثر نوشاہی) .

- 699- پيشاور، پشتو اکادمي . ۴۷ : نستعلیق خوانا ، با تاريخ ج ۱/۱۱۷۶ هـ . در ش ۳ مجموعه (قايد الانام كه به زبان پشتو مست) (استاد محمد رضا همدانی) .
- 700- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۷۲۴ : نستعلیق پخته ، ملا منير و فضایل ماب قاضی میان کاظم الدین ساکن قریه اکبر پور تیه داؤد زی ، ۱۱ ذیقعدہ ۱۱۷۶ هـ . (ص ۱۳۴-۳۸۶) .
- 701- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۲ : نستعلیق خوش ، محمد واصل قادری شیخ انصاری ، ساکن قصبہ سودهره ، ۱۱۷۸ هـ . (گنج ۳ : ۱۲۷۹) .
- 702- سرگودھا ، بہلوال ، دیرہ بلکان ، ملک محمد یار : نستعلیق خوش ، ابو حامد شاہپوری ، ۱۱۷۸ هـ . ۳۵۹ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 703- سرگودھا ، بہلوال ، چک شمالی ، مولوی عنایت اللہ : نستعلیق شکستہ آمیز ، عبدالقادر ، ۱۱۷۹ هـ . ۳۴۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 704- لاہور ، دانشگاه پنجاب ۳ PPC II ۵۷ : نستعلیق ، ۱۱۸۲ هـ . (عبداللہ ۱ : ۳۶) .
- 705- سرگودھا ، بہلوال ، دیو وال ، مولوی فتح محمد : نستعلیق خوش ، سلابت علی بن مخدوم میان عبدالمتین معروف میان صاحب کلان ، ۱۱۸۹ هـ . ۲۶۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 706- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ : نسخ ، محمد حسین علوی ، ۱۱۹۰/۱۶ هـ . ۲۸۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 707- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق محمد آیت اللہ ، ۱۱۹۱ هـ . ۲۱۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 708- اتک ، خیرپور ، تلہ گنگ ، اسد اللہ خان : نستعلیق خوش ، ۱۶ محرم ۱۱۹۲ هـ . ۲۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 709- مرگودھا ، جمہوریان ، عطا الرحمن صاحب کمپو کمپر : نستعلیق خوش ، محمد سراج الدین پسر مزول احمد ، ۵۱۱۹۷ . ۳۹۸ ص ۹ (محمد نذیر رانجہا) .
- 710- لاہور ، نکسون روڈ ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق خوش ، ع ۳ ۵۱۱۹۷/۲ . ۲۳۰ ص (سید سعید الفطر نوشاہی) .
- 711- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۵۷ : نستعلیق خوش ، غلام علی ساکن لاہور ، ۴ رجب ۵۱۱۹۸ . با شانزده مجلس مینیاتور ، آشفته صحافی شدہ ، ۴ . ۲ ص (گنج ۳ : ۱۲۷۹) .
- 712- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۲۲۵ : نستعلیق ، سید میر احمد ، ۱۹۱ (۵۱۱۹۱) . در کلیات او (ص ۲-۵۱۱۶۸) ، زرین .
- 713- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۵ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . ۱۶۴ ص .
- 714- اسلام آباد ، همانجا ۱۱۱ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . ۳۵۴ ص .
- 715- اسلام آباد ، همانجا ۲۱۶ : تحریر آمیز پختہ ، اسماعیل ، سدہ ۵۱۲ . ۱۴۶ ص .
- 716- اسلام آباد ، همانجا ۱۹۱۴ : نستعلیق پختہ ، عبدالصمد ، ۱۱ رجب مطابق جلوس پادشاہ غازی ، سدہ ۵۱۲ . پیرامون ۲۲ ص .
- 717- اسلام آباد ، همانجا ۲۰۹ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۲ . آغاز در دیباچہ افتادہ ، ۲۳۶ ص .
- 718- اسلام آباد ، همانجا ۲۱۸۴ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۲ . آغاز در دیباچہ افتادہ ، ۲۱۰ ص .
- 719- اسلام آباد ، همانجا ۲۸۹۱ : نستعلیق شکستہ آمیز تحریری ، سدہ ۵۱۲ . ۲۵۶ ص .
- 720- اسلام آباد ، همانجا ۲۹۰۰ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۲ . ۱۱۸ ص .
- 721- اسلام آباد ، همانجا ۳۱۷۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، فضل احمد ایمن آبادی ، رمضان ، سدہ ۵۱۲ . ۲۶۲ ص .

- 722- اسلام آباد ، همانجا ۳۳۹۳ : نستعلیق پخته ، ۲ ج ۱۲/۲
(؟۱۲۰۰) ، ۲۰۹ ص .
- 723- اسلام آباد ، همانجا ۳۹۴۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، سده
۵۱۲ . انجام افتاده .
- 724- اسلام آباد ، همانجا ۳۹۵۷ : نستعلیق پخته ، عبیدالله ، سده
۵۱۲ . ۱۸۰ ص .
- 725- اسلام آباد ، همانجا ۳۹۸۲ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
آغاز و انجام افتاده ، ۱۴۲ ص .
- 726- اسلام آباد ، همانجا ۴۲۷۴ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
آغاز افتاده ، ۷۲ ص .
- 727- اسلام آباد ، همانجا ۴۷۱۲ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
۲۸ ص .
- 728- اسلام آباد ، همانجا ۴۸۴۷ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
(ص ۱-۶۴) ، آغاز و انجام افتاده .
- 729- اسلام آباد ، همانجا ۷۲۱۷ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
۲۷۸ ص .
- 730- اسلام آباد ، همانجا ۵۴۹۸ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز
و انجام افتاده ، ۱۸۴ ص .
- 731- اسلام آباد ، همانجا ۶۷۱۶ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ . انجام
افتاده ، ۲۱۰ ص .
- 732- اسلام آباد ، همانجا ۷۲۶۳ : نستعلیق پخته ، ۱۲ ع ۱/جلوس
والا ، سده ۵۱۲ . ۲۳۶ ص .
- 733- اسلام آباد ، همانجا ۷۶۶۱ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۲ .
آغاز و انجام افتاده ، موریانه زده ، ۱۶ ص .
- 734- اسلام آباد ، همانجا ۷۷۳۶ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز
و انجام افتاده ، موریانه زده ، ۲۴ ص .

- 735- اسلام آباد ، همانجا ۷۹۸۸ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۲ .
نقل از نسخہ ای کہ نقلی از نسخہ نگارندہ بودہ است ، ص ۲۴۳ (گنج ۳ : ۱۲۸۱) .
- 736- اسلام آباد ، همانجا ۸۶۶۸ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۲ .
(ص ۲-۲۶۳) ، تازہ خریداری شدہ .
- 737- لاهور ، دانشگاہ ، آذر T - ۸۲۵۱/۸۲ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
۱۲۳ گ (پرفسور محمد اقبال مجددی) .
- 738- لاهور ، همانجا T - ۸۲۵۶/۸۷ : نستعلیق ، نور الحسن ولد
محمد حنیف ، سدہ ۵۱۲ . ۱۵۷ ص (پرفسور محمد اقبال مجددی) .
- 739- لاهور ، دیال سنگھ ترست ۴۱۹ : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ .
۲۱۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 740- پشاور ، پشتو اکادمی ۵۸۶ : نستعلیق خوانا ، سدہ ۵۱۲ .
آغاز برابر نمونہ ، ۱۷۴ ص .
- 741- پشاور ، دکتر خواجہ محمد سلیم ۵۴۱ : نستعلیق خوش ،
سدہ ۵۱۲ . بدنبال «بوستان» انجام افتادہ (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 742- کویتہ ، حاجی محمد یوسف : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ .
۲۴۵ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .
- 743- کراچی ، موزہ ملی ۱/۱-۱۹۶۷- N. M. : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
انجام افتادہ .
- 744- کراچی ، موزہ ملی ۸۹-۱۹۶۸- N. M. : نستعلیق ، استادزا
حاجی عبدالرحمن ، سدہ ۵۱۲ . سولوح ، ۱۲۰ گ .
- 745- کراچی ، موزہ ملی ۲۳-۱۹۷۸- N. M. : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
(نوشاہی) .
- 746- خیر پور ، تہیرہی ، مدرسہ دارالہدی : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ .
آغاز افتادہ : وظیندہ خوار داری ... ، ۲۱۸ ص (سید خضر
نوشاہی) .

747- لاهور ، رحمان پوره ، محمد شریف البدر : نسخ ، محمد نعمان بن غلام عثمان خان ، سدہ ۵۱۲ . آغاز برابر .

748- لاهور ، همانجا : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . سرلوح زرین ، ۱۷۱ ص (نعیم اختر مجددی) .

749- لاهور ، همانجا : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . ۳۱۲ ص (نعیم اختر مجددی) .

750- پیشاور ، اکوڑہ ختک ، نوشہرہ ، کتابخانہ رحیمہ ۱۶۴۳ : نستعلیق سدہ ۵۱۲ . ۲۰۲ ص (سجاد حسین کاظمی) .

751- پیشاور ، همانجا ۲۴۲۶ : نستعلیق ، سدہ ۵۱۲ . ۲۰۱ ص (سجاد حسین کاظمی) .

752- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۴۱ ، ۸۷۴ گل : نستعلیق بختہ ، سدہ ۵۱۲ . ۲۷ گ ۸ س (عباسی ۱ : ۵۵۴) .

753- راولپنڈی ، گولرہ شریف ، دربار پیر مہر علی شاہ صاحب : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۳۶ ص ۱۵ س (برفسور ملک محمد اقبال) .

754- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری : نستعلیق بختہ ، سدہ ۵۱۲ . با گل و بوٹہ ، ۲۱۶ ص (دکتر اللہ دتا چوہدری) .

755- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہدینہ ، مبارک علی شاہد : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ . ۲۲۶ ص .

756- شیخوپورہ ، همانجا : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ . ۲۱۳ ص (نعیم اختر مجددی) .

757- سرگودھا ، بہلوال ، دیرہ میانہ ، میان سردار محمد : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۲ . ۳۲۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .

758- قصور ، کتابخانہ برکاتیہ رضویہ ، محمد عبداللہ قادری رضوی : نستعلیق سدہ ۵۱۲ . ۳۳۹ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 759- اٹک ، مکھد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۱۲ھ .
۲۲۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 760- لاہور ، شش محل ، محمد بشیر ، انبالہ بک بائینڈر : نستعلیق
طلبگی ، سده ۱۲ھ . آغاز افتادہ : حکایت ہرمز را گنند کہ از وزیران ،
۹۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 761- پشاور ، دانشگاه پشاور ، ۹۰ . ۵ : نستعلیق شکستہ آمیز ، خوش ،
سده ۱۲ھ . ۲۳۰ ص (پرفسور امتیاز حسین) .
- 762- پشاور ، دانشگاه پشاور ، ۳۹۷ : نستعلیق زیبا ، سده ۱۲ھ .
۲۹۶ ص ۱۱ س (پرفسور امتیاز حسین) .
- 763- میانوالی ، داود خیل ، کتابخانہ حقانیہ ، سعید احمد : نستعلیق
خوش ، مولوی نور العین ، سده ۱۲-۱۳ھ . ۲۷۴ ص (محمد نذیر
رانجہا) .
- 764- پشاور ، دانشگاه پشاور ، ۴۴۱ : نستعلیق شکستہ آمیز ،
سده ۱۲ھ . ۲۵۰ ص ۱۰ س (پرفسور امتیاز حسین) .
- 765- ملتان ، باغ لانگی خان ، کتابخانہ عمومی : نستعلیق خوش ،
اشرف ولد شیخ شریف ساکن منگروٹپہ مغربی ، سده ۱۲ھ . ۲۶۲ ص
(نعیم اختر مجددی) .
- 766- سرگودھا ، بہلوال ، نونانوالہ ، محمود بیگ : نستعلیق ،
مکہ سنگھ فرزند ہیرا سنگھ سیالکوٹی ، سده ۱۲ھ . ۲۸۶ ص (محمد
نذیر رانجہا) .
- 767- سرگودھا ، کتابخانہ خلافت ، ربوہ : نستعلیق ، عبدالغفور ،
سده ۱۲ھ . ۲۸۷ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 768- سرگودھا ، مولوی فخر الدین : نستعلیق ، رستم علی ولد
دارا ، چک ملہو رام ، سده ۱۲ھ . ۲۹۰ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 769- سرگودھا ، مولانا شہاب الدین : نستعلیق خوش ، مولوی

- غلام محیی الدین بن فصیح الدین بلوچ ، سده ۵۱۲ . ص ۳۰۲ (محمد نذیر رانجها) .
- 770- دیره اسماعیل خان ، مکتبه حبیبیه : نستعلیق ، غلام یاسین ولد عبدالملک ، مظفر پور ، سده ۵۱۲ . ص ۳۲۴ (محمد نذیر رانجها) .
- 771- کراچی ، انجمن ترقی ق ۳ ق ف ۲۸ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . انجام افتاده ، ۱۹۸ ص (نوشاهی : ۱۱۱) .
- 772- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۸۴ : نستعلیق خوش ، سده ۱۲-۵۱۳ . ص ۳۷۹ .
- 773- اسلام آباد ، همانجا ۷۹۳ : نستعلیق خوش ، سده ۱۲-۵۱۳ . (ص ۲۷۴-۴۹۹) ، زرین .
- 774- اسلام آباد ، همانجا ۱۶۴۴ : نستعلیق پخته ، سده ۱۲-۵۱۳ . آغاز افتاده ، ۱۹۱ ص .
- 775- اسلام آباد ، همانجا ۴۳۸۴ : نستعلیق پخته ، سده ۱۲-۵۱۳ . ص ۲۸۴ .
- 776- اسلام آباد ، همانجا ۵۱۳۷ : نستعلیق شکسته آمیز تحریری ، ملا عصمت الله ، سده ۱۲-۵۱۳ . ص ۲۲۲ .
- 777- اسلام آباد ، همانجا ۵۳۲۱ : شکسته آمیز ، سده ۱۲-۵۱۳ . انجام افتاده ، پیرسون . ص ۱۹۰ .
- 778- اسلام آباد ، همانجا ۶۲۹۵ : شکسته آمیز ، سده ۱۲-۵۱۳ . آغاز در دیباچه افتاده ، ۲۰۳ ص .
- 779- اسلام آباد ، همانجا ۶۳۴۲ : نستعلیق پخته ، سده ۱۲-۵۱۳ . آغاز در دیباچه افتاده .
- 780- اسلام آباد ، همانجا ۶۵۵۸ : تحریر آمیز ، سده ۱۲-۵۱۳ . ص ۱۸۶ (گنج ۳ : ۱۴۸۲) .
- 781- جهلم ، پند دادنخان ، احمد آباد ، مقرب الدین : نستعلیق خوش ، نور حسین ولد الهداد تیلی ، سده ۱۲-۵۱۳ . ص ۲۳۲ .

- 782- مرگودھا ، بہلووال ، نونانوالہ ، محمود بیگ : نستعلیق ، ابوالمظفر محمد شفیع گیلانی ، مدۃ ۱۲-۱۳ . ۵۱۳ . ۲۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 783- حیدر آباد ، شاہ ولی اللہ کالج : نستعلیق خوش ، شہاب الدین ولد میان محمد یار فقیر نوشاہی ، مدۃ ۱۲-۱۳ . ۵۱۳ . ۱۸۲ ص (سید خضر نوشاہی) .
- 784- گوجرانوالہ ، سندھی ہوان تادر ، نصیر احمد : نستعلیق ، عزت خان در محلہ پیر بخاری ، ۵۱۲ . ۱ . ۲۵۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 785- لاہور ، شش محلہ ، محمد بشیر ، انبالہ بک بائینڈر : نستعلیق ، ابراہیم ولد خان محمد ، ۵۱۲ . ۳ . در موضع میرو وال ، ۲۰۶ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 786- پشاور ، ریکرد آفس ۴۷ : نستعلیق شکستہ ، ۵۱۲ . ۳ . یا ۱۴ ذیحجہ ۱۲۶۳ . ۵۱۲ . ۲۰۹ ص (سید حسن مجتبیٰ رضوی) .
- 787- مرگودھا ، بہلووال ، کوٹ میدن ، محمد علی : نستعلیق خوش ، عبدالحنیف ولد قربان علی ماکن مثیلہ ہرلان ، ج ۱/۱ . ۵۱۲ . ۰۵ . ۲۶۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 788- اٹک ، مکھد ، محمد علی : نستعلیق ، یکشنبہ ۱۵ ج ۱/۱ . ۵۱۲ . ۰۷ . آغاز برابر نمونہ ، کنارہ ہا موریانہ زدہ ، ۳۶۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 789- لاہور ، فقیر خانہ ، مید مغیث الدین : نستعلیق خوش ، محمد عبداللہ بن علی ، ۵۱۲ . ۰۷ . ۱۴۴ ص (محمد علی کوثر نوشاہی) .
- 790- مرگودھا ، بہلووال ، مولانا قدرت اللہ : نستعلیق خوش ، ولی الدین عبدالرحمن ، ۵۱۲ . ۸ . ۱۹۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 791- اسلام آباد ، لٹچ بخش ۸۰۸۱ : نستعلیق پختہ ، ۲۷ ذیحجہ ۵۱۲۱۲ . آغاز افتادہ ، ۱۰۰ ص .

792- اسلام آباد ، همانجا ۷۵۷۲ : نستعلیق خوش ، کتب علی قزوینی ، در « کلیات » او (۵۱۲۱۲) (ص ۶۲-۷۶) سرلوح ، (گنج ۳ : ۱۲۸۲) .

793- لاهور ، بازار حکیمان ، حکیم سائین عبدالحمید : نستعلیق ، عبدالشکور ، جمعہ ۵۱۲۱۳ . ۲۴۰ ص (محمد علی کوثر) .

794- کراچی ، ناظم آباد ، ہمدرد : نستعلیق ، حسن شاہ بن فقیر اللہ بن سید مدار اللہ شاہ بخارایی ، ۵۱۲۱۳ . ۲۲۶ ص (سید خضر نوشاہی) .

795- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد ، محمد سعید دہلوی R. ۱۰۵ : نستعلیق ، غلام علی ، ۲۷ محرم ۵۱۲۱۴ . ۱۷۹ ص (سید خضر نوشاہی) .

796- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۰۲۱ : نستعلیق ، (۵۱۲۱۶) ، آغاز افتادہ ، ۱۸۲ ص .

797- اسلام آباد ، همانجا ۸۵۴۶ : نستعلیق پختہ ، فقیر محمد حسین ولد حافظ عبداللہ بن شیخ ابو الحسن ، متوطن قدیم سویانوالہ عملہ پرگنہ بیچہ ، ۳ ذیقعدہ ۵۱۲۱۶ / ۲۵ چتر سمت ۱۵۵۸ ب ، (ص ۲۸۲-۲۸۸) ، سرلوح .

798- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۷۱-۲۵۳/۱ : شکستہ لہو لعل ، برای لالہ منگل سین ، غره رجب ۵۱۲۱۶ . (گ ۱-۱۴۰ مجموعہ) .

799- کراچی ، موز ملی ۱۹۶۵-۲۰۹/A : نستعلیق ، (۵۱۲۱۶) ۱۹۵ گ (نوشاہی : ۴۴۲) .

800- کراچی ، چندریگر روڈ، نیشنل بانک پاکستان ۷۳۹۱ : نستعلیق ، رحمان بیگ برای حضرت محمد امیر خان ، ۱۲ شعبان ۵۱۲۱۸ . ۱۱۶ ص (سید خضر نوشاہی) .

801- سرگودھا ، بہلوال ، عظمی ، مولوی محمد یامین : نستعلیق

- شکسته ، عبدالقدوس بن نیاز احمد قوم فقیر مسلم شیخ ، ۵۱۲۱۹ .
 ۳۵۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 802- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۳ . ۴ : نستعلیق ریز خوش ، در
 «کلیات» او (۵۱۲۲۰) (ص ۳۴-۱۰۵) ، زرین .
- 803- لاہور ، شش مجلی ، انبالہ جلد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی :
 نستعلیق خوش ، حسن شاہ بن سلا فقیر اللہ بن مدار اللہ بخارابی ،
 ۵۱۲۲۳ . ۲۱۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 804- اوج ، مخدوم سید شمس الدین گیلانی ۳۵۸ : نستعلیق پختہ ،
 شیر محمد ولد حافظ عبدالکریم ، دوشنبہ ۱۸ ذیقعدہ ۵۱۲۲۳ . ۸۶ گ
 (غلام سرور : ۱۹۱) .
- 805- لاہور ، فقیر سید مغیث الدین : نستعلیق ، علی محمد ، ۵۱۲۲۵ .
 آغاز افتادہ : کہ نابینا و چاہ است با سپر وی درمیانه کتاب آندہ
 ۵۱۲۲۵ . ۸۶ گ ۱۳ ص (پایان نامہ داکتر خالدہ صدیقی : ۳۹۲) .
- 806- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۰ . ۷ : نستعلیق خوش ، اللہ جوہا ،
 ۱۰ شوال ۵۱۲۲۵ . آغاز افتادہ ، ۲۰۹ ص .
- 807- سرگودھا ، بہلول ، دھوری ، محمد اسماعیل : نستعلیق شکستہ
 آمیز ، فقیر محمد ولد اللہ دتا ، قوم تمہار ، ۵۱۲۲۸ . ۶۶ ص
 (محمد نذیر رانجہا) .
- 808- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹ . ۸ : نستعلیق پختہ ، برای نور چشم
 منو خان بن حسن خان صاحب ، ۱۹ رجب ۵۱۲۲۹ . ہمراہ «فرہنگ
 واژه های دستان» .
- 809- بنون ، نسیم گل ، کتابخانہ حبیب اللہ خان : نستعلیق ،
 شاهرخ بن شہزادہ سید گل ، ۵۱۲۲۹ . ۳۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 810- لاہور ، چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع : نستعلیق ،
 شرافت علی ، ۹ محرم ۵۱۲۲۹ . ۱۵۰ ص (محمد علی لونر) .

811- سرگودھا ، بہلوال ، مدہہ رانجہا ، عابد حسین : نستعلیق خوش ، جعفر ولد عبدالماجد ، ۵۱۲۳۲ . ۳۱۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

812- پیشاور ، دانشگاہ ، کالج اسلامیہ ۱۸۱۵ : نستعلیق زیبا ، چہار شنبہ محرم ۵۱۲۳۴ . ۲۲۱ ص (مولانا محمد اسرائیل کان اللہ لہ) .

813- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۳۸۷۹/۸۴۶ : غلام محیی الدین ، با سہر «کمال علی خان ۵۱۲۳۴» . (۱۸۱۹ م) . در پایان (بشیر حسین ۲ : ۳۳۴) .

814- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۶۶۵ : نستعلیق ، نیاز محمد آخوند زادہ ، ۵۱۲۳۴ . و نونویس عبدالاحد ولد عظیم ۵۱۲۶۴ . (ص ۲-۱۲۶) .

815- سرگودھا ، بہلوال ، چکرمداس ، احمد خان : نستعلیق شکستہ آمیز ، میر غلام مصطفی سندھی ثمر سکھری ، ۵۱۲۳۵ . ۳۷۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .

816- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۵۴۷ : نستعلیق پختہ ، قطب الدین ولد میان صاحب جان محمد ، موضع کوت جان بخش ، متوطن کوتلی پرگنہ امن آباد ، ۵۱۲۳۶ (ص ۱-۲۵۹) .

817- لاہور ، کتابخانہ فقیر سید مغیث الدین : نستعلیق ، حافظ غلام محیی الدین ، ۵۱۲۳۶ . ۸۵ گ ۱۵ ص (پایان نامہ دکتر خالدہ صدیقی : ۳۹۴ - محمد علی کوثر) .

818- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۶۱۱ : نستعلیق پختہ ، ابراہیم در کنیت تاج ، ۱۷ ماہ چیترا ۱۸۷۹ ب/۵۱۲۳۷ . ۱۷۲ ص .

819- اسلام آباد ، همانجا ۶۹۶۵ : نستعلیق شکستہ آمیز ، میر احمد ولد جمیل ، قصبہ پوہارد ، ۱۸ رمضان ۵۱۲۳۹ . ۲۱۸ ص .

820- اسلام آباد ، همانجا ۷۳۲۶ : شکستہ ، شیخ عبدالعلی ، ۱۵ ماہ بیساکھ ، ۵۱۲۴۱ . در کنتور پرگنہ زینو جال ، ۲۳۲ ص (گج ۳ : ۱۲۸۳) .

- 821- کراچی ، انجمن ترقی قق ف ۳۷ : نستعلیق ، ۱۴ شعبان ۱۲۴۰ھ . ۲۳۴ ص (نوشاہی : ۱۱۱) .
- 822- سرگودھا ، نور حیات کالونی بہلول ، کتابخانہ محمد شریف صاحب : نستعلیق خوش ، مولوی محمد ذاکر بن محمد سعید ، ۱۲۴۱ھ . ۳۶۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 823- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۰۲ : نستعلیق پختہ ، اللہ دین ولد میان روشن دین ، سدہ ۱۳۵۱ھ . با یاد داشت ۱۲۴۲ھ . ۲۲۸ ص .
- 824- اسلام آباد ، ہمانجا ۶۵۵۶ : نستعلیق پختہ ، سعد اللہ بن شیخ محمد ، برای الیاس بن منک وارث ، ۱۲۴۳ھ . ۲۹۵ ص .
- 825- کراچی ، استاد بیر حسام الدین راشدی : نستعلیق شکستہ آسبز ، درویش محمد یوسف بن درویش خیرہ قوم اوجن ، ساکن کوہرہ ، ۲۵ صفر ۱۲۴۳ھ . آغاز افتادہ ، سپس «حساب روزہا و ماہہا» ، ۸ ص (پرفسور روشن آرا بیگم) .
- 826- پشاور ، پشتو اکادمی ۵۶۷ : نستعلیق خوش ، نعیم اللہ بن معز اللہ خان مہمند پشاوری ، ۱۷ محرم ۱۲۴۳ھ . ۲۸۱ ص (استاد محمد رضا ہمدانی) .
- 827- لاہور ، دیال سنگھ ٹرسٹ ۷۳۱ : نستعلیق ، غلام احمد ، ۱۱ ع ۱۲۴۳/۱ھ . در مدرسہ شاہ علی ، ۹۰ گ (دیال سنگھ ۳ : ۳۲۳) .
- 828- سرگودھا ، بہلول ، چک ۲۸ شمالی ، محمد امان : نستعلیق خوش ، انوار الحق بن عبدالمتین جالندھری حال مقیم خانقاہ نور غد خان خوت محمد قاسم ، ۱۲۴۵ھ . ۳۹۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 829- لاہور ، فقیر خانہ ، سید مغیث الدین : نستعلیق ، سید شاہ ، ۱۲۴۵/۱ھ . ۱۲۲ ص .
- 830- لاہور ، ہمانجا : نستعلیق ، شیخ رحیم الدین ، ۱۲۴۵ھ . آغاز افتادہ ، ۲۱ ص (محمد علی کوثر نوشاہی) .

- 831- اتک ، مکہد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، پنجشنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۴۶ھ . در عمل حکومت ملک الله یار خان باغوال ، ۱۸۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 832- کراچی ، موزه ملی ۱۰۰۶-۱۹۶۱ N. M. : نستعلیق ، ۴ ج ۱/۱۲۴۶ھ . ۶۶ گ ، (سید عارف نوشاهی) .
- 833- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانه ہمدرد ، حکیم محمد سعید دہلوی R. ۲۹ : نستعلیق خوش ، غره شوال ۱۲۴۸ھ . ۱۹۶ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 834- راولپنڈی ، عیدگاہ ، کتابخانہ حبیبیہ : نستعلیق ، گیان داس دلدارام داس ، ۱۲۴۹ھ . ۳۲۰ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 835- سرگودھا ، بہاول ، چک ۱۵ شمالی ، غلام شیر شاہ : نستعلیق ، قاضی مراد بخش شاگرد غلام محیی الدین ، ۱۲۴۹ھ . آغاز افتادہ : ای کریمی کہ از غزانہ غیب ، ۳۲۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 836- سرگودھا ، بہاول ، جگمہیان ، کتابخانہ اللہ دتا صاحب : نستعلیق خوش ، حقیر رب نواز بن محمد سعید ، ۱۲۵۱ھ . سرلوح زرین ، ۲۹۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 837- لاہور ، شیش محل ، محمد بشیر ، انبالہ بک بائینڈر : نستعلیق ، نور حسین ولد میان شریف الدین ، ۱۲۵۲ھ . بجمت عمر بخش ولد دلدار ساکن سوجمان یار ، کامل ، جدولبندی ۲ و سرلوح ، ۱۶۶ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 838- جہلم ، اللہ ، کتابخانہ مجددیہ ، مطلوب الرسول مجددی : نستعلیق ، ابو الخیر ، ۱ ذیحجہ ۱۲۵۲ھ . حق و ملک مولوی خان محمد ، ۱۳۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 839- لاہور ، بازار حکیمان ، حکیم سائین عبدالحمید : نستعلیق ،

- معین الدین بن مہر دین ، دوشنبہ ۵۱۲۵۲ . ۳۶۲ ص (محمد علی کوثر نوشاہی) .
- 840- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری ۱۷۸ :
نستعلیق پختہ ، سید جمال شاہ بن امیر شاہ بن سید غلام محمد شاہ
جیلانی ، قصبہ قادر پیر ، ۴۱۴ ع ۱/۵۱۲۵۲ . ۱۹۴ ص (دکتر اللہ داتا
چوہدری) .
- 841- لاہور ، فقیر خانہ ، سید سفیث الدین : نستعلیق خوش ،
محمد ابرار ، ۵۱۲۵۲ . آغاز افتادہ ، ۱۱۲ ص (محمد علی کوثر
نوشاہی) .
- 842- لاہور ، پنجاب پبلک لائبریری ، ۴ ، ۸۷۴ گل : نستعلیق
شکستہ آمیز ، صبغت اللہ زاہدی ، ۴۱۴ ع ۱/۵۱۲۵۲ . ۱۶۲ ص
(عباسی ۱ : ۵۵۲) .
- 843- پشاور ، دانشگاہ ، کالج اسلامیہ ۱۸۱۴ : نستعلیق خوش ،
عبدالغفور ، ۴۱۴ ع ۱/۵۱۲۵۲ . ۲۲۳ ص (محمد اسرائیل کن اللہ لہ) .
- 844- ہزارہ ، ہری پور ، کتابخانہ دارالعلوم اسلامیہ ، رحمانیہ
۳۷۰ : نستعلیق شکستہ آمیز ، قمر الدین ۲۲ رمضان ۵۱۲۵۳ .
برای آخوند احمد سعید ، ۱۸۹ ص (پرفسور اختر راہی) .
- 845- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۱۳ : نستعلیق خوش ، عبدالرحمن ،
سلخ سنہ ۵۱۲۵۳ . زرین ، ناتمام ، ۱۶۶ ص .
- 846- سرگودھا ، بہاول ، چاوه ، صوفی نعمت اللہ : نستعلیق ، ملا
بہرام بیگ ، سدہ ۵۱۳ . با مہر عبدالرحیم کندہ ۵۱۲۵۳ . ۲۹۲ ص
(محمد نذیر رانجھا) .
- 847- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۸-۲۶۶/۳ N. M. : شکستہ خوش ،
۱ . ذیحجہ ۵۱۲۵۳ ، سرلوح در «کلیات» او (سید عارف نوشاہی) .
- 848- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۹۰ : نستعلیق خوش ، ۵۱۲۵۴ .
زرین ، ۳۳۳ ص .

- 849- پيشاور ، گل بادشاه جى ، مير سجاد حسين كاظمى ۷۵۱ :
 نستعلیق زیبا ، ۱۵ صفحہ ۵۱۲۵۴ . زرین ، ۲۹۲ ص ۱۲ س (میر سجاد
 حسین کاظمی) .
- 850- رحیم یار خان ، محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری ۱۷۱ :
 نستعلیق ، سلطان بن حسین بن سلطان نداف ، یکشنبہ ۱۲ شوال
 ۵۱۲۵۴ . در حین نزول شجاع الملک از ہند بہ قندھار ، ۲۳ ص
 (دکتر اللہ دتا چودری) .
- 851- بنون ، سین بازار ، عبداللہ خان صاحب : نستعلیق خوش ،
 ظہور الدین بن مولوی محمد نسیم ، ۵۱۲۵۵ . ۳۰۲ ص (محمد
 نذیر رانجہا) .
- 852- لاہور ، نکلسن روڈ ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق ،
 ۵۱۲۵۶ . آغاز افتادہ : توکہ با دشمنان نظر داری ، ۱۹۴ ص (سید
 سعید الظفر نوشاہی) .
- 853- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۱۶۰ : نستعلیق ، شیخ محمد ذیقعدہ
 ۵۱۲۵۶ . ۱۱۸ ص .
- 854- اسلام آباد ، همانجا ۶۰۴۲ : نستعلیق ، میان نیک محمد ،
 ماکن موضع بندور ، ۵۱۲۵۷ . ۲۴۴ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۳) .
- 855- کراچی ، بوزہ ملی ۱۹۷۸-۲۵/۱ N. M. : نستعلیق ، میان
 ابراہیم ، موضع کانت تاج خان ، ۷ ج ۵۱۲۵۹/۱ . (ص ۱-۳۶)
 (نوشاہی : ۴۴۳) .
- 856- سرگودھا ، کتابخانہ خلافت : نستعلیق ، با دیباچہ ای از
 انور علی مولوی کہ در ۵۱۲۵۹ . نوشتہ است ، آغاز : وجہ حصر
 کتاب گلستان ... تحریر مولوی انور علی . بدانکہ کتاب گلستان در
 بیان علم اخلاق است ، از اکتساب خصایل حمیدہ و ازالۃ رذایل
 ناپسندیدہ ، ۱۸۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 857- کراچی ، لیاقت سیموریل لائبریری ۱۰۴ : نستعلیق ، ۲۹ ذیحجہ ۱۲۶۰ھ . سپس «بوستان» (سید خضر نوشاهی) .
- 858- کویتہ ، کلی لاجور گلستان ، مدرسہ ضیاء العلوم : نستعلیق پختہ ، ۲۸ ذیقعدہ ۱۲۶۰ھ . همراه «بوستان» ، ۵۷ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .
- 859- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۰۴۲ : شکستہ آمیز ، در قریہ اکبر پور ، ۱۶ شوال ۱۲۶۱ھ . ۲۶۸ ص .
- 860- اسلام آباد ، همانجا ۸۵۰۹ : نستعلیق پختہ ، فیروز ، پاس خاطر ملا ولی محمد ، ۱۹ رجب ۱۲۶۲ھ . ۱۵۸ گ .
- 861- کویتہ ، مولانا محمد ہاشم جان مجددی : نوشتہ ۱۲۶۲ھ . ۱۶ ص (پرفسور محمد اقبال مجددی) .
- 862- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۵۵۵ : نستعلیق ، قاضی نسیم ولد قاضی کرم ، ۲۵ رمضان ۱۲۶۳ھ . ۱۱۹ ص .
- 863- اسلام آباد ، همانجا ۶۰۵ : تحریر آمیز پختہ ، سلطان احمد ساکن فیروز والہ ، ۱۲ سنکھور ۱۹۰۴ ب (۱۲۶۳ھ) ، ۱۹۰ ص .
- 864- راولپنڈی ، کمیٹی چوک ، کتابخانہ سروان امام محمود صاحب : نستعلیق خوش ، ۱۰ صفر ۱۲۶۳ھ ، سرلوح ، ۲۳۸ ص (سید عارف نوشاهی) .
- 865- اتک ، مکہ ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، فقیر عبداللہ ، ۱۲۶۳ھ . ۱۷۲ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 866- لاہور ، نکلسون روڈ ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق ، غلام رسول ، ساکن دومیلی بوکیلان ، ۱۹ بہاکن ۱۲۶۳ھ . (سید عارف نوشاهی) .
- 867- خیرپور ، کتابخانہ عموسی : نستعلیق ، ۱۲۶۳ھ . سپس «بوستان» (سید خضر نوشاهی) .

- 868- فیصل آباد ، عبداللہ اور ، مولوی محمد رمضان شوق : نستعلیق خوش ، نور عالم بن میان غلام محمد ولد حافظ محمد کظیم ، ساکن بکھر ، ۲۴ شوال ۱۲۶۴ھ . ۲۱۸ ص (سید خضر نوشاھی) .
- 869- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۸۲ : نستعلیق ، میان نور الدین ۱۶ چیت ۱۹۴ جلوس معلی ، ۱۲۶۴ھ .
- 870- اسلام آباد ، همانجا ۴۵۲۶ : شکستہ آمیز ، احمد شاہ ، در قریہ پیر احمد مسجد ایشان ، صفر ۱۲۶۶ھ . ۲۴۹ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۴) .
- 871- اسلام آباد ، همانجا ۸۳۶۲ : نستعلیق تحریر آمیز ، علی محمد بن مصطفی خان ، ۳ ذیحجہ ۱۲۶۶ھ . آغاز در دیباچہ افتادہ ، ۲۰۴ ص . تازہ خریداری شدہ .
- 872- پشاور ، دکتر اختر جعفری ، پرفسور در دانشگاه پشاور : نستعلیق ۷ رجب ۱۲۶۶ھ . ۴۴۴ ص (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 873- ہیدرآباد ، سندھ پراونشل داود پوتا لائبریری : نستعلیق ، قاضی تاج ولد قاضی عبدالغفور ، سکنہ شہر طرای ابرہ عملہ پرگنہ لوتھرہ آمرہ ، ۴ ج ۱۲۶۶/۲ھ . ۲۶۸ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 874- لاہور ، اردو بازار ، کتابخانہ رشیدیہ ، قاری عبدالرشید قاسمی : نستعلیق ، ولی محمد نجار ولد ابراہیم ، ۱۹ شوال ۱۲۶۷ھ . (سید عارف نوشاھی) .
- 875- لاہور ، انارکلی ، دانش آباد ، ۳۷ احسان دانش : نستعلیق خوش ، میرزا احمد میرزا محمد پشاور ، ۱۲۶۷ھ . ۲۱۱ ص (شفیق الرحمن نوشاھی) .
- 876- سرگودھا ، بہیرہ ، کتابخانہ محمدیہ غوثیہ ، علامہ پیر محمد کرم شاہ : نستعلیق ، ۳۰ شنبہ ۲۲ صفر ۱۲۶۸ھ . (۶۸۱۲) ۱۵۴ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 877- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۸۱۱ : نستعلیق پختہ ، حاجی احمد ،
۵۱۲۶۸ . کامل .
- 878- اسلام آباد ، همانجا ۹۲۱۶ : نستعلیق ، حافظ محمد امین ولد
سیف اللہ ، خادم خاندان میان عمر غوث الزمان ، ۵۱۲۶۸ . ۲۰۲ ص .
- 879- اسلام آباد ، همانجا ۹۴۳۳ : شکستہ آمیز ، محمد عجب ،
۵۱۲۶۹ . کامل .
- 880- اسلام آباد ، همانجا ۳۷۸۷ : نستعلیق پختہ ، ۱۱ چتر
۱۹۰۹ ب (۱۲۶۹؟) ۲۱۰ ص .
- 881- سرگودھا ، چوکی بہاگت ، محمد سعید صاحب : نستعلیق
خوش ، علاء الدین عرف علیا ، ۵۱۲۶۹ . سرلوح ، ۳۰۲ ص (محمد نذیر
رانجہا) .
- 882- سرگودھا ، بہلوال ، لیلیانی ، مولانا رب نواز : نستعلیق خوش ،
عطاء اللہ ولد صابر حسین ، موضع شاہووال ، ۵۱۲۶۹ . ۳۰۰ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 883- لاہور ، شش محل ، محمد بشیر ، انبالہ بک بائینار : نستعلیق ،
امان اللہ خان ، جمعہ ۷ شعبان ۵۱۲۶۹ . ماہ جیتھ ، ۱۹۱۰ بکرمی ،
آغاز افتادہ : قطعہ ، گر کسی وصف او زمن پرسد ، ۱۶۱ ص (نعیم
اختر مجددی) .
- 884- لاہور ، نکسون روڈ ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق ، فاضی
عبد اللہ ولد قاضی تاج محمد ، ساکن قلعہ قرن ، ۱۱ = ۱۱ / ۵۱۲۶۹ .
(سید غارف نوشاہی) .
- 885- بہاولپور ، رحمت بک کمپنی ۹ : نستعلیق پختہ ، ۱۸۵۳ /
۱۴ / ۱۸۱۰ ذیحجہ ۵۱۲۶۹ . ۱۹۶ ص (دکتر اللہ دتا چوہدری) .
- 886- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۰۳۴ : نستعلیق پختہ ، نیاز منش
فتیر عمر بخش ، ۲۰ شعبان ۵۱۲۷۰ / ۱۹۱۱ ب ، ۲۳۶ ص .

887- راولپنڈی ، گولرہ شریف ، درگاہ شاد روان پیر مہر علی شاہ :
نستعلیق ، محمد کمال ، ۱۷ ج ۲ / ۵۱۲۷۰ . ۳۲۰ ص (پرفسور ملک
محمد اقبال) .

888- شیخوپورہ ، بوہڑ ہاتھ ، محمد علی کوثر نوشاہی : نستعلیق ،
۲ شعبان ۱۲۷۰ھ . (سید عارف نوشاہی) .

889- لاہور ، خیابان راوی ، ۳ ، کتابخانہ طبی بورڈ : نستعلیق ،
عبدالرحیم بن حافظ محمد یار ، ۱۲۷۰ھ . ۲۰۰ ص (محمد علی کوثر
نوشاہی) .

890- گوجرالوالہ ، رسولپور تارر ، کسسی ، محمد حسین کسسی :
نستعلیق ، عمر الدین ، ۱۲۷۰ھ . ۲۲۰ ص (محمد علی کوثر) .

891- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۴۲ : نستعلیق تحریر آمیز ،
عبدالرحمن ولد عبدالستعان ، ۱۲۷۱ھ ، ۲۴۲ ص .

892- لاہور ، چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع : نستعلیق شکستہ
آمیز ، قاضی قادر بخش ولد قاضی غلام محمد بن قاضی لطف اللہ ،
پنجشنبہ ۱۰ محرم ۱۲۷۳ھ . ۲۲۴ ص (محمد علی کوثر) .

893- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۴۶ : نستعلیق خوش ، میان محمد
زمان ، ۱۲۷۳ھ ، ۲۴۶ ص .

894- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، ماری کلان ، حکیم رحمت علی
قریشی : نستعلیق پختہ ، محمد شاہ بن مراد بخش ، ماری کلان ،
۱۲۷۳ھ . برای پسران خود ، ۲۱۳ ص (نعیم اختر مجددی) .

895- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۰۳ : نستعلیق خوش ، فضل احمد ،
پاس خاطر سید احمد ، ۲۲ محرم ۱۲۷۴ھ . ۲۲۸ ص .

896- دیرہ اسماعیل خان ، معظم خان کتابفروش : نستعلیق خوش ،
عبدالحکیم بن غوث الدین عرف مولوی غوث ، ساکن دھرکی ۱۳ ع
۱ / ۱۲۷۴ھ . ۲۴۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 897- لاہور ، دیال سنگھ ترست ۱۶۵ ب : نستعلیق ، ۱۲۷۴ھ .
 . ۱۱ گ (دیال سنگھ ۳ : ۳۲۴) .
- 898- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۱۳۷ : نستعلیق پختہ ، میان شمس
 الدین ، ساکن چک والا ، ۲ ناکہ ۱۹۱۵ ب (۱۲۷۵ھ) ، ۱۴۴ ص
 (گنج ۳ : ۱۲۸۵) .
- 899- پیشاور ، رسی وٹان ، راحت علی خان قزلباش : نستعلیق زیبا ،
 چاشت شنبہ ج ۱/۱۲۷۶ھ . ۲۴۸ ص (میر معراج حسین کاندھی) .
- 900- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۳۷۶ : نستعلیق ، فضل دین ، موضع
 ملک مالہ ، ۱۲۷۶ھ . ۱۸۹ ص .
- 901- اسلام آباد ، همانجا ۸۷۵۲ : نستعلیق تحریری ، (۳ ما کدہ
 ۱۹۱۷ ب) (۱۲۷۷ھ) ، (ص ۲-۲۲۵) ، تازہ خریداری شدہ .
- 902- لاہور ، دانشگاه آذر T. - ۸۲۳۸/۶۹ : نستعلیق ، میر بخش ،
 ساکن امین پور ، ۱۲۷۷ھ . ۲۲۹ گ (پروفیسور محمد انیسال مجددی) .
- 903- سرگودھا ، بہاول ، جگہیان ، اللہ داتا صاحب : نستعلیق
 خوش ، مسکین زبان عجایب خان سپہند ساکن نوشہرہ ، ۱۲۷۷ھ .
 ۴۱۲ ص (ف . محمد نذیر رانجہا) .
- 904- اسلام آباد ، لنج بخش ۸۴۳۹ : نستعلیق ، صاحب انیس
 صابر ، قریہ خدر خیل ، مسجد منک ۱۲۷۸ھ . ۱۶۰ ص سوزہ
 خریداری شدہ .
- 905- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۳۹۲ : تحریر آذر ، ۱۲۷۷ھ .
 امام مسجد شریف خان ، ۲۷۸/۲ ۱۲۷۸ھ . ۱۸۲ ص .
- 906- سرگودھا ، چوکی بہالت ، محمد سعید صاحب : نستعلیق
 خوش ، محمد ریاض ولد غلام حبیب ، ساکن بہاول پور ، ۱۲۷۸ھ .
 ۳۱۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 907- سرگودھا ، بہاول ، سالم ، غضنفر علی : نستعلیق ، تہ سبط ،

محمد حسن ولد محب الرحمن ، ۵۱۲۷۸ . ۲۹۶ ص (محمد نذیر رانجھا) .

908- سرگودھا ، بہاول ، حویلی سیکنان ، مولوی خوشی محمد : شکستہ آمیز ، حبیب اللہ ولد نور بخش ارٹین ، ماکن خوشاب ، ۵۱۲۷۹ . سرلوح ، ۲۸۶ ص (محمد نذیر رانجھا) .

909- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۷۰-۲۰۶ : N. M. نستعلیق خوش ، احمد بخش یکدل چشتی ، برای پسرش حامد علی چشتی ، (نگارندہ تحقیقات چشتی) ، ۳ شعبان ۵۱۲۷۹ . ۸۵ گ (نوشاهی : ۴۴۳) .

910- راولپنڈی ، گولری شریف ، درگہ شاد روان پیر سہر علی شاہ : نسخ و نستعلیق ، ۱۱ ذیقعدہ ۵۱۲۸۰ . آغاز افتلاہ : ناموس بندگان بہ گناہ فاحش ، ۲۴۴ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .

911- لاہور ، شش محل ، انبارہ جلد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی : نستعلیق ، محمد نعیم ، رمضان ۵۱۲۸۰ . ۱۵۵ ص (نعیم اختر مجددی) .

912- شیخوپورہ ، اجنیا نوالہ ، حکیم سید محمد شاہ : نستعلیق خوش ، محمد اعظم ، ۱۹ رمضان ۵۱۲۸۳ . زرین ، ۲۸۲ ص (محمد علی کوثر) .

913- سرگودھا ، بہاول ، نوان کوت ، غلام سرور صاحب : نستعلیق خوش ، محمد حیات ولد فتح خان ، ۵۱۲۸۴ . ۳۴۲ ص (محمد نذیر رانجھا) .

914- لاہور ، چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع : نستعلیق ، محمد بخش ، ۵۱۲۸۴ . ۲۰۴ ص (محمد علی کوثر نوشاهی) .

915- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۱/۱۹۰۵/۴۹۱۷ : با سہر ۵۱۲۸۵ . (۱۸۴۲ م) در پایان (بشیر حسین ۲ : ۳۳۴) .

916- لاہور ، فقیر سید بغیث الدین : نستعلیق ، دونی چند ،

۱۹۲۵ بکرمی (۵۱۲۸۶) ، کہ برای مطالعہ عزیز ارجمند ہیرام بن گنگارام راسچند نوشتہ شدہ ، آغاز برابر نمونہ ، ۱۲۵ گ ۱۵ س ((نایان نامہ دکتر خالدہ صدیقی : ۳۹۳) .

917- سرگودھا ، مولوی فضل اللہ شاہ صاحب : نستعلیق خوش ، محمد شفیع مسلم شیخ ۵۱۲۸۷ . ۴۳ ص ۱۲ س (ف) . محمد نذیر رانجہا) .

918- سرگودھا جہاوریان ، عطاء الرحمان صاحب کھوکھر : نستعلیق خوش ، عبدالرشید بن عبدالواسع ، ۵۱۲۸۷ . ۷۸ ص ۱۳ س (ف) . محمد نذیر رانجہا) .

919- سرگودھا ، مادی ، کتابخانہ عید اللہ صاحب : نستعلیق ، تاج الدین پاس خاطر مولوی رحیم داد ۵۱۲۸۷ . ۷۸ ص ۱۳ س (ف) . محمد نذیر رانجہا) .

920- سرگودھا ، بہلوال ، بکھر ، عبدالرسول صاحب : نستعلیق ، سر فیروز خان ، ۵۱۲۸۹ . ۳۸۲ ص (ف) . محمد نذیر رانجہا) .

921- سرگودھا ، اک ، نصیر احمد صاحب : نستعلیق خوش ، ریاض طالب علم ، در مسجد چک میدان ، ۵۱۲۸۹ . ۳۹ ص (محمد نذیر رانجہا) .

922- سرگودھا ، بہلوال ، سردار پور لون ، جودری شہزادہ : نستعلیق خوانا ، سرور خان بن محمد نعیم ، ساکن لوڈی کون ، ۵۱۲۸۹ . ۳۷۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .

923- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف الہدی : نستعلیق سکند ، (نعیم اختر مجددی) . ۲۳۱ ص ۵۱۲۸۹ .

924- کراچی ، ناظم آباد ، ہمدرد : نستعلیق ، حاجی فضل اللہ : فرمایش بیان احمد شاہ ، برای صاحبزادہ بیان عبد اللہ شاہ ، ۵۱۲۸۹ . ۳۴ ص (سید خضر زونہادی) .

- 925- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۰۵۸ : نستعلیق پختہ ، عبدالحمید بن عبدالحمید ، ۲ ذیقعدہ . ۵۱۲۹ . ۲۵۱ ص .
- 926- اسلام آباد ، همانجا ۳۸۷ : نستعلیق خوش درشت ، سوکھہ رام ، بہ جهت خواندن وزیر جنگ رام ، ۲۳ مارسیمونہ ۱۹۳۱ ب (۵۱۲۹۱ ؟) ، ۴۶۰ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۵) .
- 927- سرگودھا ، بہلوال ، دیرہ میدان ، محمد نور صاحب : نستعلیق شکستہ خوش ، سخی محمد ولد مولوی اللہ دتہ قاضی متوطن دیرہ قاضیان ، ۵۱۲۹۱ . ۳۵۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 928- لاہور ، شش محل ، انبالہ جلد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی : نستعلیق و نسخ ، محمد عاشق بن خیر الدین بن شیر محمد ، ۱۲ رجب ۵۱۲۹۱ . با مہر سید علی محمد شاہ ہمدانی قصوری ، ۵۱۲۸۰ . سرلوح زیبا ، ۲۱۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 929- اسلام آباد ، سید حسین عارف نقوی : نستعلیق ، بی تاریخ با یاد داشتہای ۵۱۲۹۲ . و دیگری ۱۸۷۴ م . کامل (رویت) .
- 930- پیشاور ، غاجی کندر خیل ، میان محمد جان رئیس مدرسہ حمایت اسلام : نستعلیق ، حافظ محمد ، جمعہ ۶ ع ۲/۵۱۲۹۲ . ۱۶ ص ۶ س (میر سجاد حسین کاظمی) .
- 931- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۷۱ : نستعلیق خوش ، پایان سده ۵۱۳ . از روی چاپ ۵۱۲۹۴ . ۱۹۰ ص .
- 932- سرگودھا ، بہلوال ، کوٹ بہائیخان ، اللہ بخش میکن : نستعلیق خوش ، سکندر شاہ بن سید علی نقی شیرازی ۵۱۲۹۵ . ۲۵۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 933- ساکنہر ، کمپرو کوتھ مام نہر ، میر محمد سکندری : نستعلیق ، شیر محمد ، ۱۵ شعبان ، ۱۸۷۸ ب (۵۱۲۹۵ ؟) ۱۸۸ ص محمد علی کوثر نوشاہی) .

- 934- اسلام آباد ، گنج بخش . ۶۵۷ : شکستہ آمیز ، حسن احمد ،
۲۹ شوال ۱۲۹۶ھ (ص ۶۹-۷۶) ، رحلی .
- 835- سرگودھا ، بہاول ، جگمیان ، اللہ دتا صاحب : شکستہ
مشقی ، علی احمد قریشی ، ۱۸۷۹ع (۱۲۹۶ھ) ۳۱۴ ص (ف) . محمد
نذیر رانجہا .
- 936- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق ، حشر
۱۲۹۷ھ . ۲۵۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 937- سرگودھا ، لک ، نصیر احمد صاحب : نستعلیق خوش ،
اللہ داد ، ۱۲۹۹ھ . ۳۵۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 938- سرگودھا ، بہاول ، میانی شاہ محمد نستعلیق خوانا ، انور بن
راجہ جہان زیب ، ۱۲۹۹ھ . ۳۸۲ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 939- میانوالی ، کندیان ، کتابخانہ سعیدیہ ، مولانا ابو الخلیل
خان محمد صاحب ، خاتقاہ سراجیہ : نستعلیق خوش ، رنگ محمد
ولد خوشی محمد ترکمان پیشہ ، ۱۳۰۰ھ . در داود خیل ، . . . ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 940- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۱۸ : نستعلیق ہختہ ، مدہ ۱۳۰۰ھ .
در «کلیات» او .
- 941- اسلام آباد ، همانجا ۱۵۰۷ : نستعلیق ، مدہ ۱۳۰۰ھ . در
«کلیات» او .
- 942- اسلام آباد ، همانجا ۱۸۴۱ : نستعلیق درشت ، مدہ ۱۳۰۰ھ .
رحلی (ص ۲-۲۲) .
- 943- اسلام آباد ، همانجا ۲۴۷۸ : شکستہ آمیز مدہ ۱۳۰۰ھ . آخر
و انجام افتادہ ، ۱۸۰ ص .
- 944- اسلام آباد ، همانجا ۳۵۱۵ : حریر امیز ، قنطرب الدین ، در
پورکی ، مدہ ۱۳۰۰ھ . ۲۸۶ ص .

- 945- اسلام آباد ، همانجا ۴۳۸۶ : تحریر آمیز ، سده ۵۱۳ . انجام افتاده ، ۲۶۲ ص .
- 946- اسلام آباد ، همانجا ۴۵۴۹ : نستعلیق پخته ، فضل الدین ، ۱۶ ع / ۲ / سده ۵۱۳ . ۱۸۶ ص .
- 947- اسلام آباد ، همانجا ۶۱۲۲ : نستعلیق خوانا ، سده ۵۱۳ . انجام افتاده ، ۳۲ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۶) .
- 948- اسلام آباد ، همانجا ۹۱۴۶ : نستعلیق پخته ، روزگار رنجیت سنگھ (۱۱۹۵-۱۲۵۵) و در هاشم آن «بوستان» است .
- 949- اسلام آباد ، همانجا ۸۳۰۱ : نستعلیق ، سده ۵۱۳ . ۱۵۸ ص تازه خریداری شده .
- 950- اسلام آباد ، همانجا ۸۵۷۸ : نستعلیق عبدالله ولد بلان غلام مصطفی ، ۲۶ رمضان ، سده ۵۱۳ . ۲۴۳ ص . تازه خریداری شده .
- 951- کراچی ، سوزہ سلی ۱۹۵۷-۶۵۵/۳۵ : نستعلیق ، سده ۵۱۳ . ۲۱۲ ص .
- 952- کراچی ، همان کتابخانه N. M. ۱۹۷۱/۲ : نستعلیق خوش ، حافظ امام الدین ولد حافظ عبدالباقی ۲۴ ج ۲ / سده ۵۱۳ . سرلوح ، ۱۱۸ گ (توشاهی : ۴۴۳) .
- 953- سرگودھا ، ساهیوال ، مکتبه سلیمانیہ : نستعلیق ، نعمت اللہ بن کرم خان جنہانگورد ، سده ۵۱۳ . ۲۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 954- دیرہ اسماعیل خان ، مکتبه حبیبیہ : نستعلیق خوش ، محمد امین خان ولد دوست خان سنگ زئی سده ۵۱۳ . ۲۹۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 955- جہلم ، لہ ، کتابخانہ مجددیہ ، مطلوب الرسول مجددی : نستعلیق و نسخ ، سده ۵۱۳ . ۲۲۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 956- لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق سده ۵۱۳ . ۳۰۰ ص .

- 957- لاہور ، همانجا : نستعلیق ، حفیظ اللہ بن محمد یار علایی ،
ستوطن کوت خان محمد بسرا ، سده ۵۱۳ . ۱۹۰ ص .
- 958- لاہور ، همانجا : نستعلیق سده ۵۱۳ . ۲۰۳ ص (نعیم اختر
مجددی) .
- 959- گوجرانوالہ ، مندهی ہوان تادر ، نصیر احمد ، نستعلیق ،
شکستہ آمیز ، سده ۵۱۳ . ۲۱۵ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 960- سرگودھا ، بہلوال ، نصیر آباد ، سولہ داود : نستعلیق ،
ہدایت بخش ساکن امن آباد ، سده ۵۱۳ . ۲۸۴ ص (محمد
نذیر رانجہا) .
- 961- لاہور ، شش محل ، محمد بشیر لودھیانوی ، البالہ جلد سازی :
نستعلیق ، محمد امین ولد حافظ عبدالرحیم برای پسر محمد امین ،
سده ۵۱۳ . ۲۲۰ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 962- لاہور ، نکسون رود ، خلیل الرحمن داودی : نستعلیق ،
عبدالرحیم ، سده ۵۱۳ . آغاز افتادہ : ای میر قرآن جوین خوش
نہ نماید ، ۱۷۸ ص (سید سعید انظر نوشاشی) .
- 963- سرگودھا ، خوشاب ، گلستان ، حافظ محمد عبداللہ صاحب :
نستعلیق خوش ، صابر حسین ولد نذر حسین ، ۲۰۲ . ۳۷۲ ص
(محمد نذیر رانجہا) .
- 964- سرگودھا ، مولوی فضل اللہ شاہ صاحب : نستعلیق خوش ،
پیرا آوان محاسب ، ۲۰۲ . ۳۹۸ ص ۱۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 965- سرگودھا ، بہلوال ، جلیپیان ، اللہ داتا صاحب : نستعلیق
خوش ، یوسف خاں ، ۲۰۲ . ۳۲۴ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 966- سرگودھا ، بہلوال ، کوت بہائیخان ، اللہ بخش سیان : نستعلیق
مستقی الشاف حسین ، سده ۵۱۳ . ۳۶۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 967- سرگودھا ، بہلوال ، کوت سیان ، علی محمد : شکستہ خوش ،
عمر ، سده ۵۱۳ . نمونہ ، ۳۳۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 968- راولپنڈی ، واہ کینت ، گرہی افغانان ، کتابخانہ فاضلیہ
۹۰۰ : نستعلیق متوسط ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۳۴ ص .
(پرفسور اختر راہی) .
- 969- راولپنڈی ، همانجا ۸۹۹ : نستعلیق ناپختہ ، اللہ بخش پسر
ملک سحراب کیچ والا ، سده ۵۱۳ . ۲۶۴ ص (پرفسور اختر راہی) .
- 970- کیمہ بل پور ، کتابخانہ عبدالحق غور غشی ۱۴ : نستعلیق
پختہ ، سده ۵۱۳ . ۱۹۳ ص (پرفسور اختر راہی) .
- 971- لاہور ، جامعہ اشرفیہ : نستعلیق پختہ و خوانای سده ۵۱۳ .
کتاب درسی بودہ یا حواشی و یاد داشتہای گوناگون ۲۰۷ ص (ف) .
اختر راہی) .
- 972- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۵۸۰۴ : از سده ۵۱۳ . آغاز افتادہ
بشیر حسین ۲ : ۳۳۵) .
- 973- سرگودھا ، ہاتھی وند ، محمود خان صاحب : نستعلیق خوش
عبدالشکور ولد رحمت خان ۵۱۳ . ۳۳۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 974- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۵۸-۹۳۶ : N. M. نستعلیق خوش ،
نظام الدین ، چک ساوی ، سلخ رمضان ۵۱۳ . ۶ (تاریخ بہ نظم
سرودہ شدہ) ، ۱۲۰ گ (نوشاہی : ۴۴۴) .
- 975- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۰۲۶ : نستعلیق پختہ ، غلام قادر
ولد فضل دین ، مکنہ جمہور الوقی ، ۵۱۳۱۰ کامل .
- 976- سرگودھا ، خوشاب ، محمد نسیم صاحب : نستعلیق شکستہ
آمیز ، فقیر علی احمد بن غلام حسن ، ۵۱۳۱۱ . ۲۹۶ ص (محمد
نذیر رانجہا) .
- 977- سرگودھا ، چوکی بہاگت ، محمد سعید صاحب : نستعلیق
خوش ، خادم حسین ، ۵۱۳۱۱ . ۲۹۶ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 978- سرگودھا ، چھاوٹی کرم دین صاحب : نستعلیق خوش ،
عبدالعزیز ولد غلام ربانی ، ۵۱۳۱۱ . ۲۹۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .

- 979- سرگودھا، بہاول، کہوٹ، غلام محمد : نستعلیق شکستہ، محمد ظریف بن دولت خان، ۵۱۳۱۵، ۲۸۲ ص (محمد نذیر رانجہا)۔
- 980- سرگودھا، بہاول، کوت مومن غلام مرور : نستعلیق، ملک آصف، ماکن شاہدرہ، ۱۲ جون ۱۹۳۱ م (۵۱۳۵۰)۔ ۳۱۲ ص (محمد نذیر رانجہا)۔
- 981- اسلام آباد، گنج بخش ۴۷۰۳ : نسخ درشت، سدہ ۵۱۴۔ رحلی، ناتمام۔
- 982- دیرہ اسماعیل خان، معظم خان کتابفروش : نستعلیق طلبگی، درویش محمد طالب علم، سدہ ۵۱۴۔ ۲۵۲ ص (محمد نذیر رانجہا)۔
- 983- کراچی، موزہ ملی ۱۹۷۱-۳۷۲ N. M. : نستعلیق خوش، معکوس (یعنی از پشت برگ خواندہ میشود)، در نوع خود کم مانند، ۲۴۸ گ (نوٹ شاہی : ۴۴۴)۔
- 984- سرگودھا، حبیب الرحمان صاحب : نستعلیق خوش، بلا امام الدین، تاریخ یاد شدہ پاس خاطر چوہدری اللہ دتا، زمونہ، ۵۵ ص (ف۔ محمد نذیر رانجہا)۔
- 985- لاہور، دانشگاہ، شیرانی ۴۱۵۳/۱۱۰۰/۲ : تاریخ یاد شدہ، ہمراہ «بوستان» (بشیر حسین ۲ : ۳۳۴)۔

گلدستہ گلستان : منتخب گلستان

متن همان . گزیننده ناشناس .

آغاز : خاطر افسردہ را در هنگامی خوش و وقتی دلکش بہ گنگشت
خیابان گلستان و سیر چمنستان .

(همان . نسخہ ہا ۵ : ۳۵۹۹ - ن . ک . مرآت العلوم ۳ : ۱۵۹ -

سوزہ سالار : ۱۳۳۹ - ایوانف : ۵۳۷ .

986- کراچی ، انجمن ترقی ۲ ق ف ۲۳ : نستعلیق . مباحثہ رای ،

برای لالہ پرشاد ، سدہ ۵۱۲ . (ص ۳۰۴-۳۰۶) (نوشاہی : ۱۱۲) .

مفتاح گستان

متن همان . گزارش از اویس اعلا عرف آدم ، که نام او اویس بن علی و خواجه عالم اویس عرف آدم و اویس بن علاء الدین آدم نیز آمده است . مرید خواجه ابو الفیض امین الدین شاه امن الله محمد حسینی ، و روزگار سلطان محمود شاه بهمنی (۸۸۷-۸۹۲۴/۱۴۸۲-۱۵۱۸ م) ، در ۱۰ محرم ۵۹۰۰/۱۴۹۴ م ، بنام «مفتاح گستان» نگاشته است .

در دو بخش : ۱- واژه ها و گزارش آن ها ، به ترتیب حروف تمهیمی از پایان هر واژه ، هر حرف در یک باب . ۲- گزارش آیت ها و حدیث ها و گفتار بزرگان و سروده های تازی که در آن کتاب آمده است .

آغاز : فاتحه مرفتاحی را که افتتاح کلام خود به فاتحة الكتاب مخصوص گردانید تا کنوز اسرار ... حمد بیغایت و شکر بی نهایت مر خالق ارواح و نور بصر را آید کهل دو دیده .

(ن . ک . نسخه ها د : ۳۵۱۳ «مفتاح گستان» - اته : ۱۱۷۶ تا ۱۱۷۹ و ۱۱۵۱ - ایوانف : ۵۳۸ «کلید گستان» که نام او را اویس بن علاء الدین آدم آورده) .

987- اسلام آباد ، کنج بخش . ۷۶۴ : شکسته آمیز ، ماده ۱۱-۵۱۲ . آغاز در دیباجه افتاده ، انجام نیز افتاده ، ۶۴ ص (کنج ۳ : ۱۲۸۷) .

988- پشاور ، پشتو اکادمی ۳۲۱ (ب : نستعلیق ، محمد افضل ،

سده ۵۱۲ . آغاز برابر نمونه ، ۱۰۲ ص (استاد محمد رضا همدانی) .

989- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۳۲ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۳ . آغاز

در دیباجه افتاده . نام نگارنده در دیباجه «اویس اعلا عرف آدم»

آمده ، ۸۰ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۷) .

990- لاهور ، دانشگاه شیرانی ، ۶۲۱۶ : تاریخ یاد نشده ، انجام

افتاده ، نام نگارنده در فهرست خواجه عالم اویس عرف آدم آمده

(بشیر حسین ۲ : ۳۲۲) .

55

حل مشکلات گلستان:

شرح و فرهنگ واژه های گلستان

۴

از جنید بن عبدالله موسوی (ن . ک . زبیر) که روزگارش بدست

نیامد . که با یستی پیش از ۱۹ جلوس همایون (۵۹۵۶/۱۴۴۹م) که

تاریخ نسخه ۲/۵۲۵۰ دانشگاه تهران است (دانش ، دانشگاه ۱۵ : ۴۱۷۹)

باشد .

در سه «قسم» : ۱- حل و گزارش مروده های دشوار عربی و فارسی .

۲- در بیان معانی بعضی مرکبات الفاظ بزرگان و احادیث . ۳- لغات مفرد

به ترتیب حروف تهجی .

دست کم چهار بار چاپ شده است .

آغاز : الحمد لله على نعمائه والصلاة على رسوله والسلام ... قال

المفتقر الى الله القوي ، جنید بن عبدالله الموسوی .

(ن . ک . نسخه ها ۳ : ۱۹۲۹ «حل مشکلات گلستان» - مرآت

العلوم ۱ : ۱۳۹ «فرهنگ گلستان» که نام نگارنده «حمید» آمده - انڈیا

آفس ، چاپی ۱۳۶ «فرهنگ گلستان» که چهار چاپش را دارد - اته : ۱۱۸۲

«فرهنگ گلستان» .

- 991- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، چندیالہ کسان ، محمد شفیع الراعی : نستعلیق و نسخ ، سده ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ ، ص ۳۵ (نعیم اختر مجددی) .
- 992- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۰۶۳ : نستعلیق بختہ ، حافظ غلام رسول در لاهور ، سده ۵۱۲ . آغاز برابر ، ص ۶۱ .
- 993- اسلام آباد ، همانجا ۴۷۰۹ : نستعلیق ، سده ۵۱۲ ، (ص ۳۶-۶۱) ، آغاز برابر .
- 994- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۷۲۰ : نستعلیق بختہ ، ملا برخوردار بن ملا خیر الدین عرف جنجودہ ، ج ۱۲ / ۱ . ۵۱۰۷۷ . آغاز افتادہ ، ص ۶۲ (گنج ۳ : ۵۱۲۹۲) .
- 995- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۶۰۸ : نستعلیق ، (۵۱۱۷۸) (ص ۲۵۴-۲۸۷) ، آغاز برابر یکم ، انجام افتادہ .
- 996- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۷۸-۳۰/۵ N. M. : نستعلیق ، ۲ شوال ۱۰۸۴ھ (؟) ، آغاز برابر نمونہ ۲ ، ص ۶۴ (نوشاهی : ۴۴۴) در اینجا از تاریخ کتابت نسخہ) دانشگاه استنتاج نادرستی شدہ است .
- 997- لاهور ، مسلم مسجد ، مکتبہ خاور ، محمد حلیم ، نستعلیق خوش ، شاید عبدالرحمن (۵۱۰۹۰) آغاز برابر یکم (۲-۵۱) (سید عارف نوشاهی) .
- 998- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۰۱۹ : نستعلیق بختہ ، درگاہی ، شعبان ۵۱۰۹۰ . آغاز برابر یکم ، (ص ۲-۵۱) .
- 999- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۰۰۲ : شکستہ آمیز و سده ۵۱۱ . (ص ۸۹-۱۱۸) ، آغاز برابر یکم .
- 1000- اسلام آباد ، همانجا ۷۲۸۲ : نسخ و نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز برابر ، ص ۷۳ (گنج ۳ : ۱۲۹۲) .
- 1001- سیالکوٹ ، ظفر وال ، ایم - آئی - کاظمی ۱۹ : نستعلیق ،

۱۱۹. آغاز برابر، انجام افتاده ۸۴ ص (پرفسور محمد اقبال مجددی).
شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، جنڈیالہ کسان ، محمد شفیع الراعی :
نستعلیق و نسخ ، سدہ ۱۲۰۵ ق . آغاز برابر نمونہ ۳۵ ص .
(زہیم اختر مجددی) .

اسلام آباد ، گنج بخش ۶۰۶۳ ، نستعلیق پختہ ، حافظ غلام رسول در
لاہور ، سدہ ۱۲۰۵ . آغاز برابر ، ۶۱ ص .
اسلام آباد ، همانجا ۹۰۷ . نستعلیق ، سدہ ۱۲۰۵ (ص ۳۶-۶۱) ،
آغاز بواہر .

1002- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۱۴۲ : نستعلیق ، فقیر عماد الدین ،
سدہ ۱۲۰۵ . آغاز برابر ، نام نگارندہ در دیباچہ «عبدالحمید بن عبداللہ
الموسوی» آمدہ .

1003- سرگودھا ، کتابخانہ خلافت ربوہ : نستعلیق ، حشمت بن
محبت علی ، سدہ ۱۲۰۵ . ۴۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
1004- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۲۳ : نستعلیق پختہ ، ۱۲۱۷-
۱۲۲۶ . (ص ۱۰۸-۱۳۹) آغاز برابر .

1005- اسلام آباد ، همانجا ۵۶۶۵ : نستعلیق پختہ ، نیاز محمد ،
۱۲۳۴ . (ص ۱۳-۱۶۶) ، آغاز برابر (گنج ۳ : ۱۲۹۳) .

1006- پشاور ، دکتور خواجہ محمد سلیم ۱۱۸۳ : نستعلیق زیبا ،
میرزا جان ، شنبہ ۶ ذیقعدہ ۱۲۴۵ . آغاز افتادہ : و عند ہبوب
الناشرات علی الحمی ... ، در کافون بنام «فرہنگ گستان» خواندہ
شدہ است ، ۶۰ ص ۲۳ ص (میر سجاد حسین کاظمی) .

1007- پشاور ، پشتواکادمی ۶۹۲ ب : نستعلیق ، شنبہ ۳ اپریل
(۱۲۴۶ ؟) آغاز برابر ، ۵۸ ص (استاد محمد رضا ہمدانی) .

1008- کراچی ، ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد ، حکیم محمد سعید
دہلوی : نستعلیق ، شکستہ آسیر ، بہوانی ہرشاد ، حسب الفرمایش
منشی گنج لعل ، مدرس مدرسہ درجہ اول فارسی نوامبر ۱۸۵۲
(۱۲۶۸) آغاز برابر ، ۴۰ ص (سید خضر نوشاہی) .

- 1009-** کراچی ، بوزہ ملی ۱۹۵۸-۹۳۳ : N. M. نستعلیق ،
(غلام احمد ولد محمد ہاشم ، ساکن اولکھ) ، ۱۵ اسوج ۱۹۱۷ ب
(۱۲۷۸ھ) آغاز برابر ۳۱۷ گ (نوٹاھی : ۴۴۴) .
- 1010-** شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہیہ ، علی حق شاہ :
نستعلیق ، ۵۱۲۸۰ . آغاز برابر ۳۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1011-** لاہور ، رحمان پورہ ، محمد شریف البدر : نستعلیق و نسخ ،
حفیظ بن نائب احمد شامی ثم لاہوری سہروردی ، ۵۱۲۸۵ . آغا
برابر نمونہ ، ۵۲ ص .
- 1012-** لاہور ، رحمان پورہ ، همان کتابخانہ : نستعلیق ، محمد
عبدالرحمن بن علی حسین لاہوری ، ۵۱۲۸۵/۱۶ . آغاز برابر ،
۶۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1013-** فیصل آباد ، پیپلز کالونی ، کتابخانہ مجاہد اسلام : شکستہ
آمیز ، درویش علی بن محمد امین ، ۵۱۲۹۷ . آغاز برابر (ص ۸-۲۷)
(نعیم اختر مجددی) .
- 1014-** اسلام آباد ، گنج بخش ۱۸۹۹ : نستعلیق پختہ ، سدہ ۵۱۳ .
آغاز و انجام افتادہ ، ۲۲۲ ص .
- 1015-** اسلام آباد ، همانجا . ۷۳۴ : نستعلیق طلبگی ، سدہ ۵۱۳ .
ناقص ۴۵ ص (گنج ۳ : ۵۱۲۹۳) .
- 1016-** راولپنڈی ، گولڑہ شریف ، بارکد پیر مہر علی شاہ صاحب :
نستعلیق ، فقیر انور حسین ، برای میان فضل حسین از راہ شہنت
سدہ ۵۱۳ . ۳۲ ص ۱۱ س (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 1017-** لاہور ، شش محل ، انبالہ جلد سازی ، محمد بشیر لودھیانوی :
نستعلیق ، احسن بیگ ، رمضان ، سدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ،
۲۹ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1018-** گوجرانوالہ ، علی پور چیتو ، سوئیان والا ، پرفسور محمد
اشرف صدیقی : نستعلیق خوش ، سدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ،
۴۴ ص (سید خضر نوٹاھی) .

- 1019- لاهور ، رحمان پوره ، محمد شریف البدر : نستعلیق ،
سده ۵۱۲ . آغاز برابر ، ۵۵ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1020- سرگودھا ، بہلوال ، نصیر آباد ، مولا داود : نستعلیق خوش ،
سده ۵۱۳ . آغاز برابر ، ۲۵ ص (محمد نذیر رانجھا) .
- 1021- کراچی ، ہوزہ ملی ۱۹۶۷-۷۲/۳ N. M. : نستعلیق ،
محمد محسن ، سده ۵۱۳ . (ص ۴۵-۸۸) (نوشاھی : ۴۴۴) باسر آغاز
دیگر : جوامع محامد و ثنا مجامع ستایش بی ریا کہ بلغا در بوستان .
- 1022- لاهور ، شش محل ، محمد بشیر لودھیانوی ، انبالہ بک
بائیندر : نستعلیق ، محمد عظیم ساکن بلاکری ، سده ۵۱۳ . آغاز
برابر نمونہ ، ۳۲ ص .
- 1023- لاهور ، همانجا : نستعلیق و عربیہا نسخ ، سده ۵۱۳ . آغاز
برابر ، ۶۳ ص .
- 1024- لاهور ، همانجا : نستعلیق و عربیہا نسخ ، سده ۵۱۳ .
دیباچہ ندارد ، آغاز : اعمالوا آل داود شکر و قلیل ، عمل کنید ای
آل داود ، ۲۷ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1025- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، جنیدیالہ کسان ، محمد شفیع
الراعی : نستعلیق ، عبدالحفیظ ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر ، ۲۹ ص
(نعیم اختر مجددی) .
- 1026- راولپندی ، لعل شاہ بخاری ، مدنی مسجد . ۲ : نستعلیق
شکستہ آمیز ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر ، ۲۴ ص (پرفسور اختر راھی) .
- 1027- راولپندی ، گولرہ شریف ، درگاہ شاد روان پیر مہر علی شاہ :
نستعلیق ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر ۲۸ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 1028- کیمبل پور ، سلطان پور ، کتابخانہ مدرسہ حمیدیہ : نستعلیق ،
سده ۵۱۳ . آغاز برابر ، ۲۳ ص (پرفسور اختر راھی) .
- 1029- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہدیہ ، مبارک علی
شاہد : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، با آرایشها
و نقوش در صفحہ اول ، ۱۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

- 1030- لاهور ، رحمان پوره ، محمد شریف البدر : نستعلیق ، ۵۱۳۴۶ . آغاز برابر ، ۶۱ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1031- گجرات ، شاه دولہ رود ، حکیم عبدالرحیم عبدالجلیل : نستعلیق ، مدہ ۵۱۴ . آغاز برابر نمونہ ، (۴۴ ص سید عارف نوشاہی) .
- 1032- پیشاور ، پشتو اکادمی ، ۴۰۱ : نستعلیق ، مدہ ۵۱۴ . آغاز برابر ، بدنبال دیوان عبدالقادر ختک ، (استاد محمد رضا ہمدانی) .
- 1033- لاهور ، موزہ ۱۴۴/۵۳ : تاریخ یاد نشدہ ، آغاز متن شنیع مطاع نبی کریم ، نام کتاب «فرہنگ گلستان» و نام نگارندہ در فہرست عبداللہ الموسوی آمدہ ، (رشید احمد ۲ : ۲۲) .

56

شرح گلستان

متن همان . گزارش از سروری ترک ، مصطفی بن شعبان (م ۵۹۶۹ / ۱۵۶۷ م) . وی معلم سلطان مصطفی پسر سلطان سلیمان قانونی بودہ است . و «بوستان» سعدی را بدستور او گزارش کردہ است . و در دیباچہ آن می گوید کہ «گلستان» را بہ زبان عربی گزارش کردہ ام .

شرحی ست حامل متن ، بنام همان سلطان مصطفی عثمانی ، بہ زبان عربی ، و از نسخہ بانکپور بر می آید کہ در پایان ع ۲۴ / ۵۹۵۷ / ۱۵۵۰ م بد انجام رسیدہ است .

و برای «شرح مثنوی معنوی» او ن . ک . مشترک ۲ : ۱۶۳۸ .

آغاز: الحمد لله الذي جعلني من علماء البيان والمعاني ... و ... فان العبد ، ... سروري التقير ...

(ن . ک . نسخہ ہا ۵ : ۳۴۹۰ «شرح گلستان» - ذریعہ ۱۴ : ۳۹

«شرح گلستان» - نفیسی ۱ : ۳۹۲ زندکینامہ سروری و نام کارہائش از آن میان ہمین شرح ، و نیز «شرح بوستان» از ہمو - کشف الفنون ۲ : ۱۵۰۴

«گلستان» و شرح ہائش از آن میان ہمین شرح ، و نیز ترجمہ آن بہ زبان

ترکی - و برای نسخه هایش : دانشگاه : ۱۶ : ۱۶۱ - ملی ۴۶۲ که شاید
تحریری دیگری از این شرح باشد - مرآت العلوم ۱ : ۱۳۹ - نشریه ۸ :
۱۳۴ بنام « کتاب خاقانی » و ۱۰ : ۶۵ ، ۱۲۸) .

1034- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۰۴۷ : نستعلیق پخته ، شنبه ۲۷

رضان ۵۱۱۱۶ . آغاز برابر ، زرین ، ۶۲۷ ص (گنج ۳ : ۱۱۸۷) .

1035- پشاور ، نوشهره ، اکوڑه ختک ، مدرسه حقانیه ۳۲۳۴-۶۹ :

نستعلیق سده ۵۱۲ . آغاز برابر نمونه ، ۲۷۴ ص (سید میر مجاد
حسین کاظمی) .

1036- لاهور ، دانشگاه شیرانی ، ۴۳۶۰/۱۳۰۸ : سده ۵۱۲ . باسهر

« سید عبدالجلیل ۱۲۴۶ » (بشیر حسین ۳ : ۴۵۰) .

1037- لاهور ، دانشگاه پنجاب Ph III VI IIK ۱۰۳۳ : نستعلیق ،

۴ ج ۲/۵۱۲۵۳ . آغاز برابر ، ۱۶۶ گ (عبدالله ۲ : ۲۲۰) .

1038- پشاور ، دانشگاه ، کالج اسلامیہ ۱۹۱۰/۴ : نستعلیق خوش ،

تاریخ یاد نشده ، آغاز برابر نمونه ، ۶۱۶ ص (محمد اسرائیل کان
الله له) .

57

شرح گلستان بهارستان

متن عمان . گزارش از شاه میر محمد نور الله احراری دهلوی

(۵۱۰۷۳۲-۲/۱۶۶۳ م) ، صدر صوبه شاهجهان آباد بروزگر اورنگ زیب

(۱۰۶۸-۱۱۱۸ هـ) نگارنده « شرح مثنوی معنوی » (مشترک ۲ : ۱۶۴۰)

و جز آن .

در دیباجه گوید : از تقادم ازنه و تفاسیر السنه و تداول صبیان

تحریقاتی در « گلستان » راه یافته بود . و من نسخه های بسیاری را بر طاق

خود ضبط آورده . و نکات مغلقه آن را حاشیه نویسی کرده بودم . و چون

امتکتاب حواشی متفرق برای برخی دشوار بود . آنرا بدینگونه گرد آوردم .

سپس با سر بند های «قوله» آن را شرح «حاشیه» مانندی کرده است .
خان آرزو (ن . ک . پس از این) ، در «خیابان گلستان» از این کتاب
نام برده است .

آغاز : منت خدای را عز و جل که زبان گویا را پیشکار دل دانا
ساخت .

(ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۴۸۹ «شرح گلستان» - ایوانف ، کرزن :
۲۱۵ - دانشگه ۱۵ : ۴۱۸۰ ، ۴۲۰۶ - اته : ۱۱۸۱ - دانشگه بمبئی
ص ۱۳۷ س ۶۲ «بهارستان» این نام در کافون نسخه آمده .

1039- کوپته ، کلی لاجور گلستان ، مدرسہ ضیاء العلوم : نستعلیق
خوش ، پایان سده ۱۱ هـ . آغاز برابر ۲۰۰ ص (دکتر انعام الحق
کوثر) .

1040- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۴۷۸ : شکسته آریز ، سده ۱۱ -
۵۱۲ . آغاز برابر ، ۵۷ برگشمار دارد .

1041- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۱۱۷ : نستعلیق پیغام ، ۱۱۲۰ .
(ص ۲-۱۵۹) ، آغاز برابر (گنج ۳ : ۱۲۸۸) .

1042- گجرات ، قلعه دار ، مولانا عبدالکریم قلعه داری : نستعلیق
خوش ، عطاء الله ولد حافظ کلیم الله ، پنجشنبه ج ۱ / ۵۱۱۵ . آغاز
برابر ، ۲۰۰ ص (پرفسور احمد حسین احمد قلعه داری) .

1043- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۸۴۷ / ۳۸۸۰ : نوشته ۳۱۳۰
۱ / ۵۱۱۶۷ (م ۱۷۵۴) آغاز برابر در فهرست بنام ، «بهارستان» آریز .
(بشیر حسین ۳ : ۴۳۹) .

1044- قصور ، کوت مراد خان ، کتابخانه همدانی ، سید محمد
طیب شاه همدانی : نستعلیق ، محمد عمر و ولی محمد در کوت خواجہ
محبی الدین ، برای نور چشمی محمد زاهد ، یکشنبه ، ۱۱۸۳ هـ .
آغاز موریانه زده : ۱۳۸ ص (نعیم اختر ، جلد ۱) .

- 1045- اسلام آباد ، گنج بخش ۲۲۶۴ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ .
آغاز برابر ، انجام کمی افتاده ، ۲۳۶ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۸) .
- 1046- پشاور ، جهنکی ، مذهبى کتابخانه ، مولوی وردک ۱۱۱۷ :
نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز برابر ، ۱۸ ص ۱۲ س (میر مید سجاد
حسین کاظمی) .
- 1047- سرگودھا ، بہلوال ، مولانا قدرت اللہ : نستعلیق خوش ،
سده ۵۱۲ . آغاز برابر . ۱۸۸ ص (محمد نذیر رانجہا) .
- 1048- شیخوپورہ ، سرمدانی ، کتابخانہ گنجینہ ضیاء العلوم ،
نعیم اختر : نستعلیق ، سده ۱۲-۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۱۳۵ ص
(نعیم اختر مجددی) .
- 1049- لاہور ، دانشگاه پنجاب Ph III 11E ۱۲۱۴ : نستعلیق ،
۱ رجب ۵۱۲۰۲ . آغاز برابر ، ۶۴ گ (عبدالله ۲ : ۲۲۲) .
- 1050- پشاور ، دانشگاه کالج اسلامیہ ۱۷۸۸/۱ : نستعلیق خوش ،
حافظ کمال الدین ، ۲۱ ع ۱۳/۱ . آغاز برابر ، ۱۲۰ ص
(محمد اسرائیل کان اللہ لہ) .
- 1051- لاہور ، پنجاب پبلیک لائبریری ۴۱ ، ۸۷۴ گل - نو
نستعلیق ۵۱۲۳۳ . پیاس خاطر شاہ محمد ماکن کامونکی پر کنہ لاہور،
آغاز برابر نمونہ ، ۱۱۱ گ ۱۴ س (عباسی ۱ : ۵۵۸) .
- 1052- لاہور ، کتابخانہ الریاض ، جی معین الدین ، نستعلیق ،
۵۱۲۵۳ ، ۷۲ گ نام شارح محمد نور اللہ احراری یاد نشدہ . (دکتر
ظہور الدین احمد) .
- 1053- شیخوپورہ ، سرمدانی گنجینہ ضیاء العلوم : نستعلیق
خوش محمد حسن متوطن بہاگیان ، ۱۲ رجب ۵۱۲۶۲ . دیباچہ
راندارد . آغاز : بسملہ . منت بمعنی احسان ، تعداد النعم ، پیاس
عز غالب جل بزرگ ، موجب واجب و لازم کنندہ ، قربت نزدیکی ،

و به شکراندرش بطور ، نام شارح را نویسنده در پایان یاد کرده ،
۱۴۸ ص ۱۷ (نعیم اختر مجددی) .

1054- اسلام آباد ، گنج بخش ۵۹۴ : تحریری خام ، میان مرید
حسن ساکن قصبه سیالی کھکران ، ۲۰ مانکھ . ۱۹۱۰ ب/۱۲۷۱
آغاز برابر ۲۰۴ ص (گنج ۳ : ۱۲۸۹) .

1055- فیصل آباد ، چیتوت بازار ، وکیلان ، کتانجانہ چشتی سلیمانی :
نستعلیق پختہ ، عبدالحکیم پیر محمد ، ۷ رجب ۱۲۸۲ھ ، زری ،
۳۴ ص .

1056- گوجرانوالہ ، حافظ آباد ، چشتی گولتروی ، محمد رفیق :
نستعلیق ، ۵۱۲۹۷ . آغاز افتادہ : بیانی نماید و نسخہ مستقیمہ
ساختہ ۲۱۵ ص (نعیم اختر مجددی) .

1057- شیخوپورہ ، نارنگ مندی ، چندیالہ کلسان ، محمد شذیع
الراعی : نستعلیق ، مدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۳۱ ص (نعیم اختر
مجددی) .

1058- سرگودھا ، بہیرہ ، کتابخانہ محمدیہ غوثیہ ، علامہ پیر
محمد اکرم شاہ : تحریر ناپختہ ، مدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ،
۳۰۹ ص (نعیم اختر مجددی) .

1059- گوجرانوالہ ، حافظ آباد ، چشتی گولتروی ، محمد رفیق :
نستعلیق ، مدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ ، ۲۰۰ ص (نعیم اختر
مجددی) .

1060- لاہور ، دانشگاہ پنجاب ۲ Ph III HE . ۱۸۸۰ : تاریخ یاد
نشده ، ۱۱۹ ک (عبداللہ ۲ : ۲۲۲) .

58

شرح گلستان

من همان . گذارش از عبد الرسول بن شهاب الدین قرشی یا قریشی،
که «شرح بوستان» را به سال ۱۰۷۳/۵۱ - ۲ - ۱۶۶۳ م نگاشته است (ن . ک .
پیش از این : . . .) . در دیباچه می گوید : پس از آنکه «شرح بوستان»
مورد پذیرش قرار گرفت ، و دست بدست می گشت ، از من خواسته شد
«گلستان» را نیز گزارش کنم .

در پنج قسم : قسم ۱ - آیت های قرآنی ، ۲ - حدیث ها و گفتار
مشایخ و امثال عرب ، ۳ - سروده های عربی ، ۴ - سروده های فارسی ، ۵ -
لغات فارسی و عربی دشوار ، به ترتیب حروف تهجی . که از صراح
الصراح ، مهذب الاسماء ، زفانی گویا ، کشف اللغات ، شرفنامه ابراهیم
منیری ، فرهنگ جهانگیری ، مؤید الفضلاء ، زبدة الفوائد و جزآن ها بهره
برده است (دیباچه) .

آغاز : مواس علیمی که عام آدم الاسماء کما ، حرفی است از تخته
تعظیم او . و عظیمی که . . . چنین گوید منزوی زاویه خمبول محمد
عبد الرسول .

(ن . ک . نسخه ها : ۳۴۹۲ - اته : ۱۱۸۰ -

1061- کویته ، کنی لاجور گلستان ، مدرسه ضیاء العلوم : نستعلیق
پخته ، ابوالفتح سیالکوٹی ، یکشنبه ۹ صفر ۱۰۶۰ هـ . بجهت برخوردار
امان الله ، آغاز برابر ، ۱۱۶ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .

1062- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۹۱۹ : نستعلیق ، سده ۱۱-۱۲ هـ .
آغاز برابر ، ۲۸۰ ص .

1063- ساهیوال ، دارا العلوم فریدیه : نستعلیق خوش ، حبیب
مبجانی ، برای شیر محمد ، ۱۱۱۰ هـ . آغاز برابر ، ۱۱۲ ص (نعیم
اختر مجددی) .

1064- سرگودھا ، بہلوال ، مدرسہ علوم المرتضیٰ ، مفتی محمد رفیق : نستعلیق ، نانکچند (مانکچند) پاس خاطر نسبت رای ، ۲۷ شوال ۱۴۴۰ اورنگ زیب (۱۱۱۲ھ) آغاز برابر ، ۱۱۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

1065- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۱۱۷ : نستعلیق پختہ ، ۳ جلوس والا ۳ ذیحجہ ۱۱۱۲ھ . (ص ۱۶۲-۲۴۸) ، آغاز برابر (گنج ۳ : ۱۲۸۹) .

1066- شیخوپورہ ، نوشہرہ ، کتابخانہ ہاشمی : نستعلیق پختہ ، محمد عالم ، ستوطن شہداد پور ، ۱۲۳۱ھ . آغاز برابر ۲۴۵ ص (خانہ رضوانہ سحر) .

1067- ملتان ، جہانیاں ، مکتبہ الجمال : نستعلیق پختہ ، محمد عامل درویش ، کی ، ۲۰ ج ۱/۱۲۳۹ھ . آغاز برابر ، ۱۰۰ ص (نعیم اختر مجددی) .

1068- لاہور ، دانشگاہ پنجاب Ph III HFG ۱۷۹۹ ، ۱۲۹۰ : نستعلیق ، ۹ رجب ۱۲۴۱ھ . (ک ۱-۴۴) آغاز برابر نمونہ ، سپر «خیابان» ، رویم ۱۲۵ ک (عبد اللہ ۲ : ۲۲۰) .

1069- سرگودھا ، کتابخانہ خلافت ربوہ : نستعلیق ، محمد عالم بن فیض بخش ، ۱۲۷۶ھ . آغاز برابر ، ۱۳۷ ص (نعیم اختر مجددی) .

1070- اسلام آباد ، گنج بخش ۴۱۵۱ : نستعلیق ، حافظ محمد خان ، در پشاور گذر صابو نکران ، ۱۱۹۴ھ . (ص ۱۲۵-۱۸۹) ، دراجہ را ندارد (تج ۰ : ۱۲۸۹) .

1071- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۵۴۲ : نستعلیق خوب ، محمد حسین ، ۱۲۹۱ھ . تنہا گزارش دیباچہ امت (ص ۲-۱۶) .

1072- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۶۸۳/۳۷۰۵ : سدہ ۱۳ھ . (شیر حسین ۳ : ۴۵۱) .

1073- اسلام آباد، گنج بخش ۵۲۰۱ : نستعلیق طلبگی، مدہ ۵۱۳.
(ص ۲۸-۹۰) (گنج ۳ : ۱۲۹۰).

59

شکرستان : شرح گلستان

متن همان . گزارش از محمد سعد (محمد سعید) عظیم آبادی (پتنہ ہند) در ۱۰۹۷ھ/۱۶۸۶م : پرسیدم زہاتف سال اتمام - ندا آمد کتاب بہترین باد .

ن . ک . «تحنہ سعید» نگاشتنہ حافظ محمد سعید در ۱۱۰۲ھ/۱۶۹۰م در بخش فلسفہ عملی (مشترک ۳ : ...) و «فرہنگ واژہ های اخلاق ناصری» از محمد سعید در ۱۰۹۷ھ/۱۶۸۶م (بشیر حسین ۲ : ۳۱۷) کہ می توانند از ہمین عظیم آبادی باشند .

آغاز : ستایش فراوان و نیایش بی پایان داوری را مزااست ، کہ گلستان جہان را بہ شمشاد قامت خوبان .

(ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۵۰۳ «شکرستان» - ربو ۲ : ۶۰۷ «شکرستان» بی نام نگارندہ کہ تاریخ نگارش را ۱۰۹۵ھ آورده - اسپرنگر : ۵۵۱ کہ تاریخ را ۱۱۹۷ھ یاد کردہ - نشریہ ۹ : ۲۱۳ کہ مادہ تاریخ از آنجاست - ایوانف : ۵۴۱ کہ نام او را محمد (بن) سعد و تاریخ «ہزار و نود و ہفت» آورده (با توجہ بہ اسپرنگر) .

1074- لاہور ، دانشگاه پنجاب Ph III 11L ۲۳۴۸ : نستعلیق و شکستہ ، بی تاریخ ، آغاز برابر نمونہ ، ۱۰۲گ (عبدالله ۲ : ۲۲۱).

60

شرح گلستان

متن همان . گزارش از ناشناس کہ می نویسید «در سنہ یکہزار و صد و سہ (۱۱۰۳ھ/۱۶۹۲-۱م) بہ تکلیف بعضی دوستان یکرنگ قلم برداشت

و سطری چند در شرح بعضی ابیات آن بر صحیفه روزگار بخامه اقتدار بنگاشت» .

1075- کویته ، کلی لاجور گلستان ، مدرسه ضیاء العلوم : نستعلیق ، بی تاریخ با مسهر «نور محمد ۱۱۹۲» آغاز افتاده : حضرت سید البشر شفیع روز محشر ، شمس فلک رسالت ، سرو چمن جلالت ، که به سرانگشت قدرت ، بیت بدر را دو مصرع گردانید ... در ص ۳۱ یاد داشتی ست که شرح از عبدالرسول است (ن . ک . شرح عبدالرسول) ، ۲۸۴ ص (دکتر انعام الحق کوثر) .

61

بهارستان : شرح گلستان

متن همان . شرح از غلام معین الدین قصوری ، عبدالله معروف به عبید الله خلیفه خویشگی متخلص به عبیدی (۱۰۴۳-۱۱۰۶/۵-۳-۱۶۴۴-۱۶۹۵ م) .

(ن . ک . مشترک ۲ : ۱۵۹۹ «بحر الفراسه» از همو ، که در آنجا زندگینامه و نام کارهایش آمده است - احوال و آثار خویشگی : ۶۳ تا ۱۴۲ که در آنجا نام و نشانی پنجاه و یک کار او آمده از آن میان «بهارستان : شرح گلستان» .

به سال ۱۱۰۵/۵-۳-۱۶۹۴ م . بدستور مرشدش شمس الحق و الدین شیخ عبدالرشید جونپوری ، در دو - سه ماه آن را تکاشته است (دیباچه و خاتمه) . و در متن از سال ۱۱۰۴ هـ ، سال پرداختن بدان یاد کرده است .

آغاز : منت و میاس خداوندی را که فضل او بهارستان شرح گلستان و گلستان را شرح بهارستان ساخت ... پس میگوید غلام معین عبدالله المقلب بالخلیفه الخویشگی که کتاب گلستان .

(ن . ک . احوال و آثار : ۱۱۳) .

1076- لاهور ، محمد شفیع ۲۷۶/۲۱۳ : نستعلیق ، سید عنایت الله

ولد سید نور محمد ، ساکن موضع ککروڑک ، ۲۹ رجب ۱۱۳۴ھ
(۱۷۲۲م) ، آغاز برابر نمونہ ، ۲۳۷گ (بشیر حسین : ۲۳۷) .

1077- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۷۹۹ : نستعلیق پختہ ، ۲۲ع

۱/۱۹۱۲۵ . آغاز در دیباچہ پیش از نام کتاب افتادہ ، ۱۱۱ص .

1078- لاهور ، دانشگاہ ، شیرانی ۶۲۱۷ : نوشتہ فقیر محمد بن

عبدالفتاح ، ۱۱ رجب ۱۲۳۵ھ . (اوریل ۱۸۲۰م) ، در تاریخ دست

برده اند . آغاز برابر نمونہ ، در فہرست بنام «بہارستان» آمدہ

(بشیر حسین ۳ : ۴۳۹) .

1079- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۰۶۷ : نستعلیق ، فقیر عزیز نور

احمد بن میان درویش محمد ولد حضرت ولی النعمت ولی محمد جی ،

۱ ذیقعدہ ۱۲۳۹ھ . آغاز برابر ، ۳۸۹ص .

1080- سیالکوٹ ، بدوملہی کمنہ ، کتابخانہ فخر الاطبا : نستعلیق

پختہ ، غلام محمد بن عثمان بن فاروق ، ۱۲۶ھ . آغاز برابر ،

۴۱ص (نعیم اختر مجددی) .

62

خیابان گامستان : شرح کستان

متن همان . گزارش از میراج الدین علی خان آرزو اکبر آبادی بن

شیخ حسام الدین ، مشہور بہ خان آرزو (گوالیار ۱۱۰۱-لکھنؤ ۱۱۶۹ھ/

۱۶۹۰-۱۷۵۵م) .

در دیباچہ می گوید اگرچہ پیش از این ، کسانی چون میر نور الله

احراری ، ملا سعد تتوی و دیگران ، گزارش هایی بر «کستان» نوشتہ بودند .

اما چون در برخی جای ها تسمیہی شدہ بود ، من این «خیابان» را نگاشتم :

بلبل الہام را دیدم کہ صبح ، از ذوق خواندہ - نغمہ ای کز گرمیش روشن

شود ، دل چون چراغ - کز «خیابان گلستان» چین «گل نو» آرزو - از پی تاریخ تا طبع تو گردد ، تر دماغ : (گل نو : ۱۰۶) که از «گلستان خیابان : ۱۲۲۵» کاسته شود ، تاریخ ۱۱۱۹ هـ (۱۷۰۷ م) بدست می آید ،

زندگینامه و کارهای ادبی او در «مجمع النفایس» او آمده (ن . ک . زیر) در انجام می گوید «این شرح را در او ان طفلی نوشته ام ، در قریب سه هزار بیت .

آغاز : خیابان گلستان سخن ، حمد چمن پیرایی ست که اگر خار است و اگر گل ، پرده ابر رحمت اوست .

(ن . ک . فرهنگ سخنوران : ۳ «آرزوی اکبر آبادی» - ذریعه ۹ : ۵ «دیوان آرزو» - مقدمه لغتنامه : ۱۸۲ «سراج اللغة» از همو - نسخه ها ۵ : ۹۴۳ «خیابان» - مشار ، مؤلفین ۴ : ۹۲ که در آنجا نشانی هنت کار چاپ شده او آمده : ۱- تنبیه الغافلین ، ۲- خیابان ، شرح گلستان میر نجات (: !) ، («میر نجات» خلطی ست نابجا) ، ۳- چراغ هدایت ، واژه نامه ، ۴- سراج اللغات ، ۵- شرح اسکندر نامه ، ۶- عطیه ممیری ، ۷- موهبت عظمی - مشار ۲ : ۱۹۶۳ «خیابان شرح گلستان میر نجات» که نشانی سه چاپ آن را باین نام داده - تاریخ تذکره ها ۲ : ۱۵۸ «مجمع النفایس» از همو . در اینجا به نقل از کتاب فهرست نگاشته هایش آمده است : ۱- کلیات اشعار و غیره در نظم و نثر قریب سی هزار بیت ، ۲- سراج اللغة ، قریب چهل هزار لغت ، ۳- چراغ هدایت ، در لغات و مصطلحات متأخران ، ۴- شرح گلستان : خیابان ، ۵- شرح اسکندر نامه ، ۶- شرح قصاید عرفی ، ۷- داد سخن ، شرح محاکمه منیر ، (چاپ شده) ، ۸- سراج منیر ، (چاپ شده) ، ۹- سراج و حاج ، ۱۰- موهبت عظمی ، ۱۱- عطیه لبری ، ۱۲- تنبیه الغافلین ، ۱۳- تذکره الشعرا (مجمع النفایس) - انه : ۶۸۰ «مجمع النفایس» و یادی از این شرح - مرآت اعلوم ۲ : ۱۱۵ (۲ نسخه) .

- 1081- اسلام آباد، گنج بخش ۲۳۷۷ : نستعلیق شکسته آمیز،
 مدہ ۱۲-۵۱۳. آغاز برابر، ۳۸۴ ص (گنج ۳ : ۱۲۹۰).
- 1082- لاهور، دانشگاه، شیرانی ۲۳۸/۳۲۴۳ : نوشته احمد خان،
 ۵ رجب ۱۲۳۹ھ. (مارس ۱۸۲۴م) در مصطفی آباد عرف رامپور
 (بشیر حسین ۳ : ۴۴۰).
- 1083- لاهور، دانشگاه پنجاب Ph III 11FG : ۱۷۹۹، ۱۲۹۰ :
 بدنبال شرح، محمد عبدالرسول نوشته ۵۱۲۴۱. (گ ۴۵-۱۲۵)،
 آغاز برابر نمونه (عبدالله ۲ : ۲۲۰).
- 1084- لاهور، محمد شفیع ۳۵۶/۲۹۰ : نستعلیق، ۶ ذیحجه
 ۱۲۵۵ھ/۱۸۴۰م در موضع خیر الله پور، آغاز برابر نمونه، ۶۸ گ
 (بشیر حسین : ۲۴۹).
- 1085- شیخو پوره، مریدکی، مولانا محمد امماعیل نوشاهی اعظمی :
 نستعلیق پخته، ۵۱۲۶۶. آغاز برابر، ۳۴۱ ص (نعیم اختر مجددی).
- 1086- لاهور، انارکلی ۳۷، دانش آباد، کتابخانه احسان دانش :
 نستعلیق خوش، سراج الدین ساکن عادل گره وزیر آباد گوجرانوالہ،
 چہ ۱۹۲۹ بکرمی (۵۱۲۸۹؟) آغاز برابر نمونه، ۱۹۱ ص (سید
 عارف نوشاهی).
- 1087- فیصل آباد، غلام محمد آباد، مکتبه چشتیہ : نستعلیق
 پخته، ۵۱۲۹۲. آغاز برابر ۱۵۱ ص (نعیم اختر مجددی).
- 1088- اٹک، سلطانپور، حمیدیہ، سید عبدالرحمن شاہ : نستعلیق،
 ۵۱۲۹۴. آغاز برابر، ۱۱۶ ص (نعیم اختر مجددی).

63

شرح گلستان

متن همان. گزارش از سید عادل بن شرف الدین، در ۱۱۱۹ھ/۱۷۰۷م. گزارش کلمات دشوار «گلستان» است.

1089- لاہور ، دانشگاہ ، شیرانی ۱/۷۴۹/۳۷۸۲ : نوشته عزیز اللہ
بن عبدالرحیم ، تاریخ یاد نشدہ (بشیر حسین ۳ : ۴۵۱) .

64

شرح گلستان

متن همان . گزارش از محمد معظم (محمد عظیم) بن شیخ احمد بن
شیخ عبداللہ ، کہ اکثر شرح های این کتاب را خواندہ و در یافتہ کہ
مشکلاتش را بلا تحقیق گذاشتہ اند» ، در ۵۱۱۵ (۱۷۳۷ م) نگاشته است .
نام نگارندہ در دیباچہ و تاریخ نگارش در پایان آمدہ است .
باسربندہای «قوله» .

آغاز : میاس قدوسی اساس حضرت مالک الملکی را تعالی شأنہ و تعظیم
سلطانہ . . . اما بعد ، چنین گوید اصغف عباد اللہ محمد معظم بن .

1090- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۱۹۷ : نستعلیق بختہ ، گل حسن ،

ع ۱۰ / ۱ / ۵۱۲۷۲ ، آغاز برابر ، تاریخ نگارش در کفون ، ۶۲ ص .

1091- اتک ، مکہ ، کتابخانہ مولانا محمد علی : نستعلیق ، گل

احمد مولوی حافظ یار محمد ولد عبدالرسول ، ۳ مجرم ، ۵۱۲۷۲ .

آغاز افتادہ : ہر کہ او را تنکتر روزی بخواند ، نام نگارندہ و تاریخ

نگارش بگونہ تر قیمہ در پایان نسخہ آمدہ است ، ۹۴ ص (پرفسور

سلک محمد اقبال) نام نگارندہ محمد عظیم خواندہ شدہ است .

65

حل ابیات گلستان

از محمد کامل بن اللہ یار قریشی قادری ، کہ در قصبہ کوت کمالیہ

صوبہ ملتان سی زیستہ است (دیباچہ) . بی تردید وی نگارندہ «شرح کریمہ»

(ن . ک . پس از این) می باشد . کہ در ۵۱۱۵ / ۸ - ۱۷۳۹ م ساختہ است .

و بایستی نگارنده «شرح قصیده خمزیه غوثیه» نیز باشد (ن . ک . مشترک ۲ : ۱۶۱۹) که در آنجا نام پدر نگارنده حبیب الله آمده است .
گزارش سروده های دشوار «گلستان» است و خود آن را «حل ایات» نامیده است .

1092- بهاولپور ، جامعه اسلامیہ ۱۸۶ : نستعلیق ، سده ۱۲-۱۳-
شرح مجموعہ ، آغاز برابر نمونہ (پرفسور اللہ دتا چودری) .

66

شرح گلستان

متن همان . گزارش از محمد اکرم بن عبدالرزاق قادری ملتانی (دیباچہ) در پایان آن آمده : شدہ «گلستان» را مرتب شرح نام - از محمد اکرم ملتانی بنام - یکہزار و یکصد و پنجاہ و پنج (۵۱۱۵۵/۱۷۴۲م) - سنہ ہجری بود پر در و گنج . وی بایستی با شارح «اسکندر نامہ» ی گجوری و «کریم» ی سعدی (ن . ک . پیش از ابن) و «یوسف و زلیخا» ی جامی یکی باشد .

آغاز : منت خدای را کہ نظارت بہار نامش بر ورق زبان شرح گلستان نموده ، و نگہت نسیم بادش بر غنچہ دل .
(ن . ک . پاکستان و ہند ۵ : ۵۸۸ ضمن «شرح» ہا در سده ۱۸م -
مشار ۳ : ۳۲۴۷ کہ نام نگارندہ نادرست «محمد کریم» آمدہ ، و نشانی سہ چاپ آن -

1093- کراچی ، سوزہ ملی ، B, ۱۹۶۵-۲۰۹ N.M. : نستعلیق ،
۲۸ ذیقعدہ ۱۲۱۶ھ . آغاز برابر ، ۱۹۵ گ در ہامش گلستان
(نوشاہی : ۴۴۴) .

1094- گوجرانوالہ ، سکھکی مندی ، نذیر احمد نقشبندی : نستعلیق ،
۵۱۲۳۷ . آغاز افتادہ : یکہزار و یکصد و پنجاہ و پنج . . . ، ۴ ص
(نعیم اختر مجددی) .

- 1095- شکار بور ، گڑھی یاسین ، گوشه ادب ، صلاح الدین ۹۳ :
 نستعلیق خوش ، رحم بخش ، پنجشنبه ۷ ع ۲/۲۶۸۱۵ . آغاز برابر ،
 ۴۲۴ ص (سید خضر نوشاهی) .
- 1096- اسلام آباد ، گنج بخش ۷۷۸ : نستعلیق پخته ، میان محمد
 زبان ، موضع چک عمر پرگنه کوجر ، ۲۶ رمضان . ۱۲۷۰ھ . آغاز
 برابر ۴۲۰ ص (گنج ۳ : ۱۲۹۱) .
- 1097- کراچی ، موزة ملی . ۱۹۶۹-۲۲ . N.M. : نستعلیق ، قاضی
 ملا محمد خلف قاضی محمد اسبن ، ۱۲ ع ۲/۲۷۵۱۵ . آغاز برابر ،
 ۲۴۶ ک (نوشاهی : ۴۴۴) .
- 1098- ملتان ، سید شاه عباس گردیزی ۲۹ : نستعلیق ، عمر خان ،
 سه شنبه ۱۰ رجب ۱۲۸۰ھ . آغاز برابر ۱ ، یاد داشت خرید سید
 حسن بخش گردیزی در ۱۲۹۶ھ . به ۸ روپيه ، ۳۲۶ ص ۲۴۳
 (دکتر زبیده صدیقی) .
- 1099- بہاولنگر ، چشتیان کہنہ ، مولوی اللہ دین نظامی : نستعلیق
 پخته ، محمد بن علی بن احمد حسینی ، در قصیدہ قصور ، ۱۲۸۸ھ .
 آغاز برابر ۳۳۹ ص (ن نعیم اختر مجددی) .
- 1100- راولپندی ، گڑھی افغانان ، واہ کینت ، کتابخانہ فاضلیہ
 ۱۲۹۰ : نستعلیق پخته سده ۱۳ھ . آغاز برابر ، انجام افتادہ ،
 ۴۲۱ ص (پرفسور اختر راہی) .
- 1101- راولپندی ، بازار بہابرا ، جامعہ شوئیہ مظہر الاسلام :
 نستعلیق پخته ، فتح خان بن جمعہ خان ، ۱۳۱۰ھ . آغاز برابر ،
 ۳۶ ص (نعیم اختر مجددی) .

۵۷

شرح گلستان

از شیخ ولی محمد اکبر آبادی فرزند رحمہ اللہ ، یکی از صوفیان و
 استادان روزگار محمد شاہ . (۱۱۳۱-۱۱۶۱ھ) ، کہ «شرح مثنوی معنوی»

را در ۱۱۴۹/۵-۶/۱۷۳۷ م به انجام رسانده است . (ن . ک . مشترک ۲ : ۱۶۴۹) .

به خواهش دوست خود محمد حیات ، در دوشنبه ۱۴ رمضان ۱۱۶۶/۵
۱۷۵۳ م به انجام رسانده است . در دیباجه سی گوید شرح کنندگان پیشین
از نسخه های مغلوطنی بهره برده بوده ، و من نخست یک نسخه معتبر را
یافتم . گزارشی ست کوتاه و بسیار خوب . و متن را نیاورده است .

آغاز : ثنایی که معبود مطلق را شاید ، در تصور هیچکس نیاید .
(ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۴۹۳ - مشار ۳ : ۳۲۴۷ که نشانی چاپ
لکهنؤ ۱۸۹۰ نولکشور را داده .

1102 - لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۴۱ ، ۸۷۴ گل - ولی :
شکسته همان روزگار نگارنده ، آغاز برابر نمونه ، ۱۳۵ گ ۲۱ س
(عباسی ۱ : ۵۵۹-۵۶۰) .

68 ،

شرح گلستان

متن همان . شرح از محمد سلطان بن اله داد ، که در ابتدای عهد احمد
شاهی ، از وطن خود شهر خوشاب به پشاور آمده بود ، هنگامی که
«گلستان» را به شاگردان می آموخت ، به خواهش برخی از دوستان ، به
ویژه ملا عمر الدین ، این گزارش را ساخت (دیباجه) .

تردیدی نیست که وی همان «متوطن خوشاب» (پنجاب ، پاکستان)
است که بروزگار تیمور شاه بن احمد شاه درانی می زیسته و «شرح اسکندر
نامه» را به سال ۱۲۰۴/۵-۸۹/۱۷۹۰ م نگاشته است (ن . ک . مشترک ،
بخش منظومه ها) و از کارهای دیگرش مانند : شرح بوستان (ن . ک .
پیش از این) شرح اسکندر نامه نظامی ، شرح یوسف و زلیخای جامی ، بر می
آید که معلم بوده است .

1103 - لاهور ، دیال منگه ترست ۵۵۹ : نستعلیق ، ابراهیم گلی ،

در قریه موسی خان ، سده ۱۲ هـ . آغاز برابر ، ۳۶۲ ص (نعیم اختر مجددی) .

1104- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۶۸۷ : نستعلیق خوانا ، ۵۱۳۵۶ .
(ص ۱۴۳-۳۰۷) آغاز برابر نمونه ، نام نگارنده در دیباچه نادرست
«محمد اکرم سلطان محمد ...» آمده .

1105- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۶۱۵ : شکسته آمیز پخته ، محمد
شریف ننگرہاری ، ساکن حصارک ، ۱۱ ج ۱/۱۲۹۴ هـ . (ص ۱-۱۱۰)
(گنج ۳ : ۱۲۹۳) .

1106- بہاولنگر ، چشتیان ، درگہ معلی ، محمد اجمل چشتی فاروقی :
نسخ خوش ، ماجد بن حامد گیلانی ، در اوج گیلانیان ۵۱۲۹۹ هـ . برای
شاہ دین معلم ، آغاز برابر ، ۲۹۷ ص (نعیم اختر مجددی) .

69

شرح گلستان ۱

متن همان . گزارش از مولانا غلام محیی الدین قصوری (۱۲۰۲-
۱۲۷۰/۱۷۸۸-۱۸۵۳ م) فرزند غلام مصطفی فرزند غلام مرتضی .
ن . ک . مشترک ۲ : ۱۱۱۵ «سالانہ بیروہ» از سموکہ در آنج
نام نوزده کار او آمده است . از آن میان «شرح گلستان» . و ن . ک . پس
از این «شرح گلستان» به زبان عربی کہ از سمو دانسته شدہ است .
گویا وی دو گزارش بر این متن دارد : یکی بہ فارسی ، کہ گزارش
سرودہ های دشوار «گلستان» است . و تاریخ نگارش آن ۵۱۲۲۵ هـ . ۱۸۱۰ م
و دومین بہ زبان عربی (ن . ک . پس از این) .

1107- سرگودھا ، بہلوال ، مدرسہ علوم المرتضی ، نفی ۱۱۰۰-
رفیق : نستعلیق ، غلام محیی الدین ، ۵۱۲۶۱ . آغاز : بسمہ .
شنیع مطاع نبی کریم ... شنیع صاحب الشفاعة ، مطاع مطاع بہ ،
بخشش کنندہ غنایم یا آب حوض و کوثر یا عطایای الہی ، ۱۵ ص
(نعیم اختر مجددی) .

۷۰

شرح گلستان ۲

متن همان . شرح به زبان عربی از کسی که نام او در دیباجه و پایان نسخه گنج بخش نیامده است . و به آنچنانکه پرفسور محمد اقبال مجددی در پایان نسخه یاد داشت کرده است ، از مولانا غلام محیی الدین قصوری (ن . ک . پیش از این) در نسخه های دیگر آن نیز (ن . ک . زیر) فهرست نگاران نگفته اند که نام نگارنده از کجا بدست آمده است .

تاریخ نگارش این یکی نیز ۱۲۲۵ هـ گفته شده است .

آغاز : اعلم ان المصنف شکر الله تعالی معیه ، وامکنه فی روضة الجنة و بستانها . بعد ذکر التسمية لفظاً ، ساک طریقه العمل بالحديث ... فقال (م) منت (ش) ای الامتنان و تعداد النعمه (م) خدای را (ش) ای الله تعالی ، ای يعد علينا نعمه الكثيره .

1108- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۶۲۰ : شکسته آمیز پخته ، غلام محیی الدین ، ۱۲۲۵ هـ ، آغاز برابر ، و یادداشت مجددی که نسخه به خامه نگارنده است ، ص ۵۱ (گنج ۳ : ۱۲۹۱) .

1109- سرگودھا ، ماهیوال ، مکتبه سلیمانیہ : نستعلیق محمد فایق بن قاضی محیی ، شریف آباد ، ذیقعدہ ۱۳۰۷ هـ . آغاز برابر ، ص ۸۸ (محمد نذیر رانجہا) .

1110- گجرات ، احمد حسین احمد قلعه داری : نستعلیق پخته ، علامه محمد عبدالکریم قلعه داری ، ۸ اگست ۱۹۴۶ / ۱۲ شوال ۱۳۶۷ هـ . آغاز : جعلته علی ... ، تنها دیباجه را گزارش دارد و عربی ، ص ۲۸ (پرفسور احمد حسین احمد قلعه داری) .

71

شرح گلستان

متن همان . شرح از محمد اسماعیل خان قوم افغان . به سال ۱۲۳۰ هـ

۰ م ۱۸۱۵

شرح مختصر سروده های عربی «گلستان» است .

1111- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۱۹۳۶/۴۹۴۸ : تاریخ یاد نشده

(بشیر حسین ۳ : ۴۵۲) .

72

شرح گلستان

متن همان . ترجمه از محمد برهان الدین ، در ۲ مجرم ۱۲۳۴ هـ

۰ م ۱۸۱۸

ترجمه سروده های عربی آن است .

آغاز : شنیع مطاع نبی کریم - شفاعت کننده ، اطاعت کننده ، بخش

دهنده ، سخی .

1112- کراچی ، انجمن ترقی اردو ۳ ق ف ۸۴ : نستعلیق ، به خامنه

نگارنده (۲ مجرم ۱۲۳۴ هـ) (ص ۱۳۸-۱۴۴) نوشاخی : ۱۱۱۱ .

73

شرح گلستان

متن همان . گزارش از ناشناس . که در ۱۲۴۰ هـ (۱۰۱۸۳۴) در گزارش

آیت ها و حدیث ها و عبارت های عربی آن ساخته است .

1113- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۲۳/۴۴/۲۰۵۶/۵۰۵۶ : تاریخ یاد

نشده (بشیر حسین ۳ : ۴۵۱) .

74

شرح گلستان بهار باران

متن همان . گزارش از مولوی محمد غیاث الدین بن جلال الدین راسپوری ، متخلص به عزت (م ۱۲۶۸/۵-۱/۱۸۵۲ م) . نامی ترین کارش «غیاث اللغات» اوست .

به خواهش دوستان به ویژه فرزندش محمد قمر الدین ، پس از «غیاث اللغات» که در ۱۲۴۲/۵-۶/۱۸۲۷ م نگاشته بود بدان پرداخته و در ۱۲۵۹/۵-۱۸۴۳ م به انجام رسانده است .

در دیباجه می گوید چهل سال در «گلستان» و شرح های آن مطالعه کرده است . و نسخه های بسیار از گلستان را از نظر گذرانده است ، تا نسخه مورخ ۵۷۵۳ (۱۳۵۰ م) که در کرمان نوشته شده بود را برای خود برگزیده است .

آغاز : دچینی دستان حمد و سبحان ، نه یارای بنان بیان انسان سراپا
نسیان ... منت خدا برا ... منت دو معنی دارد اول آنکه احسان خود
کسی را باد .

(ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۴۴۲ «بهار باران» - مشار ۱ : ۸۰۲
که نشانی پنج چاپ آن را داده - مرآت العلوم ۱ : ۱۳۹ نسخه ای از
پانکپور .

1114- لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ۴۱ ، ۸۷۴ گل - غیاث :
نستعلیق شکسته آمبز ، نجم الدین ساکن کورووال ، آخر محرم
۱۲۸۶ هـ آغاز برابر نمونه ، ۴۹۳ ص ۲۵ س (عباسی ۱ : ۵۵۵-
۵۵۷) .

1115- گوجرانواله ، مکمل کی سندی سولا نذیر احمد نقشبندی :
نستعلیق ، غلام رسول ولد عبد الرسول افغان ، ۱۲۹۱ هـ . آغاز برابر ،
۴۰۱ ص (نعیم اختر مجددی) .

75

چمنستان : شرح گلستان

متن همان . گزارش از مولانا تاج الدین بهجت . که آگهی بیشتری از وی بدست نیامد .
 آغاز : گلستان همیشه بهار سخن ، به آبیاری حمد و ثنای سخن آفرینی سر سبز و شاداب است .
 (ن . ک . شماره ۳ : ۳۲۴۷ که نشانی چاپ بمبئی ۱۲۶۸ . آن را داده .

1116- کراچی ، ناظم آباد ، سید محمد پیدری : نستعلیق زیبا ،
 ۸ ج ۱۲۴۷/۲ . آغاز برابر نمونه ، ۵۸ ص (سید خضر نوشاخی) .

76

شرح گلستان

متن همان . گزارش از مولوی ریاض علی بن قنبر علی بن سید محمد اشرف که در ضلع سهلت می زیسته است . آند از شرح عربی سرورزی آن . ک . پیش از این) ، و کار مولوی اله داد (ن . ک . پیش از این) بهره برده است . و برای بررسی واژه ها از فرهنگنامه های صحاح ، منتخب اللغات ، برکشف اللغات ، برهان قاطع ، فرهنگ ملا سعد تنوی آن . ک . خیابان نستان ... ده از کار او به «شرح نستان» نام برده شده است . «کنج ۳ : ۱۲۹» و مدار الافاضل کمک گرفته است (پایان نسخه) .
 آغاز : منت خدایرا عز و جل ده طاعتش موجب قربت است ... اما انا العبد الضعیف ... ریاض علی بن سید پیدری بن سید محمد اشرف متوطن ضلع سهلت ...
 (ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۴۹ «شرح نستان» نسخه پهلان .

- 1117- پشاور ، دانشگاه پشاور ۳۳۴ : نستعلیق شکسته آمیز ، احسان الدین ولد شیخ علاء الدین ، ساکن سرویه پرگنه جهان آباد ، سده ۵۱۲ . آغاز برابر نمونه ، ۴۷۸ ص (پرفسور امتیاز حسین) .
- 1118- کراچی ، موزه ملی ۱۹۵۷-۶۴۸/۴۴ : N. M. نستعلیق ، رحیم بخش ، برای امام الدین ، ۱ چیتھ ۳ : ۱۹ سده ۵۱۳ . آغاز افتاده : به اضافت بیانی عبارت از همان خورشید است ، ۲۹۲ ص (نوشاهی : ۴۴۵) .

۷۷

شرح گلستان

- متن همان . شرح از محمد صدیق بن حاجی الحرمین حافظ حاجی موسی بن اعلم العلما شیخ لعل محمود بنی اسرائیلی قادری شطاری .
- آغاز ۱ : حمد بجد مر ذاتی را مزد که فهم خرد بکنه کمال او راه کمی برد . آغاز ۲ : حقا که بگذرد سرم از فرقدین - کعبه بگرد روضه طواف می کند . اما بعد ، می گوید .. محمد صدیق بن .
- 1119- انک ، مکهد ، مولانا محمد علی : نستعلیق ، سده ۵۱۱ . آغاز برابر نمونه دوم ، ۱۷۴ ص (پرفسور ملک محمد اقبال) .
- 1120- اسلام آباد ، گنج بخش ۸۶۳۷ : نستعلیق تحریر آمیز ، رکن الدین بن خلیل الرحمن بن حافظ حسین بن لعل الاعوان ، ۵۱۲۴۱ . آغاز برابر یکم ، متن زیر خط مکی ، ۱۴۴ ص .

۷۸

شرح گلستان

- متن همان . شرح از محمد عبدالله الهاشمی .
- آغاز : دستان شیخ الاسلام والمسلمین شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی (ق) چون نسخه منتشر شد و مردم دست بدست بردند .

1121- لاهور ، دیال سنگھ ترست ۲۷۵ : نستعلیق شکسته ،
ذیحجه جاوس محمود پادشاه در اشرف البلاد احمد آباد ، ۱۲۱۵ھ .
در کفون آمده : تمام شد شرح کتاب گلستان من تصنیف محمد عبدالله
المہاشمی ... ، ۶۷ گ (ہاشمی ، صدیقی ۲ : ۲۲۷) .

79

بہارستان : شرح گلستان

متن عمان . گزارش از عبدالغنی بن فیض اللہ ، کہ در فصبہ سرای
(سیرای) می زیستہ ، برای میر نور الدین حسین ، بخواہش عزیزان ، از
قاموس ، صراح ، تاج ، سوید الفضلا ، کشف اللغات ، کنز اللغات ، لطایف
اللغات ، مدار الافاضل ، فرعنگ شیخ ابراہیم فاروقی ، دستور الاخوان ،
رشیدی ، تحفة السعادات و جزآن بہرہ بردہ و بنام «بہارستان» نگاشته
است .

گزارش دشواری های دیباچہ و ہشت باب «گلستان» است بحسب
عبارتی را آورده سپس تک تک واژہ های دشوار را گزارش کرده است .
آغاز : منت خدای را عز و جل ، کہ باغبان لطفش گلستان چرخ بندو
فری را بہ ریاحین واز بنا رو ثوابت و سیارات .

1121- لاهور ، محمد شمع ۲۹۳ ، ۵۸ : نستعلیق ، ۱۲۰۰ھ
۱۲۵۵ھ (۱۸۳۹م) ، آغاز برابر نمونہ ، ۴۸ گ (بشیر حسین : ۲۵۱) .
در فہرست آمده «در قصبہ سرای میر نور الدین حسین» می زیستہ
است .

1123- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۱۹ : نستعلیق خوانا ، محمد
عظیم الدین ولد میان غلام خلیل نجار ، ۱۵ محرم ۱۲۷۲ھ (ص ۲-
۸۵) ، آغاز برابر (گنج ۳ : ۱۲۹۴) .

1124- بنوان نسیم گل ، نقاشی ، ۱۲۷۲ھ (۱۸۵۵ھ) ، نستعلیق ،
المہراد ولد قاضی میاندان ، سدہ ۱۳ھ ، آغاز برابر ، ۱۰۰ ص (محمد
نذیر رانجہا) .

80

شرح گلستان

متن همان . گزارش از نور محمد . کہ روزگوش بدست نیامد . و بایستی همان «فقیر نور محمد» باشد کہ «فرہنگ واژه های بوستان» (ن . ک . پیش از این) و «شرح اسکندر نامہ» ی نظامی (ن . ک . مشترک . بخش منظومہ ها) را نگاشته است .

در پنج «فصل» فصل ۱- آیت ها ، ۲- حدیث ها ، ۳- اقوال مشایخ ، ۴- سرودہ های عربی ، ۵- لغات کلمات تامات .

آغاز : لله المعبود کہ ... وسا خلقت الجن والانس الا ليعبدون ، بر بندگان .

1125- کراچی ، سوزہ ملی ، N. M. ۵۲۸/۱۲۹ : نستعلیق ، مدہ ۵۱۲ . آغاز برابر نمونہ ، انجام افتادہ ، ۴۶ ص (نوشاہی : ۴۴۵) .

81

بوستان افروز

متن همان . گزارش از ناشناس . ن . ک . نسخہ ها ۵ : ۳۴۹۲ «بوستان افروز» : «شرح گلستان» از کفوی ترک ، حسین بن رستم حنفی ۱۰۴۰/۱۶۰۲ م . بہ زبان ترکی . کہ در ۱۰۰۵/۶-۱۵۹۷ م ساخته شدہ است .

1126- لاہور ، دانشگاہ ، آذر T-۶۶/۸۲۳۵ : نستعلیق ، مدہ ۵۱۲ . آغاز افتادہ ، ۶۱ گ (پرفسور محمد اقبال مجددی) .

82

سلطانیہ : شرح گلستان

متن همان . شرح از ناشناس . (ن . ک . «شرح گلستان» محمد سلطان ، پیش از این) .

1127- پشاور ، شرقیہ دار العلوم الاسلامیہ ۱۷۸۸/۳ : همراه «شرح گلستان» نور اللہ احرار نوشته ۱۳۱۲ھ . و «حل مشکلات گلستان» (عبدالرحیم ۱ : ۳۳۴) .

83

شرح گلستان

از ناشناس ، کہ در دیباجہ کوتاہ آن و در پایان از خود نام نبرده است . در چہار «فصل» . فصل ۱- بیان کلام الہی ، ۲- شرح احادیث ، ۳- بیان اشعار ، ۴- بیان اقوال بزرگان .

آغار : این نفعہ ای ست کہ بدان شگفتہ می شوند ، غنچہ ہا و تراکیب عربیہ . . . یا انجمنی ست کہ راہ می یابند بدان سرگشتہ های بیابان .

1128- اسلام آباد ، گنج بخش ۶۵۰۲ : شکستہ آمیز ، ۱۲۲۶ھ (ص ۱۲۶-۱۴۲) (گنج ۳ : ۱۲۹۵) .

84

شرح گلستان

از ناشناس . گزارش عبارتہا و سرودہ های عربی آن است . در سہ قسم : ۱- شرح آیات الہی ، ۲- توضیح احادیث نبوی ، ۳- اقوال مشایخ و امثال و کلمات عربیہ . نخست عبارتہا را ترجمہ و سپس گزارش کرده است .

آغاز : بسمله . قسم اول در آیات الہی ، قسم دوم در احادیث . . . سوم . . . وائہ علی بن یثاء قدیر ، بالاجابت خیر .

1129- لاهور ، محمد شفیق ۳۵۵/۲۹۴ : نستعلیق ، پیرامون ۵۱۲۵۵ (۱۸۳۹ م) ، خطبہ ندارد ، آغاز برابر نمونہ ، ۱۶ گ (بشیر حسین : ۲۵۲) .

85

شرح گلستان : فرهنگ واژه های گلستان

متن همان . شرح از ناشناس . در چهار «شمامہ» . شمامہ ۱- کلام الہی ، ۲- احادیث نبوی ، ۳- اشعار عربیہ ، ۴- اقوال بزرگان .
آغاز : جلوہ نمایان لالہ زار معنی بامشمام روایح انفاس قدسیہ چمن پیرایی گلستان کہ بعبارات فارسی چہرہ گشا آمد .

1130- پشاور ، دانشگاه ، کالج اسلامیہ ۱۸۱۴/۱ (۱) : نستعلیق پختہ ، پیرامون ۵۱۰۰۰ . آغاز برابر نمونہ ، ۴ ص (محمد اسرائیل کان اللہ لہ) .

1131- کراچی ، موزہ ملی ۱۹۶۷-۷۲/۱ N. M. : نستعلیق (محمد حسن) ، مدہ ۵۱۳ . آغاز برابر نمونہ (ص ۲-۱۹) (سید عارف نوشاہی) .

86

شرح گلستان

متن همان . گزارش از ناشناس . نسخہ ہا یکی نیستند .

1132- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۶۰۸ : نستعلیق ، حافظ غلام محمد ، ۵۱۱۷۸ . (ص ۱-۲۴۹) ، آغاز افتادہ (گنج ۳ : ۱۲۹۶) .

1133- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۶۹ : نستعلیق خوش ، مدہ ۵۱۲ . از روی نسخہ ای نوشتہ شدہ کہ آغاز آن در دیباچہ افتادہ بودہ است .

برای نشانی : باب اول در سیرت پادشاهان . پادشاهی را شنیدم الخ . بدانکه پادشاه نامی است پارسی باستانی ، چنانکه حقیقن (۳) در رساله ساز و پیرایه (ن . ک . نسخه ۱۵ : ۱۶۲۱) آورده که شاه به معنی اصل و خداوند ، به معنی پاییدن و دارندگی است . . . در آغاز شرح دیباجه گلستان از ملا محمد صالح سازندرانی (م ۱۰۸۱/۵۱۶۷۰) و «شرح اصول کافی» یاد کرده است . باروش «قوله» ۱۶۹ ص .

1134- اسلام آباد ، عمانجا ۱۲۹۴ : شکسته آمیز ، سده ۵۱۲ . آغاز وانجام افتاده ، در دیباجه از شرح نورالدین دهلوی و شیخ نصیرالدین بکهری و از شرح عربی گلستان نام می برد ، ۹۶ ص (گنج ۳ : ۱۲۹۶) .

1135- کراچی ، موزه ملی ۱۹۶۵-۲۰۴ : N. M. : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز : منت بالکسر شکر و به ضم قوت و به فتح نعمتدان و نیز بالکسر ستودن و به فتح منت نهادن ، ۲۸۲ ص (نوشته : ۴۴۵) .

1136- اسلام آباد ، گنج بخش ۱۴۲۳ : طلبگی ، (۱۲۱۷-۱۲۲۶هـ) تنها دیباجه گلستان است که در سطرها به فاصله ها نوشته شده و گزارش در میان سطرها ، (ص ۹۱-۱۰۵) (گنج ۳ : ۱۲۹۶) .

1137- اسلام آباد ، گنج بخش ۹۱۱۵ : نستعلیق ، ۹۰ ع ۱/۱۲۱۴هـ آغاز افتاده . انجام : بر رسولان بلاغ . الخ . اقتباس است از آیت کریمه علی الرسول الا لبلاغ یعنی بر رساننده گناهما غیر از رسانیدن نیست . یعنی بر انبیا همین رساندن واجب است : زس اگر قبول کنند بهتر والا خیر بر لفظ خیر اختتام این کتاب کامل النصاب شد . محمد الله صرا متکثرا ،

1138- اسلام آباد ، گنج بخش ۳۲۷۱ : نستعلیق پخته ، سده ۱۳هـ . متن در سطرها به فاصله های بسیار نوشته شده و گزارش در میان آن ها ، ۹۴ ص رحلی .

- 1139-** اسلام آباد ، همانجا ۵۰۰۹ : نستعلیق پخته و درشت ،
سده ۵۱۳ . متن در سطرها بافصله بسیار نوشته شده و گزارش درسیانه
آن ها ، ۹۳ ص (کنج ۳ : ۱۲۹۶) .
- 1140-** اسلام آباد ، کنج بخش ۸۲۳۹ : نستعلیق پخته ، سده ۵۱۳ .
آغاز وانجام افتاده ، با سریندهای «قوله» (ص ۶۱-۷۶) .
- 1141-** لاهور ، پنجاب پبلک لائبریری ، ۴۱ ، ۸۷۴ گل - لا :
نستعلیق سده ۵۱۳ . گزارشی ست به اختصار . آغاز افتاده : دم یعنی
بادی که از دهان بینی برمی آید ، مد . به ضم میم اول و کسر
دوم و تشدید سوم مدد گفته ، ۲۷۶ ص ۱۵ اس (عباسی ۱ : ۲۹۸) .
- 1142-** قصور ، کوت مراد خان ، کتابخانه حمدانی ، سید محمد
طیب شاه حمدانی : نستعلیق ، سده ۵۱۳ . آغاز وانجام افتاده . آغاز :
حاکم ابن سخن پسندید و اسباب معاش ، ۹۸ ص (نعیم اختر
مجددی) .
- 1143-** پشاور ، فیصل کالونی ، استاد محمد عبدالقدوس : نستعلیق ،
تاریخ یاد نشده ، شرح تنها بخش آغاز آن است . آغاز : حکایت لقمان ،
بضم لام نام حکیم است معروف و قصه او چنین بوده است که لقمان
در وقت مهتر داود . . . ، ۳۲ ص (محمد اسرائیل کان الله له) .
- 1144-** لاهور ، کتابخانه ریاض ، جی معین الدین : نستعلیق ،
بی تاریخ ، آغاز : منت خدا یرا . فی شرح . . . ، سریندها سنگرف ،
۵۹ برگ (دکتر ظهور الدین) .
- 1145-** لاهور ، دانشگاه شیرانی ، ۱۰/۱۹۲۹/۱۰۴۹۴۱ : تاریخ یاد نشده
«بعضی فقرات و حکایتهای گلستان که در بیشتر نسخه ها نیامده ،
باشرح آنها در هاشم» (بشیر حسین ۳ : ۴۵۱) .

87

فرهنگ واژه های گلستان

متن همان . گزارش از ناشناس که پیش از ۱۰۹۶/۵۱۰۸۵/۱۹۸۵س ساخته شده است . در شش «قسم» : ۱- آیات ربانی، ۲- احادیث، ۳- اقوال، ۴- ادعیه، ۵- اشعار، ۶- لغات مفردات .

آغاز: بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که (ابن) «فرهنگ گلستان» به شش قسم منتقسم است .

1146. کراچی سوزہ ملی ۱/۲۷-۱۹۷۱-۲۷/۱ N. M. : نستعلیق ، (غردع ۲/۱۰۹۶) ، آغاز برابر نمونه (ص ۱-۳۴ مجموعه) (نوٹشاهی : ۴۴۶) .

88

فرهنگ واژه های گلستان

متن همان . واژه نامه از محمد یعقوب ، از روزگار اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ھ) ، که «شرح اسکندر نامه» ی نظامی (ن . ک . مشترک بخش منظومہا) را در ۱۱۱۶ھ/۱۷۰۴م نگاشته است .

به ترتیب تہجی در سر آغاز واژه‌ها ، هر حرف در یک «باب» . تنها حرف یکم پایہ کَر قرار گرفته است : ایزد ، آبگیر ، آذر ، آخور ، آرایش... آغاز : حمد و سپاس خالق را شایان است کہ ہستان داینات و ہومستان موجودات... اما بعد ، کمترین خاکبای اہل مہنت و جماعت... محمد یعقوب .

(ن. ک. ایوانف : ۵۳۹ «شرح گلستان» سید یعقوب بن علی (م ۱۵۲۵/۵۹۳۱م) که بایستی دیگری باشد .

1147 - اسلام آباد ، گنج بخش ۹۰۵۵ : نستعلیق ، غلام حسین قریشی ساکن باغ ، ع ۱/۵۱۲۴۴ . آغاز برابر ، ۸ ص .

89

معین الالفاظ

از محمد سلیم بن محمد قایم صدیقی حنفی ، بدستور کاپتا جارج (ژرژ) جرویس ، به سال . ۱۸۲۴/۵۱۲۴ م . نگاشته است .

فرهنگ واژه های گلستان ، بوستان ، اسکندر نامه نظامی و یوسف و زلیخای جامی مت ، به ترتیب الفبایی ، به زبان اردو .
این چهار کتاب ، کتاب های درسی برای آموزش زبان و ادب فارسی در شبه قاره بوده اند .

آغاز : حمد و سپاس اس خالق حقیقی تو مزا وار . . . (متن) : آب پانی ، ابا باب ، ابادی بستی .

1148 - کراچی ، موزه ملی ۱۱۶۴-۱۹۶۱ N.M. : نستعلیق ، سده ۱۳ ه . ناتمام «تأخر» «ر» ۱۵ ص (نوشاهی : ۳۴۵) .

90

فرهنگ واژه های گلستان

ستن همان . واژه نامه از میان صاحب فیاض ، میر بخش ، یا : پیر بخش جیو .

1149 - لاهور ، سر میدانی ، گنجیہ ضیاء العلوم : نستعلیق خوش محمد حسن ، سده ۱۳ ه . آغاز : بسمله . رضا خوشنود ، جزا پاداش ، ترسا قوم مهتر موسی ! صبا باد شرقی ، قبا نام قمیص ، صفا پاکیزگی ، عبا گلیم ، فراپیش و پس ، عنا در دو رنج ، ۲۸ ص ۱۷ ص (نعیم اختر مجددی) .

91

فرهنگ واژه های گلستان

- متن همان . واژه نامه های ناشناخته . نسخه ها یکی نیستند .
- 1150-** شیخوپوره ، نازنگ مندی ، کتابخانه شاهیه ، علی حق شاه :
بدنبال «گلستان» نوشته محبوب ، ۵۹۸۹ . (نعیم اختر مجددی) .
- 1151-** قصور ، کوت مراد خان ، کتابخانه همدانی ، سید محمد
طیب شاه همدانی : نستعلیق ، سده ۵۱۲ . آغاز : بلغ العلی بکماله -
کشف . . . یعنی رسد آن رسول همه به کمال بلندی . . . واژه نامه
است به ترتیب تهجی ، ۲۴ ص (نعیم اختر مجددی) .
- 1152-** گجرات ، گنجاه ، گولیگی ، بیرزاده خلیل احمد ناصر :
نستعلیق ، حیدر بخش ، سده ۵۱۲ . آغاز : رخا میزر ، استسقا ،
سہیا . . . ، ۲۲ ص (محمد علی کوثر نوشاهی) .
- 1153-** کراچی ، انجمن ترقی ق ق ف ۳۱۸ : نستعلیق ، ج ۱ /
۵۱۲۴۸ / ۱۸۳۲ م ، در میزا پور مجله . . . ، دیباچه ندارد ، از روی
نسخه چاپی نوشته شده ، با شرح احرار دهلوی ، محمد اکرم ملتانی
و آرزو جدایی دارد آغاز : منت بکسر میم و تشدید نون نعمت
دادن و بیان نیکی و احسان کردن با کسی ، ۸۰ ص (نوشاهی :
۱۱۲) .
- 1154-** پشاور ، اکوڑہ ختک ، نوشہرہ ، کتابخانہ رحیمیہ ۱۶۲۹ :
نسخ و نستعلیق ، ملا محمد نصیر ، ضحی ۵۱۲۶۱ . آغاز : روضۃ
ماء و نہرہا سالصال - دوحۃ سبع طبرہا موزون ، ۲۴ ص (سجاد
حسین کظمی) .
- 1155-** اسلام آباد ، کنج بخش ۸۳۷۱ : نستعلیق خام ، سده ۵۱۳ .
(ص ۷-۵۱۴) - آغاز : فرهنگ گلستان - قسم اول در اشعار عربی و
مشکل . شفیع ، شفاعت کننده ، مطاع فرمان بردار . نبی . . . ،

1156- راولپندی ، گلشن آباد (اکال گره) ابو سعید محمد رمضان بهیروی صاحب : نستعلیق سده ۵۱۳ . و تاریخ الحاقی . ۱۲۷۰ هـ . گزارش اشعار عربی و عبارتهای دشوار آن است . نخست ترجمه زیر نویس ۴۸ بیت عربی است ، سپس واژه های عربی را به ترتیب الفبایی از الف تا یاء گزارش کرده است . آغاز : شاهد من اهو بغیر وسیله ... کسی را که دوست میدارم آنکس را بغیر میانجی ، ش ۳ مجموعه (ص ۱۹-۶۳) (سید عارف نوشاهی) .

1157- گجرات ، ماهنپال ، کتابخانه نوشاهی : نستعلیق خوش سده ۵۱۳ . آغاز افتاده : قالوا جبین الکاس لیس بظاهر ... (ص ۱-۲۳) . واژه های دشوار عربی و فارسی آن است ، به ترتیب تهجی ، هر حرف در یک باب (سید عارف نوشاهی) .

1158- گوجرانواله ، علی پور چیتو ، سوئیان والا ، پرفسور محمد اشرف صدیقی : نستعلیق خوش ، سده ۵۱۳ . آغاز : ترسا ، صبا ، قضا ، عبا ، فرا ... ص ۸ (سید خضر نوشاهی) .

1159- لاهور ، اردو بازار ، کتابخانه رشیدیہ : نستعلیق ، سده ۵۱۴ . نخست دیباجه را تحت الفظی و سپس متن را به ترتیب تهجی از پایان واژه ها ، گزارش کرده است . آغاز : معنی تحت الفظی لغات دیباجه . شفیع ، شفاعت کننده ، مطاع ، اطاعت کرده شده ، نبی ، پیغمبر ، کریم ، بخشش کننده ، ۴ ص (سید عارف نوشاهی) .

1160- لاهور ، دانشگاه ، شیرانی ۴/۷۷۵/۳۸۰۸ : تاریخ و نشانی بیشتر یاد نشده بشیر حسین ۲ : ۳۲۰) .

92

ترجمہ گلستان

متن همان . ترجمہ پنجابی از عبدالغفور اظہر (۱۹۱۸ م) .
آغاز : متن اک بادشاہ دی درباری سنیا سی بی اوعنی اک قیدی دی
تیل کردا .

1161- اوکارا ، کتابخانہ اقبال صلاح الدین : شکستہ ، مترجم ،
۱۵ گ (کنوج ، ۸-۹ ، قلمی نسخہ نمبر ، دسمبر ۱۹۸۲ م ص ۱۶۹) .

93

ترجمہ گلستان

متن همان . ترجمہ ای لٹنی بہ زبان پنجابی ، از سید غلام مصطفی
نوشاہی کہ یاد او پیش از این در «ترجمہ بوستان : ...» گذشت . در
۱۳۷۰ھ / ۱۹۵۰-۱۹۵۱ م) . با دیباچہ ای بہ نشر ، بہ زبان اردو ، کہ نام
ترجمہ در آن آمدہ است .

آغاز : احسان خدا تعالی نون جی غالب اتی بزرگ ای ...

1162- کجرات ، ساہنپال ، کتابخانہ نوشاہیہ : نستعلیق شکستہ ،
مترجم ، در ساہنپال ، ۱۹۲۵ م (۱۳۴۳-۲ھ) متن و ترجمہ ، ۳۰ ص
(سید عارف نوشاہی) .

1163- کجرات ، ساہنپال ، کتابخانہ نوشاہیہ : نستعلیق ، سید بشیر
احمد نوشاہی ، (م ۱۳۸۱ھ) ۲۴۶ ص (کنوج ۸-۹ ، قلمی نسخہ نمبر ،
دسمبر ۱۹۸۲ م ص ۱۲۷ مقالہ عارف نوشاہی) .

گلدسته : ترجمه گلستان

متن همان . ترجمه به زبان پشتو از ناشناس .
 آغاز : منت خدای را غالب اولوی لره دی چه عبادت بی سبب و
 نزدیک دی او په شکر .

1164- پیشاور ، ریکارد آفس ۲۸۲ ، نستعلیق ، سرفراز ولد ملا مراد ،
 ساکن را کوژی دمرای ، آغاز برابر نمونه ، ۳۴۸ ص (مید حسن
 مجتبی رضوی) .

تتبع از گلستان

گلستان یکی از کارهایی است که بسیاری آن پیروی کرده اند . از
 نویسندگان ایران و بیرون از ایران . از آن میان فارسی نویسان شبه
 قاره ، ولی چون این تتبع مرز مشخص ندارد ، از این روی نمی توان آن
 کارها را در میان کارهای سعدی در اینجا آورد .

ن . ک . نسخه ها ۵ : ۳۵۴۲ «تتبع گلستان» که در آنجا نام ۳۳ کار
 در پیروی از گلستان آمده است . و بیاد دارم که پس از ۵۲-۱۳۵۳خ
 مقالاتی دنباله دار در چند شماره مجله «وحید» تهران ، در معرفی کتاب هایی
 که در تتبع گلستان نگاشته شده است ، و نوشته ام . این مجله اکنون در
 دسترس نیست ، ولی بیاد دارم - اگر اشتباه نکنم ، پنجاه و دو کتاب در
 آنجا معرفی شده است ، که برخی از آن ها از این سرزمین است .

طریقہ الحقیقہ : طریق الحقیقہ

منسوب بہ سعدی شیرازی ، و شاہزادہ دارا شکوہ (۱۰۶۹ھ / ۱۶۵۹م) . بہ تصحیح و نظر ثانی مولوی محمد فیروز الدین منشی ، مدرس مدارس سیالکوٹ (پاکستان) ، در ۲۸ «باب» چاپ شدہ است . در ترک لایق و علائق ، دار نبی مدار ، اجتناب از ہستی ، طریق ارباب ملوک و ... بشیر حسین (۲ : ۲۳۵) سی نویسد : بہ نظم و نثر و مانند «نستان» و در پایان از سعدی شیرازی دانستہ شدہ ، ولی شاید از سعدی لاهوری باشد . بایستی گنت انتسابش بہ لاهوری نیز نائید نشدہ است .

در انتسابش بہ دارا شکوہ ن . ک . مشار ۳ : ۳۴۶۱ - پاکستان و ہند ۴ : ۲۰۶ .

آغاز : سبحان اللہ ، سبحان اللہ العظیم . رواست ترا خدایی ، و سزاست ترا کبریایی ، کہ عدم را وجود تو بخشیدی .

برای نسخہ ہایش . ن . ک . مشترک ۲ : ۱۶۸۶ .

فهرست های پنجگانه

از آقای بهاء الدین وکیلی پوپلزائی (افغانی) کارمند بخش تحقیقات کتابشناسی "مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان" که در فراهم ساختن فهرست های پنجگانه مرا یاری کرده اند سپاسگزارم . ۱۰ .منزوی .

I- نام کتاب ها .

II- نام کسان .

III- نام فهرست نگاران .

IV- نام جای و کسان دارنده نسخه ها .

V- نام شهرها و مراکز نسخه ها .

I- نام کتاب ها

ترجمہ بوستان ، نوشاہی ، غلام مصطفیٰ : ۷۳	انہار الاسرار ، جالندھری ، علیم اللہ : ۵۸
ترجمہ بوستان . ن . : ۷۳	بوستان افروز : شرح بوستان ، کفوی ترک ، حسین : ۱۶۸
ترجمہ شیخ سعدی کی پندنامہ ، مظہر علی خان والا : ۹۳	بوستان افروز ، ن : ۱۶۸
ترجمہ قرآن ، سعدی شیرازی : ۵	بوستان ، سعدی شیرازی : ۲۴
ترجمہ کریمہ : اردو کریمہ ، صبر رضوی : ۹۳	بہار بہاران ، عزت راسپوری : ۱۶۴
ترجمہ کریمہ ، عبدالرحمان : ۹۴	بہار بوستان ، منشی رای تیک چند : ۵۹
ترجمہ کریمہ ، سجاد حسین : ۹۴	بہارستان : شرح گلستان ، عبدالغنی : ۱۶۷
ترجمہ کریمہ ، مندی ، ہدایت اللہ : ۹۴	بہارستان : شرح گلستان ، قصوری ، عبدی : ۱۵۳
ترجمہ کریمہ ، مظہر علی خان : ۹۶	تجزیہ و ترکیب کریمہ ، احمد پسروری : ۹۰
ترجمہ کریمہ ، میرزا نثار علی بیگ : ۹۴	تحفۃ الحسن ، غلام حسن : ۸۹
ترجمہ کریمہ ، نوشاہی ، غلام مصطفیٰ ، سید : ۹۵	تحفۃ النقاء ، محمد سلطان : ۶۱

- ترجمه کریم ، چاپ لاهور ، ن : حل مشکلات گلستان ، جنید
۹۴
عبدالله : ۱۴۵
- ترجمه کریم ، چاپ لکھنؤ . ن : خیابان گلستان ، اکبر آبادی ،
۹۴
علی خان آرزو : ۱۵۴
- ترجمه های چاپی کریم ، چند تن : در یکتا ، محمد زبیر : ۹۰
۹۳
دیوان سعدی ، شیرازی : ۱۹
- ترجمه های چاپی بوستان ، چند تن : رسایل سته ، علی بیستون : ۱۳
۷۲ : سلطانیه : شرح گلستان ، ن : ۱۶۹
تضمین کریم ، ارشد : ۹۹
تضمین کریم ، جعفر زتلی : ۹۷
تضمین کریم ، شهیدی ، کرامت
علی : ۹۷
تضمین کریم ، نظیری ، اکبر
آبادی : ۱۰۰
تضمین کریم ، ن . (نگاشته
۹۸ (۵۱۲۸۲
تضمین کریم ، ن : ۹۹
تضمین کریم ، سخمس . ن . ۱۰۰
چمنستان : شرح گلستان ، بهجت :
۱۶۵
حل ایات گلستان ، محمد کامل
قادری : ۱۵۷
حل مشکلات گلستان ، جنید
عبدالله : ۱۴۰
حل مشکلات گلستان ، جنید
عبدالله : ۱۴۲
- شرح بوستان ، میر شریف گرگانی :
۲۴
شرح بوستان ، عبدالرحمان : ۶۲
شرح بوستان ، عبدالرسول : ۵۶
شرح بوستان ، عبدالواسع هانسوی : ۵۲
شرح بوستان ، علی محمد انصاری :
۵۸
شرح بوستان ، فیروز الدین
صاحبزاده : ۶۲
شرح بوستان ، کامہوی ، محمد : ۶۰
شرح بوستان ، محمد نصیر : ۶۳
شرح بوستان ، نور احمد : ۶۳
شرح بوستان ، ن : ۶۴
شرح کریم ، شمس الحق : ۸۹
شرح کریم ، محمد کامل قریشی :
۸۷

- شرح کریمان ، ملتانی ، محمد اکرم :
۸۸
- شرح کریمان ، ن : ۹۲
- شرح گلستان ، محمد اسماعیل
افغان : ۱۶۳
- شرح گلستان ، اکبر آبادی ، ولی
محمد : ۱۵۹
- شرح گلستان ، محمد برهان الدین :
۱۶۳
- شرح گلستان : بہار پاران ، عزت
راپوری : ۱۶۴
- شرح گلستان ، ریاض علی : ۱۶۵
- شرح گلستان ، سروری ترک : ۱۴۵
- شرح گلستان ، محمد سلطان ، ۱۶۰
- شرح گلستان ، میر عادل : ۱۵۶
- شرح گلستان ، محمد عبداللہ : ۱۶۶
- شرح گلستان ، محمد صدیقی
اسرائیلی : ۱۶۶
- شرح گلستان ، قرشی ، عبدالرسول :
۱۵۰
- شرح گلستان ، قصوری ، غلام
محبی الدین : ۱۶۱
- شرح گلستان ، محمد معتمد (محمد
عظیم) : ۱۵۷
- شرح گلستان ، ملتانی ، محمد اکرم :
۱۵۸
- شرح گلستان ، نور محمد : ۱۶۸
- شرح گلستان ، فرهنگ واژه های
گلستان ، ن : ۱۷۰
- شرح گلستان ، ن : (یکی نیستند) ۱۷۰
- شرح گلستان ، ن : ۱۶۹
- شرح گلستان ، ن (ن : ۱۲۴۰ھ) :
۱۶۳
- شرح گلستان ، ن (ن : ۱۱۰۳ھ) :
۱۵۲
- شکرستان : شرح گلستان ، عظیم
آبادی : ۱۵۲
- عقل و عشق ، سعدی : ۱۴
- فرہنگ واژہ های بوستان ، فرشی ،
عبدالرسول : ۷۱
- فرہنگ واژہ های بوستان ، کدھاتی ،
غلام علی شاہ : ۶۸
- فرہنگ واژہ های بوستان ، نور
محمد : ۶۹
- فرہنگ واژہ های بوستان ، (یکی
نیستند) : ۶۹
- فرہنگ واژہ های بوستان ، نور
میر بخش : ۱۷۴
- فرہنگ واژہ های بوستان ، محمد
مشارب : ۱۸۳
- فرہنگ واژہ های بوستان ، ن :
(یکی نیستند) ۱۸۵

- فرہنگ واژه های گلستان ، ن :
(پیش از ۱۰۹۶ھ) ۱۷۳
- فرہنگ واژه های گلستان ، ن :
(در ۴ شامہ) ۱۷۰
- فوائد غوثیہ ، ن : ۹۲
- فیض کریم : ترجمہ کریم ، فیض
احمد ککروی : ۹۳
- کریم ، سعدی شیرازی : ۷۴
- کلیات سعدی شیرازی : ۹
- گلدستہ ، گجراتی ، مید کریمداد : ۶۶
- گلدستہ گلستان : منتخب گلستان :
۱۳۸
- گلستان ، سعدی شیرازی : ۱۰۱
- گلشن شرافت ، سعید قریشی : ۹۳
- سجاس پنجگانہ ، سعدی شیرازی :
۱۶
- سین الالفاظ ، صدیقی ، محمد ملیم :
۱۷۴
- سین المبتدی ، نصیر الدین : ۹۱
- مفتاح گلستان ، اویس اعلا ، آدم :
۱۳۹
- نصیحت الملوک ، سعدی شیرازی :
۱۷
- وعظ سعید ، دہلوی ، احمد سعید :
۹۳

II - نام کسان

- پس از هر نام ، شماره های که در (. . .) جای داده شده است ،
 نشانه آن است که در آنجا صاحب نام در مقاله نگارنده یاد شده است .
 و آنجا که در « . . . » آمده نشانی آن است که در مقام کاتب نسخه است .
- آرائین ، حبیب الله بن نور بخش : احرای ، میر نور الله بخش :
 « ۱۳۰ » ۱۷۵ ، ۱۵۴
- آرزو ، علیخان : ۹۰
 آصف : « ۱۳۷ »
 محمد آیت الله : « ۱۱۰ »
- ابراهیم (؟) : « ۱۲۰ » ، ۱۲۴
 ابراهیم ، سلطان ابو الفتح : ۹۰
 ۱۳ ، ۱۷ ، ۱۹ ، ۱۰۲
- ابراهیم لدی : « ۱۶۰ »
 ابراهیم بن خان محمد : « ۱۱۷ »
 ابدالوی ، ابو الفیض ، محمد
 عبدالکریم : ۷۸ ، ۱۰۸
 ابو الخلیل خان محمد ۳۵ ، ۴۶
 ابو الخیر : ۱۲۲
- احسان دانش : ۱۲۶
 احسان الدین بن علاء الدین :
 « ۱۶۰ »
 احسن بک : « ۱۴۳ »
 احمد : « ۴۹ » ، ۷۰ ، ۷۱
 امیر احمد ، سند : « ۱۱۰ »
 احمد بن علاء الدین :
 احمد بن علی بن محمد :
 احمد بن محمد بن علی :
 احمد بن محمد بن علی :
 احمد پسر علی بن علی :
 (۹۰)

- احمد پوری ، نور حسن : ۱۰۷
 احمد حسین احمد قلعه داری : ۲۲ ، ۴۳ ، ۴۵ ، ۵۵ ، ۷۳ ، ۱۶۲
 احمد خان : «۱۵۶»
 احمد دین بن حیات بخش : «۳۰»
 احمد سعید : ۱۲۳
 احمد شاه (?) : ۱۰۹ ، ۱۳۱ ، «۱۲۶»
 احمد محمد : «۶۴»
 احمد میرزا محمد پیشاور : «۱۲۶»
 احمد یار : «۱۲»
 محمد اسحاق بن غلام رسول کرخو : ۴۲
 اسد الله (?) : ۱۱۰ ، ۳۸ ، ۲۶
 اسد نظامی : ۶۷
 اسلام محمود ، پرفسور دکتر : ۷۸
 محمد اسلم ، طالب علم : «۵۰»
 اسلم محمود : ۱۲۵
 محمد اسماعیل : «۵۷» ، «۱۱۱»
 محمد اسماعیل بن بهائیخان : «۴۴»
 اشرف بن شریف : «۱۱۵»
 اشفاق احمد ، مجددی : ۵۷
 افغان ، اسدالله بن گل باز : ۴۵
 افغان ، غلام رسول بن عبدالرسول : «۱۶۴»
 محمد افضل (?) : ۱۰۹ ، «۱۴۰»
 محمد اکبر : ۳۳
 اکبری ، عبدالباری بن عبدالقدوس : «۲۶»
 محمد اکرم : ۴۹ ، ۵۵ ، ۸۸
 الطاف حسین : «۱۳۵»
 الله بخش بن محراب : «۱۳۶»
 الله بخش میکن : ۱۳۲ ، ۱۳۵
 الله جويا : «۱۹»
 الله داد : «۱۳۳»
 الله داد بن علی : ۲۵
 الله داد بن میانداد : «۱۶۷»
 الله دتا : ۴۵ ، ۴۶ ، ۷۶ ، ۸۲
 ۱۰۶ ، ۱۲۲ ، ۱۲۹ ، ۱۳۳ ، ۱۳۵ ، ۱۳۷
 الله دین : «۷۹»
 الله دین بن روشن دین : «۱۲۱»
 الله دین نظامی : ۶۱
 الله یار : «۴۶»
 الله یار باغوال : ۱۲۲
 الله یار ، طالب علم : «۸۵»
 الیاس بن وارث : ۱۲۱
 امام الدین (?) «۱۳۷» ، ۱۶۶
 امام الدین بن عبدالباقی «۱۳۴»
 محمد امان : ۳۱ ، ۱۲۱
 محمد امان بن عبدالرحمن : ۳۱

بخارایی ، حسن شاه بن فقیر اللہ :

«۱۱۸» ، «۱۱۹»

بخارایی ، سید امیر شاہ : ۳۳ ، ۵۸

برخوردار بن خیرالدین : «۱۴۱»

محمد بشیر : «۷۰»

بشیر احمد بن عبدالواحد : «۵۰»

بکوی ، ابرار احمد : ۸۹

بلدزہ ای ، اسماعیل : «۶۶»

بلوچ ، غلام مجیب الدین بن فصیح

الدین : «۱۱۶»

بوہر باہہ ، محمد علی کوثر بہتی :

۴۴ ، ۸۲

بہاء الدین : «۳۴»

بہادر شاہ : ۱۰۷

بہار ، منشی ری نیک چند : (۵۹)

بھاری لال ، جانی راضی : (۷۳)

بھان سنگھ بن گلاب سنگھ : «۴۴»

بہتی ، محمد علی شوگر : نوشاہی

بھرام بیک : «۱۲۳»

بھگری ، محمد سعید اللہ : ۱۰۲

بھوتی ، سلطان محمود شاہ : ۱۳۹

بھوانی پرشاد : «۱۴۲»

بھیروی ، ابو سعید محمد رمضان :

۱۷۶

بیلری ، سید محمد : ۳۴ ، ۱۰۲ ،

۱۶۴

امان اللہ : «۱۲۷» ، «۱۵۰»

امرتسری ، محمد موسی : (۲۲)

محمد امیر : ۱۱۸

محمد امین : ۱۳۵

محمد امین بن دوست محمد :

«۱۳۴»

محمد امین بن سیف اللہ : «۱۲۷»

محمد امین بن عبدالرحیم : «۱۳۵»

امین اللہ شاہ ، ابو الفیض : ۱۳۹

انصاری ، خواجہ محمد مرتضی :

۱۰۹

انصاری ، محمد واصل : «۱۱۰»

محمد انور : ۴۵

انور بن جہان زیب : «۱۳۳»

انور حسین : «۱۴۳»

انور علی : «۱۲۴»

اورنگ زیب : ۲۸ ، ۹۷ ، ۱۷۳

ایزد بخش بن امام بخش : «۲۷» ،

«۱۰۴»

ایمن آبادی ، سعید احمد : «۴۶»

ایمن آبادی ، فضل احمد : «۱۱۱»

محمد بابر ولد محمد اکبر : «۱۰۱»

باجوہ ، اکبر احمد : ۱۰۳

محمد باقر ، دائر : ۴۶ ، ۷۹

محمد باقر : «۵۴»

بتن ، سعادت خان : ۳۰ ، ۸۲

بن جالندھری ، انوارالحق

عبدالمتین : «۱۲۱»

محمد جاوید ، ۳۶

جعفر بن عبدالماجد : «۱۲۰»

جمہوری ، داکٹر اختر : ۱۲۶

محمد جلال الدین بن رحیم بخش :

«۸۴»

جلال الدین محمد بن جلال الشاہی

الرفہوی : ۱۰۴

محمد جمیل الدین قریشی : «۳۱»

جنیدی گرنی ، ظہور احمد بن ناصر

الدین : «۳۹»

جونپوری ، شمس الحق والدین

عبدالرشید : ۱۵۳

جیان خان : ۱۰۴

جوان خان اسد : ۴۹

جوان زیب : ۳۰ ، ۳۷ ، ۱۰۵

جی ، سعین الدین : ۱۳ ، ۱۷۲

جیلانی ، جمال شاہ بن امیر شاہ :

«۱۲۳»

جیلانی سید مبارک شاہ : (۵۱)

جیو ، میان : ۱۰۵

چغتائی ، داکٹر محمد عبداللہ : ۱۰۶

حامد علی ، چشتی : ۱۳۰

حبیب اللہ (?) : ۳۶ ، ۴۶ ، ۱۱۹

۱۵۸ ، ۱۶۷

بیستون ، علی احمد : (۱۳)

قاج بن عبدالغفور : «۱۲۶»

تبریزی ، بایزید بن ابراہیم : «۱۰»

«۱۲» ، «۱۴» ، «۱۰۲»

تتوی ، سلا محمد : ۱۵۴

ترکان پیشہ ، رنگ محمد بن خوشی

محمد : «۱۳۳»

ترین ، عبدالعظیم : ۱۰۹

تیک چند ، منشی رای بہار : (۵۹)

پارسا ، محمد نقشبندی : «۲۷»

پتھری ، عبدالحمید : «۶۱»

پیرام چند کتوری ، منشی : «۷۶»

پسروری ، محمد نورالحق : «۸۹»

پچتر ، شیر علی : «۴۰»

پنہاری ، محمد عباس : قاشقائی

پیرا آوان محاسب : «۱۳۵»

پیرا بخش ، ساکن امین پور :

«۱۲۹»

پیرزادہ ، خلیل احمد ناصر : ۷۶ ،

۱۷۵

پیر محمد کرم شاہ علامہ : ۱۶۲

پیشاوری ، عمر : «۴۲»

پیشاوری ، نعیم اللہ بن معز اللہ ،

مہمند : «۱۲۱»

جابری ، احمد بن محمد نیاز : «۳۹»

جان بیک : ۱۰۷

- خلیل احمد ناصر ، پیرزادہ : ۷۶
 خواجہ محمد سلیم ، داکٹر : ۲۹ ،
 ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۸ ، ۴۰ ، ۴۲ ،
 ۵۷ ، ۷۰ ، ۸۲ ، ۱۱۳ ، ۱۴۲
 خوارزمی ، حیات محمد بن قاری :
 ۱۰۴
 خیالی رام بن شودینک : «۳۸»
 داؤد خان (?) : ۳۶ ، ۱۰۹
 داؤد ، مولانا : ۳۸ ، ۴۸ ، ۸۳ ،
 ۱۰۹ ، ۱۳۵ ، ۱۴۴
 داودی ، خلیل الرحمان : ۴۳ ،
 ۱۱۱ ، ۱۲۴ ، ۱۲۷ ، ۱۳۵
 محمد دائیہ بن سردار علی بکور :
 «۸۲»
 درانی ، تیمور شاہ بن احمد شاہ :
 ۱۶۰
 درویش علی بن محمد امین :
 «۱۴۳»
 درویش محمد ، طالب علم : «۱۳۷»
 دلپوری ، فضل رسول قاری :
 «۱۸»
 دہلوی ، احمد سعید : «۹۳»
 دہلوی ، محمد سعید () : ۱۱۸ ،
 ۱۲۲ ، ۱۰۶
 دہلوی ، عبدالحمید : «۱۰۸»
 دہلوی ، نور الدین : ۱۷۱
- حبیب اللہ بن نور بخش آرائین :
 «۱۳۰»
 حبیب الرحمان (?) : ۱۲ ، ۴۶ ،
 ۱۳۷
 محمد حسن : «۱۵۱» ، «۱۷۰» ،
 «۱۷۴»
 محمد حسن بن مجب الرحمان :
 «۱۳۰»
 حسن احمد : «۱۳۳»
 حسن علی : ۹۱
 محمد حسین بن عبداللہ : «۱۱۸»
 محمد حسین بن یعقوب : ۸۲
 حسینی ، ابو الفتح : ۲۱
 حسینی ، میر عماد : «۱۰»
 حشمت بن محبت علی : «۱۴۲»
 حفیظ اللہ بن محمد یار ، علائی :
 «۱۳۵»
 محمد حلیم : ۱۴۱
 محمد حیات بن فتح خان : «۱۳۰»
 حیدر بخش : «۷۶»
 حیدر رفیع ، شاہزادہ : ۲۶
 حیدری ، محمد اقبال : «۶۷»
 خادم حسین : «۱۳۶»
 خان محمد : ۱۲۲
 خانی محمد شریف : ۴۰
 خٹک ، عبدالقادر : ۱۴۵

- محمد ذاکر بن محمد سعید : «۱۲۱»
ذکا الله : ۸۱
- محمد ریاض بن غلام حبیب :
«۱۲۹»
- راشدی ، استاد حسام الدین : ۳۳ ،
۱۲۱ ، ۸۶
- زاهد حسین ، میر سعید (?) : «۳۵» ،
۱۰۴
- راضی ، جانی بهاری لال : «۷۳»
- زاهدی : صبغت الله : «۱۲۳»
- راعی ، محمد شفیع : ۴۴ ، ۸۱ ،
۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۴
- زبیر احمد بن عبدالجبار : «۴۶»
- محمد زمان : «۴۲» ، «۹۲» ،
«۱۲۸» ، «۱۵۹»
- رام ، وزیر جنگ : ۱۳۲
- محمد زمان بن مالک : «۷۵»
- رب نواز : ۱۲۷
- زنجانى ، محمد اسلم موسوی «۳۰»
- رب نواز بن محمد سعید : «۱۲۲»
- زنجانى ، هدایت الله بن آیت الله :
«۲۷»
- رحیم بیخ : «۱۵۹» ، «۱۶۶»
- رحمت علی قریشی : ۴۲ ، ۱۲۸
- رحیم الدین (?) : «۱۲۱» ، «۱۲۹»
- رستم علی بن دارا : «۱۱۵»
- سالم ، غضنفر علی : ۱۲۹
- سبجانی ، حبیب : «۱۵۰»
- رضوان الهی بن عبدالله : «۷۶»
- سبزواری ، بهادر شاه بن دلدار
حسین : «۳۶»
- رضوی ، محمد عبدالله ۱۱۴
- سبط الحسن بن مقیم شاه : «۳۱»
- رضوی ، عبدالجبار : «۸۹»
- سجاد حسین : (۷۲) ، (۹۴)
- محمد رفیق (?) : ۱۰۷ ، ۱۵۱ ، ۱۶۱
- سجن بن مکون : «۴۰»
- رکن الدین بن خلیل الرحمان : «۱۶۶»
- سخی محمد بن الله دته : «۱۳۲»
- محمد رمضان : «۱۳»
- محمد سراج الدین بن مزول احمد :
«۱۱۱»
- رمضان بن غلام بهروز : «۱۰۹»
- مرحدی ، اورنگ زیب بن فدا
محمد : «۶۸»
- رنجیت سنگھ : ۱۳۴
- مردار خانی ، عبدالوحد بن خدا
محمد : «۱۳۳»
- بخش : «۱۰۹»
- محمد ریاض ، طالب علم : «۱۳۱»

- سندی، میر غلام مصطفی سکھری :
«۱۲۰»
- سندی، ہدایت اللہ ابن محمد حسن،
ہالائی : (۹۴)
- سہروردی، حنیظ بن نائب :
لاہوری
- سیالکوٹی، حامد بن عبدالغالب : «۳۸»
سید شاہ : «۱۲۱»
- محمد سیف اللہ : ۴۶
- سرف الدولہ، ذکریا : ۸۷
- شاہپوری، ابو حامد : «۱۱۰»
- شاہپوری، غلام رسول : «۸۰»
- شاہداد بن قباد : «۵۷»
- شاہدردہ ای، آصف : «۱۳۷»
- شاہرخ بن شہزادہ سید گل : «۱۱۹»
- شاہ علی : ۱۲۱
- شاہ محمد، میانی : ۴۰، ۴۲، ۵۰
- شجاع الملک : ۱۲۴
- شرافت علی : «۱۱۹»
- شرف الدین بن شاہ میر : «۸۷»
- شرف الدین بن محمد آدم : «۷۰»
- محمد شریف : ۴۹، ۱۲۱
- محمد شریف البدر : ۴۶، ۸۲
- ۸۳، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۳۱
- ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۳، ۱۴۴
- ۱۴۵
- سردار محمد : ۱۱۴، ۴۲
- سرور خان بن محمد نعیم : «۱۳۱»
- سعد اللہ جان : ۷۷
- سعد اللہ بن حدزہ خان : «۶»
- سعد اللہ بن محمد : «۱۲۱»
- سعدی، شیرازی : (۱)
- سعید سعید (؟) : ۱۲۷، ۱۲۹
- ۱۳۶، ۱۴۲، ۱۵۲
- سعید احمد : ۳۹، ۸۵، ۱۱۵
- سعید قریشی : ۹۳
- سفیانی، محمد نصیر بن سلطان :
(۶۳)
- سکندرائی، میر محمد : ۷۵
- سکندری، میر محمد : ۱۳۲
- سلام اللہ : «۹۱»
- سلامت علی بن عبدالمتین : «۱۱۰»
- سلطان بن حسین بن سلطان نذاف :
«۱۲۴»
- سلطان احمد : «۱۲۵»
- سلطان شاہ : ۴۸
- سلطان محمد بن نیکو خان : «۸۱»
- سلطان محمود حسین، داکٹر : ۹۰
- محمد سلیم : «۹۱»
- سندی، محمد زبیر : ۲۴
- سندی شمس الدین بن رکن الدین :
«۷۸»

صلاح الدین : ۳۰ ، ۳۹ ، ۶۱ ،
۱۵۹

ضیغم ، سید سبط الحسن : ۸۰

طالب هاشمی : (۷۲)

محمد طیب بن احمد : ۳۷

محمد ظریف بن دولت خان :

«۱۳۷»

ظهور الدین بن محمد نسیم :

«۱۳۴»

عابد حسین : ۱۳۰

محمد عاشق بن خیر الدین :

«۱۳۲»

عاصی ، نورالرحمان : «۳۸»

عاقل خان بن سعید گل : «۴۹»

محمد عالم بن فیض بخش : «۱۵»

عالمگیر شجاع : ۱۱۹ ، ۱۲۸ ،

۱۳۰

عالمگیر ، محیی الدین : اورنگ زیب

عبدالله (?) : ۱۰۳ ، ۱۲۴ ، «۱۲۵»

محمد عبدالله (?) : ۳۰ ، ۴۴ ،

۷۴ ، ۱۳۵ ، «۵۰»

عبدالله بن تاج : «۱۲۷»

عبدالله بن سید محمد : «۳۰»

عبدالله بن غلام مصطفی : «۱۳۴»

محمد عبدالله بن محمد مقیم :

«۱۰۹»

محمد شریف بن غیرت : «۴۳»

شمس الدین (?) : «۵۵» ، (۸۹) ،

«۱۲۹»

میر شمس الدین حسین : «۳۹»

محمد شفیع : ۸۱ ، ۱۵۶ ، ۱۶۷ ،

۱۷۰

محمد شفیع ، مسلم : «۱۳۱»

شوق ، محمد رمضان : ۱۲۶

شهاب الدین : ۴۴ ، ۷۶ ، ۱۱۵ ،

شهی ، میر عبدالستار محمد :

(۲۱)

شیرازی ، ابراهیم : ۱۰۲

شیرازی ، سکندر شاه بن سید علی

نقی : «۱۳۲»

شیرازی ، محمد علی : «۲۰»

شیر محمد (?) : «۱۳۳» ، ۱۵۰ ،

شیر محمد بن عبدالکریم : «۱۱۹»

صابونگر ، خان محمد بن محمد

زاهد : «۵۶»

صاحب دیوان ، شمس الدین (۱۵)

صاحب گل بن صابر : «۱۲۹»

محمد صالح : «۲۹» ، «۳۳»

صدیقی ، محمد شریف ، پرفسور :

۴۸ ، ۱۴۳ ، ۱۷۶

صفی الله شاه : ۱۰۹

صلاحت خان بن سلیمان : «۴۵»

- عبدالله بن وصفی : « ۳۰ »
 محمد عبیدالله : ۱۰۲
 عثمان (?) : « ۴۸ » ، ۴۱
 عثمان الدین : « ۲۹ »
 عثمانی ، سلطان مصطفی : ۱۴۵
 عبدالجمیل : « ۴۹ »
 عبدالحفیظ : « ۱۴۴ »
 عبدالحفیظ بن قربانعلی : (۱۱۷)
 عبدالحق غور غشی : ۱۳۶
 عبدالحکیم بن غوث الدین ، مولوی
 غوث : « ۱۲۸ »
 عبدالحمید ، مائین : ۱۱۷ ، ۱۲۲
 عبدالحیی : ۱۰۷
 عبدالخلیل : ۱۳۳
 عبدالرحمان شاہ ، مید : ۸۸ ،
 ۱۰۵ ، ۱۰۶
 عبدالرحمان : « ۱۲۳ » ، « ۱۴۱ »
 عبدالرحمان بن محمد احسان :
 « ۶۲ »
 عبدالرحیم (?) : « ۱۲ » ، ۸۲ ،
 ۱۲۳
 عبدالرحیم بن محمد یار : « ۱۳۸ »
 عبدالرحیم عبدالجمیل : ۱۴۵
 عبدالرزاق : « ۴۶ »
 عبدالرسول (?) : « ۴۵ » ، ۵۱ ، ۸۵ ،
 (۷۰) ، ۱۳۱
- عبدالرشید ، قاری : : ۴۶
 عبدالرشید بن عبدالوواع : ۳۱
 عبدالرضا احمد ، ربنا لوس : « ۳۱ »
 عبدالرؤف بن غلام سحیی الدین :
 « ۴۹ »
 عبدالسلام : « ۱۰۹ »
 عبدالشکور : ۴۳
 عبدالشکور بن رحمت : « ۱۳۶ »
 عبدالصمد : « ۱۱۱ »
 عبدالصمد ، کاریز : ۸۰
 عبدالعزیز : « ۸۸ »
 عبدالعزیز بن غلام ربانی : « ۱۳۶ »
 عبدالعلی : « ۱۳۰ »
 عبدالعلی ، ماہ پورہ : « ۴۲ »
 عبدالغفور : ۱۱۵ ، « ۱۲۳ »
 عبدالغفور بن عبدالرحمان : « ۸۷ »
 عبدالغفور بن عبدالرحیم : « ۸۷ »
 عبدالقدر : « ۱۱۰ »
 محمد عبدالقدوس ، استاد : ۱۷۲
 عبدالقدوس بن نیاز احمد : « ۱۱۹ »
 عبدالکریم : ۴۴
 عبدالکریم بن فتح محمد : « ۵۳ »
 عبدالکریم ، سعیدی : (۷۲)
 عبدالکریم قلعه داری : « ۵۵ » ، ۹۲ ،
 ۱۶۲
 عبدالمجید بن عبدالحمید : « ۱۳۲ »

- عبدالودود : «۳۴»
 عبدالودود بن ماولا خان : «۸۱»
 عبدالوهاب : «۸۳»
 محمد عجب : «۱۲۷»
 عزت خان : «۱۱۷»
 عزیز الله بن عبدالرحیم : «۱۰۷»
 عزیز نور احمد بن درویش محمد : «۱۰۴»
 عطاء الله ، قادری : «۳۰»
 عطاء الله بن دوسه : «۴۲»
 عظامان ، محمد یامین : «۵۰»
 عظیم آبادی ، عبداللہ : «۱۰۹»
 محمد عظیم : «۴۵» ، «۶۸»
 محمد عظیم بن عبدالکریم : «۵۵»
 محمد عظیم الدین بن غلام خلیل
 نجار : «۱۶۷»
 علاء الدین ، عرف علیا : «۱۲۷»
 عالی ، حفیظ الله بن محمد یاز : «۱۳۵»
 علوی ، محمد حسین : «۱۱۰»
 علی بخش قریشی : «۴۲»
 علی پوری ، الله دقا بن زبان : «۳۷»
 علی حق شاه : «۳۵» ، «۶۷» ، «۸۹»
 «۱۰۲» ، «۱۰۴» ، «۱۰۸» ، «۱۱۰»
 «۱۴۳» ، «۱۷۵»
 علی شیرین بن سرفراز احمد : «۳۴»
 علیم الله ، حسینی : «۵۸»
 علی محمد (؟) : «۲۸» ، «۷۶» ، «۸۳» ، «۱۳۵»
 علی محمد بن دوست محمد : «۷۶»
 علی محمد بن عبدالحق : «۵۰»
 علی محمد بن گل محمد : «۵۸»
 علی محمد بن مصطفی : «۱۲۶»
 علی محمد بن ولی محمد : «۴۱»
 عداد حسینی ، میر : «۲۵»
 عماد الدین : «۱۴۲»
 عمر خان : «۱۵۹»
 محمد عمر بن میر احمد : «۳۱»
 عمر بخش : «۱۲۷»
 عمر بخش بن دلدار : «۱۲۲»
 عمر شاه ، صاحبزاده : «۱۳۱»
 عمر ، غوث الزبان : «۱۲۷»
 عمر الدین : «۱۲۸»
 عنایت الله : «۴۵» ، «۱۱۰»
 سید عنایت الله بن نور محمد : «۱۵۴»
 عنایت شاه قریشی : «۷۹»
 عیان الله بن ولی الله : «۳۶»
 غالب شاه بن ملک شاه : «۸۰»
 غضنفر علی : «۳۱»

فاروقی ، محمد اجمل : ۱۶۱
 فاروقی ، عبدالرشید : ۵۳ ، ۵۷ ،
 ۱۰۷

محمد فایق بن محیی : «۱۶۲»
 فتح خان بن جمعہ خان : «۱۵۹»
 فتح الدین بن غلام علی : «۸۳»
 فتح محمد (؟) : ۳۹ ، ۱۱۰ ،
 «۱۰۸»

فیخر الدین : ۳۸ ، ۱۱۵
 فرخ سیر : ۹۷
 فریدون محمود شاہ : ۸۹
 محمد فضل : «۷۷»

فضل احمد : «۱۳۸»
 فضل اللہ شاہ (؟) : ۳۱ ، ۸۰ ،
 ۱۳۱ ، «۱۳۱» ، ۱۳۵
 فضل الہی بن عبدالرحمان : «۶۵»
 فضل حسین : ۱۴۳
 فضل دین : «۵۱» ، «۱۲۹» ،
 «۱۳۴»

فیہمی ، نعیم اللہ پرنسور : ۳۳
 فیروز خان (؟) : «۱۳۱» ، «۱۲۵»
 فیض بن حفیظ : «۷۰»
 فیض اللہ بن سعد اللہ : «۳۸»
 فیض رسول : «۷۷»
 قادر بخش بن غلام محمد : «۱۲۸»
 محمد قاسم : «۴۳»

محمد غفران : «۳۴»
 غلام احمد : «۱۲۱»
 غلام احمد بن محمد ہاشم : «۵۴» ،
 «۱۴۳»

غلام بشیر شاہ : ۵۰ ، ۱۲۲
 غلام حبیب : «۵۴»
 غلام حسن (؟) : ۷۹ ، (۸۹)
 غلام حسین : «۴۸» ، «۱۷۴»
 غلام حسین بٹ : ۱۰۹
 غلام رسول (؟) : «۱۴۱» ، «۱۴۲»
 «۱۲۵»

غلام سرور : ۴۹ ، ۱۳۰ ، ۱۳۷
 غلام علی : «۱۱۱» ، «۱۱۸»
 غلام علی بن عبدالکریم : ۱۰۵
 غلام قادر بن فضل دین : «۱۳۶»
 غلام محمد : ۷۹ ، ۸۴ ، ۱۳۷ ، ۱۷
 غلام محمد بن عثمان : «۱۵۴»
 غلام محیی الدین : «۳۶» ، «۱۲۰»
 «۱۶۱» ، «۱۶۲»

غلام نبی بن عبدالواحد : «۳۶»
 غلام یاسین : «۱۱۶»
 غوث بخش ، سید عبدالوہاب :
 ۹۲

غوث محمد : «۸۱»
 غیاث الدین محمد : ۹
 فاروقی ، ابراہیم : ۱۶۷

کاظمی ، میر سجاد حسین : ۴۱ ،

۱۲۴

کاسبخش بن اورنگ زیب : ۹۷

محمد کامل بن الله یار : (۸۷)

کرم الوہی : «۴۱»

کرم بخش بن محمد عظیم : ۱۰۳

کرم دین (?): «۳۹» ، «۴۳» ،

۴۵

کریم بخش ، خالد : ۹۵

کریم الدین احمد : ۹۱

کرمانی ، شاه ابو العالی : ۵۸

کروری ، غلام رسول : «۶۸»

کسسی ، محمد حسین : ۱۲۸

کشمیری ، قادر بابا : «۸۰»

ککروی ، فیض احمد : (۹۳)

کلهوی ، محمد بن غلام محمد :

(۶۰)

محمد کمال : «۱۲۸»

کوهاتی ، محمد اکبر بن رحیم گل :

«۳۷»

کوهاتی ، غلام علی شاه عثمانی :

(۶۸)

کھوکھر ، عطاء الرحمان : ۵۰ ،

۷۸ ، ۸۴ ، ۱۱۱ ، ۱۲۱

گجراتی ، سلطان احمد : ۱۰۲

گجراتی کریمداد : (۶۶)

قاسم علی بن الہی بخش : «۴۳»

قاسم علی بن تاج الدین : «۲۷»

قاسمی ، عبدالرشید : ۲۷ ، ۸۱ ،

۱۲۶

قاشقایی ، محمد عباس پنہاری :

«۳۵»

قانونی ، مصطفی بن سلیمان : ۱۴۵

قدرت الله : ۲۹ ، ۲۴ ، ۹۱ ،

۱۱۷

قرشی ، عبدالرزول بن شہاب الدین :

(۵۶) ، (۷۱)

قزلباش ، راحت علی : ۱۲۹

قزونی ، کاب علی : «۱۲» ، «۳۶» ،

«۱۱۸» ، «۱۲۰»

قصوری ، علی محمد شاه ہمدانی :

۱۷۲

قطب الدین (?): «۴۳» ، «۱۰۶» ،

«۱۲۳»

قطب الدین بن جان محمد :

«۱۲۰»

قطب الدین بن رفیع الدین : ۱۰۴

قل احمد بن یار محمد : «۵۴»

قمر الدین : «۴۳» ، «۱۲۲»

محمد قمر الدین : ۱۶۴

کاظم الدین : «۱۱۰»

کاظمی ، ایم . آئی : ۱۴۱

- گر دیزی ، شاه عباس : ۱۵۹
 گرگانی ، شریف : (۵۲)
 سید گل : ۹۸
 گل احمد بن عبدالرسول : «۱۵۷»
 گل حسن : «۱۵۷»
 گلزار احمد : ۳۷ ، ۴۳
 گنج لعل ، منشی : ۱۴۲
 گیان داس دلدار رام داس : «۱۲۲»
 گیلانی ، محمد شفیق : «۱۱۷»
 گیلانی ، شمس الدین : ۲۰ ، ۲۱ ،
 ۶۱ ، ۷۸ ، ۱۱۹
 گیلانی ، منگل سین : ۱۱۸
 لاهوری ، حفیظ بن نائب احمد :
 «۱۴۳»
 لاهوری ، محمد عبدالرحمان بن
 علی حسین : «۱۴۳»
 لطیف اللہ بن محمد حسن : «۷۸»
 لعل شاہ : «۴۱»
 لکھنوی ، اعظم بن حیدر : ۱۰۳
 لمبانی ، رب نواز : ۴۱ ، ۸۴
 لودھیانوی ، محمد بشیر : ۳۷ ،
 ۶۸ ، ۸۱ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ،
 ۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۱۵ ، ۱۱۷ ،
 ۱۱۹ ، ۱۲۲ ، ۱۲۷ ، ۱۳۰ ،
 ۱۳۲ ، ۱۳۴ ، ۱۴۳ ، ۱۴۴
 لہو لعل : «۱۱۸»
 ماجد بن حامد : «۱۶۱»
 مازندرانی ، محمد صالح : ۱۷۱
 مبارک علی شاہد : ۱۱۴ ، ۱۱۴
 مجتہبی ، محیی الدین : «۲۵»
 محمد مجید : «۶۴»
 مجددی ، مطلوب الرسول : ۱۲۲ ،
 ۱۳۴
 مجددی ، محمد ہاشم : ۱۳۵
 محبوب بن جمال الدین : «۸۳»
 محبوب عالم : «۸۴»
 محبوب ، محمد جعفر ، داکتر :
 ۱۰۶
 محمد محسن : «۱۴۴»
 محسن علی : «۴۶»
 محمد (ؑ) : ۵۵ ، ۸۰ ، «۱۲۴» ،
 «۱۳۲» ، «۱۵۹»
 محمد بن رحمت اللہ : «۸۵»
 محمد بن عبدالفتاح : «۱۵۴»
 محمد بن فتح دین : «۵۰»
 محمد بن علی احمد : «۱۵۹»
 محمد بن نور احمد : ۴۱
 محمد بخش : «۱۳۰»
 محمد بخش بن محمود : «۰۴»
 محمد بنہا بن عتیق اللہ : «۱۰۹»
 محمد جان : ۱۳۲
 محمد خان : «۱۵۱» ؛ خان محمد

- محمد الدین : « ۵۹ »
 مراد بخش : « ۱۲۲ »
- محمد راج بن شوکت علی : « ۷۶ »
 مستان بن کشن داس : « ۷۶ »
- محمد روشن دین : « ۵۷ »
 مسعود : « ۶۷ »
- محمد سعید ، سعید بھیک : ۵۸
 مسکین شاہ بن نعاست : « ۸۵ »
- محمد سلطان : (۶۱)
 مصطفی آبادی ، محمد عزیز : ۹۱
- محمد سلیم : ۱۰۷
 مظفر بن محمد ظفر : « ۵۱ »
- محمد شاہ آئینہ : « ۴۴ »
 مظفر بن عبداللہ : « ۹ » ، « ۱۳ » ،
- محمد شاہ ، سعید : ۱۳۰ ، ۱۵۹ ،
 « ۱۵۵ » ، « ۱۷ » ، « ۱۹ » ، « ۲۴ » ،
- ۶۹ ، ۸۷
 « ۱۰۲ »
- محمد شجاع قادری : « ۴۰ »
 مظہر علی خان والا : (۹۳) ، (۹۶)
- محمد عالم : « ۱۵۱ »
 معظم خان : ۴۲ ، ۴۹ ، ۱۲۸ ،
- محمد عبدالرسول : ۱۵۶
 ۱۳۷
- محمد علی (؟) : ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ،
 محمد معروف : « ۱۰۸ »
- ۲۳ ، ۳۹ ، ۴۹ ، ۵۳ ، ۶۱ ،
 معین الدین بن مہر دین : « ۱۲۳ »
- ۷۵ ، ۸۴ ، ۱۰۸ ، ۱۱۵ ،
 مغیت الدین فقیر : ۳۱ ، ۳۶ ،
- ۱۱۷ ، ۱۲۲ ، ۱۲۵ ، ۱۶۶ ،
 ۳۷ ، ۵۰ ، ۵۵ ، ۷۸ ، ۸۵ ،
- « ۸۹ »
 ۸۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ ،
- محمد علی بن حمید الدین : « ۱۰۸ »
 ۱۲۱ ، ۱۲۳ ، ۱۳۰
- محمد علی بن عبداللہ : « ۶۷ »
 مقرب الدین : ۱۱۶
- محمدود : « ۳۶ »
 مکن ، محمد حسن : « ۲۲ »
- محمدود بیگ : ۵۷ ، ۱۱۵ ، ۱۱۷ ،
 مکی ، محمد عامل : « ۱۵۱ »
- محمدود ، پادشاہ : ۱۶۷
 ملتانی ، سعید میان بن عبداللہ : ۱۰۲
- محمدود جیور : ۵۴
 ملتانی ، عبدالحق : « ۲۷ » ، « ۳۶ »
- محمدود خان : ۵۰ ، ۱۳۶ ،
 ملتانی ، محمد اکرم (؟) : ۱۷۵ ،
- محمدود الرحمان بن عبداللطیف :
 (۸۸)
- « ۴۵ »
 ملک عنایت اللہ : (۷۲)

- ملہمی ، ولی محمد بن عبدالستار :
«۸۲»
- منو خان بن حسن : ۱۱۹
- منور شاہ : «۴۳»
- محمد منیر بن سلطٰن احمد : «۵۰»
- منیر احمد ، سردار پورنون : ۸۴ ، ۱۳۱
- موسیٰ خیلی ، عبدالرب : «۳۰»
- مہدی حسن : «۴۰»
- مہر عبدالحق ، دکتر : ۶۷
- مہر علی شاہ : ۲۸ ، ۵۷ ، ۶۶ ، ۱۱۴ ، ۱۳۰ ، ۱۴۳
- ۱۴۴
- مہمند ، زمان عجائب : «۱۲۹»
- مہمند ، نعیم اللہ بن معز اللہ : «۱۳۱»
- مہنو سنگھ ناتھ گجر : «۴۷»
- میانداز بن عبدالحکیم : «۲۹»
- میر احمد : «۱۱۱»
- میر احمد بن جمیل : «۱۳۰»
- میرزا جان : «۱۴۲»
- میرزادہ ، محمد یار : «۳۹»
- ناظم یاسینی ، محمد ابراہیم : ۸۷
- زانکچند (مانکچند) : «۱۵۱»
- نبی بخش : ۳۳ ، ۴۴
- نثار بن عبدالغنیمن : «۳۸»
- نجم الدین (?) : «۱۶۴» ، ۸۴
- ندوی فردوسی ، محمد نسیم : (۷۲)
- محمد نذیر بن محمد صدیق : (۹۰)
- نذیر احمد : ۱۵۸ ، ۱۶۴
- نسبت رای : ۱۵۱
- محمد نسیم : ۴۵ ، ۸۵
- نسیم بن کرم : «۱۲۵»
- نسیم گل (?) : «۴۷» ، ۱۱۹ ، ۱۳۶
- محمد نصیر (?) : «۱۰۹» ، ۱۷۵
- نصیر احمد : ۴۴ ، ۸۲ ، ۱۱۷
- ۱۳۱ ، ۱۳۳ ، ۱۳۵
- نصیر الدین بن عبداللہ : (۹۱)
- نصیر الدین بکھری : ۱۷۱
- نظاری ، سعد الدین : (۱۴)
- نظام الدین ، بشکر : «۹۰»
- نظام الدین بن نزہت : «۳۸»
- نظامی ، اللہ دین : ۱۵۹
- نظامی ، سحی الدین بن عبدالطریف :
«۴۹»
- نظامی ، محمد نظام الدین : «۵۱»
- نظر علی بگ : (۹۴)
- محمد نعمان بن غلام عثمان :
«۱۱۴»
- نعمت اللہ (?) : «۳۸» ، «۸۲» ، «۱۲۳» ،
۱۴۴
- نقوی ، حسین تارف : ۱۳۲
- ننگہ ہاری ، محمد شریف : «۱۶۱»

- محمد نور : ۶۸
 نور احمد بن حسام الدین : (۶۳)
 نور احمد بن قطب دین : «۳۶»
 نور الحسن بن محمد حنیف : «۱۱۳»
 نور حسین بن الهداد : «۱۱۶»
 نور حسین بن شریف الدین : «۱۲۲»
 نور حیات : ۱۲۱
 نور الدین : «۱۲۶»
 نور الدین حسین : ۱۶۷
 نور عالم بن غلام محمد : «۱۲۶»
 نور علی : «۳۷»
 نور علی آقا خیل : ۴۳
 نور العین : «۱۱۵»
 نور محمد (?) : (۶۹) ، «۱۵۲»
 نوشاهی ، احمد بخش : (۷۹)
 نوشاهی ، محمد اسماعیل اعظمی :
 ۱۵۶ ، ۴۰
 نوشاهی ، بشیر احمد بشارت : «۸۵»
 «۹۵»
 نوشاهی ، محمد شریف : ۷۵ ،
 ۱۰۸ ، ۷۹
 نوشاهی ، شهاب الدین : «۱۱۷»
 نوشاهی ، عصمت الله : ۱۰۸
 نوشاهی ، محمد علی کوثر : ۱۲۸ ،
 ۴۴ ، ۸۲ ، ۱۰۹
- نوشاهی ، غلام مصطفی : ۸۸ ،
 (۹۵)
 نوشهروی ، مطلوب حسین : «۳۷»
 نیاز احمد بن عبد الواسع : «۳۶»
 نیاز محمد (?) : «۱۲۰» ، «۱۴۲»
 نیک محمد : «۱۲۴»
 نیک محمد بن عبدالرزاق جیو :
 «۳۷»
 وصف گل بن ظفر گل : «۴۰»
 ولی الدین ، عبدالرحمان : «۱۱۷»
 ولی محمد (?) : «۸۱» ، ۱۲۵
 ولی محمد نجار بن ابراهیم : «۱۲۶»
 وهاب علی شاه : ۳۱
 وهوری ، محمد اسماعیل : ۵۰
 هالائی ، هدایت الله بن محمد حسن :
 (۹۴)
 هانسوی عبدالواسع : (۴۰) ، (۵۲)
 هدایت بخش : «۱۳۵»
 هریرام بن گنگا رام رامچند : ۱۳۱
 همدانی ، محمد طیب شاه : ۶۷۲ ،
 ۱۷۵
 یار محمد : ۳۰ ، ۷۹ ، ۱۱۰
 محمد یاسین : ۱۱۸
 یاسینی ، محمد ابراهیم : ۶۱
 یکدل ، احمد بخش : «۱۳۰»
 یوسف بن درویش خیره : «۱۲۱»

III- نام فہرست نگاران

و راویان نسخہ ہا بہ ترتیب شمار کار آنان

۱۸- انعام الحق کوثر ، دکترا ۱۰	۱- احمد منزوی ۳۱۱
۱۹- سرفراز علی رضوی ، مید ۱۰	۲- محمد نذیر رانجھا ۱۵۵
۲۰- میر سجاد حسین کاظمی ۹	۳- نعیم اختر قمر مجددی ۱۴۰
۲۱- احمد حسین احمد قلعد داری ،
پروفیسور ۹	۴- مید عارف نوشاھی ۱۳۲
۲۲- خالدہ صدیقی بیگم ، دکترا ۶	۵- محمد بشیر حسین ، دکترا ۵۹
۲۳- محمد اقبال مجددی پروفیسور ۶	۶- ملک محمد اقبال ، پروفیسور
۳۹
۲۴- حسن مجتبیٰ رضوی مید ۴	۷- مید خضر لوشاھی عباسی ۳۳
۲۵- محمد اسرائیل کان اللہ لہ ،
مولانا ۴	۸- محمد علی کوثر نوشاھی ۳۲
۲۶- روشن آراء بیگم ، دکترا ۳	۹- عبداللہ ، پروفیسور ۲۹
۲۷- ظہور الدین احمد ، دکترا ۳	۱۰- رضا ہمدانی ، استاد ۲۳
۲۸- شفیق الرحمان نوشاھی ۲	۱۱- اللہ دتا جودری ، دکترا ۱۹
۲۹- رشید احمد ۲	۱۲- اختر راھی ، پروفیسور ۱۷
۳۰- زبیدہ صدیقی بیگم ، دکترا ۱	۱۳- امتیاز حسین ، مید ۱۷
۳۱- خانم رضوالہ سجر بیگم ۱	۱۴- عباسی ، منظور احسن ۱۴
۳۲- سعید الظفر نوشاھی ۱	۱۵- محمد متین ، مید ۱۳
۳۳- مید حسین عارف نقوی ۱	۱۶- ساجد الرحمان ۱۳
	۱۷- غلام حسین ، حافظ ۱۳

IV- نام جای و کسان دارنده نسخہ ہا

بہ ترتیب النبیایی . کہ بدنبال ہر یک ، نام فہرست نگار و شمار
اسخہ آمدہ است .

- 1- اٹک (سرحد) تلہ گنگ ، خیر پورہ ، اسد اللہ خان
(۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 2- اٹک (سرحد) سلطانپور ، حمیدیہ ، سید عبدالرحمان شاہ
(۲) نعیم اختر قمر مجددی
- 3- اٹک (سرحد) مکھڈ ، مولانا محمد علی
(۲۸) پروفیسور ملک محمد اقبال مجددی
- 4- اسلام آباد (پنجاب) ادارہ تحقیقات اسلامی
(۱)
- 5- اسلام آباد (پنجاب) سید حسین عارف نقوی
(۱)
- 6- اسلام آباد (پنجاب) غلام حسین بٹ سید عارف نوشاہی
(۱)
- 7- اسلام آباد (پنجاب) گنج بخش
(۳۱۱) احمد منزوی
- 8- اوج (پنجاب) مخدوم سید شمس الدین گیانی
(۷) دکتر اللہ دتا چوہدری ، غلام سرور
- 9- اوکاڑہ (سند) کتابخانہ اقبال صلاح الدین
(۱)
- 10- بلوچستان ، مستونگ ، جواتر ، عبدالصمد کڑیز
(۱) دکتر انعام الحق
- 11- بلوچستان ، مستونگ ، میر عبدالستار محمد شہی ، میر معین
(۱) دکتر انعام الحق کوثر

- 12- بنون (سرحد) نسیم گل ، کتابخانہ حبیب اللہ خان
- (۳) محمد نذیر رانجھا
- 13- بہاولپور (پنجاب) جامعہ اسلامیہ، پروفیسور اللہ دتا چوہدری
- (۳)
- 14- بہاولپور (سند) رحمت بک کمپنی، پروفیسور اللہ دتا چوہدری
- (۱)
- 15- بہاولپور (سند) سنٹرل لائبریری پروفیسور اللہ دتا چوہدری
- (۱)
- 16- بہاولپور : فیصل آباد چشتیان ، درگاہ معلی ،
- محمد اجمل چشتی فاروق
- (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 17- بہاولنگر () چشتیان کہنہ ، اللہ دین نظامی .
- (۲) نعیم اختر مجددی
- 18- پشاور (سرحد) اگوڑہ خٹک ، نوشہرہ کتابخانہ رحیمیہ .
- (۳) میر سجاد حسین کاظمی
- 19- پشاور (سرحد) داکٹر اسلام محمود خان .
- (۱) میر سجاد حسین کاظمی
- 20- پشاور (سرحد) پشتو اکادمی . استاد محمد رضا ہمدانی
- (۶)
- 21- پشاور (سرحد) جہنکی ، مذہبی کتابخانہ ، بولوی وردک .
- (۱) میر سجاد حسین کاظمی
- 22- پشاور (سرحد) دانشگاه پشاور (کالج اسلامیہ) .
- (۱۷) سید امتیاز حسین
- 23- پشاور (سرحد) داکٹر اختر جعفری ، پروفیسور دانشگاه
- پشاور .
- (۱) میر سجاد حسین کاظمی
- 24- پشاور (سرحد) داکٹر خواجہ محمد ملیم .
- (۱۶) استاد محمد رضا ہمدانی
- 25- پشاور (سرحد) رمی تاون ، راحت علی خان قزلباش .
- (۱) میر سجاد حسین کاظمی
- 26- پشاور (سرحد) ریکارڈ آفیس . سید حسن مجتبیٰ رضوی
- (۴)
- 27- پشاور (سرحد) سید امیر شاہ بخارایی
- (۲)

- 28- پیشاور (سرحد) شرقیہ دارالعلوم الاسلامیہ (۲)
- 29- پیشاور (سرحد) عجائب گھر (موزہ) ، محمد اسرائیل کان
اللہ لہ (۳)
- 30- پیشاور (سرحد) غاجی کندر خیل ، میان محمد جان رئیس
مدرسه حمایت اسلام . میر سجاد حسین کاظمی (۱)
- 31- پیشاور (سرحد) فیصل کالونی ، استاد محمد عبدالقدوس .
محمد اسرائیل کان اللہ لہ (۱)
- 32- پیشاور (سرحد) کاشکال ، کتابخانہ نقشبندیہ .
استاد محمد رضا ہمدانی (۱)
- 33- پیشاور (سرحد) گبار شاچی ، سید صادق حسین شاہ جعفری .
میر سجاد حسین کاظمی (۱)
- 34- پیشاور (سرحد) نوشہرہ ، اکوڑہ ختک ، مدرسہ حقانیہ .
میر سجاد حسین کاظمی (۱)
- 35- پیشاور (سرحد) نوشہرہ ، زاخیل بالا ، کتابخانہ فیروز الدین
36- جہلم (پنجاب) پنڈ دادنخان ، احمد آباد ، مقرب الدین .
محمد نذیر رانجہا (۱)
- 37- جہلم (پنجاب) پنڈ دادنخان ، محلہ لوہاران .
محمد نذیر رانجہا (۱)
- 38- جہلم (پنجاب) پنڈ دادنخان ، مولانا جہان زیب .
محمد نذیر رانجہا (۳)
- 39- جہلم (پنجاب) لہ ، کتابخانہ مجددیہ ، مطلوب الرسول
مجددی . نعیم اختر قمر مجددی (۲)
- 40- جہنگ (پنجاب) چنیوٹ ، ملک آباد ، محمد اکرم .
محمد نذیر رانجہا (۳)
- 41- حیدر آباد (ہند) تندو قیصر ، گنجینہ نظامیان .
نعیم اختر قمر مجددی (۱)

- 42- حیدر آباد (سند) درگاہ شریف ، کتابخانہ عالیہ علمیہ ،
 پیر محب اللہ شاہ راشدی .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 43- حیدر آباد (سند) سندھی ادبی بورڈ .
 (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 44- حیدر آباد (سند) سندھ پراونشیل داؤد ہوتا لائبریری .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 45- حیدر آباد (سند) شاہ ولی اللہ کالج . نعیم اختر قمر مجددی
 (۱)
- 46- حیدر آباد (سند) منصورہ ، شاہ ولی اللہ کالج .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 47- خوشاب (پنجاب) اکبر پورہ ، مولانا گلزار احمد .
 (۱)
- 48- خیرپور (سند) تہبہری ، مدرسہ دارالہدایہ . سید خضر نوشاہی
 (۲)
- 49- خیرپور (سند) پیر گوٹہ ، مدرسہ راشدیہ . سید خضر نوشاہی
 (۱)
- 50- خیرپور (سند) کتابخانہ عمومی سید خضر نوشاہی
 (۹)
- 51- ڈیرہ اسماعیل خان (مرحد) معظم خان کتابفروش .
 (۲) محمد نذیر رانجہا
- 52- ڈیرہ اسماعیل خان (مرحد) مکتہ حبیبیہ . محمد نذیر رانجہا
 (۷)
- 53- راولپنڈی (پنجاب) بازار بنابوٹا ، جامعہ غوثیہ مظہرالاسلام .
 (۱) پرفسور اختر راہی
- 54- راولپنڈی (پنجاب) عزیز آباد ، اکادمی تعلیمات اسلامی ،
 مولانا ریاض حسین شاہ .
 (۱) پرفسور اختر راہی
- 55- راولپنڈی (پنجاب) عیدگاہ کتابخانہ حبیبیہ . پرفسور اختر راہی
 (۱)
- 56- راولپنڈی (پنجاب) کتابخانہ مستالیہ . پرفسور اختر راہی
 (۱)
- 57- راولپنڈی (پنجاب) کمیٹی چوک ، سروان اسلم محمود .
 (۲) سید عارف نوشاہی
- 58- راولپنڈی (پنجاب) لوڈہ شریف ، درہ شادروان
 پیر مہر علی شاہ .
 (۸) پرفسور ملک محمد اقبال

- 59- راولپنڈی (پنجاب) گلشن آباد (آکال گرہ) ابو سعید
 ، محمد رمضان بہرروی صاحب . سید عارف نوشاھی (۱)
- 60- راولپنڈی (پنجاب) لعل شاہ بخاری ، مدنی مسجد .
 پرفسور ملک محمد اقبال (۱)
- 61- راولپنڈی (پنجاب) واہ کینٹ ، گڑھی انغانان ،
 کتابخانہ فاضلیہ . پرفسور اختر راھی (۴)
- 62- رحیم یار خان (پنجاب) صادق آباد ، گنجینہ میر ،
 میر زاہد حسین . داکتر اللہ دتا چوہدری (۱)
- 63- رحیم یار خان (پنجاب) محمد آباد ، مبارک اردو لائبریری .
 داکتر اللہ دیا چوہدری (۷)
- 64- ساہیوال (پنجاب) دارالعلوم فریدیہ . نعیم اختر قمر مجددی (۱)
- 65- سرگودھا (پنجاب) الہ آباد ، میان عبدالرحیم صاحب .
 محمد نذیر رانجھا (۱)
- 66- سرگودھا (پنجاب) انجمن ربوہ خلافت . نعیم اختر مجددی (۷)
- 67- سرگودھا (پنجاب) بکھر ، عبدالرسول صاحب .
 نعیم اختر مجددی (۲)
- 68- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، محمد اسماعیل دھوری .
 محمد نذیر رانجھا (۲)
- 69- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، محمد افضل ، جہان آباد .
 سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، بکھر ، کتابخانہ عبدالرسول صاحب .
- 70- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، بکھر ، کتابخانہ عبدالرسول صاحب .
 محمد نذیر رانجھا (۱)
- 71- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، جگھیان ، اللہ دتا صاحب .
 محمد نذیر رانجھا (۸)
- 72- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، چکرمداس ، احمد خان .
 محمد نذیر رانجھا (۱)
- 73- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، چک ۲۸ شمالی ، محمد امان .
 محمد نذیر رانجھا (۱)

- 74- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، چک ۱۵ شمالی ،
 () غلام بشیر شاہ . محمد نذیر رانجہا
- 75- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، حویلی بیکنان ، مولوی
 (۱) خوشی محمد . محمد نذیر رانجہا
- 76- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، دیرہ سیدان ، محمد انور صاحب .
 (۲) محمد نذیر رانجہا
- 77- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، ڈیرہ ملکان ، مولانا یار محمد .
 (۲) محمد نذیر رانجہا
- 78- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، ڈیرہ میانہ ، میان سردار محمد .
 (۱) محمد نذیر رانجہا
- 79- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، رب نواز ، للیانی .
 (۳) محمد نذیر رانجہا
- 80- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مردار پور نون ،
 (۱) چوہدری منیر احمد . محمد نذیر رانجہا
- 81- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، سعادت خان ، بتمہن .
 (۲) محمد نذیر رانجہا
- 82- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، شاد محمد ، میانی .
 (۳) محمد نذیر رانجہا
- 83- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، صوفی نعمت اللہ چاؤہ .
 (۳) محمد نذیر رانجہا
- 84- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، عابد حسین . محمد نذیر رانجہا
 (۱)
- 85- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، غطمان ، مولوی محمد یاسین .
 (۱) محمد نذیر رانجہا
- 86- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، غضنفر علی ، مائٹم .
 (۲) محمد نذیر رانجہا
- 87- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، غلام بشیر شاہ ، چک ۱۰ .
 (۱) محمد نذیر رانجہا ، شمالی .

- 88- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، غلام محمد ، کہوٹ .
 محمد نذیر رانجہا (۲)
- 89- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، کتابخانہ محمد علی ، کوٹ میدان .
 محمد نذیر رانجہا (۱۰)
- 90- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، کتابخانہ محمد وسیم ،
 چک ۱۹ شمالی . محمد نذیر رانجہا (۱)
- 91- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، کوٹ بھائی خان ،
 اللہ بخش میکن . محمد نذیر رانجہا (۲)
- 92- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، گلزار احمد ، چک ۵۰ شمالی .
 محمد نذیر رانجہا (۱)
- 93- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، کوٹ مومن غلام سرور .
 محمد نذیر رانجہا (۱)
- 94- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مدرسہ علوم المرتضیٰ ،
 مفتی محمد رفیق . نعیم اختر قمر مجددی (۲)
- 95- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مدرسہ رانجہا ، عابد حسین .
 محمد نذیر رانجہا (۱)
- 96- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولانا داؤد . محمد نذیر رانجہا (۱)
- 97- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولانا قدرت اللہ . محمد نذیر رانجہا (۵)
- 98- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولوی خوشی محمد ،
 حویلی میکنان . محمد نذیر رانجہا (۱)
- 99- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولوی عنایت اللہ ،
 چک ۸ شمالی . محمد نذیر رانجہا (۳)
- 100- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولوی فتح محمد ، دیو وال .
 محمد نذیر رانجہا (۲)
- 101- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، مولوی محمد یاسین عظامان .
 محمد نذیر رانجہا (۱)

- 102- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، میانی شاہ محمد . محمد نذیر رانجہا (۱)
- 103- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، نصیر آباد ، مولانا داؤد .
- (۴) محمد نذیر رانجہا
- 104- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، نوان کوٹ ، غلام سرور صاحب .
- (۱) محمد نذیر رانجہا
- 105- سرگودھا (پنجاب) بہلوال ، نوزانوالہ ، کتابخانہ محمود بیگ .
- (۳) محمد نذیر رانجہا
- 106- سرگودھا (پنجاب) بہیرہ ، کتابخانہ محمد غوثیہ ، علامہ
- (۲) پیر محمد . نعیم اختر قمر مجددی
- 107- سرگودھا (پنجاب) بہیرہ مدرسہ عزیزیہ ، ابرار احمد بگوی .
- (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 108- سرگودھا (پنجاب) جہاوریان ، عطاالرحمن ، صاحب ، کھوکھر .
- (۶) محمد نذیر رانجہا
- 109- سرگودھا (پنجاب) چوکی بہاکٹ ، محمد سعید صاحب .
- (۴) محمد نذیر رانجہا
- 110- سرگودھا (پنجاب) چھاوٹی ، کرم دین صاحب .
- (۲) محمد نذیر رانجہا
- 111- سرگودھا (پنجاب) حبیب الرحمن صاحب . محمد نذیر رانجہا (۴)
- 112- سرگودھا (پنجاب) خوشاب ڈستان ، حافظ نور محمد عبداللہ
- (۲) صاحب . محمد نذیر رانجہا
- 113- سرگودھا (پنجاب) خوشاب ، محمد نسیم صاحب .
- (۳) محمد نذیر رانجہا
- 114- سرگودھا (پنجاب) ساھیوال مکتبہ سلیمانیہ . محمد نذیر رانجہا (۷)
- 115- سرگودھا (پنجاب) سپرانوالہ کھوہ ، میان داؤد خان .
- (۲) محمد نذیر رانجہا
- 116- سرگودھا (پنجاب) کتابخانہ حبیب الرحمان صاحب .
- (۱) محمد نذیر رانجہا

- 117- سرگودھا (پنجاب) کتابخانہ منیر احمد ، سردار پور نون .
- (۱) محمد نذیر رانجھا
- 118- سرگودھا (پنجاب) ماڑی ، کتابخانہ عبید اللہ صاحب .
- (۱) محمد نذیر رانجھا
- 119- سرگودھا (پنجاب) ملک نصیر احمد صاحب . محمد نذیر رانجھا (۳)
- 120- سرگودھا (پنجاب) مولانا شہاب الدین . محمد نذیر رانجھا (۲)
- 121- سرگودھا (پنجاب) مولوی فخر الدین . محمد نذیر رانجھا (۱)
- 122- سرگودھا (پنجاب) مولوی فضل اللہ شاہ صاحب .
- (۳) محمد نذیر رانجھا
- 123- سرگودھا (پنجاب) نور حیات کالونی بہلوال ، کتابخانہ
- (۱) محمد شریف صاحب . محمد نذیر رانجھا
- 124- سرگودھا (پنجاب) ہانہی ونڈ ، محمود خان صاحب .
- (۲) محمد نذیر رانجھا
- 125- سکھر (سند) کوتھہ سام نہرا ، مولانا میر محمد سکندرانی .
- (۲) محمد علی کوثر
- 126- سیالکوٹ (پنجاب) بدو ملہی کہنہ ، کتابخانہ نخرالاطباء .
- (۴) نعیم اختر قمر مجددی
- 127- سیالکوٹ (پنجاب) رنگپورہ ، کتابخانہ حسن علی .
- (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 128- سیالکوٹ (پنجاب) ظفر وال ، ایم۔ آئی۔ کاظمی .
- (۱) پرفسور محمد اقبال مجددی
- 129- شکار پور (پنجاب) گڑھی یاسین ، گوشہ ادب ، صلاح الدین .
- (۵) سید خضر نوشاھی
- 130- شکار پور (پنجاب) گڑھی یاسین ، مدرسہ قاسمیہ ،
- (۱) نجم الدین صاحب . سید خضر نوشاھی
- 131- شکار پور (پنجاب) گڑھی یاسین ، مولانا محمد ابراہیم
- (۳) ناظم ، یاسینی . سید خضر نوشاھی

- 132- شیخو پورہ (پنجاب) اجینانوالہ ، حکیم سید محمد شاہ .
 (۲) محمد علی کوثر
- 133- شیخو پورہ (پنجاب) بوہر باتھ ، محمد علی کوثر بہتی .
 (۲) سید سادف نوشاھی
- 134- شیخو پورہ (پنجاب) خانتاہ دوگران ، رضویہ ، ابوالفیض
 محمد عبد لکریم ابدالوی .
 (۲) نعیم اختر قمر مجددی
- 135- شیخو پورہ (پنجاب) سرسیدانی ، گنجنہ ضیاء العلوم .
 (۶) نعیم اختر قمر مجددی
- 136- شیخو پورہ (پنجاب) فیروز والا ، میر وال ، کتابخانہ اعظمہ .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 137- شیخو پورہ (پنجاب) مریدی باتھ ، حکیم محمد سید اللہ .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 138- شیخو پورہ (پنجاب) مریدی ، کتابخانہ نقشبندیہ ،
 اشفاق احمد مجددی .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 139- شیخو پورہ (پنجاب) مریدی ، مولانا محمد اسماعیل
 نوشاھی اعظمی .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 140- شیخو پورہ (پنجاب) نارنگ مندی ، چندیالہ تھستان ،
 محمد شفیع الراعی
 (۴) نعیم اختر قمر مجددی
- 141- شیخو پورہ (پنجاب) نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہدینہ ،
 مبارک علی شاہد .
 (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 142- شیخو پورہ (پنجاب) نارنگ مندی ، کتابخانہ شاہدینہ ،
 علی حق شاہ .
 (۱۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 143- شیخو پورہ (پنجاب) نارنگ مندی ، آدوت بہیلان ، چودھری
 ذکاء اللہ .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 144- شیخو پورہ (پنجاب) نارنگ مندی ، ماری کلان ، حکیم
 رحمت علی قریشی .
 (۱) نعیم اختر قمر مجددی

- 145- شیخو پوره (پنجاب) نوشہرہ ، کتابخانہ ہاشمی .
- (۱) خانم رضوانہ سحر
- 146- فیصل آباد (پنجاب) پیپاز کالونی ، کتابخانہ مجاہد الاسلام .
- (۴) نعیم اختر قمر مجددی
- 471- فیصل آباد (پنجاب) چنیوت بازار وکیلان ، کتابخانہ چشتی
- (۴) سلیمانی . نعیم اختر قمر مجددی
- 148- فیصل آباد (پنجاب) عبداللہ پور ، سولوی محمد رمضان شوق .
- (۱) سید خضر نوشاھی
- 149- فیصل آباد (پنجاب) غلام محمد آباد ، مکتبہ جشتیہ .
- (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 150- قصور (پنجاب) کوت مراد خان ، کتابخانہ ہمدانی ،
- (۳) سید محمد طیب شاہ ہمدانی . بشیر حسین
- 151- قصور (پنجاب) کتابخانہ برکتیہ رضویہ ، محمد عبداللہ
- (۲) قادری رضوی . بشیر حسین
- 152- کراچی (سند) استاد جسام الدین راشدی . روشن آرا بیگم
- 153- کراچی (سند) انجمن ترقی اردو . سید عارف نوشاھی ،
- (۱۰) سید سرفراز علی رضوی
- 154- کراچی (سند) پرفسور نعیم اللہ فہیمی استاد زبان فارسی
- (۱) 155- کراچی (سند) پیر گوٹہ ، مدرسہ راشدیہ .
- 156- کراچی (سند) جناح باغ ، لیاقت ہال لائبریری .
- (۱) سید خضر نوشاھی
- 157- کراچی (سند) چند دیگر ، نیشنل بانک آف پاکستان .
- 158- کراچی (سند) کریم بخش خالد ، دبیر دائرہ اطلاعات و
- (۱) فیلم استان سند . سید عارف نوشاھی
- (۱) 159- کراچی (سند) لیاقت علی لائبریری .
- (۲) 160- کراچی (سند) ہیموریل لائبریری .
- 161- کراچی (سند) وزہ ملی . سید عارف نوشاھی (۸۶)

- 162- کراچی (سند) ناظم آباد ، کتابخانہ ہمدرد ، حکیم محمد سعید
 دہلوی ۱۰۳ R. (۹)
- 163- کراچی (سند) ناظم آباد، سید محمد بیدری ، سید خضر نوشاھی (۳)
- 164- کویتہ (بلوچستان) حاجی محمد یوسف . دکتر انعام الحق کوثر (۱)
- 165- کویتہ (بلوچستان) سیٹھ صادق علی . دکتر انعام الحق کوثر (۱)
- 166- کویتہ (بلوچستان) کلی لاجور گلستان ، مدرسہ ضیاء العلوم .
 دکتر انعام الحق کوثر (۷)
- 167- کویتہ (بلوچستان) مولانا محمد ہاشم جان مجددی .
 پرفسور محمد اقبال مجددی (۱)
- 168- کیمپل پور (پنجاب) حسن ابدال ، مدرسہ تعلیم قرآن .
 پرفسور اختر راھی (۱)
- 169- کیمپل پور (پنجاب) سلطانپور ، کتابخانہ شاہدینہ ،
 مبارک علی شاہد . پرفسور اختر راھی (۱)
- 170- کیمپل پور (پنجاب) چورہ ، مختار الحسن شاہ نقشبندی .
 پرفسور اختر راھی (۱)
- 171- کیمپل پور (پنجاب) کتابخانہ عبدالحق غورغشی .
 پرفسور اختر راھی (۱)
- 172- کیمپل پور (پنجاب) مکہ ، مولانا محمد علی .
 پرفسور ملک محمد اقبال (۲)
- 173- گجرات (پنجاب) احمد حسین احمد قلعہ داری .
 پرفسور احمد حسین احمد قلعہ داری (۶)
- 174- گجرات (پنجاب) دالیہ کتابخانہ حکیم محمد اکبر خان .
 پرفسور احمد حسین احمد قلعہ داری (۱)
- 175- گجرات (پنجاب) دہل ، مولانا میر محمد شریف نوشاھی .
 سید خضر نوشاھی (۳)
- 176- گجرات (پنجاب) ماہنپال ، کتابخانہ شاہدینہ .
 سید عارف نوشاھی (۹)

- 177- گجرات (پنجاب) شاہ دولہ رود ، حکیم عبدالرحیم عبدالجلیل .
- (۱) سید عارف نوشاهی
- 178- گجرات (پنجاب) قلعه دار ، کتابخانہ مولانا عبدالکریم
- (۲) قلعه داری . پرفسور محمد حسین احمد قلعه داری
- 179- گجرات (پنجاب) گنجاہ گولیکی ، پیرزادہ خلیل احمد ناصر .
- (۲) محمد علی کوثر نوشاهی
- 180- گوجرانوالہ (پنجاب) تہتہد گجر ، مولوی محمد عبداللہ .
- (۱) محمد علی کوثر نوشاهی
- 181- گوجرانوالہ (پنجاب) پنڈی بہٹیان ، انجمن اصلاح مسلمین .
- (۲) محمد علی کوثر نوشاهی
- 182- گوجرانوالہ (پنجاب) حافظ آباد ، چشتی کوتتری ، محمد رفیق .
- (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 183- گوجرانوالہ (پنجاب) حافظ آباد ، عبدالرشید فاروقی .
- (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 184- گوجرانوالہ (پنجاب) رسواپور تاون ، کسسی ، محمد حسین
- (۱) کسسی . محمد علی کوثر
- 185- گوجرانوالہ (پنجاب) مکھیکی منڈی ، نذیر احمد نقشبندی .
- (۲) نعیم اختر قمر مجددی
- 186- گوجرانوالہ (پنجاب) منڈی ہوان ٹاؤن ، نصیر احمد .
- (۳) نعیم اختر قمر مجددی
- 187- گوجرانوالہ (پنجاب) علی پور چترہ ، سوٹیان والا .
- (۳) پرفسور محمد اشرف صدیقی سید خضر نوشاهی
- 188- لاہور (پنجاب) اردو بازار ، کتابخانہ رشیدیہ قادری .
- (۵) سید عارف نوشاهی
- 189- لاہور (پنجاب) اردو بازار ، کتابخانہ شان اسلام .
- (۱) سید عارف نوشاهی
- 190- لاہور (پنجاب) استاد داکتر محمد باقر . داکتر خالدہ صدیقی

- 191- لاہور (پنجاب) اعوان تاون ، سید سبط الحسن ضیغم .
- (۱) محمد علی کوثر
- 192- لاہور (پنجاب) انارکلی ، دانش آباد ، ۳۷ احسان دانش .
- (۲) شفیق الرحمن نوشاہی
- 193- لاہور (پنجاب) پنجاب پبلک لائبریری . منظور احسن عباسی
- (۱۴) 194- لاہور (پنجاب) دانشگاه آذر . پرفسور محمد اقبال مجددی
- (۴) 195- لاہور (پنجاب) دانشگاه پنجاب (پنجاب یونیورسٹی) .
- (۲۹) پرفسور عبداللہ
- 196- لاہور (پنجاب) چوک وزیر خان ، عالمگیر شجاع .
- (۵) محمد علی کوثر
- 197- لاہور (پنجاب) دانشگاه ، ذخیرہ ربانی . داکتر محمد بشیر حسین
- (۲) 198- لاہور (پنجاب) دانشگاه شیرانی . داکتر محمد بشیر حسین
- (۴۸) 199- لاہور (پنجاب) دروازہ ٹیکسالی ، کتابخانہ دارالعلوم
انجمن نعمانیہ .
- (۱) 200- لاہور (پنجاب) دروازہ دہلی ، سولوی نبی بخش ، باغ علی نسیم
- (۲) 201- لاہور (پنجاب) دیال سنگھ ترست سید محمد متین ہاشمی .
- (۱۳) ماجد الرحمان صدیقی
- 202- لاہور (پنجاب) رحمان پورہ ، محمد شریف البدر .
- (۲۰) نعیم اختر قمر مجددی
- 203- لاہور (پنجاب) ریلوی روڈ ، حکیم محمد موسی امرتسری چشتی
- (۱) 204- لاہور (پنجاب) جامعہ اشرفیہ . پرفسور اختر راہی
- (۱) 205- لاہور (پنجاب) سرمدانی گجینہ ضیاء العلوم .
- (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 206- لاہور (پنجاب) شاعر مسجد ، علماء اکیڈمی .
- (۱) نعیم اختر قمر مجددی
- 207- لاہور (پنجاب) شش محل ، انبالہ جاد سازی ، محمد بشیر
لودھیانوی .
- (۲۳) نعیم اختر قمر مجددی

- 208- لاہور (پنجاب) فقیر خانہ ، کتابخانہ سید مغیث الدین بخاری .
چند تن .
(۱۷) محمد علی کوثر
- 209- لاہور (پنجاب) کتابخانہ الرياض ، جی۔ مہین الدین .
دکتر ظہور الدین احمد (۳)
- 210- لاہور (پنجاب) کتابخانہ قلعہ شاہی . سید عارف نوشاہی (۲)
- 211- لاہور (پنجاب) گلبرگ ، الف . دکتر محمد عبداللہ جفتائی (۱)
- 212- لاہور (پنجاب) محمد شنیع . بشیر حسین (۴)
- 213- لاہور (پنجاب) مساجد مسجد ، کتابخانہ خاور ، محمد حلیم .
سید عارف نوشاہی (۲)
- 214- لاہور (پنجاب) موزہ . رشید احمد (۲)
- 215- لاہور (پنجاب) نکلون رود ، خلیل الرحمان داودی .
سید عارف نوشاہی (۶)
- 216- ملتان (پنجاب) آغا پورہ ، مکتبہ فایق . (۱)
- 217- ملتان (پنجاب) باغ لانگی ، کتابخانہ عمومی .
دکتر زبیدہ صدیقی (۸)
- 218- ملتان (پنجاب) جہانپان ، چک I.R. / ۱۱۴ کتابخانہ
اسد نظامی . سعید الظفر نوشاہی (۱)
- 219- ملتان (پنجاب) خان عبدالعلیم ترین . دکتر زبیدہ صدیقی (۱)
- 220- ملتان (پنجاب) خیابان بہاولپور . دکتر مہر عبدالحق . (۱)
- 221- ملتان (پنجاب) سید شاہ گردیزی . دکتر زبیدہ صدیقی (۱)
- 222- ملتان (پنجاب) کتابخانہ خلافت ربوہ . نعیم اختر مجددی (۱)
- 223- میانوالی (پنجاب) داؤد خیل ، کتابخانہ حقانیہ سعید احمد .
محمد نذیر رانجھا (۳)
- 224- میانوالی (پنجاب) کندیان ، کتابخانہ سعیدہ ، مولانا عبدالخلیل
خان صاحب . محمد نذیر رانجھا (۳)
- 225- بنوں (سرحد) مین بازار ، عبداللہ خان صاحب .
محمد نذیر رانجھا (۱)
- 226- ہزارہ (سرحد) ہری پور دارالعلوم اسلامیہ رحمانیہ .
پرفسور اختر راہی (۴)

V - نام شہرہا

بہ ترتیب شمار بیشتر نسخہ ہا

۱۸ - رحیم یار خان (پنجاب) ۸	۱ - اسلام آباد (پنجاب) ۳۱۴
۱۹ - اوچ (پنجاب) ۷	۲ - لاہور (پنجاب) ۲۱۷
۲۰ - جہلم (پنجاب) ۷	۳ - سرگودھا (پنجاب) ۱۳۹
۲۱ - میانکوٹ (پنجاب) ۶	۴ - کراچی (سندھ) ۱۱۹
۲۲ - میانوالی (پنجاب) ۶	۵ - پشاور (سرحد) ۶۳
۲۳ - بہاولپور (سندھ) ۵	۶ - شیخوپورہ (پنجاب) ۴۰
۲۴ - قصور (پنجاب) ۵	۷ - اٹک (سرحد) ۳۹
۲۵ - بنوں (سرحد) ۴	۸ - گجرات (پنجاب) ۲۴
۲۶ - ہزارہ (سرحد) ۴	۹ - راولپنڈی (پنجاب) ۲۰
۲۷ - بہاولنگر (پنجاب) ۳	۱۰ - گوجرانوالہ (پنجاب) ۱۸
۲۸ - جننگ (پنجاب) ۳	۱۱ - ملتان (پنجاب) ۱۳
۲۹ - مکنڑ (سندھ) ۲	۱۲ - فیصل آباد (پنجاب) ۱۲
۳۰ - مستونک (بلوچستان) ۲	۱۳ - خیر پور (سندھ) ۱۲
۳۱ - اوکارا (پنجاب) ۱	۱۴ - دیرہ اسماعیل خان (سرحد) ۹
۳۲ - خوشاب (پنجاب) ۱	۱۵ - کویتہ (بلوچستان) ۸
۳۳ - ساہیوال (پنجاب) ۱	۱۶ - حیدر آباد (سندھ) ۸
	۱۷ - شکار پور (سندھ) ۸

SADI THROUGH THE MANU SCRIPTS OF PAKISTAN

By

AHMAD MONZAVI

**IRAN PAKISTAN
INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES
ISLAMABAD—PAKISTAN**

1985

8802